

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

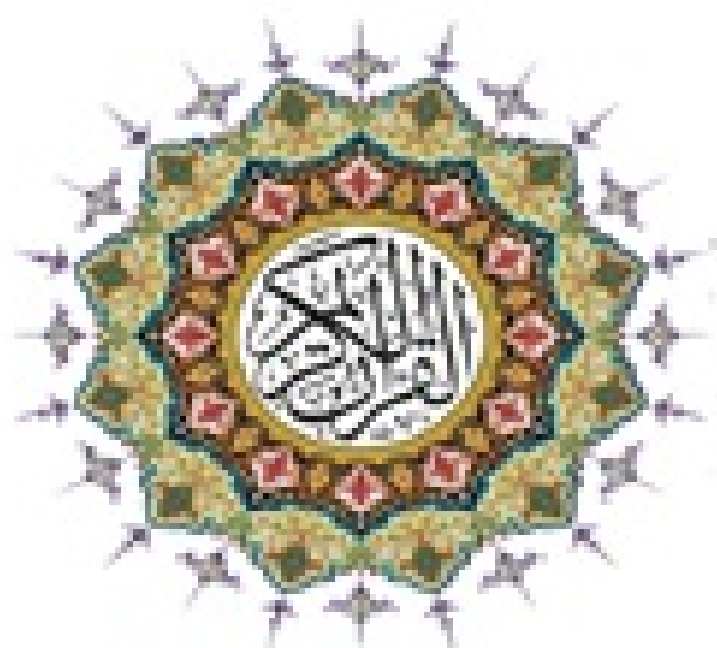
گامی

عمران
علیه السلام

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

علم مفاهیم شناسی در قرآن

جلد ۱۱۲

رسول ملکیان اصفهانی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

علم مفاهيم شناسي در قرآن سري جديد جلد 112

نويسنده:

رسول ملكيان اصفهاني

ناشر چاپي:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۴۹	علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد ۱۱۲
۴۹	مشخصات کتاب
۴۹	۱- هدف
۴۹	۱- استقامت در هدف مقدس
۴۹	۲- موانع پیشبرد هدف
۴۹	۳- نقش هدف
۵۰	۴- هدف آفرینش
۵۱	۵- هدف از استماع سخن
۵۱	۶- هدف از نقل تاریخ
۵۱	۷- هدف عمل صالح
۵۳	۸- هدف مجاهدان
۵۳	۹- هدف مقدس
۵۳	۱۰- هدف مؤمنان
۵۳	۱۱- هدف و وسیله
۵۵	۱۲- {هدف و وسیله}
۵۶	۱۳- هدف و وسیله
۵۸	۲- هدهد
۵۸	۱- ادعای هدهد
۵۸	۲- اعراض هدهد
۵۸	۳- پرسش از غیاب هدهد
۶۰	۴- حضور هدهد
۶۰	۵- خبر هدهد
۶۱	۶- دلایل غیاب هدهد

- ۶۲ ۷- روش کشف صداقت هدهد
- ۶۲ ۸- سلیمان(ع) و هدهد
- ۶۲ ۹- شعور هدهد
- ۶۴ ۱۰- شگفتی ادعای هدهد
- ۶۴ ۱۱- عذر مقبول هدهد
- ۶۴ ۱۲- غیاب هدهد
- ۶۴ ۱۳- کیفر هدهد
- ۶۵ ۱۴- مسؤولیت هدهد
- ۶۶ ۱۵- نامه رسانی هدهد
- ۶۶ ۱۶- نقش هدهد
- ۶۸ ۱۷- هدهد و سرزمین سبأ
- ۶۸ ۱۸- هدهد و سلیمان(ع)
- ۷۰ ۳- هدیه
- ۷۰ ۱- ارزش هدیه
- ۷۰ ۲- بی اعتنایی به هدیه ملکه سبأ
- ۷۰ ۳- رد هدیه ملکه سبأ
- ۷۲ ۴- عظمت هدیه ملکه سبأ
- ۷۲ ۵- فلسفه هدیه ملکه سبأ
- ۷۲ ۶- هدیه به ائمه(ع)
- ۷۲ ۷- هدیه به سلیمان(ع)
- ۷۴ ۸- هدیه قابیل
- ۷۴ ۹- هدیه ملکه سبأ
- ۷۶ ۱۰- هدیه هابیل
- ۷۷ ۴- هشدار
- ۷۷ ۱- مسلمانان هشدار به صدر اسلام
- ۷۷ ۲- نیاز به هشدار

- ۳- هشدار از قیامت ۷۹
- ۴- هشدار اشراف قوم فرعون ۷۹
- ۵- هشدار با بلا ۷۹
- ۶- هشدار به آدم(ع) ۸۱
- ۷- هشدار به آیندگان ۸۲
- ۸- هشدار به ابراهیم(ع) ۸۳
- ۹- هشدار به استهزاگران دین ۸۳
- ۱۰- هشدار به استهزاگران محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۳
- ۱۱- هشدار به اشراف مکه ۸۳
- ۱۲- هشدار به افشاگران عیب ۸۵
- ۱۳- هشدار به امت های غافل ۸۵
- ۱۴- هشدار به امت های متکبر ۸۵
- ۱۵- هشدار به انبیا ۸۵
- ۱۶- هشدار به انسان ۸۷
- ۱۷- هشدار به انسان ها ۹۰
- ۱۸- هشدار به اهل کتاب ۹۲
- ۱۹- هشدار به اهل مدین ۹۳
- ۲۰- هشدار به باغدار متکبر ۹۳
- ۲۱- هشدار به بدعت گزاران ۹۵
- ۲۲- هشدار به برادران یوسف ۹۵
- ۲۳- هشدار به بنی اسرائیل ۹۵
- ۲۴- هشدار به بهانه جویان در جهاد ۹۹
- ۲۵- هشدار به بی تقوایان ۹۹
- ۲۶- هشدار به بیماردلان مدینه ۹۹
- ۲۷- هشدار به پیروان شیاطین ۹۹
- ۲۸- هشدار به تارکان جهاد ۱۰۱

- ۲۹- هشدار به ثروت اندوزان ۱۰۱
- ۳۰- هشدار به ثروتمندان ۱۰۱
- ۳۱- هشدار به جهنمیان ۱۰۲
- ۳۲- هشدار به حاکمان ۱۰۳
- ۳۳- هشدار به حسابرسی اخروی ۱۰۳
- ۳۴- هشدار به حق ستیزان ۱۰۳
- ۳۵- هشدار به حق ناپذیران ۱۰۷
- ۳۶- هشدار به حق ناپذیران مکه ۱۰۸
- ۳۷- هشدار به حوا ۱۰۹
- ۳۸- هشدار به خائنان ۱۰۹
- ۳۹- هشدار به داود(ع) ۱۱۱
- ۴۰- هشدار به دشمنان اسلام ۱۱۱
- ۴۱- هشدار به دشمنان کعبه ۱۱۱
- ۴۲- هشدار به دنیاطلبان ۱۱۱
- ۴۳- هشدار به دینداران ۱۱۳
- ۴۴- هشدار به رهبران دینی ۱۱۳
- ۴۵- هشدار به رهبری ۱۱۵
- ۴۶- هشدار به رهبری دینی ۱۱۵
- ۴۷- هشدار به سست ایمانان ۱۱۵
- ۴۸- هشدار به شایعه پراکنان مدینه ۱۱۵
- ۴۹- هشدار به صالح(ع) ۱۱۶
- ۵۰- هشدار به طغیانگران ۱۱۷
- ۵۱- هشدار به ظالمان ۱۱۷
- ۵۲- هشدار به عذاب ۱۱۹
- ۵۳- هشدار به عذاب اخروی ۱۲۱
- ۵۴- هشدار به عذاب دنیوی ۱۲۱

- ۵۵- هشدار به عصیانگران ۱۲۱
- ۵۶- هشدار به علمای دین ۱۲۱
- ۵۷- هشدار به علمای دین ۱۲۳
- ۵۸- علمای یهود هشدار به ۱۲۵
- ۵۹- هشدار به عهدشکنان ۱۲۵
- ۶۰- هشدار به غافلان ۱۲۷
- ۶۱- هشدار به فاسقان ۱۲۷
- ۶۲- هشدار به فرجام شوم ۱۲۷
- ۶۳- هشدار به فرعونیان ۱۲۷
- ۶۴- هشدار به قابیل ۱۲۹
- ۶۵- هشدار به قاتل ۱۲۹
- ۶۶- هشدار به قاضی ۱۳۰
- ۶۷- هشدار به قدرتمندان ۱۳۱
- ۶۸- هشدار به قریش ۱۳۱
- ۶۹- هشدار به قوم ابراهیم ۱۳۱
- ۷۰- هشدار به قوم ثمود ۱۳۳
- ۷۱- هشدار به قوم عاد ۱۳۳
- ۷۲- هشدار به قوم نوح ۱۳۳
- ۷۳- هشدار به کافران ۱۳۵
- ۷۴- هشدار به کافران لجوج ۱۴۲
- ۷۵- هشدار به کافران مکه ۱۴۳
- ۷۶- هشدار به کیفر اخروی ۱۴۳
- ۷۷- هشدار به گناهکاران ۱۴۴
- ۷۸- هشدار به گواهان ۱۴۵
- ۷۹- هشدار به مبلغان ۱۴۶
- ۸۰- هشدار به متجاوزان ۱۴۷

- ۸۱- هشدار به متخلفان ۱۴۷
- ۸۲- هشدار به متخلفان از جهاد ۱۴۷
- ۸۳- هشدار به متعلمان علوم غریبه ۱۴۸
- ۸۴- هشدار به متکبران ۱۴۹
- ۸۵- هشدار به متکبران بنی اسرائیل ۱۴۹
- ۸۶- هشدار به متولیان یتیم ۱۴۹
- ۸۷- هشدار به مجرمان ۱۵۱
- ۸۸- هشدار به محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۵۱
- ۸۹- هشدار به مخالفان محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۵۷
- ۹۰- هشدار به مدعیان ایمان ۱۵۷
- ۹۱- هشدار به مردم ۱۵۷
- ۹۲- هشدار به مستکبران ۱۵۹
- ۹۳- هشدار به مستکبران مکه ۱۵۹
- ۹۴- هشدار به مسلمانان ۱۵۹
- ۹۵- هشدار به مسلمانان صدراسلام ۱۶۵
- ۹۶- هشدار به مسؤولان ۱۶۵
- ۹۷- هشدار به مسیحیان ۱۶۵
- ۹۸- هشدار به مشرکان ۱۶۵
- ۹۹- هشدار به مشرکان صدر اسلام ۱۶۹
- ۱۰۰- هشدار به مشرکان مکه ۱۷۱
- ۱۰۱- هشدار به معاد ۱۷۲
- ۱۰۲- هشدار به مفتریان به خدا ۱۷۳
- ۱۰۳- هشدار به مفسدان ۱۷۳
- ۱۰۴- هشدار به مکذبان آخرت ۱۷۴
- ۱۰۵- هشدار به مکذبان آیات خدا ۱۷۵
- ۱۰۶- هشدار به مکذبان انبیا ۱۷۵

- ۱۰۷- هشدار به مکذبان دین ۱۷۵
- ۱۰۸- هشدار به مکذبان قرآن ۱۷۶
- ۱۰۹- هشدار به مکذبان محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۷۷
- ۱۱۰- هشدار به مکذبان معاد ۱۷۷
- ۱۱۱- هشدار به منافقان ۱۷۸
- ۱۱۲- هشدار به منافقان مدینه ۱۸۲
- ۱۱۳- هشدار به منحرفان ۱۸۳
- ۱۱۴- هشدار به موحدان ۱۸۳
- ۱۱۵- هشدار به موسی(ع) ۱۸۳
- ۱۱۶- هشدار به مؤمنان ۱۸۵
- ۱۱۷- هشدار به مؤمنان صدر اسلام ۱۹۳
- ۱۱۸- هشدار به مؤمنان عافیت طلب ۱۹۳
- ۱۱۹- هشدار به مهتدین ۱۹۴
- ۱۲۰- هشدار به نمازگزاران ۱۹۵
- ۱۲۱- هشدار به همسران محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۹۵
- ۱۲۲- هشدار به یعقوب(ع) ۱۹۷
- ۱۲۳- هشدار به یهود ۱۹۷
- ۱۲۴- هشدار خدا ۱۹۷
- ۱۲۵- هشدار در تبلیغ ۲۱۵
- ۱۲۶- هشدار صالح(ع) ۲۱۶
- ۱۲۷- هشدار عیسی(ع) ۲۱۷
- ۱۲۸- هشدار فرعون ۲۱۷
- ۱۲۹- هشدار قایل ۲۱۷
- ۱۳۰- هشدار ملکه مورچگان قصه سلیمان(ع) ۲۱۹
- ۱۳۱- هشدار موسی(ع) ۲۱۹
- ۱۳۲- هشدار هابیل ۲۱۹

- ۱۳۳- هشدار همنشین باعدار متکبر ۲۲۰
- ۱۳۴- هشدار هود(ع) ۲۲۱
- ۵- هلاکت ۲۲۲
- ۱- آثار ذکر هلاکت اقوام پیشین ۲۲۲
- ۲- آثار ذکر هلاکت کافران ۲۲۲
- ۳- آثار غفلت از هلاکت کافران ۲۲۴
- ۴- آثار هلاکت اصحاب فیل ۲۲۴
- ۵- آثار هلاکت اصحاب کهف ۲۲۴
- ۶- آثار هلاکت اقوام پیشین ۲۲۶
- ۷- آثار هلاکت حق ستیزان ۲۲۶
- ۸- آثار هلاکت فرعون ۲۲۶
- ۹- آثار هلاکت فرعونیان ۲۲۶
- ۱۰- آثار هلاکت قارون ۲۲۸
- ۱۱- آثار هلاکت قوم لوط ۲۲۸
- ۱۲- آثار هلاکت قوم نوح ۲۲۸
- ۱۳- آثار هلاکت کافران ۲۲۹
- ۱۴- آثار هلاکت مشرکان ۲۳۰
- ۱۵- آثار هلاکت مفسدان ۲۳۰
- ۱۶- ابراهیم(ع) و هلاکت قوم لوط ۲۳۰
- ۱۷- اشتهار هلاکت قوم سبأ ۲۳۱
- ۱۸- اندوه بر هلاکت کافران ۲۳۲
- ۱۹- انذار از هلاکت ۲۳۲
- ۲۰- اهمیت هلاکت قوم نوح ۲۳۳
- ۲۱- اهمیت هلاکت کافران ۲۳۴
- ۲۲- برادران یوسف و هلاکت یوسف(ع) ۲۳۴
- ۲۳- بنی اسرائیل و هلاکت قارون ۲۳۴

- ۲۴- تذکر هلاکت اصحاب فیل ۲۳۶
- ۲۵- تذکر هلاکت اقوام پیشین ۲۳۶
- ۲۶- تعجب از هلاکت قارون ۲۳۶
- ۲۷- تعجیل در هلاکت مجرمان ۲۳۶
- ۲۸- تفکر در هلاکت قوم ثمود ۲۳۸
- ۲۹- توطئه هلاکت مؤمنان ۲۳۸
- ۳۰- تهدید به هلاکت ۲۳۸
- ۳۱- حتمیت هلاکت بخیلان ۲۴۵
- ۳۲- حتمیت هلاکت ثروت اندوزان ۲۴۶
- ۳۳- حتمیت هلاکت حق ستیزان ۲۴۶
- ۳۴- حتمیت هلاکت سلطه طلبان ۲۴۶
- ۳۵- حتمیت هلاکت ظالمان ۲۴۶
- ۳۶- حتمیت هلاکت کافران ۲۴۸
- ۳۷- حتمیت هلاکت گناهکاران ۲۴۸
- ۳۸- خطر هلاکت ۲۴۸
- ۳۹- خطر هلاکت ظالمان ۲۵۰
- ۴۰- خطر هلاکت کافران ۲۵۰
- ۴۱- خطر هلاکت معرضان از قرآن ۲۵۰
- ۴۲- درخواست هلاکت فرعون ۲۵۰
- ۴۳- درخواست هلاکت قوم نوح ۲۵۱
- ۴۴- رضایت به هلاکت ۲۵۲
- ۴۵- رؤیت هلاکت قوم ثمود ۲۵۲
- ۴۶- زمینه هلاکت ۲۵۲
- ۴۷- زمینه هلاکت اقوام پیشین ۲۶۰
- ۴۸- زمینه هلاکت اهل انطاکیه ۲۶۰
- ۴۹- زمینه هلاکت بنی اسرائیل ۲۶۰

- ۵۰- زمينه هلاکت ثروتمندان ۲۶۲
- ۵۱- زمينه هلاکت جامعه ۲۶۲
- ۵۲- زمينه هلاکت جوامع ۲۶۲
- ۵۳- زمينه هلاکت دنيوی ۲۶۲
- ۵۴- زمينه هلاکت قوم عاد ۲۶۴
- ۵۵- زمينه هلاکت قوم لوط ۲۶۴
- ۵۶- زمينه هلاکت کافران ۲۶۴
- ۵۷- زمينه هلاکت کافران مکه ۲۶۶
- ۵۸- زمينه هلاکت گناهکاران ۲۶۶
- ۵۹- زمينه هلاکت مکذبان قرآن ۲۶۷
- ۶۰- زمينه هلاکت منافقان ۲۶۸
- ۶۱- ساره و هلاکت قوم لوط ۲۶۸
- ۶۲- سرعت هلاکت اهل انطاکیه ۲۶۸
- ۶۳- سنت هلاکت حق ناپذیران ۲۶۸
- ۶۴- سهولت هلاکت اقوام پیشین ۲۷۰
- ۶۵- سهولت هلاکت امت ها ۲۷۰
- ۶۶- سهولت هلاکت کافران ۲۷۰
- ۶۷- سهولت هلاکت گناهکاران ۲۷۲
- ۶۸- شدت هلاکت اصحاب فیل ۲۷۲
- ۶۹- شگفتی هلاکت اصحاب فیل ۲۷۲
- ۷۰- عبرت از هلاکت امتهای ۲۷۲
- ۷۱- عبرت از هلاکت فرعون ۲۷۴
- ۷۲- عبرت از هلاکت قارون ۲۷۴
- ۷۳- عبرت از هلاکت قوم عاد ۲۷۴
- ۷۴- عبرت از هلاکت قوم لوط ۲۷۵
- ۷۵- عبرت ناپذیری از هلاکت امت ها ۲۷۶

- ۲۷۶-.....علم به هلاکت اقوام پیشین ۷۶-
- ۲۷۶-.....علم به هلاکت قوم عاد ۷۷-
- ۲۷۶-.....عوامل مصونیت از هلاکت ۷۸-
- ۲۷۸-.....عوامل نجات از هلاکت ۷۹-
- ۲۷۸-.....عوامل هلاکت ۸۰-
- ۲۹۳-.....عوامل هلاکت اخروی ۸۱-
- ۲۹۸-.....عوامل هلاکت اشراف فرعون ۸۲-
- ۲۹۸-.....عوامل هلاکت اقوام ۸۳-
- ۲۹۸-.....عوامل هلاکت اقوام پیشین ۸۴-
- ۳۰۴-.....عوامل هلاکت اکثریت اقوام پیشین ۸۵-
- ۳۰۴-.....عوامل هلاکت امت ها ۸۶-
- ۳۰۷-.....عوامل هلاکت امت های پیشین ۸۷-
- ۳۰۸-.....عوامل هلاکت اهل انطاکیه ۸۸-
- ۳۰۹-.....عوامل هلاکت برگزیدگان موسی(ع) ۸۹-
- ۳۱۰-.....عوامل هلاکت پسر نوح(ع) ۹۰-
- ۳۱۰-.....عوامل هلاکت جامعه ۹۱-
- ۳۱۱-.....عوامل هلاکت جوامع ۹۲-
- ۳۱۳-.....عوامل هلاکت دشمنان ۹۳-
- ۳۱۴-.....عوامل هلاکت دنیوی ۹۴-
- ۳۱۴-.....عوامل هلاکت فرعون ۹۵-
- ۳۱۶-.....عوامل هلاکت فرعونیان ۹۶-
- ۳۱۸-.....عوامل هلاکت قارون ۹۷-
- ۳۱۸-.....عوامل هلاکت قوم تبع ۹۸-
- ۳۱۸-.....عوامل هلاکت قوم ثمود ۹۹-
- ۳۲۱-.....عوامل هلاکت قوم عاد ۱۰۰-
- ۳۲۲-.....عوامل هلاکت قوم لوط ۱۰۱-

- ۱۰۲- عوامل هلاکت قوم نوح ۳۲۴
- ۱۰۳- عوامل هلاکت کافران ۳۲۴
- ۱۰۴- عوامل هلاکت مکذبان انبیا ۳۲۶
- ۱۰۵- فلسفه تأخیر هلاکت کافران ۳۲۶
- ۱۰۶- فلسفه هلاکت اقوام ۳۲۶
- ۱۰۷- فلسفه هلاکت اقوام پیشین ۳۲۸
- ۱۰۸- قانونمندی هلاکت اقوام پیشین ۳۲۸
- ۱۰۹- قانونمندی هلاکت ظالمان ۳۲۸
- ۱۱۰- قدرت بر هلاکت کافران ۳۲۹
- ۱۱۱- قوم عاد و هلاکت قوم نوح ۳۳۰
- ۱۱۲- کیفر هلاکت شتر صالح(ع) ۳۳۰
- ۱۱۳- کیفیت هلاکت اهل مدین ۳۳۰
- ۱۱۴- کیفیت هلاکت دشمنانندین ۳۳۲
- ۱۱۵- گواهان هلاکت قارون ۳۳۲
- ۱۱۶- محدوده نجات از هلاکت ۳۳۲
- ۱۱۷- محمد(صلی الله علیه و آله) و هلاکت اقوام پیشین ۳۳۲
- ۱۱۸- منشأ هلاکت ۳۳۴
- ۱۱۹- منشأ هلاکت اصحاب فیل ۳۳۴
- ۱۲۰- منشأ هلاکت اقوام پیشین ۳۳۴
- ۱۲۱- منشأ هلاکت امت های پیشین ۳۳۵
- ۱۲۲- منشأ هلاکت جوامع ۳۳۶
- ۱۲۳- منشأ هلاکت شتر صالح(ع) ۳۳۶
- ۱۲۴- منشأ هلاکت ظالمان ۳۳۶
- ۱۲۵- منشأ هلاکت قوم تبع ۳۳۸
- ۱۲۶- منشأ هلاکت قوم ثمود ۳۳۸
- ۱۲۷- منشأ هلاکت قوم عاد ۳۳۸

- ۱۲۸- منشأ هلاکت قوم نوح ۳۳۸
- ۱۲۹- منشأ هلاکت گناهکاران ۳۴۰
- ۱۳۰- منشأ هلاکت مستکبران ۳۴۰
- ۱۳۱- منشأ هلاکت همسر لوط(ع) ۳۴۰
- ۱۳۲- موانع هلاکت حق ستیزان ۳۴۰
- ۱۳۳- موجبات هلاکت ۳۴۲
- ۱۳۴- موجبات هلاکت دنیوی ۳۴۴
- ۱۳۵- موجبات هلاکت کافران ۳۴۵
- ۱۳۶- نجات از هلاکت ۳۴۶
- ۱۳۷- نجات مشرکان از هلاکت ۳۴۶
- ۱۳۸- نعمت هلاکت دشمنان ۳۴۶
- ۱۳۹- نعمت هلاکت ظالمان ۳۴۶
- ۱۴۰- نعمت هلاکت کافران ۳۴۸
- ۱۴۱- وعده هلاکت کافران ۳۴۸
- ۱۴۲- وعده هلاکت کافران مکه ۳۴۸
- ۱۴۳- وعده هلاکت مشرکان ۳۴۸
- ۱۴۴- وقت هلاکت اهل مدین ۳۵۰
- ۱۴۵- وقت هلاکت قارون ۳۵۰
- ۱۴۶- وقت هلاکت قوم ثمود ۳۵۰
- ۱۴۷- وقت هلاکت قوم نوح ۳۵۱
- ۱۴۸- ویژگیهای هلاکت اهل انطاکیه ۳۵۲
- ۱۴۹- هلاکت ابو لهب ۳۵۲
- ۱۵۰- هلاکت اخروی بخیلان ۳۵۲
- ۱۵۱- هلاکت اخروی مکذبان دین ۳۵۴
- ۱۵۲- هلاکت اصحاب اخدود ۳۵۶
- ۱۵۳- هلاکت اصحاب ایکه ۳۵۸

- ۳۵۸ ۱۵۴- هلاکت اصحاب رس
- ۳۶۰ ۱۵۵- هلاکت اصحاب فیل
- ۳۶۱ ۱۵۶- هلاکت اقلیت
- ۳۶۲ ۱۵۷- هلاکت اقوام پیشین
- ۳۷۰ ۱۵۸- هلاکت اقوام کافر
- ۳۷۱ ۱۵۹- هلاکت امت ها
- ۳۷۴ ۱۶۰- هلاکت امت ها متخلف
- ۳۷۴ ۱۶۱- هلاکت امت های پیشین
- ۳۷۸ ۱۶۲- هلاکت امت های کافر
- ۳۷۸ ۱۶۳- هلاکت انسان
- ۳۷۸ ۱۶۴- هلاکت انسان ها
- ۳۷۸ ۱۶۵- هلاکت اهل انطاکیه
- ۳۷۹ ۱۶۶- هلاکت اهل مدین
- ۳۸۰ ۱۶۷- هلاکت با آب
- ۳۸۰ ۱۶۸- هلاکت با ریشه
- ۳۸۲ ۱۶۹- هلاکت با صاعقه
- ۳۸۲ ۱۷۰- هلاکت با عذاب
- ۳۸۳ ۱۷۱- هلاکت با غرق
- ۳۸۴ ۱۷۲- هلاکت بت پرستان
- ۳۸۴ ۱۷۳- هلاکت بدکاران
- ۳۸۴ ۱۷۴- هلاکت برگزیدگان موسی(ع)
- ۳۸۶ ۱۷۵- هلاکت بنی اسرائیل
- ۳۸۸ ۱۷۶- هلاکت بی تقویان
- ۳۸۸ ۱۷۷- هلاکت بی گناهان
- ۳۸۸ ۱۷۸- هلاکت پسر نوح(ع)
- ۳۸۸ ۱۷۹- هلاکت تارکان استغفار

- ۱۸۰- هلاکت تدریجی بدکاران ۳۹۰
- ۱۸۱- هلاکت تدریجی توطئه گران ۳۹۰
- ۱۸۲- هلاکت تدریجی دشمنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۳۹۰
- ۱۸۳- هلاکت توطئه گران ۳۹۰
- ۱۸۴- هلاکت ثروت اندوزان ۳۹۲
- ۱۸۵- هلاکت جالوت ۳۹۲
- ۱۸۶- هلاکت جامعه فاسد ۳۹۳
- ۱۸۷- هلاکت جوامع ۳۹۴
- ۱۸۸- هلاکت جوامع قبل از قیامت ۳۹۵
- ۱۸۹- هلاکت جوامع ظالم ۳۹۶
- ۱۹۰- هلاکت جوامع عصیانگر ۳۹۶
- ۱۹۱- هلاکت جوامع فاسد ۳۹۶
- ۱۹۲- هلاکت حق ستیزان ۳۹۶
- ۱۹۳- هلاکت حق ناپذیران ۳۹۸
- ۱۹۴- هلاکت در صبح ۳۹۸
- ۱۹۵- هلاکت دشمنان ۳۹۹
- ۱۹۶- هلاکت دشمنان انبیا ۴۰۰
- ۱۹۷- هلاکت دشمنان دین ۴۰۲
- ۱۹۸- هلاکت دشمنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۴۰۲
- ۱۹۹- هلاکت دشمنان مؤمنان ۴۰۳
- ۲۰۰- هلاکت دنیوی بخیلان ۴۰۴
- ۲۰۱- هلاکت دنیوی ظالمان ۴۰۴
- ۲۰۲- هلاکت دنیوی فرعونیان ۴۰۴
- ۲۰۳- هلاکت دنیوی کافران ۴۰۶
- ۲۰۴- هلاکت دین ستیزان ۴۰۶
- ۲۰۵- هلاکت ذلت پذیران ۴۰۷

- ۴۰۸ ۲۰۶- هلاکت سپاه فرعون
- ۴۰۸ ۲۰۷- هلاکت شبانه قارون
- ۴۰۸ ۲۰۸- هلاکت شتر صالح(ع)
- ۴۰۹ ۲۰۹- هلاکت شیاطین
- ۴۱۰ ۲۱۰- هلاکت طغیانگران
- ۴۱۰ ۲۱۱- هلاکت ظالمان
- ۴۱۶ ۲۱۲- هلاکت عمرو بن عبدود
- ۴۱۶ ۲۱۳- هلاکت غافلگیرانه
- ۴۱۷ ۲۱۴- هلاکت فاسقان
- ۴۱۸ ۲۱۵- هلاکت فرزند فاسد
- ۴۱۸ ۲۱۶- هلاکت فرعون
- ۴۲۱ ۲۱۷- هلاکت فرعونیان
- ۴۲۷ ۲۱۸- هلاکت قارون
- ۴۲۸ ۲۱۹- هلاکت قدرت طلبان
- ۴۲۸ ۲۲۰- هلاکت قدرتمندان
- ۴۳۰ ۲۲۱- هلاکت قوم ابراهیم
- ۴۳۰ ۲۲۲- هلاکت قوم تبع
- ۴۳۰ ۲۲۳- هلاکت قوم ثمود
- ۴۴۱ ۲۲۴- هلاکت قوم عاد
- ۴۴۷ ۲۲۵- هلاکت قوم لوط
- ۴۵۴ ۲۲۶- هلاکت قوم نوح
- ۴۵۸ ۲۲۷- هلاکت کافران
- ۴۶۸ ۲۲۸- هلاکت کافران اطراف مکه
- ۴۶۸ ۲۲۹- هلاکت کافران پیشین
- ۴۶۹ ۲۳۰- هلاکت کافران در غزوه بدر
- ۴۷۰ ۲۳۱- هلاکت کافران صدراسلام

- ۴۷۰ ۲۳۲- هلاکت کافران قوم ثمود
- ۴۷۲ ۲۳۳- هلاکت کافران مدین
- ۴۷۳ ۲۳۴- هلاکت کافران مکه
- ۴۷۴ ۲۳۵- هلاکت کفران کنندگان
- ۴۷۵ ۲۳۶- هلاکت گناهکاران
- ۴۷۶ ۲۳۷- هلاکت متجاوزان ایله
- ۴۷۷ ۲۳۸- هلاکت متخلفان از جهاد
- ۴۷۸ ۲۳۹- هلاکت متخلفان از غزوه تبوک
- ۴۷۸ ۲۴۰- هلاکت مجرمان
- ۴۷۸ ۲۴۱- هلاکت مخالفان محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۴۸۰ ۲۴۲- هلاکت مرفهان
- ۴۸۰ ۲۴۳- هلاکت مستکبران
- ۴۸۰ ۲۴۴- هلاکت مسرفان
- ۴۸۰ ۲۴۵- هلاکت مشرکان
- ۴۸۴ ۲۴۶- هلاکت مشرکان اقوام پیشین
- ۴۸۴ ۲۴۷- هلاکت مشرکان صدراسلام
- ۴۸۴ ۲۴۸- هلاکت مشرکان مکه
- ۴۸۶ ۲۴۹- هلاکت معرضان از اتفاق
- ۴۸۶ ۲۵۰- هلاکت معرضان از دین
- ۴۸۶ ۲۵۱- هلاکت مغضوبان خدا
- ۴۸۶ ۲۵۲- هلاکت مفتریان بر قرآن
- ۴۸۷ ۲۵۳- هلاکت مفسدان
- ۴۸۸ ۲۵۴- هلاکت مکذبان آیات خدا
- ۴۸۹ ۲۵۵- هلاکت مکذبان انبیا
- ۴۹۲ ۲۵۶- هلاکت مکذبان دین
- ۴۹۲ ۲۵۷- هلاکت مکذبان شعیب(ع)

- ۴۹۲ ۲۵۸- هلاکت مکذبان معاد -
- ۴۹۴ ۲۵۹- هلاکت مکذبان موسی(ع) -
- ۴۹۴ ۲۶۰- هلاکت مکذبان هود(ع) -
- ۴۹۴ ۲۶۱- هلاکت منافقان -
- ۴۹۵ ۲۶۲- هلاکت منحرفان -
- ۴۹۶ ۲۶۳- هلاکت موجودات -
- ۴۹۶ ۲۶۴- هلاکت ناگهانی -
- ۴۹۶ ۲۶۵- هلاکت ناگهانی فرعونیان -
- ۴۹۶ ۲۶۶- هلاکت هامان -
- ۴۹۸ ۲۶۷- هلاکت هدایت ناپذیران -
- ۴۹۸ ۲۶۸- هلاکت همسر لوط(ع) -
- ۵۰۰ ۲۶۹- هلاکت همسر نوح(ع) -
- ۵۰۱ ۶- همجنس بازی -
- ۵۰۱ ۱- آثار اجتماعی همجنس بازی -
- ۵۰۱ ۲- آثار همجنس بازی -
- ۵۰۳ ۳- آثار همجنس بازی قوم لوط -
- ۵۰۳ ۴- پلیدی همجنس بازی -
- ۵۰۵ ۵- ظلم همجنس بازی -
- ۵۰۵ ۶- گناه همجنس بازی -
- ۵۰۵ ۷- مبارزه با همجنس بازی -
- ۵۰۷ ۸- منشأ همجنس بازی -
- ۵۰۷ ۹- ناپسندی همجنس بازی -
- ۵۰۷ ۱۰- همجنس بازی در قوم لوط -
- ۵۰۸ ۱۱- همجنس بازی قوم لوط -
- ۵۱۱ ۱۲- تجاوزگری همجنس بازان -
- ۵۱۱ ۱۳- عذاب دنیوی همجنس بازان -

- ۷- همسایه ۵۱۲
- ۱- همسایه ۵۱۲
- ۲- احسان به همسایه ۵۱۲
- ۳- سرزنش اذیت همسایه ۵۱۴
- ۴- همسایه بد ۵۱۴
- ۸- همسر ۵۱۵
- ۱- آثار اخروی گناهان همسر ابو لهب ۵۱۵
- ۲- آثار اذیتهای همسر ابو لهب ۵۱۵
- ۳- آثار دشمنی همسران ۵۱۵
- ۴- آثار دعای همسر ۵۱۶
- ۵- آثار عفو همسر ۵۱۶
- ۶- آرامش با همسر ۵۱۶
- ۷- آرزوی همسر ۵۱۷
- ۸- آرزوی همسر فرعون ۵۱۸
- ۹- آشپزی همسر ابراهیم(ع) ۵۱۸
- ۱۰- آمیزش با همسر ۵۱۸
- ۱۱- احسان به همسر ۵۱۹
- ۱۲- احیای همسر ایوب(ع) ۵۲۰
- ۱۳- اختلاف افکنی همسر ابو لهب ۵۲۰
- ۱۴- اخلاق همسر زکریا(ع) ۵۲۰
- ۱۵- اذیت به همسر ۵۲۲
- ۱۶- اذیت همسر فرعون ۵۲۲
- ۱۷- اذیتهای همسر ابو لهب ۵۲۲
- ۱۸- ارزش جذابیت همسر ۵۲۳
- ۱۹- ارزش زیبایی همسر ۵۲۴
- ۲۰- ارزش عفت همسر ۵۲۴

- ۵۲۴ ----- ۲۱- استمتاع از همسر
- ۵۲۵ ----- ۲۲- اسلام ستیزی همسر ابو لهب
- ۵۲۶ ----- ۲۳- اصلاح همسر زکریا(ع)
- ۵۲۶ ----- ۲۴- اعراض از همسر
- ۵۲۷ ----- ۲۵- اعطاء همسر به انبیا
- ۵۲۸ ----- ۲۶- اعطای همسر به ایوب(ع)
- ۵۲۸ ----- ۲۷- الگو بودن همسر فرعون
- ۵۲۸ ----- ۲۸- الگوگیری از همسر بندگان خدا
- ۵۲۹ ----- ۲۹- امیدواری همسر زکریا(ع)
- ۵۳۰ ----- ۳۰- اهمیت آبروی همسر
- ۵۳۰ ----- ۳۱- اهمیت حقوق همسر
- ۵۳۰ ----- ۳۲- اهمیت خوشرفتاری با همسر
- ۵۳۰ ----- ۳۳- اهمیت همسر برای محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۳۲ ----- ۳۴- اهمیت همسر داری
- ۵۳۲ ----- ۳۵- ایمان همسر فرعون
- ۵۳۲ ----- ۳۶- بارداری همسر زکریا(ع)
- ۵۳۴ ----- ۳۷- برخورد کریمانه با همسران خطاکار
- ۵۳۴ ----- ۳۸- بشارت به همسر مؤمن
- ۵۳۴ ----- ۳۹- پاداش همسر
- ۵۳۴ ----- ۴۰- پیری همسر زکریا(ع)
- ۵۳۶ ----- ۴۱- پیشگامی همسر زکریا(ع)
- ۵۳۷ ----- ۴۲- تأمین حقوق همسر
- ۵۳۸ ----- ۴۳- تأیب همسر ایوب(ع)
- ۵۳۸ ----- ۴۴- تجاوز به حقوق همسر
- ۵۳۹ ----- ۴۵- تحقیر اخروی همسر ابو لهب
- ۵۴۰ ----- ۴۶- تحقیر همسر لوط(ع)

- ۴۷- تداوم کفر همسر ابو لهب ۵۴۰
- ۴۸- ترک آمیزش با همسر ۵۴۰
- ۴۹- تشویق به همسر داری ۵۴۲
- ۵۰- تعدد همسر ۵۴۲
- ۵۱- تقدیه همسر ۵۴۴
- ۵۲- تقدیر عذاب همسر لوط(ع) ۵۴۴
- ۵۳- تکفل همسر لوط(ع) ۵۴۴
- ۵۴- تکفل همسر نوح(ع) ۵۴۴
- ۵۵- تنبیه همسر ایوب(ع) ۵۴۶
- ۵۶- تنزیه همسر محمد(صلی الله علیه و آله) ۵۴۶
- ۵۷- توصیه به همسر ۵۴۶
- ۵۸- تهمت به همسر محمد(صلی الله علیه و آله) ۵۴۶
- ۵۹- جاسوسی همسر لوط(ع) ۵۴۸
- ۶۰- جبران مهریه همسر کافر ۵۴۸
- ۶۱- جبران نفقه همسر کافر ۵۴۹
- ۶۲- جدایی از همسر ۵۵۰
- ۶۳- جواز کتمان راز همسر ۵۵۰
- ۶۴- حتمیت ورود همسر ابو لهب در جهنم ۵۵۰
- ۶۵- حرمت اختلاف فکنی بین همسران ۵۵۰
- ۶۶- حزن همسر عمران ۵۵۲
- ۶۷- حفظ حقوق همسر ۵۵۲
- ۶۸- حقوق متقابل همسر ۵۵۲
- ۶۹- حقوق همسر ۵۵۴
- ۷۰- حقوق همسری ۵۵۶
- ۷۱- خدا و همسر ۵۶۱
- ۷۲- خشوع همسر زکریا(ع) ۵۶۲

- ۷۳- خطای همسر ایوب(ع) ----- ۵۶۲
- ۷۴- خواسته های همسر فرعون ----- ۵۶۴
- ۷۵- خوردن از خانه همسر ----- ۵۶۴
- ۷۶- خیانت همسر لوط(ع) ----- ۵۶۴
- ۷۷- خیانت همسر نوح(ع) ----- ۵۶۵
- ۷۸- درخواست همسر ----- ۵۶۶
- ۷۹- درخواست همسر صالح ----- ۵۶۶
- ۸۰- درمان عقیمی همسر ----- ۵۶۶
- ۸۱- درمان عقیمی همسر زکریا(ع) ----- ۵۶۸
- ۸۲- دعا برای همسر ----- ۵۶۸
- ۸۳- دعای همسر عمران ----- ۵۶۸
- ۸۴- دعای همسر فرعون ----- ۵۷۰
- ۸۵- دینداری همسر فرعون ----- ۵۷۰
- ۸۶- ذلت اخروی همسر ابو لهب ----- ۵۷۰
- ۸۷- رذایل اخلاقی همسر لوط(ع) ----- ۵۷۲
- ۸۸- روابط دوستانه همسران ----- ۵۷۳
- ۸۹- روابط همسری ----- ۵۷۴
- ۹۰- ریسمان در گردن همسر ابو لهب ----- ۵۷۴
- ۹۱- زایمان همسر عمران ----- ۵۷۴
- ۹۲- زمینه دشمنی همسران ----- ۵۷۵
- ۹۳- زیان جدایی از همسر ----- ۵۷۶
- ۹۴- سختی مرگ همسر ----- ۵۷۶
- ۹۵- سخن چینی همسر ابو لهب ----- ۵۷۶
- ۹۶- سوگند به طلاق همسر ----- ۵۷۸
- ۹۷- سهم ارث همسر ----- ۵۷۸
- ۹۸- شایعه علیه همسر محمد(صلی الله علیه و آله) ----- ۵۷۹

- ۵۸۰ ۹۹- شرایط همسر
- ۵۸۱ ۱۰۰- شکنجه همسر فرعون
- ۵۸۲ ۱۰۱- صفات همسر
- ۵۸۳ ۱۰۲- طلاق همسر زید بن حارثه
- ۵۸۴ ۱۰۳- عدالت بین همسران
- ۵۸۵ ۱۰۴- عذاب همسر لوط(ع)
- ۵۸۸ ۱۰۵- عذاب همسر نوح(ع)
- ۵۸۸ ۱۰۶- عفت همسر محمد(صلی الله علیه و آله)
- ۵۸۸ ۱۰۷- عفو دشمنی همسر
- ۵۸۸ ۱۰۸- عقیده همسر لوط(ع)
- ۵۸۹ ۱۰۹- عقیقه همسر زکریا(ع)
- ۵۹۱ ۱۱۰- علاقه به همسر
- ۵۹۳ ۱۱۱- عمل خیر همسر زکریا(ع)
- ۵۹۴ ۱۱۲- عنصر خلقت همسر
- ۵۹۴ ۱۱۳- عواطف همسری
- ۵۹۴ ۱۱۴- عوامل اعراض از همسر
- ۵۹۶ ۱۱۵- عیوب همسر
- ۵۹۶ ۱۱۶- غرق همسر نوح(ع)
- ۵۹۶ ۱۱۷- فرار از همسر در قیامت
- ۵۹۶ ۱۱۸- فرجام اخروی همسر ابو لهب
- ۵۹۷ ۱۱۹- فرجام همسر ابو لهب
- ۵۹۸ ۱۲۰- فرجام همسر لوط(ع)
- ۵۹۸ ۱۲۱- فرجام همسر نوح(ع)
- ۵۹۸ ۱۲۲- فضایل همسر ایوب(ع)
- ۵۹۹ ۱۲۳- فضایل همسر فرعون
- ۶۰۰ ۱۲۴- قذف همسر

- ۱۲۵- قذف همسر محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۰۲
- ۱۲۶- قصه همسر ابو لهب ۶۰۲
- ۱۲۷- قصه همسر فرعون ۶۰۲
- ۱۲۸- قصه همسر لوط(ع) ۶۰۴
- ۱۲۹- قصه همسر نوح(ع) ۶۰۴
- ۱۳۰- کفر همسر لوط(ع) ۶۰۴
- ۱۳۱- کفر همسر نوح(ع) ۶۰۷
- ۱۳۲- گردنبند اخروی همسر ابو لهب ۶۰۸
- ۱۳۳- گناه همسر لوط(ع) ۶۰۸
- ۱۳۴- لباس بودن همسر ۶۱۰
- ۱۳۵- مادر قرار دادن همسر ۶۱۰
- ۱۳۶- محدوده استیذان از همسر ۶۱۰
- ۱۳۷- محرومیت از امداد همسر ۶۱۱
- ۱۳۸- مرگ همسر ایوب(ع) ۶۱۲
- ۱۳۹- مسافرت همسر موسی(ع) ۶۱۲
- ۱۴۰- معاشرت با همسر ۶۱۲
- ۱۴۱- معاهده همسری ۶۱۴
- ۱۴۲- مقام همسر عمران ۶۱۵
- ۱۴۳- مقدرات همسر لوط(ع) ۶۱۶
- ۱۴۴- ملاک ارزش همسر ۶۱۶
- ۱۴۵- ملاک انتخاب همسر ۶۱۶
- ۱۴۶- منشأ عذاب همسر لوط(ع) ۶۱۸
- ۱۴۷- منشأ هلاکت همسر لوط(ع) ۶۱۸
- ۱۴۸- موارد دشمنی همسر ۶۱۸
- ۱۴۹- موجبات عذاب همسر لوط(ع) ۶۲۰
- ۱۵۰- موقعیت خانوادگی همسر ۶۲۰

- ۱۵۱- مهریه همسر ۶۲۰
- ۱۵۲- مهریه همسر در صدراسلام ۶۲۰
- ۱۵۳- مهریه همسر کافر ۶۲۲
- ۱۵۴- مهریه همسر مؤمن ۶۲۲
- ۱۵۵- ناسازگاری همسر زید بن حارثه ۶۲۲
- ۱۵۶- نذر همسر عمران ۶۲۲
- ۱۵۷- نسب همسر زکریا(ع) ۶۲۴
- ۱۵۸- نعمت همسر ۶۲۵
- ۱۵۹- نعمت همنشینی با همسر ۶۲۶
- ۱۶۰- نفاق همسر لوط(ع) ۶۲۷
- ۱۶۱- نفاق همسر نوح(ع) ۶۲۸
- ۱۶۲- نفقه همسر ۶۲۸
- ۱۶۳- نقش اجتماعی همسر ابو لهب ۶۲۹
- ۱۶۴- نقش همسر ۶۳۰
- ۱۶۵- نقش همسر صالح ۶۳۰
- ۱۶۶- نیاز به همسر ۶۳۲
- ۱۶۷- ویژگیهای دعای همسر زکریا(ع) ۶۳۲
- ۱۶۸- ویژگیهای ورود همسر ابو لهب به جهنم ۶۳۳
- ۱۶۹- هلاکت همسر لوط(ع) ۶۳۴
- ۱۷۰- هلاکت همسر نوح(ع) ۶۳۶
- ۱۷۱- همسر آدم(ع) ۶۳۶
- ۱۷۲- همسر ابراهیم(ع) ۶۳۸
- ۱۷۳- همسر ابو لهب در جهنم ۶۴۰
- ۱۷۴- همسر پادشاه مصر در مجلس زلیخا ۶۴۱
- ۱۷۵- همسر پادشاه مصر و یوسف(ع) ۶۴۲
- ۱۷۶- همسر پسندیده ۶۴۲

- ۱۷۷- همسر زلیخا ۶۴۴
- ۱۷۸- همسر زید بن حارثه ۶۴۴
- ۱۷۹- همسر صالح ۶۴۴
- ۱۸۰- همسر عزیز مصر ۶۴۵
- ۱۸۱- همسر عمران ۶۴۶
- ۱۸۲- همسر لوط(ع) در جهنم ۶۴۷
- ۱۸۳- همسر لوط(ع) هنگام عذاب ۶۴۸
- ۱۸۴- همسر موسی(ع) ۶۴۸
- ۱۸۵- همسر ناصالح ۶۴۹
- ۱۸۶- همسر نوح و نوح(ع) ۶۵۰
- ۱۸۷- همسر نوح(ع) در جهنم ۶۵۰
- ۱۸۸- هوشیاری بر دشمنی همسران ۶۵۰
- ۱۸۹- هیزم کشی همسر ابو لهب ۶۵۰
- ۱۹۰- یوسف(ع) و همسر پادشاه مصر ۶۵۲
- ۱۹۱- توصیه به همسررداری ۶۵۲
- ۱۹۲- دروغ بودن همسررداری خدا ۶۵۳
- ۱۹۳- دعوت به همسررداری ۶۵۴
- ۱۹۴- عقیده به همسررداری خدا ۶۵۴
- ۱۹۵- همسررداری حورالعین ۶۵۵
- ۱۹۶- آثار بی همسری ۶۵۶
- ۱۹۷- احکام همسری محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۵۶
- ۱۹۸- ایمان در روابط همسری ۶۵۶
- ۱۹۹- تقوا در روابط همسری ۶۵۸
- ۲۰۰- چند همسری محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۵۸
- ۲۰۱- حقوق همسری ۶۶۰
- ۲۰۲- عواطف همسری ۶۶۴

- ۲۰۳- متفکران و روابط همسری ۶۶۴
- ۲۰۴- ملاک جاودانگی همسری ۶۶۵
- ۹- همسفر ۶۶۷
- ۱- اعلام مقصد به همسفر ۶۶۷
- ۲- نقش همسفر موسی(ع) ۶۶۷
- ۳- همسفر محمد(صلی الله علیه و آله) در هجرت ۶۶۷
- ۴- همسفر موسی(ع) ۶۶۹
- ۵- رحمت بر همسفران نوح(ع) ۶۷۰
- ۶- عوامل نجات همسفران نوح(ع) ۶۷۱
- ۷- فضایل همسفران نوح(ع) ۶۷۱
- ۸- مدح همسفران نوح(ع) ۶۷۱
- ۹- مکان همسفران نوح(ع) در کشتی ۶۷۱
- ۱۰- منشأ نجات همسفران نوح(ع) ۶۷۳
- ۱۱- نجات همسفران نوح(ع) ۶۷۳
- ۱۲- نسل همسفران نوح(ع) ۶۷۵
- ۱۳- همراهی با همسفران ۶۷۵
- ۱۴- همسفران لوط(ع) ۶۷۷
- ۱۵- همسفران موسی(ع) ۶۷۷
- ۱۶- همسفران نوح(ع) ۶۷۹
- ۱۰- همسفرگی ۶۸۱
- ۱- موانع همسفرگی ۶۸۱
- ۲- همسفرگی با بیماران ۶۸۱
- ۳- همسفرگی با خویشاوندان ۶۸۲
- ۴- همسفرگی با کوران ۶۸۲
- ۵- همسفرگی با لنگ ها ۶۸۲
- ۶- همسفرگی مسلمانان ۶۸۴

- ۱۱- همکاری ۶۸۵
- ۱- آثار همکاری ۶۸۵
- ۲- آثار همکاری با دشمنان ۶۸۵
- ۳- آثار همکاری با کافران ۶۸۵
- ۴- احکام همکاری با کافران ۶۸۶
- ۵- انذار تارکان همکاری با محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۸۶
- ۶- اهمیت همکاری با رهبران دینی ۶۸۶
- ۷- پناهجویی تارکان همکاری با محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۸۶
- ۸- ترک همکاری اجتماعی ۶۸۷
- ۹- ترک همکاری با رهبران دینی ۶۸۸
- ۱۰- جلب همکاری مردمی ۶۸۸
- ۱۱- کیفر همکاری با ظالمان ۶۸۸
- ۱۲- کیفر همکاری با مفسدان ۶۹۰
- ۱۳- همکاری با جن ۶۹۰
- ۱۴- همکاری با رهبران دینی ۶۹۰
- ۱۵- همکاری با کافران ۶۹۰
- ۱۶- همکاری با محمد(صلی الله علیه و آله) ۶۹۲
- ۱۷- همکاری خانوادگی ۶۹۲
- ۱۲- همنشین ۶۹۳
- ۱- اقرار همنشین باغدار متکبر ۶۹۳
- ۲- امتحان با همنشین ۶۹۳
- ۳- امیدواری همنشین باغدار متکبر ۶۹۳
- ۴- بی تأثیری مواعظ همنشین باغدار متکبر ۶۹۴
- ۵- تبری همنشین باغدار متکبر ۶۹۴
- ۶- تحقق آرزوی همنشین باغدار متکبر ۶۹۴
- ۷- تعالیم همنشین باغدار متکبر ۶۹۴

- ۸- توحید همنشین باغدار متکبر ۶۹۶
- ۹- توکل همنشین باغدار متکبر ۶۹۶
- ۱۰- سرزنشهای همنشین باغدار متکبر ۶۹۶
- ۱۱- شخصیت همنشین باغدار متکبر ۶۹۶
- ۱۲- علاقه به همنشین ۶۹۸
- ۱۳- فقر همنشین باغدار متکبر ۶۹۸
- ۱۴- نقش همنشین ۶۹۸
- ۱۵- نقش همنشین اغواگر ۶۹۸
- ۱۶- هشدار همنشین باغدار متکبر ۷۰۰
- ۱۷- همنشین اغواگر ۷۰۰
- ۱۸- همنشین باغدار متکبر ۷۰۰
- ۱۹- همنشین بد ۷۰۱
- ۲۰- همنشین جهنمیان ۷۰۲
- ۲۱- ارزش همنشینیان ۷۰۲
- ۲۲- زمینه عذاب همنشینیان ظالمان ۷۰۲
- ۲۳- همنشینیان اخروی اصحاب یمین ۷۰۲
- ۲۴- همنشینیان اخروی متقین ۷۰۴
- ۲۵- همنشینیان بهشت ۷۰۴
- ۲۶- همنشینیان بهشتیان ۷۰۴
- ۲۷- همنشینیان جهنم ۷۰۵
- ۲۸- همنشینیان در بهشت ۷۰۶
- ۲۹- همنشینیان دشمنان دین ۷۰۶
- ۳۰- همنشینیان دنیوی بهشتیان ۷۰۶
- ۳۱- همنشینیان شیطان ۷۰۸
- ۳۲- همنشینیان کافران صدراسلام ۷۰۹
- ۳۳- همنشینیان گمراهان ۷۱۰

- ۳۴- همنشینان محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۱۰
- ۳۵- همنشینان مخلصان در بهشت ۷۱۰
- ۳۶- آثار همنشینی با انبیا ۷۱۲
- ۳۷- آثار همنشینی با بدان ۷۱۲
- ۳۸- آثار همنشینی با ظالمان ۷۱۲
- ۳۹- آثار همنشینی با کافران ۷۱۴
- ۴۰- آثار همنشینی با گمراهان ۷۱۴
- ۴۱- آثار همنشینی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۱۴
- ۴۲- آثار همنشینی با مرفهان ۷۱۶
- ۴۳- آداب همنشینی ۷۱۶
- ۴۴- آداب همنشینی با اولیاء الله ۷۱۶
- ۴۵- آداب همنشینی با علما ۷۱۷
- ۴۶- آرزوی عدم همنشینی با گمراهان ۷۱۸
- ۴۷- اجتناب از همنشینی با بدان ۷۱۸
- ۴۸- اجتناب از همنشینی با جاهلان ۷۱۸
- ۴۹- اجتناب از همنشینی با کافران ۷۱۹
- ۵۰- اجتناب از همنشینی با یاهو گویان ۷۲۰
- ۵۱- احکام همنشینی ۷۲۰
- ۵۲- ارزش همنشینی با پاکان ۷۲۰
- ۵۳- ارزش همنشینی با صالحان ۷۲۲
- ۵۴- اهمیت همنشینی با خداترسان ۷۲۲
- ۵۵- ترک همنشینی با فقرا ۷۲۲
- ۵۶- توصیه به همنشینی با مؤمنان فقیر ۷۲۲
- ۵۷- زمینه همنشینی با شیطان ۷۲۴
- ۵۸- زمینه همنشینی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۲۴
- ۵۹- شرایط همنشینی با خضر(ع) ۷۲۴

- ۶۰- شرایط همنشینی با صالحان ۷۲۴
- ۶۱- شرایط همنشینی با علما ۷۲۶
- ۶۲- صبر در همنشینی با اولیاء الله ۷۲۶
- ۶۳- صبر در همنشینی با خضر(ع) ۷۲۶
- ۶۴- صبر در همنشینی با علما ۷۲۷
- ۶۵- محرومیت از همنشینی با خویشاوندان ۷۲۸
- ۶۶- مرفهان و همنشینی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۲۸
- ۶۷- ملاک همنشینی ۷۲۹
- ۶۸- ملاک همنشینی با انبیا ۷۳۰
- ۶۹- ملاک همنشینی در قیامت ۷۳۰
- ۷۰- موانع همنشینی با محمد(صلی الله علیه و آله) ۷۳۰
- ۷۱- نعمت همنشینی با پدر ۷۳۰
- ۷۲- نعمت همنشینی با صالحان ۷۳۲
- ۷۳- نعمت همنشینی با فرزند ۷۳۲
- ۷۴- نعمت همنشینی با همسر ۷۳۲
- ۷۵- نهی از ترک همنشینی با فقرا ۷۳۲
- ۷۶- نهی از ترک همنشینی با مؤمنان ۷۳۴
- ۷۷- همنشینی اخروی با خانواده ۷۳۴
- ۷۸- همنشینی اخروی با صالحان ۷۳۴
- ۷۹- همنشینی اخروی با مخلصان ۷۳۶
- ۸۰- همنشینی با استهزاگران اسلام ۷۳۶
- ۸۱- همنشینی با استهزاگران قرآن ۷۳۸
- ۸۲- همنشینی با انبیا ۷۳۸
- ۸۳- همنشینی با اهل عذاب ۷۴۰
- ۸۴- همنشینی با باغدار متکبر ۷۴۰
- ۸۵- همنشینی با حورالعین ۷۴۱

- ۸۶- همنشینی با خویشاوندان ۷۴۲
- ۸۷- همنشینی با شیاطین ۷۴۲
- ۸۸- همنشینی با شیاطین در قیامت ۷۴۲
- ۸۹- همنشینی با شیطان ۷۴۳
- ۹۰- همنشینی با صالحان ۷۴۴
- ۹۱- همنشینی با صدیقان ۷۴۶
- ۹۲- همنشینی با کافران ۷۴۸
- ۹۳- همنشینی با گناهکاران ۷۵۰
- ۹۴- همنشینی با گواهان ۷۵۰
- ۹۵- همنشینی با گواهان عمل ۷۵۲
- ۹۶- همنشینی با مجاهدان ۷۵۲
- ۹۷- همنشینی با مشرکان ۷۵۲
- ۹۸- همنشینی با معذوران از جهاد ۷۵۴
- ۹۹- همنشینی با مغالطه گران در آیات خدا ۷۵۴
- ۱۰۰- همنشینی با مغالطه گران در دین ۷۵۵
- ۱۰۱- همنشینی با مغالطه گران در قرآن ۷۵۶
- ۱۰۲- همنشینی با منکران حق ۷۵۷
- ۱۰۳- همنشینی با مؤمنان ۷۵۸
- ۱۰۴- همنشینی با مؤمنان فقیر ۷۵۸
- ۱۰۵- همنشینی جایز ۷۵۹
- ۱۰۶- همنشینی حرام ۷۶۰
- ۱۰۷- همنشینی دنیوی با خانواده ۷۶۱
- ۱۰۸- همنشینی شیاطین با معرضان از خدا ۷۶۲
- ۱۰۹- همنشینی محمد(صلی الله علیه و آله) با فقرا ۷۶۲
- ۱۱۰- همنشینی محمد(صلی الله علیه و آله) با مردم ۷۶۲
- ۱۱۱- همنشینی ناپسند ۷۶۴

- ۱۳- هنر ۷۶۵
- ۱- تاریخ هنر ۷۶۵
- ۲- سوء استفاده از هنر ۷۶۵
- ۳- نقش آثار هنری ۷۶۵
- ۴- نقش هنر نمایشی ۷۶۷
- ۵- هنر ابراهیم(ع) ۷۶۷
- ۶- هنر در تبلیغ ۷۶۷
- ۷- هنر در دوران سلیمان(ع) ۷۶۷
- ۸- هنر در معماری ۷۶۹
- ۹- هنر شیاطین ۷۶۹
- ۱۴- هوی و هوس ۷۷۰
- ۱- آثار هوی و هوس ۷۷۰
- ۲- اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس ۷۷۰
- ۳- نقش هوی و هوس ۷۷۰
- ۴- هوی و هوس برادران یوسف ۷۷۲
- ۱۵- هوا ۷۷۳
- ۱- اهمیت هوا ۷۷۳
- ۲- تشبیه به ذرات هوا ۷۷۳
- ۳- زندگی در سرزمین های خوش آب و هوا ۷۷۳
- ۴- محرومیت از هوای مطبوع ۷۷۴
- ۵- منافقان و گرمای هوا ۷۷۴
- ۶- ناپدیداری هوا ۷۷۴
- ۱۶- هواپرستی ۷۷۶
- ۱- آثار اجتناب از هواپرستی ۷۷۶
- ۲- آثار نجات از هواپرستی ۷۷۶
- ۳- آثار هواپرستی ۷۷۶

- ۴- آثار هواپرستی سامری ۷۹۶
- ۵- آثار هواپرستی کافران ۷۹۶
- ۶- آثار هواپرستی کافران صدراسلام ۷۹۷
- ۷- آثار هواپرستی مرفهان صدر اسلام ۷۹۸
- ۸- آثار هواپرستی مشرکان ۷۹۸
- ۹- آثار هواپرستی مشرکان مکه ۷۹۸
- ۱۰- اجتناب از هواپرستی ۷۹۸
- ۱۱- انبیا و هواپرستی ۸۰۲
- ۱۲- اهمیت اجتناب از هواپرستی ۸۰۲
- ۱۳- اهمیت اعراض از هواپرستی ۸۰۲
- ۱۴- ترک هواپرستی ۸۰۳
- ۱۵- تزیین هواپرستی ۸۰۴
- ۱۶- تعالیم انبیا و هواپرستی ۸۰۴
- ۱۷- حرمت هواپرستی ۸۰۴
- ۱۸- خطر هواپرستی ۸۰۶
- ۱۹- زمینه اجتناب از هواپرستی ۸۰۶
- ۲۰- زمینه هواپرستی ۸۰۷
- ۲۱- زمینه هواپرستی رهبران ۸۰۸
- ۲۲- زمینه هواپرستی قاضی ۸۰۸
- ۲۳- سرزنش هواپرستی ۸۰۸
- ۲۴- ظلم هواپرستی ۸۰۹
- ۲۵- عوامل هواپرستی ۸۱۰
- ۲۶- فرجام هواپرستی ۸۱۰
- ۲۷- فرجام هواپرستی منافقان ۸۱۰
- ۲۸- فسق هواپرستی ۸۱۲
- ۲۹- کیفر هواپرستی ۸۱۲

- ۳۰- مبارزه با هواپرستی ۸۱۲
- ۳۱- مبارزه با هواپرستی کافران ۸۱۴
- ۳۲- محمد(صلی الله علیه و آله) و هواپرستی ۸۱۴
- ۳۳- موارد هواپرستی ۸۱۴
- ۳۴- موانع هواپرستی ۸۱۴
- ۳۵- نهی از هواپرستی ۸۱۶
- ۳۶- هواپرستی اهل کتاب ۸۱۶
- ۳۷- هواپرستی بت پرستان ۸۱۶
- ۳۸- هواپرستی برادران یوسف ۸۱۷
- ۳۹- هواپرستی بلعم باعورا ۸۱۸
- ۴۰- هواپرستی بنی اسرائیل ۸۱۸
- ۴۱- هواپرستی جانشینان انبیا ۸۲۰
- ۴۲- هواپرستی در جاهلیت ۸۲۰
- ۴۳- هواپرستی در عقیده ۸۲۰
- ۴۴- هواپرستی در قضاوت ۸۲۲
- ۴۵- هواپرستی دشمنان دین ۸۲۲
- ۴۶- هواپرستی دشمنان کتب آسمانی ۸۲۲
- ۴۷- هواپرستی دنیاطلبان ۸۲۲
- ۴۸- هواپرستی ظالمان ۸۲۲
- ۴۹- هواپرستی قاضی ۸۲۴
- ۵۰- هواپرستی کافران ۸۲۴
- ۵۱- هواپرستی کافران مکه ۸۲۶
- ۵۲- هواپرستی گمراهان ۸۲۷
- ۵۳- هواپرستی گناهکاران ۸۲۸
- ۵۴- هواپرستی مخالفان محمد(صلی الله علیه و آله) ۸۲۸
- ۵۵- هواپرستی مسیحیان ۸۲۸

- ۵۶- هواپرستی مسیحیان صدراسلام ۸۳۰
- ۵۷- هواپرستی مشرکان ۸۳۰
- ۵۸- هواپرستی مشرکان مکه ۸۳۴
- ۵۹- هواپرستی مکذبان آخرت ۸۳۴
- ۶۰- هواپرستی مکذبان دین ۸۳۴
- ۶۱- هواپرستی مکذبان قیامت ۸۳۶
- ۶۲- هواپرستی و حق ۸۳۶
- ۶۳- هواپرستی یهود ۸۳۶
- ۶۴- هواپرستی یهود صدراسلام ۸۳۸
- ۶۵- {هواپرستان} ۸۳۸
- ۶۶- آثار رد تمایلات هواپرستان ۸۴۲
- ۶۷- آشامیدنیهای اخروی هواپرستان ۸۴۲
- ۶۸- اضلال هواپرستان ۸۴۲
- ۶۹- اطاعت از هواپرستان ۸۴۲
- ۷۰- اعراض از هواپرستان ۸۴۴
- ۷۱- اکثریت هواپرستان ۸۴۴
- ۷۲- بی ارزشی بینش هواپرستان ۸۴۴
- ۷۳- بی ایمانی هواپرستان ۸۴۶
- ۷۴- بی عقلی هواپرستان ۸۴۶
- ۷۵- تشبیه هواپرستان ۸۴۶
- ۷۶- جهل هواپرستان ۸۴۸
- ۷۷- حق ناپذیری هواپرستان ۸۴۸
- ۷۸- حق ناشنوایی هواپرستان ۸۴۸
- ۷۹- ذلت اخروی هواپرستان ۸۴۸
- ۸۰- سازش با هواپرستان ۸۵۰
- ۸۱- سرزنش اطاعت از هواپرستان ۸۵۰

- ۸۲- سفاهت هواپرستان ۸۵۰
- ۸۳- عبرت از گمراهی هواپرستان ۸۵۰
- ۸۴- عجز هواپرستان ۸۵۱
- ۸۵- عذاب اخروی هواپرستان ۸۵۲
- ۸۶- عقیده هواپرستان ۸۵۲
- ۸۷- علم هواپرستان ۸۵۲
- ۸۸- عوامل نجات هواپرستان ۸۵۴
- ۸۹- قبول توبه هواپرستان ۸۵۴
- ۹۰- کرى هواپرستان ۸۵۴
- ۹۱- كورى هواپرستان ۸۵۴
- ۹۲- كيفر هواپرستان ۸۵۵
- ۹۳- گمراهی هواپرستان ۸۵۶
- ۹۴- مبارزه با هواپرستان ۸۵۶
- ۹۵- محرومیت هواپرستان ۸۵۸
- ۹۶- مراد از هواپرستان ۸۵۸
- ۹۷- معبود هواپرستان ۸۵۸
- ۹۸- منشأ گمراهی هواپرستان ۸۵۹
- ۹۹- هدایت ناپذیری هواپرستان ۸۶۰
- ۱۰۰- هواپرستان اهل کتاب ۸۶۰
- ۱۰۱- هواپرستان در جهنم ۸۶۰
- ۱۰۲- هواپرستان در قیامت ۸۶۲
- ۱۷- هوای نفس ۸۶۳
- ۱- آثار هوای نفس ۸۶۳
- ۲- اطاعت از هوای نفس ۸۶۴
- ۳- خطر هوای نفس ۸۶۵
- ۴- قدرت هوای نفس ۸۶۵

- ۵- محمد(صلی الله علیه و آله) و هوای نفس ۸۶۵
- ۶- نقش هوای نفس ۸۶۶
- ۷- هوای نفس قابیل ۸۶۷
- ۱۸- هود(ع) ۸۶۸
- ۱- آثار تکذیب نبوت هود(ع) ۸۶۸
- ۲- آثار نبوت هود(ع) ۸۶۸
- ۳- اتمام حجت هود(ع) ۸۶۸
- ۴- اجابت دعای هود(ع) ۸۶۹
- ۵- اخلاص هود(ع) ۸۶۹
- ۶- اذیت هود(ع) ۸۶۹
- ۷- استشهاد هود(ع) ۸۶۹
- ۸- استقامت هود(ع) ۸۷۰
- ۹- استمداد هود(ع) ۸۷۱
- ۱۰- اطاعت از هود(ع) ۸۷۲
- ۱۱- اظهار خیرخواهی هود(ع) ۸۷۳
- ۱۲- اعتماد به هود(ع) ۸۷۳
- ۱۳- اعراض از انذارهای هود(ع) ۸۷۳
- ۱۴- اعلان تبری هود(ع) ۸۷۴
- ۱۵- التجای هود(ع) ۸۷۵
- ۱۶- امانتداری هود(ع) ۸۷۵
- ۱۷- انبیا قبل از هود(ع) ۸۷۷
- ۱۸- انبیای بعد از هود(ع) ۸۷۷
- ۱۹- انبیای قبل از هود(ع) ۸۷۹
- ۲۰- انبیای معاصر هود(ع) ۸۷۹
- ۲۱- انتظارات هود(ع) ۸۷۹
- ۲۲- انذارهای هود(ع) ۸۷۹

۸۸۳	۲۳- اولین دعوت هود(ع)
۸۸۳	۲۴- اهانت به هود(ع)
۸۸۳	۲۵- اهداف رسالت هود(ع)
۸۸۵	۲۶- ایمان به هود(ع)
۸۸۵	۲۷- برخورد هود(ع)
۸۸۵	۲۸- بشارت به هود(ع)
۸۸۶	۲۹- بشارتهای هود(ع)
۸۸۷	۳۰- بعثت هود(ع)
۸۸۷	۳۱- بی ایمانی به انذارهای هود(ع)
۸۸۷	۳۲- بینات هود(ع)
۸۸۹	۳۳- بینش هود(ع)
۸۸۹	۳۴- پاداش هود(ع)
۸۸۹	۳۵- پشیمانی مکذبان هود(ع)
۸۸۹	۳۶- تاریخ هود(ع)
۸۹۱	۳۷- تبری هود(ع)
۸۹۱	۳۸- تبلیغ هود(ع)
۸۹۳	۳۹- تعالیم هود(ع)
۸۹۶	۴۰- تعدد رسالت هود(ع)
۸۹۷	۴۱- تعدد معجزه هود(ع)
۸۹۷	۴۲- تکذیب بینات هود(ع)
۸۹۷	۴۳- تکذیب معجزه هود(ع)
۸۹۷	۴۴- تکذیب وعده های هود(ع)
۸۹۹	۴۵- تکذیب هود(ع)
۸۹۹	۴۶- تنزیه هود(ع)
۹۰۰	۴۷- توحید افعالی هود(ع)
۹۰۱	۴۸- توحید عبادی هود(ع)

- ۴۹- توطنه قتل هود(ع) ۹۰۱
- ۵۰- توکل هود(ع) ۹۰۱
- ۵۱- تهمت ارتجاع به هود(ع) ۹۰۳
- ۵۲- تهمت به هود(ع) ۹۰۳
- ۵۳- تهمت جنون به هود(ع) ۹۰۳
- ۵۴- تهمت دروغگویی به هود(ع) ۹۰۵
- ۵۵- جهان بینی هود(ع) ۹۰۵
- ۵۶- خواسته های هود(ع) ۹۰۵
- ۵۷- خوشنامی هود(ع) ۹۰۶
- ۵۸- خویشاوندی قوم عاد با هود(ع) ۹۰۸
- ۵۹- خویشاوندی هود(ع) با قوم عاد ۹۰۹
- ۶۰- خیر خواهی هود(ع) ۹۰۹
- ۶۱- دشمنان هود(ع) ۹۱۱
- ۶۲- دعوت هود(ع) ۹۱۱
- ۶۳- دعوت‌های هود(ع) ۹۱۳
- ۶۴- دلایل حقانیت هود(ع) ۹۱۶
- ۶۵- دلسوزی هود(ع) ۹۱۷
- ۶۶- رسالت هود(ع) ۹۱۷
- ۶۷- روش تبلیغ هود(ع) ۹۱۹
- ۶۸- زمینه یأس هود(ع) ۹۱۹
- ۶۹- سرزنش‌های هود(ع) ۹۲۱
- ۷۰- شرک ستیزی هود(ع) ۹۲۱
- ۷۱- صداقت هود(ع) ۹۲۳
- ۷۲- ظلم ستیزی هود(ع) ۹۲۴
- ۷۳- عبرت از قصه هود(ع) ۹۲۵
- ۷۴- عقیده هود(ع) ۹۲۵

- ۷۵- عمل به تکلیف هود(ع) ۹۲۶
- ۷۶- عوامل تکذیب نبوت هود(ع) ۹۲۷
- ۷۷- عوامل تکذیب هود(ع) ۹۲۷
- ۷۸- فضایل هود(ع) ۹۲۸
- ۷۹- فلسفه مبارز طلبی هود(ع) ۹۳۱
- ۸۰- قاطعیت هود(ع) ۹۳۱
- ۸۱- قبول هشدارهای هود(ع) ۹۳۱
- ۸۲- قصه هود(ع) ۹۳۳
- ۸۳- قصه هود(ع) از آیات خدا ۹۴۷
- ۸۴- قوم عاد و نبوت هود(ع) ۹۴۷
- ۸۵- قوم عاد و هود(ع) ۹۴۹
- ۸۶- کيفر انکار رسالت هود(ع) ۹۵۰
- ۸۷- کيفر تکذیب هود(ع) ۹۵۱
- ۸۸- محبت هود(ع) ۹۵۳
- ۸۹- محدوده رسالت هود(ع) ۹۵۳
- ۹۰- محدوده علم هود(ع) ۹۵۳
- ۹۱- محدوده مسؤولیت هود(ع) ۹۵۴
- ۹۲- مخالفان هود(ع) ۹۵۵
- ۹۳- مزد رسالت هود(ع) ۹۵۵
- ۹۴- مسؤولیت هود(ع) ۹۵۵
- ۹۵- مقامات هود(ع) ۹۵۵
- ۹۶- مکذبان انذارهای هود(ع) ۹۵۷
- ۹۷- مکذبان هود(ع) ۹۵۷
- ۹۸- ممانعت از ایمان به هود(ع) ۹۵۸
- ۹۹- منذران پس از هود(ع) ۹۵۹
- ۱۰۰- منذران قبل از هود(ع) ۹۵۹

- ۱۰۱- منکران نبوت هود(ع) ۹۶۱
- ۱۰۲- مواعظ هود(ع) ۹۶۱
- ۱۰۳- موانع ایمان به هود(ع) ۹۶۲
- ۱۰۴- مؤمنان به هود(ع) ۹۶۳
- ۱۰۵- مهلت به هود(ع) ۹۶۵
- ۱۰۶- مهمترین تعلیم هود(ع) ۹۶۵
- ۱۰۷- مهمترین دعوت هود(ع) ۹۶۵
- ۱۰۸- مهمترین رسالت هود(ع) ۹۶۶
- ۱۰۹- نبوت هود(ع) ۹۶۷
- ۱۱۰- نجات پیروان هود(ع) ۹۶۹
- ۱۱۱- نجات هود(ع) ۹۶۹
- ۱۱۲- نژاد هود(ع) ۹۷۱
- ۱۱۳- نشانه های صداقت هود(ع) ۹۷۱
- ۱۱۴- نگرانی هود(ع) ۹۷۲
- ۱۱۵- نواهی هود(ع) ۹۷۳
- ۱۱۶- هدایتگری هود(ع) ۹۷۳
- ۱۱۷- هشدار هود(ع) ۹۷۴
- ۱۱۸- هشدارهای هود(ع) ۹۷۵
- ۱۱۹- هلاکت مکذبان هود(ع) ۹۷۵
- ۱۲۰- هود(ع) و جنون ۹۷۵
- ۱۲۱- هود(ع) و قوم عاد ۹۷۷
- ۱۲۲- هود(ع) و مزد تبلیغ ۹۸۲
- ۱۲۳- هود(ع) و مزد رسالت ۹۸۲
- ۱۲۴- هود(ع) و مشرکان ۹۸۳
- ۱۹- هوشیاری ۹۸۴
- ۱- آثار هوشیاری ۹۸۴

- ۲- آثار هوشیاری ملکه سبأ ۹۸۶
- ۳- اهمیت هوشیاری ۹۸۶
- ۴- اهمیت هوشیاری جامعه اسلامی ۹۸۸
- ۵- اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس ۹۸۸
- ۶- اهمیت هوشیاری رهبری ۹۹۰
- ۷- اهمیت هوشیاری مردم ۹۹۰
- ۸- اهمیت هوشیاری مسلمانان ۹۹۰
- ۹- اهمیت هوشیاری مؤمنان ۹۹۱
- ۱۰- دعوت به هوشیاری ۹۹۲
- ۱۱- زمینه هوشیاری ۹۹۲
- ۱۲- عوامل هوشیاری ۹۹۴
- ۱۳- ناهماهنگی هوشیاری با شرک ۹۹۴
- ۱۴- هوشیاری بر دشمنی فرزند ۹۹۴
- ۱۵- هوشیاری بر دشمنی همسران ۹۹۴
- ۱۶- هوشیاری بر مکر زنان ۹۹۶
- ۱۷- هوشیاری جامعه اسلامی ۹۹۶
- ۱۸- هوشیاری خواهر موسی(ع) ۹۹۶
- ۱۹- هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی ۹۹۷
- ۲۰- هوشیاری در برابر دشمنان ۹۹۸
- ۲۱- هوشیاری در برابر دشمنان محمد(صلی الله علیه و آله) ۹۹۸
- ۲۲- هوشیاری در برابر مشرکان ۹۹۸
- ۲۳- هوشیاری در برابر منافقان ۹۹۹
- ۲۴- هوشیاری در برابر مؤمنان ۱۰۰۰
- ۲۵- هوشیاری در توطئه دشمنان ۱۰۰۰
- ۲۶- هوشیاری در مقابل شیطان ۱۰۰۰
- ۲۷- هوشیاری دنیوی معروضان از خدا ۱۰۰۲

- ۲۸- هوشیاری رهبران دینی ۱۰۰۲
- ۲۹- هوشیاری رهبری ۱۰۰۲
- ۳۰- هوشیاری زلیخا ۱۰۰۲
- ۳۱- هوشیاری صالح(ع) ۱۰۰۴
- ۳۲- هوشیاری محمد(صلی الله علیه و آله) ۱۰۰۴
- ۳۳- هوشیاری ملکه سبأ ۱۰۰۴
- ۳۴- هوشیاری مؤمنان ۱۰۰۶
- ۳۵- هوشیاری یعقوب(ع) ۱۰۰۶
- ۳۶- هوشیاران و تاریخ قوم لوط ۱۰۰۷
- ۲۰- هیزم ۱۰۰۹
- ۱- تبدیل به هیزم ۱۰۰۹
- ۲- هیزم جهنم ۱۰۰۹
- ۳- هیزم کشی همسر ابو لهب ۱۰۰۹
- ۴- هیزم کوره آدم سوزی اصحاب اخدود ۱۰۱۰
- ۲۱- یاران خدا ۱۰۱۱
- ۱- یاران خدا ۱۰۱۱
- ۲- امر به معروف یاران خدا ۱۰۱۱
- ۳- برپایی نماز یاران خدا ۱۰۱۱
- ۴- زکات یاران خدا ۱۰۱۱
- ۵- زمینه تشخیص یاران خدا ۱۰۱۳
- ۶- نهی ازمنکر یاران خدا ۱۰۱۳
- ۷- یاران خدا ۱۰۱۳
- ۸- یاران خدا ویژگیهای ۱۰۱۳
- درباره مرکز ۱۰۱۵

مشخصات کتاب

نام کتاب: علم مفاهیم شناسی در قرآن سری جدید جلد 112

تحقیق و تالیف: رسول ملکیان اصفهانی - 1400 ش

ناشر دیجیتال: مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان

ص: 1

1- هدف

1- استقامت در هدف مقدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 60 - 10

10- پایداری در مسیر اهداف ارزشمند و متعالی مطلوب است .

و إذ قال موسى لفته لآبرح . . . أو أمضى حقبًا

2- موانع پیشبرد هدف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 42 - 5

5_ صبر و پافشاری بر اندیشه و گرایش باطل ، از موانع پیشبرد اهداف و آرمان های برگزیده و به حق

إن كاد ليضلننا عن الهتنا لولا أن صبرنا عليها

3- نقش هدف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 157 - 3

3_ نفس هدف در تعیین رفتار و کردار انسانها

و لئن قتلتم فی سبیل اللّٰه او متّم لمغفره من اللّٰه ورحمه

4- هدف آفرینش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 14 - 10

10_ امکانات مادی ، و تمایل به آنها ، فقط وسیله ای برای گذران زندگانی دنیاست و هدف آفرینش نیست .

زین للنّاس ذلک متاع الحیوه الدّنیا

ص: 1

5- هدف از استماع سخن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 18 - 3

3 - استماع سخنان و برگزیدن آنها، باید به منظور عمل به مقتضیات آنها باشد؛ نه برای صرف دانایی، سرگرمی فکری و

الذین یستمعون القول فیَتَّبِعُونَ أحسنه

خداوند پس از طرح مسأله استماع سخنان، مسأله اتباع و پیروی کردن از بهترین آنها را یادآور شده است. این مطلب می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

6- هدف از نقل تاریخ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 13 - 21، 22

21 - عبرت گیری و پندآموزی، هدفی برای نقل و تحلیل تاریخ در قرآن

قد کان لکم . . . انّ فی ذلک لعبره لاولی الابصار

22 - بصیرت (بیش صحیح)، شرط پندگیری از حوادث تاریخ

قد کان لکم ایه . . . انّ فی ذلک لعبره لاولی الابصار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 103 - 12، 16

12 - نقش سازنده یادآوری گذشته ها و عبرت از آن، در تربیت انسانها

و اذکروا نعمت اللّٰه علیکم اذ کنتم اعداءً فالّف بین قلوبکم

16 - نگرش به تاریخ زمینه ساز تربیت و هدایت انسانها

و اذکروا نعمت اللّٰه علیکم اذ کنتم اعداءً . . . کذلک یبّین اللّٰه لکم آیاته لعلکم

7- هدف عمل صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 237 - 13

13 - نیل به تقوا ، هدف از اعمال خیر

و ان تعفوا اقرب للتعوی

ص: 2

8- هدف مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 207 - 3

3_ باید رضایت خداوند ، بالاترین هدف ایثارگران در راه خدا باشد .

و من الناس من یشری نفسه ابتغاء مرضات الله

از ستایش خداوند نسبت به گروهی که با ایثار جان خویش در پی جلب رضایت او هستند، استفاده می شود که باید رضایت خداوند بالاترین هدف باشد.

9- هدف مقدس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 35 - 9

9_ مقدس بودن هدف ، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست .

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَابْتَغُوا إِلَيْهِ الْوَسِيلَةَ

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته اشاره دارد که مبادا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

10- هدف مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 19 - 6

6- حیات اخروی ، حیاتی برتر از دنیاست و دستیابی به آن ، باید هدف همه مؤمنان باشد .

من كان يريد العاجله .. و من أراد الآخرة ... كان سعيهم مشكورا

تشکر و قدردانی خداوند از تلاش و کوشش آخرت خواهان در مقابل دنیاطلبان، می تواند گویای حقیقت یاد شده باشد.

11- هدف و وسیله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - به کارگیری روش صحیح و منطقی در کارها و انتخاب اسباب درست برای نیل به مقاصد، فرمان و توصیه خداوند به مسلمانان

لیس البر . . . و أتوا البيوت من أبوابها

جمله «و لیس البر . . .» در بازداشتن مسلمانان از سنت جاهلی (ورود به خانه از پشت آن در مراسم حج) کافی بود. بنابراین جمله «و أتوا البيوت . . .» حاکی از یک دستور کلی و شامل است. در این جمله مقاصد و آرمانها، به خانه‌ها و روشهای رسیدن به آن مقاصد، به دربهای خانه تشبیه شده است.

ص: 3

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 52 - 10

10 - نقش سازماندهی و تشکل در پیشبرد اهداف

فلما احسّ .. قال من انصاری الی الله

جمله «قال من انصاری» بیانگر تلاش عیسی (ع) برای سازماندهی است و طبعاً در پیشبرد هدف نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 35 - 9

9 - مقدس بودن هدف ، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست .

يأیها الذین ءامنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیله

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته اشاره دارد که مبادا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

هدف و وسیله

12- {هدف و وسیله}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 113 - 8

8 - هدف ، نمی تواند توجیه کننده وسیله باشد .

فاستقم كما أمرت .. و لا تطغوا ... و لا تركنوا إلى الذین ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 60 - 5

5 - جواز بهره گیری از فشار های اقتصادی برای نیل به مقاصد مشروع

فإن لم تأتونی به فلا کیل لکم عندی

13- هدف و وسیله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 189 - 18

18 - به کارگیری روش صحیح و منطقی در کارها و انتخاب اسباب درست برای نیل به مقاصد، فرمان و توصیه خداوند به مسلمانان

لیس البر . . . و أتوا البيوت من أبوابها

جمله «و لیس البر . . .» در بازداشتن مسلمانان از سنت جاهلی (ورود به خانه از پشت آن در مراسم حج) کافی بود. بنابراین جمله «و أتوا البيوت . . .» حاکی از یک دستور کلی و شامل است. در این جمله مقاصد و آرمانها، به خانه ها و روشهای

ص: 4

رسیدن به آن مقاصد، به دربهای خانه تشبیه شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 52 - 10

10 - نقش سازماندهی و تشکل در پیشبرد اهداف

فلما احسن... قال من انصاری الی الله

جمله «قال من انصاری»، بیانگر تلاش عیسی (ع) برای سازماندهی است و طبعاً در پیشبرد هدف نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 35 - 9

9 - مقدس بودن هدف، توجیه کننده وسیله و راه رسیدن به آن نیست.

يأیها الذین ءامنوا اتقوا الله وابتغوا الیه الوسیله

فرمان به تقوا، قبل از گزینش وسیله تقرب به خدا، به این نکته اشاره دارد که مبدا از هر نوع وسیله ای برای تقرب به خدا، که هدفی مقدس است، کمک جست.

ص: 5

2- هدهد

1- ادعای هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 3

3 - هدهد ، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

«احاطه» در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، «علمت بما لم تعلم به؛ به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 27 - 1,2

1 - حضرت سلیمان (ع) ، قضاوت درباره هدهد را به آینده و پس از تحقیق پیرامون ادعای وی موکول کرد .

فقال أحطت بما لم تحط به .. قال سننظر أصدقت أم كنت من الكـذیبین

2 - سلیمان (ع) ، درصدد بررسی ادعای هدهد درباره سرزمین سبا

قال سننظر أصدقت أم كنت من الكـذیبین

2- اعراض هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 28 - 4

4 - هدهد ، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثمّ تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

«تولّی» (مصدر «تولّ») به معنای روی برتافتن است؛ یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

3- پرسش از غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - پرسش سلیمان از علت ناپیدا بودن هدهد

فقال ما لی لأری الهدهد أم کان من الغائبین

4- حضور هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 1

1 - حاضر شدن هدهد در نزد سلیمان ، پس از درنگی نه چندان طولانی

فمکث غیر بعید فقال

5- خبر هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 5, 3, 2

2 - مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

فقال أحطت بما لم تحط به

3 - هدهد ، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

«احاطه» در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، «علمت بما لم تعلم به؛ به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای».

5 - هدهد ، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین « سبا » برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

«نبا» به خبر مهم و شنیدنی گفته می شود؛ یعنی، «برای تو از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 23 - 1

1 - اخبار هدهد از فرمانروایی یک زن بر مردم سرزمین سبا

إِنِّي وَجَدت امْرَأه تَمَلِكُهُم

«مُلْك» (مصدر «تَمَلِكُهُم») به معنای حکومت و فرمانروایی است؛ یعنی، زنی را یافتم که بر آنان حکمرانی می کند.

6- دلایل غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 2

2- مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

ص: 7

فقال أحطت بما لم تحط به

7- روش کشف صداقت هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 28 - 6

6 - تدبیر سلیمان در کشف صدق و کذب ادعای هدهد از طریق به کارگیری خود وی

قال سننظر أصدقت .. اذهب بکتِ بی ه_ذا

8- سلیمان (ع) و هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 27 - 1,2,3

1 - حضرت سلیمان (ع)، قضاوت درباره هدهد را به آینده و پس از تحقیق پیرامون ادعا های وی موکول کرد .

فقال أحطت بما لم تحط به .. قال سننظر أصدقت أم كنت من الک_ذیین

2 - سلیمان (ع)، درصدد بررسی ادعا های هدهد درباره سرزمین سبا

قال سننظر أصدقت أم كنت من الک_ذیین

3 - ادعا های هدهد در رابطه با سرزمین سبا ، امری شگفت و دور از باور سلیمان (ع)

قال سننظر أصدقت أم كنت من الک_ذیین

تعبیر «خواهیم دید که راست می گویی یا از دروغ گویانی» پس از بیان تفصیلی هدهد و درس های بلند توحیدی وی، می تواند نشانگر شگفتی و ناباوری سلیمان باشد.

9- شعور هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 25 - 4

4 - هدهد سپاه سلیمان ، دارای شعور عالی و معرفت عمیق به آفریدگار جهان

يسجدون للشمس من دون الله .. ألا يسجدوا لله الذي يخرج الخبء في السموت والأر

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

13 - نمل - 27 - 28 - 8

8 - هدهد سپاه سليمان ، عنصري فهيم وقادر به درك زبان سليمان (ع) ونيز زبان مردم سبا

اذهب بکت بی ه_ذا .. فانظر ماذا يرجعون

ص: 8

10- شگفتی ادعای هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 27 - 3

3 - ادعا های هدهد در رابطه با سرزمین سبا ، امری شگفت و دور از باور سلیمان (ع)

قال سننظر أصدقت أم كنت من الكـذبین

تعبیر «خواهیم دید که راست می گویی یا از دروغ گویانی» پس از بیان تفصیلی هدهد و درس های بلند توحیدی وی، می تواند نشانگر شگفتی و ناباوری سلیمان باشد.

11- عذر مقبول هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 8

8 - اعلام سلیمان (ع) به بخشودن هدهد ، در صورت آوردن دلیلی روشن و قابل قبول برای غیبت خود

لأعدّبته .. أو لیاأتینتی بسـلطنـ مبین

12- غیاب هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 20 - 2

2 - غایب یافتن سلیمان هدهد را در صف پرنندگان

فقال ما لی لأری الهدهد أم کان من الغائبین

13- کیفر هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 1

1 - تصمیم سلیمان (ع) به مجازات سخت هدهد در صورت عدم ارائه دلیلی قابل قبول بر غیبت خویش

لأَعَذِّبُهُ عَذَابًا شَدِيدًا . . . أَوْ لِيَأْتِيَنَّ بِسُلْطٰنٍ مُّبِينٍ

«سلطان» به معنای حجت و برهان است و «سلطان مبین»؛ یعنی، دلیل روشن و قانع کننده.

14- مسؤلیت هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 28 - 4,5,1

ص: 9

1 - مأموریت هدهد از سوی سلیمان ، برای بردن نامه وی به جانب ملکه سبا

اذهب بکت بی هـ ذافألقة إلیهم

(کتاب) معادل (مکتوب) و به معنای نامه است؛ یعنی، این نامه مرا ببر، آن گاه. ...

4 - هدهد ، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثم تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

(تولّی) (مصدر «تولّ») به معنای روی برتافتن است؛ یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

5 - مأموریت هدهد برای مشاهده بازتاب نامه سلیمان در میان درباریان سبا و شنود کردن سخنان ایشان .

ثم تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

15- نامه رسانی هدهد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 28 - 4، 2، 1

1 - مأموریت هدهد از سوی سلیمان ، برای بردن نامه وی به جانب ملکه سبا

اذهب بکت بی هـ ذافألقة إلیهم

(کتاب) معادل (مکتوب) و به معنای نامه است؛ یعنی، این نامه مرا ببر، آن گاه. ...

2 - افکندن نامه به محلّ تجمع ملکه و درباریان سبا ، مأموریت هدهد از جانب سلیمان (ع)

اذهب بکت بی هـ ذافألقة إلیهم

(ها) ساکن در «ألقة» ها سکت و «إلقاء» (مصدر «ألقي») به معنای افکندن است؛ یعنی، آن گاه [نامه را] به سوی آنان بیفکن.

4 - هدهد ، موظف به روی برتافتن از درباریان سبا (پس از افکندن نامه سلیمان) نزد ایشان

ثم تولّ عنهم فانظر ماذا يرجعون

(تولّی) (مصدر «تولّ») به معنای روی برتافتن است؛ یعنی، از آنان روی برتاب و سپس بنگر چه پاسخ می دهند.

16- نقش هدهد

4 - هدهد ، از اعضای سپاهیان سلیمان

و حشر لسلیمن جنوده.. فقال ما لی لأاری الهدهد

9 - در مجمع البیان آمده است : « و اختلف فی سبب تقدده الهدهد فقیل إنّه احتاج إلیه فی سفره لیدله علی الماء قال أبوحنیفه لأبی عبداللّه (ع) کیف تقدّ سلیمان الهدهد من بین الطیر؟ قال : لأنّ الهدهد یری الماء فی بطن الأرض کما یری أحدکم الدهن فی القاروره ;

در انگیزه سؤال سلیمان از غیبت هدهد اختلاف شده است: بعضی گفته اند: سلیمان در سفرش نیاز به هدهد داشت تا وی را به وجود آب راهنمایی کند. [مجمع می افزاید] که ابوحنیفه از امام صادق(ع) سؤال کرد: چرا سلیمان از میان پرندگان سراغ هدهد را گرفت؟ فرمود: برای این که هدهد آب را در دل زمین می بیند، همان گونه که فردی از شما روغن را در ظرف بلورین

می بیند...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 21 - 7

7 - مسؤولیت مهم هدهد در سپاه سلیمان (ع)

أَمْ كَانِ مِنَ الْغَائِبِينَ . لَأَعَذَّبَنَّ عَذَابًا شَدِيدًا أَوْ لَأَأَذِبحَنَّ

احتمال می رود در نظر گرفتن مجازات سخت برای تخلف هدهد، از آن جهت باشد که وی دارای مسؤولیتی مهم بود و نمی بایست پست خود را ترک می کرد.

17- هدهد و سرزمین سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 5

5 - هدهد ، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین « سبا » برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

«نبا» به خبر مهم و شنیدنی گفته می شود؛ یعنی، «برای تو از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است.

18- هدهد و سلیمان (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 22 - 5، 3، 2، 1

1 - حاضر شدن هدهد در نزد سلیمان ، پس از درنگی نه چندان طولانی

فمکت غیر بعید فقال

2 - مبادرت هدهد به طرح دلیل غیبت خود و ارائه اطلاعات جدید به سلیمان (ع)

فقال أحطت بما لم تحط به

3 - هدهد ، مدعی دستیابی به موضوعی خارج از قلمرو اطلاعات سلیمان

أحطت بما لم تحط به

«احاطه» در این جا کنایه از علم آمده است؛ یعنی، «علمت بما لم تعلم به؛ به چیزی دست یافتم که تو به آن دست نیافته ای».

5- هدهد، پیامدار خبری بزرگ و قطعی از سرزمین «سبا» برای سلیمان (ع)

و جئتک من سبا بنیا یقین

«نبا» به خبر مهم و شنیدنی گفته می شود؛ یعنی، «برای تو از سبا خبری قطعی آورده ام که بسیار مهم و شنیدنی است».

ص: 11

3- هدیه

1- ارزش هدیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 36 - 2

2- امکانات اعطا شده از جانب خداوند ، بسی بهتر و ارزشمندتر از امکانات داده شده از سوی بشر

فما آتین الله خیر ممّا آتیکم

2- بی اعتنایی به هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 36 - 4

4- بی اعتنایی سلیمان (ع) نسبت به هدایای ملکه سبا و اظهار بی نیازی از آن

قال أتمدونن بمال

3- رد هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 37 - 1

1- رد هدیه ملکه سبا از سوی سلیمان (ع) و فرمان وی مبنی بر بازگشت سفیر به سوی بلقیس با پیام جنگ

ارجع إلیهم فلنأتیتهم بجنود

سیاق آیات نشانگر این نکته است که سلیمان(ع) هدیه را نپذیرفت و به آنان برگرداند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 38 - 3

3- عزم ملکه سبا بر تسلیم شدن در برابر سلیمان (ع) ، پس از رد هدایای وی

قبل أن یأتونی مسلمین

از سخنان سلیمان و تعبیر «قبل أن یأتونی مسلمین» استفاده می شود که بلقیس مصمم بر تسلیم شده بود و سلیمان از قبل آن را می دانست.

ص: 12

4- عظمت هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 36 - 5

5 - هدیه ملکه سبا ، هدیه ای چشمگیر و پرب ها بود .

قال أتمدونن بمال

از تعبیر «أتمدونن بمال» استفاده می شود که هدیه، فی نفسه دارای جاذبه کافی برای هر پادشاه مقتدری بوده است؛ اما در چشم سلیمان پیامبر(ع) جایی نداشته است.

5- فلسفه هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 35 - 2

2 - هدف بلقیس از ارسال هدیه برای سلیمان (ع) ، آزمون وی و مشاهده بازتاب آن بود .

وإني مرسله إليهم بهديّة فناظره بم يرجع المرسلون

6- هدیه به ائمه(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 21 - 11

11_ « سئل أبو عبد الله (ع) عن قوله تعالى : « الذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل » قال : هو صلة الإمام في كل سنة بما قل أو أكثر ثم قال أبو عبد الله (ع) : و ما ارید بذلك إلا تزكيتكم ;

از امام صادق(ع) درباره سخن خدای تعالی: «الذين يصلون ما أمر الله به أن يوصل» سؤال شد، آن حضرت فرمود: آن، عطیه دادن به امام است در هر سال با چیزی، کم باشد یا زیاد، سپس امام صادق(ع) فرمود: من با گرفتن این عطیه فقط می خواهم شما را پاک کنم».

7- هدیه به سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 35 - 2,4,1

1 - تدبیر ملکه سبا در فرستادن هدیه ای بزرگ برای سلیمان (ع)

و اِتی مرسله اِلَیْهِمْ بِهَدِیَّه

بزرگی هدیه از نکره آمدن آن استفاده می شود.

ص: 13

2- هدف بلقیس از ارسال هدیه برای سلیمان (ع)، آزمون وی و مشاهده بازتاب آن بود.

وإتی مرسله إلیهم بهدیة فناظره بم یرجع المرسلون

4- همراهی هیأتی از فرستادگان بلقیس با هدیه او به سوی سلیمان (ع)

فناظره بم یرجع المرسلون

تعبیر «مرسلون» با صیغه جمع، نشان دهنده رفتن هیأتی از نمایندگان همراه هدیه او به سوی سلیمان (ع) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 36 - 4، 1

1 - حضور سفیر ملکه سبا همراه با هدایا در نزد سلیمان (ع)

فلما جاء سلیمان

از تعبیر «جاء» به صورت مفرد، استفاده می شود که تنها یکی از نمایندگان بلقیس (با این که آنان متعدد بودند) برای تقدیم هدایا به دربار سلیمان (ع) باریافت. گفتمی است که جمله «ارجع إلیهم» - که خطاب به یک فرد است - مطلب فوق را تأیید می کند. بنابراین احتمال این که مراد از ضمیر «جاء» مال باشد - چنان که برخی از مفسران گفته اند - تضعیف می شود.

4- بی اعتنایی سلیمان (ع) نسبت به هدایای ملکه سبا و اظهار بی نیازی از آن

قال أتمدونن بمال

8- هدیه قابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 27 - 2

2- هر یک از هابیل و قابیل هدیه ای را به رسم تقرب به پیشگاه خداوند تقدیم کردند.

اذقربا قرباناً

«قربان» هر عمل نیکی است که با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البیان)

9- هدیه ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تدبیر ملکه سبا در فرستادن هدیه ای بزرگ برای سلیمان (ع)

وَأَتَى مَرْسَلَهُ إِلَيْهِمْ بِهَدِيَّةٍ

بزرگی هدیه از نکره آمدن آن استفاده می شود.

4 - همراهی هیأتی از فرستادگان بلقیس با هدیه او به سوی سلیمان (ع)

فَنَظَرَ بِمَ يَرْجِعُ الْمَرْسَلُونَ

تعبیر «مرسلون» با صیغه جمع، نشان دهنده رفتن هیأتی از نمایندگان همراه هدیه او به سوی سلیمان (ع) است.

10- هدیه هاییل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 27 - 2

2_ هر يك از هاييل و قابيل هديه اى را به رسم تقرب به پيشگاه خداوند تقديم كردند .

اذقربا قرباناً

«قربان» هر عمل نيكى است كه با آن تقرب به خداوند قصد شود. (مجمع البيان)

ص: 15

4- هشدار

1- مسلمانان هشدار به صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 16 - 8

8_ هشدار تهدیدآمیز خداوند به عناصر سست ایمان ، نسبت به همراز شدن با بیگانگان و در میان نهادن اسرار مسلمانان با آنان

أَمْ حَسِبْتُمْ أَنْ تُتْرَكُوا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللَّهُ الَّذِينَ... وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ وَلَا رَسُولِ

2- نیاز به هشدار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 126 - 9

9_ آدمی همواره نیازمند تذکر و هشدار است.

قد فصلنا الأيت لقوم يذكرون

«یذکرون» صیغه مضارع و معنی تجدد و استمرار دارد. ستوده شدن متذکران با این بیان اشاره ای ظریف به این نکته دارد که آدمی همواره نیازمند متذکر شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 39 - 9

9- انسان ، همواره در معرض ابتلا به شرک و نیازمند به هشدار است . *

لاتجعل مع الله إلَهاً اخر... و قضي ربك ألا تعبدوا إلا إياه... لاتجعل مع ال

تأکید بر پرهیز از شرک در این مجموعه آیات (آیه 22 _ 38) که درباره مباحث مختلف خانوادگی و اجتماعی است بیانگر این نکته است که احتمال لغزش انسانها زیاد است و باید به آنها توجه داده شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 33 - 11

11- مؤمنان ، در معرض لغزش و نیازمند تذکر و هشدار مکرر

يأيتها الذين ءامنوا أطيعوا الله و أطيعوا الرسول و لا تبطلوا أعمالكم

ص: 16

از تکرار «أطیعوا» و نهی «لاتبتلوا» در مورد مؤمنان، مطلب بالا استفاده می شود.

3- هشدار از قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تین - 95 - 7 - 6

6 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، دعوت کننده مردم به دین و هشداردهنده آنان ، به روز جزا است .

فما یکذبک بعد بالدين

برداشت یاد شده، بر دو پیش فرض استوار است: 1. مخاطب آیه شریفه پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ 2. کلمه «دین» در هر دو معنای «شریعت» و «جزا» استعمال شده باشد.

4- هشدار اشراف قوم فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 127 - 5,7

5_ رو آوردن موسی (ع) و قومش به فسادگری علیه نظام فرعونى ، هشدار اشرافیان به فرعون

أتذر موسى وقومه لیفسدوا فی الأرض

«لام» در «لیفسدوا» در اصطلاح اهل ادب لام عاقبت می باشد. بنابراین مقصود اشراف از جمله «أتذر...» این است که ترک مجازات موسی (ع) و قومش به فسادگری آنان می انجامد. قابل ذکر است که مراد از فسادگری، به قرینه «و یدرک و ءالهتک»، شورش کردن علیه نظام فرعونى است.

7_ اشرافیان دربار ، سرکوب نشدن موسی (ع) را مایه انزوای فرعون و ترک پرستش خدایان وی دانسته و آن را به فرعون گوشزد کردند .

أتذر موسى وقومه . . . و یدرک و ءالهتک

5- هشدار با بلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 21 - 1

1 - وجود برخی بلا های حتمی دنیوی از سوی خداوند ، برای تنبیه و هشدار به فاسقان است .

ولنذيقنهم من العذاب الأدنى دون العذاب الأكبر لعلهم يرجعون

در این که مراد از «عذاب الأدنى» چیست، اقوال گوناگونی گفته شده است از جمله آنها این است که منظور، عذاب های دنیوی، مانند بلاها و بیماری ها و .. است.

ص: 17

6- هشدار به آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 35 - 13

13 _ هشدار خداوند به آدم (ع) و حوا به این که در صورت تناول از شجره ممنوعه ، از ستمکاران خواهند شد .

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 19 - 5

5 _ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 22 - 14، 16

14 _ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أقل لكما إن الشيطان لكما عدو مبين

16 _ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدليهما بغرور فلما ذاقا الشجرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 119 - 3

3 - دشواری تأمین نیاز های اولیه انسان (غذا، پوشاک، آب و مسکن) در بیرون بهشت، از هشدار های خداوند به آدم (ع)

فتشقی . إن لك ألا تجوع فيها ولا تعرى . وإنك ... لا تضحي

«آنک» عطف بر «الألتجوع» است و جمله «إن لك ..» تفسیر برای «فتشقی» می باشد. نفی گرسنگی، برهنگی، آفتاب زدگی و تشنگی، به منظور اشاره به سختی هایی است که آدم(ع) در صورت اخراج از بهشت به آن گرفتار می شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 121 - 4

4- آدم و حوا (ع)، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، تحت تأثیر سخنان او قرار گرفتند.

إِنَّ هَذَا عَدُوٌّ لَكَ وَلِزَوْجِكَ... فَأَكْلا مِنْهَا

7- هشدار به آیندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 101 - 4

4- بیان سرنوشت شوم تکذیب کنندگان انبیا (ع) برای هشدار و تذکار آیندگان، از روش های هدایتی قرآن

ص: 18

تلک القرى نقص عليك من أنبائها

8- هشدار به ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 80 - 9

9_ قوم ابراهیم در مقابله با ادله توحیدی آن حضرت، او را به آسیب دیدن از جانب بتها بیم دادند.

و لا أخاف ما تشركون به

جمله «لا أخاف» _ که پاسخ حضرت ابراهیم(ع) به تهدید مشرکان است _ قرینه بر وقوع تهدید از جانب آنهاست.

9- هشدار به استهزاگران دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 11

11 _ هشدار خداوند به استهزاکنندگان معارف و ادیان الهی

و لقد استهزیء برسلك من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

10- هشدار به استهزاگران محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 10 - 10

10 _ هشدار خداوند به استهزاکنندگان پیامبر(صلی الله علیه و آله)

و لقد استهزیء برسلك من قبلک فحاق بالذین سخروا منهم ما کانوا به یستهزءون

11- هشدار به اشراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 56 - 2

2- بیان فرجام فرعونیان ، هشدارى به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلنهم سلفاً ومثلاً للآخرين

ص: 19

12- هشدار به افشاگران عیب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 148 - 12

12 _ هشدار و تهدید خداوند به افشا کنندگان عیوب مردم و هتک کنندگان حرمت آنان

لايحب الله الجهر بالسوء .. و كان الله سميعاً عليماً

توصیف خداوند به شنوایی و آگاهی، پس از بیان اوامر و نواهی، غالباً برای تهدید به کیفر و عقاب آورده می شود.

13- هشدار به امت های غافل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 43 - 5

5 - افول پذیری تمدن ها ، هشدارى است به ملت های مغرور و غافل از خدا .

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًا آخريين . ما تسبق من أمه أجلها و ما يستتخرون

14- هشدار به امت های متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 43 - 5

5 - افول پذیری تمدن ها ، هشدارى است به ملت های مغرور و غافل از خدا .

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًا آخريين . ما تسبق من أمه أجلها و ما يستتخرون

15- هشدار به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 88 - 6

6 _ پیامبران و رهنوردان صراط مستقیم نیز اگر شرک بورزند، اعمال آنان تباه و فاسد می شود.

ذلك هدى الله يهدى .. و لو أشركوا لحبط عنهم ما كانوا يعملون

1 - هشدار خداوند به یکایک پیامبران در باره گرایش پیدا کردن به شرک و پرستش غیر او

و لقد أوحى إليك وإلى الذين من قبلك لئن أشركت ليحبطن عملك

مفرد آمدن خطاب در «أشركت» و «عملك» _ با آن که همه پیامبران مخاطب وحی الهی بودند _ می رساند که این وحی به یکایک پیامبران به طور جداگانه و مستقل، ابلاغ شده است.

ص: 20

16- هشدار به انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 191 - 32

32_ همه انسان ها در خطر گرفتاری به آتش دوزخ

لایات لاولی الالباب .. فقنا عذاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 108 - 11

11_ هشدار خداوند به انسان در مورد اعمال و کار های ناشایست نهانی او

اذ بییتون .. و کان الله بما یعملون محیطاً

از مصادیق مورد نظر برای «ما یعلمون»، به قرینه جمله «اذ بییتون»، اعمال پنهانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 10 - 4

4_ انذار و تهدید، از روش های قرآن برای بازداشتن انسان ها از کفر و انکار حقایق و تکذیب آیات الهی

و الذین کفروا و کذبوا بایتنا أولئک اصحب الجحیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 105 - 5

5_ انسان همواره بر سر دوراهی هدایت و گمراهی

علیکم انفسکم لایضرکم من ضل إذا هتدیتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 60 - 15

15_ آگاهی خداوند بر کردارهای آدمی، هشدار به او در مورد عملکردش و پیامدهای آن

ثم ینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 128 - 10

10_ آدمیان باید در برابر وسوسه های جنیان و اغواگری آنها هشیار بوده و از خود حراست کنند.

یمعشر الجن قد استکثرتم من الإنس

خبر دادن خداوند از سیطره و عملکرد جنیان، هشداری به آدمیان است تا دشمن خویش را بشناسند و تدابیر لازم را در برابر او به کار برند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 21

17 - توجه انسان به بازگشت قهری خود به سوی خداوند آگاه ، هشدار است برای او .

ثم تردون إلی . . . فینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 19 - 2

2- هشدار خداوند به انسان ها نسبت به برخوردشان در برابر نعمت های فراوان او

وإن تعدوا نعمة الله لا تحصوها . . . و الله يعلم ما تسرون و ما تعلنون

احتمال دارد مراد از بیان علم خداوند به نهان و آشکار انسانها در آیه، نکته یاد شده باشد؛ به دلیل اینکه پس از بیان قابل شمارش نبودن نعمتهای خداوند، خطاب به انسانها گفته می شود: خدا از نهان و آشکار شما خبر دارد؛ یعنی، آنچه که درباره نعمتهای خدا اظهار می کنید و یا مخفی دارید از خدا پنهان نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 14 - 18

18 - هشدار الهی به انسان ها ، درباره تصبیح حقوق والدین

أن اشکرلی و لولدیک إلیّ المصیر

جمله «إلیّ المصیر» پس از توصیه به رعایت حال والدین و فرمان به سپاسگزاری از آنها، ناظر به این نکته است که انسان ها، در صورت رعایت نکردن توصیه و فرمان یاد شده، مورد بازخواست قرار خواهند گرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 15 - 15

15 - خداوند به انسان ها درباره لغزش در عقیده و رفتار ناصحیح با والدین ، هشدار می دهد .

وإن ج_هداک علی أن تشرک بی . . . فلا تطعهما و صاحبهما فی الدنيا معروفاً و اتّبع سب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 26 - 3

3 - توجه به ناپایداری زندگی دنیایی ، هشدارى به انسان ها در فریفته نشدن به آن

كَلِّ مِنْ عَلَيْهَا فَاِنَّ

17- هشدار به انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 41 - 7

7_ پرهیز از پیوستن به ستمکاران و گرفتار شدن به کیفر آنان، هشدار خداوند به تمامی انسانها

و كذلك نجزي الظالمين

ص: 22

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 74 - 10

10 _ همه انسان ها ، حتی مؤمنان حقیقی ، از خطا و گناه مصون نیستند و نیازمند مغفرت الهی هستند .

أولئك هم المؤمنون حقا لهم مغفرة ورزق كريم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 105 - 6

6 _ هشدار خداوند به انسان ها ، برای مراقبت از اعمال و حرکات نهان و آشکار خویش و سرباز نزدن از فرمان های او در خفا و علن

و ستردون إلى علم الغيب و الشهده فينبئكم بما كنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 62 - 3

3 - هشدار خداوند به فرزندان آدم ، درباره وسوسه های گمراه کننده شیطان

ألم أعهد إليكم يـبنی ءادم أن لاتعبدوا الشيطـن . . . و لقد أضلّ منكم جبلاً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 2 - 10

10 - هشدار خداوند به انسان ها ، درباره رفتار و کردار های خویش

و الله بما تعملون بصير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 25 - 5

5 - هلاکت فرعون ، هشدار به مردم در امور دنیا و آخرت آنان بود .

فأخذه الله نكال الأخره و الأولى

اضافه «نكال الأخره. . .» ممکن است اضافه لامیه باشد؛ یعنی، هلاکت فرعون برای دیگران، هم نسبت به دنیای آنان و هم نسبت به

آخرتشان مایه عبرت بود. در این صورت، مراد از «أخذہ اللہ» هلاکت فرعون و غرق شدن او است که برای دیگران نکال آخرت و دنیا بود؛ زیرا از طرفی به فرجام تکذیب پیامبران و گناه و انکار ربوبیت خداوند پی می برند _ که اموری مربوط به آخرت است _ و از طرفی دنیا را ناپایدار، حتی برای امثال فرعون می بینند.

18- هشدار به اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 47 - 15، 10

10 _ هشدار خداوند به اهل کتاب، در مورد مسخ انسانیت آنان در صورت ایمان نیاوردن به قرآن

امنوا... من قبل ان نطمس وجوهاً فنردّها علی ادبارها او نلعنهم

ص: 23

«طمس» به معنای نابود کردن اثر چیزی است، و «وجه» به معنای صورت می باشد. مراد از «وجه» نیز به دلیل برگشت ضمیر «هم» به آن، افراد انسان است؛ البته به لحاظ شخصیت انسانی آنان و نه به لحاظ جسم ایشان.

15_ هشدار خداوند به اهل کتاب در مورد گرفتاری آنان به لعن الهی در صورت کفر به قرآن

یا ایها الذین اوتوا الکتب .. او نلعنهم کما لعنا اصحاب السَّبِّت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 61 - 9

9_ اهل کتاب مورد تهدید و هشدار خداوند به خاطر برخورد منافقانه آنان با مسلمانان

والله اعلم بما کانوا یکتُمون

هدف از بیان آگاهی کامل خدا به اسرار پلید گروهی از اهل کتاب، می تواند تهدید آنان به رسوایی در دنیا و عذاب الهی در آخرت باشد.

19- هشدار به اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 89 - 4

4_ شعیب (ع) کفرپیشگان ستیزه جوی قومش را به مبتلا شدن سرنوشتی همانند سرنوشت برخی از جوامع هلاک شده پیشین هشدار داد

و یقوم لایجرمتکم شقاقی آن یصیبکم مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 92 - 9

9_ شعیب (ع) مردم مدین را به حسابرسی خداوند و مجازات های او هشدار داد.

إن ربی بما تعملون محیط

چنان چه مقصود از احاطه خداوند بر اعمال بندگان، آگاهی او بر اعمال باشد، جمله «إن ربی ..» کنایه از حسابرسی و کیفردهی می باشد.

20- هشدار به باغدار متکبر

1- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرورفتن آب های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با عذاب الهی هشدار داد .

أو یصبح ماؤها غورًا

«غور» مصدر و در معنای «غائر» (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از شیوه های مبالغه است.

ص: 24

21- هشدار به بدعت گزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 119 - 18

18_ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربك هو أعلم بالمعتدين

22- هشدار به برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 66 - 15

15_ یعقوب (ع) فرزندان را به مجازات های الهی در صورت شکستن سوگند و پیمانشان ، هشدار داد .

قال الله على ما نقول وكيل

سیاق آیه دلالت دارد که غرض یعقوب (ع) از وکیل قرار دادن خداوند و توجه دادن فرزندان به وکالت او ، هشدار دادن آنان به مجازات الهی است.

23- هشدار به بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 60 - 17

17 - خداوند ، بنی اسرائیل را از فسادگری در سراسر پهنه گیتی بر حذر داشت .

ولا تعثوا فی الأرض مفسدین

«عثوا» (مصدر لاتعثوا) به معنای فسادگری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 65 - 5

5 - بنی اسرائیل در خطر گرفتار آمدن به عذاب های دنیوی (ذلیل گشتن ، مطرود شدن و . . .) در صورت ایمان نیاوردن به قرآن و انجام ندادن اعمال صالح

و لقد علمتم الذين اعتدوا منكم في السبت فقلنا لهم كونوا قردة خسئين

در آیات گذشته (از 41 تا 45 و نیز آیه 62) خداوند بنی اسرائیل را به ایمان و تصدیق قرآن و انجام اعمال صالح دعوت کرد و در آیه مورد بحث سرگذشت شوم اسحاب سبت را یادآور شد تا هشدار می باشد به آنها که مبادا با سرپیچی از دعوت خدا و فرمانهای او، به سرنوشتی همانند اصحاب سبت گرفتار آیند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 25

6_ تهديد خداوند به بنی اسرائیل در مورد شکستن پیمان الهی و ترغیب آنان به وفاداری و تعهد

لقد اخذ الله ميثق بني اسرائيل . . . وقال الله اني معكم

بنابر اینکه معیت در آیه مورد بحث، کنایه از علم و قدرت باشد. یعنی خداوند به شما و اعمالتان کاملاً آگاه است؛ اگر به میثاق پایبند بودید به شما پاداش می دهد و اگر تخلف کردید مجازات می شوید و در هر حال مقهور خداوند هستید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

24_ هشدار خداوند به بنی اسرائیلِ زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نسبت به تکرار رفتار پیشینیان خویش (نقض میثاق_ تکذیب و قتل انبیا)

لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل . . . والله بصير بما تعملون

فعل مضارع «يعملون» _ علی رغم ماضی آوردن فعل های گذشته «حسبوا»، «عموا و صموا»، _ می رساند که جمله «والله بصير . . .» ناظر بر بنی اسرائیلِ زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18_ هشدار مسیح (ع) به بنی اسرائیل در مورد فرجام نامیمون شرک

قال المسيح . . . انه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة

ظاهراً جمله «انه من يشرك . . .» گفتار حضرت مسیح (ع) می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13_ آزمایش بنی اسرائیل از سوی خدا پس از دستیابی آنان به حکومت و قدرت، هشدار موسی (ع) به آنان

فينظر كيف تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 _ خداوند به قوم موسی هشدار داد که در صورت ادامه مخالفت با راه رشد و تعالی و پیمودن راه ضلالت ، ایشان را از درک معارف تورات محروم خواهد ساخت .

و أمر قومک یاخذوا بأحسنها . . . إن یروا کل ءایه لایؤمنوا بها ... سیبلا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 90 - 3

3 - فتنه و امتحان بودن گوساله زرین سامری ، از جمله هشدارهایی که هارون به بنی اسرائیل داده بود .

و لقد قال لهم هرون . . . إنما فتنتم به

ص: 26

24- هشدار به بهانه جویان در جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 81 - 15

15 _ سوزنده تر بودن آتش دوزخ از گرمی هوای دنیا ، هشدار شديده به تخلف کنندگان از جهاد به بهانه گرمی هوا

قل نار جهنم أشد حراً

25- هشدار به بی تقویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 1 - 20

20 _ هشدار خداوند به مردمان بی تقوا و قاطع رحم

و اتَّقُوا اللَّهَ .. و الارحام انّ الله کان علیکم رقیباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 4 - 29

29 _ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که تقوا را رعایت نکنند و پرهیزگار نباشند .

و اتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ سَرِيعُ الْحِسَابِ

جمله «ان الله ..» در مقام تهدید بی تقویان است.

26- هشدار به بیمار دلان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 60 - 4

4 - هشدار شديده خداوند ، به افراد بیمار دل مدینه ، برای پایان دادن به کار های خلاف شان

لئن لم یتنه .. و الذین فی قلوبهم مرض ... لنغرینک

27- هشدار به پیروان شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 52 - 4

4- بی نتیجه بودن کمک خواهی مشرکان از معبودان خویش ، هشدار خداوند به اهل شرک و پذیرندگان ولایت شیاطین است .

و یوم یقول نادوا شرکاءى . . . فلم یتجیبوا لهم

ص: 27

28- هشدار به تارکان جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 22 - 3

3- هشدار خداوند به مؤمنان روی گردان از جهاد ، نسبت به سقوط در دام فساد و بریدن از خویشاوندان

فهل عسیتم إن تولیتم أن تفسدوا فی الأرض و تقطعوا أرحامکم

برداشت بالا- بنا بر این نکته است که مخاطب «إن تولیتم»، بیمار دلانی باشند که در برابر فرمان جهاد سستی کرده و خداوند با تذکر و هشدار، آنان را به تسلیم در برابر فرمان های خویش دعوت کرده است.

29- هشدار به ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 8

8 - تنهایی و بی پناهی در قیامت ، هشدارى به مال اندوزان و قدرت مداران

و لا یغنی عنهم ما کسبوا شیءاً و لا ما اتّخذوا من دون اللّٰه اولیاء

30- هشدار به ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 35 - 9

9- ثروت مندان و قدرت مندان ، در خطر پندار جاودانگی نعمت ها در دنیايند .

أنا أكثر منک مالاً... قال ما أظنّ أن تبید هذه أبداً

داستان مذکور در آیه، چه واقعی باشد و چه سمبلیک، بیان خصلت های آدمی و واکنش های او در شرایط مختلف است. از جمله این خصلت ها آن است که وقتی در اوج رفاه قرار گیرد و اموال خود را در اطراف خود مشاهده کند، چنین می پندارد که نعمت های اطراف او جاودانه هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 3

3- فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إن قارون . . . فبغی علیهم . . . فحسفنا به و بداره الأرض

31- هشدار به جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 30 - 3

3- افزایش مداوم عذاب ، هشدار خداوند به جهنمیان

ص: 28

فلن نزيدكم إلا عذاباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 14 - 4

4 - تعهد خداوند به هدایت انسان ها ، دلیل هشدار های او به آنان درباره خطر گرفتاری به آتش جهنم است .

إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ .. فَأَنْذَرْتَكُمْ نَارًا تَلْظَىٰ

حرف «فاء» در «فأنذرتکم»، آن را بر «إِنَّ عَلَيْنَا لَلْهُدَىٰ» تفریع کرده است؛ یعنی، حال که هدایت بر عهده ما است، پس انذار کرده و بیم می دهیم.

32- هشدار به حاکمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 129 - 11

11 - خداوند ، ناظر بر چگونگی رفتار و کردار حکومت مداران

و يستخلفکم فی الأرض فینظر کیف تعملون

33- هشدار به حسابرسی اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 28 - 3

3 - بسیاری از آیات قرآن ، هشدار دهنده مردم درباره معاد و حسابرسی در قیامت است .

لا یرجون حساباً . و کذبوا ب_ای_تنا کذباً

جمع بودن «آیات» بر نکته یاد شده دلالت دارد. به قرینه کلمه «حساباً» _ در آیه قبل _ موضوع حسابرسی در مجموعه آن آیات مطرح شده است.

34- هشدار به حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 10 - 6

6 - تاریخ گذشتگان و سرگذشت مبارزه رسولان الهی ، تسکینی برای رهبران دینی و هشدار به حق ستیزان

لعلک بـ خع نفسک . . . و إذ نادى ربک موسى أن ائت القوم الظالمین

پرداختن به سرگذشت موسی و فرعون و فرجام بد فرعونیان، پس از بیان موضع گیری حق ستیزانه مشرکان با پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)، در بردارنده دلداری به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است و نیز هشدار به کافران است که از عاقبت بد فرعونیان درس بگیرند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 29

6 - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدارى جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - فرجام هلاکت بار قوم نوح ، هشدارى جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم نوح، این بوده که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - سرنوشت شوم قوم عاد ، هشدارى جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

لحن تهدید آمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از عادیان، این مطلب بود که بیشتر آنان از پذیرش ایمان سرباز زدند، بیانگر برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - فرجام هلاکت بار ثمودیان ، هشدارى جدی به همه حق ستیزان

فَأَخَذَهُمُ الْعَذَابَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدید آمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از ثمودیان، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند (و ما کان

أكثرهم مؤمنين)، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 174 - 5

5 - فرجام هلاکت بار قوم لوط ، هشدار جدی است به همه حق ستیزان .

ثم دمرنا الآخرين . . . و ما كان أكثرهم مؤمنين

با توجه به لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم لوط، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند رساننده مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 190 - 6

6 - انتقام الهی از مردم « ایکه » ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان و حق ستیزان است .

ص: 30

و ما كان أكثرهم مؤمنين

با توجه به لحن تهدیدآمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از مردم ایکه، این بود که بیشتر آنان از پذیرش حق سرباز زدند؛ برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 74 - 7

7- علم خداوند ، به آشکار و نهان آدمیان ، هشدارى است به حق ستیزان .

و إنّ ربك ليعلم ما تكنّ صدورهم و ما يعلنون

با توجه به بُعد هشدارى و تهدیدى آیات پیشین، تذکر دادن به علم خداوند می تواند هشدار دیگری به مجرمان و حق ستیزان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 20 - 4

4_ قیامت ، روز تحقّق هشدار ها و انذار های الهی برای کافران و حق ستیزان

و نفع فی الصور ذلک یوم الوعد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 2

2- فرجام هلاکت بار امت های کفرپیشه تاریخ ، به رغم شوکت مندی آنان ، هشدارى به همه ملت های حق ستیز

و کم أهلكنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً

35- هشدار به حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 2

2- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إنّه يعلم الجهر من القول و يعلم ما تکتمون

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

36- هشدار به حق ناپذیران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 3

3- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدار به مکیان حق ناپذیر

و لقد أهلکنا ما حولکم من القرى

ص: 31

مخاطب «کم» مشرکان مکه اند.

37- هشدار به حوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 35 - 13

13_ هشدار خداوند به آدم (ع) و حوا به این که در صورت تناول از شجره ممنوعه ، از ستمکاران خواهند شد .

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 19 - 5

5_ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 22 - 14، 16

14_ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أقل لكما إن الشيطان لكما عدو مبين

16_ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدليهما بغرور فلما ذاقا الشجرة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 121 - 4

4- آدم و حوا (ع) ، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان ، تحت تأثیر سخنان او قرار گرفتند .

إن هـذا عدو لك ولزوجك .. فأكلا منها

38- هشدار به خائنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 58 - 17

17_ هشدار خداوند به خیانتکاران در امانت و ستمگران در قضاوت

إِنَّ اللَّهَ . . . إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعاً بَصِيراً

ص: 32

39- هشدار به داود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 9

9- هشدار خداوند به داود (ع) ، برای پیروی نکردن از هوای نفس ، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبّع الهوی

40- هشدار به دشمنان اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 20 - 7

7 - خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ... أَوْلَئِكَ فِي الْأَذْلَى

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 2 - 4

4 - عقیم ساختن توطئه ابرهه برای انهدام کعبه ، سزاوار تأمل و هشدار برای مخالفان اسلام

أَلَمْ يَجْعَلْ كَيْدَهُمْ فِي تَضْلِيلٍ

41- هشدار به دشمنان کعبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 9

9 - هشدار خداوند به مخالفان و حرمت شکنان کعبه و تهدید آنان به کیفری نظیر نابودی اصحاب فیل

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ فَعَلَ رَبُّكَ بِأَصْحَابِ الْفِيلِ

42- هشدار به دنیا طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 40 - 7

7- امکان زوال نعمت های مادی ، هشدارى به دنیاگرایان مغرور است .

یرسل علیها حساباً من السماء فتصبح صعيداً زلماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 47 - 6

ص: 33

6- حشر بدون استثنای همه انسان ها ، هشدار برای مشرکان و دنیاگرایان است .

و حشرن_هم فلم نغادر منهم أحداً

با توجه به این که آیات قبل در مورد دنیاگرایان مشرک صفت بود، تصریح به استثنای پذیری حشر، تعریضی است به آنان که به دنیا دل خوش کردند و به آخرت بها ندادند.

هشدار به دین ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 8

8- هشدار خداوند به کافران دین ستیز ، نسبت به از دست دادن فرصت توبه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَهُمْ كُفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لحن آیه شریفه از یک سو تهدید و از سوی دیگر دربردارنده هشدار به کافران است که کار خویش را به جایی نرسانند که راه توبه بر رویشان بسته باشد.

43- هشدار به دینداران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 28

28 - معتقدان به مکتب الهی ، در صورت کشتن یا آواره ساختن همکیشان خود ، به خواری در دنیا و شدیدترین عذاب در آخرت گرفتار خواهند شد .

فما جزاء من يفعل . . . و يوم القيمة يردون إلى أشد العذاب

44- هشدار به رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 24

24 - رهبران دینی در خطر پیروی از تمایلات نفسانی گروه های مختلف اجتماعی

و لئن اتبعت أهواءهم . . . مالک من الله من ولیّ و لانصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 113 - 7

7_ رهبران الهی در معرض توطئه و دسیسه های اغوا کننده از سوی خائنان

ولا تجدل عن الذين يختانون أنفسهم... ولولا فضل الله عليك ورحمته

ص: 34

45- هشدار به رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 12

12_ رهبری جوامع ایمانی ، همواره در خطر توطئه ها و دسیسه های دشمنان

و احذرهم ان یفتنوک

خطابهای «لاتتبع» و «احذرهم» و کاف خطاب در «ان یفتنوک» می رساند که توطئه های دشمنان اسلام، متوجه شخص پیامبر(صلی الله علیه و آله) بوده ؛ یعنی رهبری جامعه اسلامی، همواره هدف توطئه های دشمنان است.

46- هشدار به رهبری دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 56 - 5

5_ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

47- هشدار به سست ایمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 10 - 18

18 - خداوند ، به مؤمنان عافیت طلب و دارندگان ایمان سطحی ، هشدار داده است .

و من الناس من یقول ءامنا بالله فإذا أؤذی فی الله جعل فتنه الناس کعذاب الله .

48- هشدار به شایعه پراکنان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 60 - 6

6 - هشدار شدید خداوند ، به شایعه پراکنان مدینه ، برای پایان دادن به کار شایعه پراکنی .

لئن لم ينته .. المرجفون في المدينة لغرينك بهم

49- هشدار به صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - قمر - 54 - 27 - 7

7- تذکر خداوند به صالح (ع) ، برای آماده بودن در قبال عکس العمل ناشایست قوم ثمود پس از مشاهده معجزه

ص: 35

امر «فارتقبهم و اصطبر» در حقیقت تذکر به صالح (ع) است که انتظار نداشته باشد قوم حق ستیز نمود با دیدن معجزه او، دست از عناد و لجاج بردارند؛ بلکه [شایسته است] وی به نظارت بنشیند و آماده عکس العمل های ناروای آنان باشد و خویشتن داری کند.

50- هشدار به طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 3

3- فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إِنَّ قَارُونَ... فَبَغَىٰ عَلَيْهِمْ... فَخَسَفْنَا بِهِ وَبِدَارِهِ الْأَرْضَ

51- هشدار به ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 38

38_ هشدار خداوند به مردان ستمکار و متجاوز به حقوق همسران خویش

فَلَا تَبْغُوا عَلَيْهِمْ سَبِيلًا إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا

جمله «إِنَّ اللَّهَ . . .» در مقام تهدید شوهران ستمکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 47 - 2

2_ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إِنَّ أَتَيْكُمْ عَذَابَ اللَّهِ بَغْتَةً أَوْ جَهْرَةً هَلْ يَهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الظَّالِمُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 58 - 8

8_ خداوند داناترین کس در مورد شناخت ستمگران است.

و الله أعلم بالظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 12

12_ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن يشأ يذهبكم .. كما أنشأكم من ذرية قوم ءاخريين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 36

5_ هشدار خداوند به ظالمان پندناپذیر و تهدید آنان به عذابهای دوزخ

إنا كنا ظلمين. فلنستلن الذين أرسل إليهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 66 - 1

1 - هشدار الهی به ستم پیشگان غافل ، از وقوع ناگهانی قیامت

هل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة وهم لا يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 6

6 - فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ ، هشدار به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فإن للذين ظلموا ذنوبًا مثل ذنوب أصحابهم

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه گیری از آیات گذشته است که به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می شود که تعبیر «مثل ذنوب أصحابهم»، در واقع تذکر و هشدار نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 47 - 8

8 - بلا های دنیوی ، هشدار به ظالمان ؛ ولی بیشتر ایشان بی خبر از پیام هشدار آن *

وإن للذين ظلموا عذابًا دون ذلك ولکن اکثرهم لا يعلمون

در صورتی که «دون ذلک» به معنای عذاب های خفیف دنیوی در قبال عذاب سنگین آخرت باشد، ممکن است سبکی این عذاب ها برای مجال دادن به ظالمان برای انابه باشد؛ ولی افسوس که بیشتر ستمگران این درس ها را نمی آموزند.

52- هشدار به عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ صالح (ع)، قوم خود را در صورت آزاررسانی به ناقه و بازداشتن آن از چرا، به عذایی زودرس هشدار داد.

و لاتمسوها بسوء فیأخذکم عذاب قریب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 14 - 8

8 - سرچشمه هدایت، خداوند است و هدایت گران، ابلاغ کننده هشدار های اویند.

إِنَّ عَلَيْنَا... فَأَنْذَرْتَكُمْ

تغییر ضمیرهای جمع (نا) به مفرد (تُ)، می تواند نشانگر این باشد که هرگونه هدایتی که در قالب انذار انجام گرفته است،

ص: 37

بالاصاله از خداوند است؛ گرچه به زبان فرستادگان او بیان شده باشد.

53- هشدار به عذاب اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 59 - 13

13_ هشدار به روز قیامت و عذاب هول انگیز آن ، از رسالت های اساسی نوح (ع)

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

54- هشدار به عذاب دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

و يستعجلونك بالسيئه

55- هشدار به عصیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 231 - 21

21_ هشدار الهی نسبت به مُتخلفین از دستورات الهی و احکام طلاق

و اذ طَلَّقْتُمْ .. و اتقوا الله و اعلموا انّ الله بكل شیء علیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 167 - 13

13_ متخلفان از احکام الهی و قوانین دین ، در خطر گرفتار شدن به عذاب برزخ تا برپایی قیامت هستند .

ليبعثن عليهم إلى يوم القيمة من يسومهم سوء العذاب

56- هشدار به علمای دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 101 - 12

12 - معتقدان به مکاتب الهی ، حتی عالمان دینی و دانایان به کتاب های آسمانی ، در خطر انحراف و حق پوشی هستند .

نبذ فريق من الذين أتوا الكتب كتب الله وراء ظهورهم

ص: 38

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 146 - 11

11 - عالمان ادیان ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق هستند .

وإن فريقاً منهم ليكتمون الحق وهم يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 174 - 8،9

8 - عالمان دینی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقایق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب

9 - دنیاگرایی خطری بزرگ برای عالمان دینی و آگاهان به کتب آسمانی

إن الذين يكتُمون ما أنزل الله من الكتب و يشترون به ثمناً قليلاً .. لهم عذاب الی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 175 - 3،7

3 _ داستان بلعم باعورا ، داستانی پرفایده و هشداردهنده به دینداران و عالمان دینی

واتل عليهم نبأ الذي ءاتينه ءايتنا

«نبأ» به خبری گفته می شود که دارای فایده ای بزرگ باشد. (مفردات راغب). گویا هدف از نقل آن هشدار به دینداران و عالمان دینی است. یعنی کسانی که از آیات الهی بهره مند هستند.

7 _ انسان ها ، حتی عالمان هدایت یافته ، در خطر پیروی از شیطان و گام نهادن در مسیر گمراهی هستند .

فانسُلخ منها فأتبعه الشيطان فكان من الغاوين

57- هشدار به علمای دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 175 - 3،7

3_ داستان بلعم باعورا ، داستانی پرفایده و هشداردهنده به دینداران و عالمان دینی

واتل علیهم نبأ الذی ءاتینه ءایتنا

«نبأ» به خبری گفته می شود که دارای فایده ای بزرگ باشد. (مفردات راغب). گویا هدف از نقل آن هشدار به دینداران و عالمان دینی است. یعنی کسانی که از آیات الهی بهره مند هستند.

7_ انسان ها ، حتی عالمان هدایت یافته ، در خطر پیروی از شیطان و گام نهادن در مسیر گمراهی هستند .

فانسلخ منها فأتبعه الشیطن فکان من الغاوین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 101 - 12

12 - معتقدان به مکاتب الهی ، حتی عالمان دینی و دانایان به کتاب های آسمانی ، در خطر انحراف و حق پوشی هستند .

ص: 39

نبد فريق من الذين أوتوا الكتب كتب الله وراء ظهورهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - بقره - 2 - 146 - 11

11 - عالمان اديان ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقايق هستند .

و إن فريقاً منهم ليكتمون الحق و هم يعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

1 - بقره - 2 - 174 - 8,9

8 - عالمان دينی ، در خطر آلوده شدن به گناه کتمان حقايق کتاب های آسمانی و احکام الهی هستند .

إن الذين يكتمون ما أنزل الله من الكتب

9 - دنياگرایی خطری بزرگ برای عالمان دينی و آگاهان به كتب آسمانی

إن الذين يكتمون ما أنزل الله من الكتب و يشترون به ثمناً قليلاً . . . لهم عذاب الی

58- علمای يهود هشدار به

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 44 - 27

27 _ تهديد و هشدار خداوند به عالمان يهود ، نسبت به خودداری از بيان احکام تورات

يحکم بها . . . و اخشون

59- هشدار به عهدشکنان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 7 - 12

12 _ هشدار خداوند به مسلمانان ، در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و فراموشی نعمتها

و اذکروا نعمه الله علیکم و میثقه . . . و اتقوا الله

متعلق «اتقوا»، به قرینه فرازهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او بپرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 13 - 9

9_ هشدار خداوند نسبت به شکنندگان پیمان او

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم وجعلنا قلوبهم قسية

ص: 40

60- هشدار به غافلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 66 - 1

1 - هشدار الهی به ستم پیشگان غافل ، از وقوع ناگهانی قیامت

هل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة وهم لا يشعرون

61- هشدار به فاسقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 21 - 2, 1

1 - وجود برخی بلا های حتمی دنیوی از سوی خداوند ، برای تنبیه و هشدار به فاسقان است .

ولنذيقنهم من العذاب الأدنى دون العذاب الأكبر لعلهم يرجعون

در این که مراد از «عذاب الأدنى» چیست، اقوال گوناگونی گفته شده است از جمله آنها این است که منظور، عذاب های دنیوی، مانند بلاها و بیماری ها و .. است.

2 - بلا های دنیوی فاسقان ، هشدار به آنان است و نه کیفر واقعی شان .

ولنذيقنهم من العذاب الأدنى ... لعلهم يرجعون

62- هشدار به فرجام شوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 13

13 - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذين كفروا امراً نوح ... قيل ادخلا النار مع الداخلين

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر _ پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام _ می تواند هشدار به آنان باشد.

63- هشدار به فرعونیان

4_ هشدار های الهی با نزول بلا ها و مصیبت ها بر فرعونیان بی تأثیر در هدایت و تذکریابی آنان

و لقد أخذنا .. قالوا لنا هذه و إن تصبهم سيئه يطيروا بموسى و من معه

6_ تنها اراده خداوند عامل نزول بلا ها و مصیبت های هشدار دهنده بر فرعونیان زمان موسی

ألا إنما طرهم عند الله

ص: 41

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 11 - 4

4- هشدار موسی (ع) به خاندان فرعون نسبت به فرجام شوم ستم کاری، مأموریتی از سوی خداوند

آن ائت .. قوم فرعون ألا یتقون

عبارت «ألا یتقون» مقول برای قول محذوف است؛ یعنی، «فقل لهم ألا یتقون». گفتمی است که مفعول «یتقون» در این آیه حذف شده و تقدیر آن به قرینه آیه قبل چنین است: «ألا یتقون عاقبه ظلمهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 19 - 1

1- هشدار موسی (ع) به فرعونیان، در برتری نجستن بر خداوند و روی برتافتن از فرمان های او

و أن لاتعلوا علی الله

64- هشدار به قایل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 6

6_ هشدار هابیل به قایل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا بائمی و ائمک فتکون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 30 - 10

10_ بی اعتنایی قایل به هشدار ها و اندرز های برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید .. فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

65- هشدار به قاتل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ هشدار هاييل به قاييل درباره بزرگي گناه آدمكشي و سنگيني عقوبت آن در قيامت

ان تبوا باثمي و اثمك فتكون من اصحب النار

66- هشدار به قاضي

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - نساء - 4 - 107 - 5

ص: 42

5_ خطر بهره برداری خیانتکاران نیرنگ باز از دستگاه قضایی در جهت خواسته های خویش

لتحکم بین الناس . . . و لاتجدل عن الذین یختانون انفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 113 - 4

4_ دسیسه ها و صحنه سازی های خائن ، خطری در جهت به انحراف کشیدن دستگاه قضایی

لتحکم بین الناس بما اریک اللّٰه . . . لهمت طائفه منهم ان یضلوك

آیه شریفه در حقیقت توصیه ای است به قاضیان که همواره مراقب توطئه گران و دسیسه بازان باشند تا مبدا آنان را به انحراف و خلاف حق بکشانند؛ چنانچه نسبت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در قصه طعمه بن ابی ایبرق چنین پنداری را داشتند.

67- هشدار به قدرتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 10 - 8

8 - تنهایی و بی پناهی در قیامت ، هشدار به مال اندوزان و قدرت مداران

و لایغنی عنهم ما کسبوا شیءا و لا ما اتّخذوا من دون اللّٰه اولیاء

68- هشدار به قریش

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 51 - 6

6 - هشدار خداوند به اشرار قریش در قبال توطئه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فانظر کیف کان عقبه مکرم انا دمرنهم

با توجه به این که سوره نمل در مکه نازل شده، می توان گفت که آیه فوق از یک سو پیام دار حمایت خداوند از پیامبر (صلی الله علیه و آله) و تقویت روحیه مؤمنان است و از سوی دیگر هشدار به سران مشرک مکه است که از سرنوشت ثمودیان عبرت بگیرند و از توطئه علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) دست بردارند و یا به فکر توطئه علیه او نیفتند.

69- هشدار به قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 17 - 15

15 - هشدار حضرت ابراهیم (ع) به قوم اش با اعلام بازگشت همگان به سوی خدا

و ابرهیم إذ قال لقومه .. اعبدوه ... إليه ترجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 43

6- هشدار ابراهیم (ع) به قوم خویش به جهت تکذیب رسالت اش

وإن تكذبوا فقد كذب أمم من قبلکم

70- هشدار به قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 73 - 22

22_ صالح (ع) قوم خویش را به گرفتار آمدن به عذابی دردناک، در صورت زیان رساندن به ناقه و یا بازداري آن از چریدن، هشدار داد.

فذررها تأكل فی أرض الله ولا تمسوها بسوء فيأخذكم عذاب أليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 146 - 1

1 - هشدار صالح (ع) به ثمودیان، درباره پایدار نبودن زندگی دنیوی و نعمت ها و آسایش آن

أتركون فی ما هـ هنا آمین

استفهام در آیه بالا، انکاری و مفاد آن نفی است؛ یعنی، «أتركون فی ما هـ هنا آمین؛ شما در نعمتهای این جا آسوده رها نخواهید شد». مقصود این است که این برخورداری ها شما را نفریبد و از مرگ غافل نکند؛ زیرا روزی پنجه های مرگ گریبان تان را خواهد گرفت و شما را از آنها جدا خواهد کرد. همچنین بر فرض که مرگ در نرسد، خود رفاه و امنیت این جا، پایدار نیست و ممکن است ناگهان اوضاع دگرگون شود و همه آنچه که از آن برخوردار هستید، از دستتان برود.

71- هشدار به قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 9

9_ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد.

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقین

72- هشدار به قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 59 - 11

11 - نوح ، مشرکان قوم خویش را به کیفر های سخت اخروی تهدید کرد .

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

ص: 44

73- هشدار به کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 178 - 1

1_ هشدار خداوند به کافران، بر اینکه مهلت یافتن آنان به سودشان نیست.

و لا يحسبنّ الذين كفروا أنّهم لن يمسسهم

«املاء» از ماده «ملو»، به معنای مهلت دادن است و مراد از آن، تأخیر در عذاب کافران با طولانی شدن مدت عمر و بهره گیریشان از مواهب دنیاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 170 - 13

13_ کافران به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مورد تهدید خداوند

وإن تكفروا فإن لله ما فى السموت و الارض

جمله «فان لله ..» که بیانگر سلطنت خداوند بر هستی است می تواند به منظور تهدید منکران رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایراد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 12

12_ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن یثأ یذهبکم .. كما أنشأکم من ذریه قوم ءاخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 135 - 1

1_ هشدار دادن به کافران به پایان ناخوشایندشان از وظایف پیامبر (صلی الله علیه و آله)

قل یقوم اعملوا علی مکاتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 19 - 3

3 - پیروزی مؤمنان در جنگ بدر حجتی بر حقانیت اهل ایمان و هشدار و عبرتی برای کافران

إن تستفتحوا فقد جاءكم الفتح

مراد از «الفتح» پیروزی اهل ایمان در جنگ بدر است. و جمله «فقد جاءكم الفتح» پاسخ همان تمنای مشرکان است که خواهان پیروزی حامیان دین حق بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 2

2 - کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

ص: 45

إِنَّهُ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکره به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 67 - 6

6 - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً وَمَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 190 - 6

6 - انتقام الهی از مردم «ایکه» ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان و حق ستیزان است .

و مَا كَانَ أَكْثَرُهُمْ مُؤْمِنِينَ

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از مردم ایکه، این بود که بیشتر آنان از پذیرش حق سرباز زدند؛ برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - لقمان - 31 - 23 - 19

19 - هشدار خداوند به کافران ، درباره نیت ناشایست آنان در انتخاب و پافشاری بر کفر

قَالُوا بَلْ نَتَّبِعُ مَا وَجَدْنَا عَلَيْهِ ءِآبَاءَنَا .. إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

«علیم بذات الصدور» در حقیقت، می تواند هشدار باشد به آنان که حقایقی را در درون دل خود مخفی می دارند، ولی در ظاهر، با تعابیری مانند «نتبع ما وجدنا..» آن را توجیه می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - معاد ، نویدی به مؤمنان صالح و هشدار به کافران بدکردار

من عمل صـلحاً فلنفسه و من أساء فعلیها ثمَّ إلی ربکم ترجعون

پیام آیه شریفه، نوید به نیکوکاران و هشدار به بدکاران است. تعبیر «ثمَّ إلی ربکم...» نیز _ که اشاره به معاد دارد _ در راستای همین معنا آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13- عدل الهی ، در محاسبه اعمال ، بشارتی به مؤمنان و هشدار به کافران

و لکلّ درجت مّمّا عملوا .. و هم لایظلمون

«لکلّ» می تواند اشاره به هر گروه از مؤمن و کافر داشته باشد. براین اساس تعبیر «هم لایظلمون» برای مؤمنان نیک کردار،

نویدی است که اعمالشان ضایع نخواهد شد و برای منکران معاد، هشدار است که ستمهایشان بی پاسخ نخواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 9

9- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

دَمَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ لِلَّكَ فَرِينِ أُمَّثْ لَهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 34 - 8

8- هشدار خداوند به کافران دین ستیز ، نسبت به از دست دادن فرصت توبه

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَ صَدَّوْا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ ثُمَّ مَاتُوا وَ هُمْ كَفَّارٌ فَلَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَهُمْ

لحن آیه شریفه از یک سو تهدید و از سوی دیگر دربردارنده هشدار به کافران است که کار خویش را به جایی نرسانند که راه توبه بر رویشان بسته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 20 - 4

4_ قیامت ، روز تحقّق هشدار ها و انذار های الهی برای کافران و حق ستیزان

وَ نَفَخَ فِي الصُّورِ ذَلِكَ يَوْمَ الْوَعِيدِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 30 - 3

3- گنجایش و سیری ناپذیری دوزخ ، تهدیدی برای کافران با همه انبوهی و کثرت آنان

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَ تَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ

از این که خداوند، اشتهای سیری ناپذیر دوزخ را تذکر داده است؛ استفاده می شود که نباید کافران، کثرت وانبوهی خویش را مانعی در راه اجرای احکام و کیفرهای الهی بدانند؛ بلکه جهنم بیش از آنچه آنان تصور کنند، گنجایش و پذیرش دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 6

6 - فرجام شوم کافران و ستمگران هلاک شده تاریخ، هشداری به کفرپیشگان و ظالمان هر عصر

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذُنُوبًا مِثْلَ ذُنُوبِ أَصْحَابِهِمْ

آیات پایانی این سوره، در مقام نتیجه گیری از آیات گذشته است که به تفصیل سرنوشت هلاکت بار کافران گذشته تاریخ را بیان داشته است. از این نکته استفاده می شود که تعبیر «مثل ذنوب أصحابهم»، در واقع تذکر و هشداری نهایی به کافران هر عصر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 60 - 6

6 - کیفر کافران، در پی اتمام حجت بر ایشان با هشدار های مکرر

ص: 47

فویل للذین کفروا من یومهم الذی یوعدون

تعبیر «یوعدون» (با فعل مضارع) بیانگر وعیدهای مستمر و مکرر است که قبل از مجازات و کیفر کافران، به ایشان داده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 29 - 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله)، موظف به ادامه دادن هشدارها و تذکرهای خویش، بدون نگرانی از اتهامهای کافران

فذکر

از ذیل آیه شریفه استفاده می شود که پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نبایست به اتهامهای مشرکان بیندیشد؛ بلکه وظیفه آن حضرت ادامه دادن به تبلیغ خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 43 - 3

3 - هشدار خداوند به کافران، نسبت به نداشتن گواه آسمانی بر آزادی مطلق از مسؤولیت و مؤاخذه

أم لکم براءه فی الزّبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 1

1 - نابودی کافران گذشته تاریخ، هشدار جدی به هم اندیشان و همگنان آنها در هر عصر

و لقد أهلكنا أشیاعکم فهل من مدّکر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حشر - 59 - 16 - 11

11 - هشدار الهی به کافران، در دل نبستن به وعده منافقان

کمثل الشیطن إذ قال .. إئی أخاف الله ربّ العـلمین

آیه شریفه از یک سو نویدی است به مؤمنان که منافقان به همکاری با کافران وفا نخواهند کرد. و از سوی دیگر تشبیه منافقان به شیطان در

بی وفایی به تعهدات خویش، هشدار است به کافران که با ریسمان منافقان به چاه نروند.

74- هشدار به کافران لجوج

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت .

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت ، می توان گفت: مراد از «انتظروا» هشدار

ص: 48

کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

75- هشدار به کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءای تی فلاتستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (.. بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 14 - 11

11 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، درباره تلاش شان برای اغوای مسلمانان

و قال الذین کفروا للذین ءامنوا اتبعوا سبیلنا .. و لقد أرسلنا نوحًا إلی قومه ...

بیان قصه طوفان نوح(ع) پس از ذکر برخوردهای کافران مکه با مسلمانان، احتمال دارد برای هشدار به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 18 - 5

5 - هشدار خداوند ، به کافران مکه ، به جهت تکذیب کردن پیامبر (صلی الله علیه و آله)

و إن تکذبوا فقد کذب أمم من قبلکم

برداشت بالا، بنابراین احتمال است که جواب شرط «إن تکذبوا» محذوف بوده و چیزی از قبیل «فاستعدوا للعذاب» باشد؛ یعنی، اگر

تکذیب می کنید، آماده عذاب باشید!

76- هشدار به کیفر اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 59 - 15، 11

11_ نوح ، مشرکان قوم خویش را به کیفر های سخت اخروی تهدید کرد .

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

15_ تهدید مشرکان به کیفر های اخروی ، زمینه ساز گرایش آنان به پرستش خدای یگانه و پرهیز از شرک و دوگانه پرستی

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

77- هشدار به گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 49

1 - بقره - 2 - 55 - 12

12 - گنهکاران، از گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی در امان نبوده و نباید احساس مصونیت کنند .

فأخذتكم الصعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 59 - 9

9 - گنهکاران فسق پیشه، در خطر گرفتار شدن به عذاب های دنیوی هستند .

فأنزلنا على الذين ظلموا رجزاً من السماء بما كانوا يفسقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 74 - 20

20 - انسان های گنهکار و دارای رفتار و کردار ناروا، در خطر گرفتار شدن به کیفر و مجازات الهی هستند .

و ما الله بغفل عما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 85 - 30

30 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی در خطر گرفتار شدن به کیفر های دنیوی نیز هستند .

فما جزاء من يفعل ذلك منكم إلا خزي في الحيوه الدنيا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 114 - 23

23 - گنهکاران علاوه بر عذاب اخروی، در خطر گرفتار شدن به عقوبت های دنیوی نیز هستند .

لهم في الدنيا خزي و لهم في الآخره عذاب عظيم

78- هشدار به گواهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

21_ ضرورت توجه شاهدان ، به آگاهی و شهود خداوند بر هر آنچه به آن شهادت می دهند .

ولانکتّم شهده اللّٰه

79- هشدار به مبلغان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 147 - 6

6_ پیام رسانیان دین (مبلغان) باید خود را برای تکذیبها و چگونگی مقابله با آن آماده کنند.

ص: 50

فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمة وسعة

80- هشدار به متجاوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 119 - 18

18_ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربك هو أعلم بالمعتدين

81- هشدار به متخلفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 244 - 9

9_ تهدید و هشدار به متخلفان و فرارکنندگان از پیکار در راه خداوند

وقاتلوا فی سبیل اللّٰه و اعلموا انّ اللّٰه سمیع علیم

گویا «و اعلموا ..» به قصد تهدید متخلفان آورده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 11 - 24

24 - آگاهی عمیق الهی به کردار بندگان ، هشدار به نفاق پیشگان و متخلفان از تکالیف دین

سیقول لك المخلفون . . . بل كان اللّٰه بماتعملون خبیراً

تذکر به «علم الهی» در پایان چنین آیه ای _ که سخن از متخلفان به میان آورده است _ بار هشدار دارد.

82- هشدار به متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 81 - 15

15_ سوزنده تر بودن آتش دوزخ از گرمی هوای دنیا ، هشدار شدید به تخلف کنندگان از جهاد به بهانه گرمی هوا

قل نار جهنم اشد حراً

83- هشدار به متعلمان علوم غریبه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 21

ص: 51

21 - تعلیم دهندگان علوم غریبه ، باید ضرر های آن علوم را به متعلمان گوشزد کرده و آنان را از سوء استفاده بر حذر دارند .

و ما یعلمان من أحد حتی یقولاً إنما نحن فتنه فلا تکفر

84- هشدار به متکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 40 - 7

7- امکان زوال نعمت های مادی ، هشداری به دنیاگرایان مغرور است .

یرسل علیها حساباً من السماء فتصبح صعیداً زلماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 3

3 - فرجام شوم قارون ، درس عبرتی است برای همه ثروتمندان مغرور و طغیانگر .

إنّ قارون... فبغی علیهم... فخسفنا به و بداره الأرض

85- هشدار به متکبران بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 146 - 17

17 - خداوند به قوم موسی هشدار داد که متکبران و ناباروان ایشان را از درک تورات و معارف آن باز خواهد داشت .

و أمر قومک یاخذوا بأحسنها... سأصرف عن آیتی الذین یتکبرون فی الأرض

مصدق مورد نظر برای آیه مورد بحث، با توجه به آیات پیشین، متکبران و متمردان قوم موسی هستند.

86- هشدار به متولیان یتیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 152 - 2

2 - اموال یتیمان، وسوسه انگیز و دست اندرکاران آن اموال در خطر تجاوزگری و تصرفهای عدوانی

بیان حرمت تصرف با فعل «لا تقربوا» می تواند اشاره به این جهت نیز داشته باشد که داراییهای یتیمان به سبب نبود مدافع لغزشگاهی است و سوسه انگیز که آدمی با کمترین بی احتیاطی به گناه تصرف آلوده می شود.

87- هشدار به مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 147 - 7

7_ ربوبیت الهی، مقتضی امیدبخشی به همگان و امهال و هشدار به مجرمان

فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمة وسعة ولا يرد بأسه عن القوم المجرمين

88- هشدار به محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 12، 16، 17

12 - خداوند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از پیروی آیین یهود و نصارا بر حذر داشت.

ولئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولیّ و لانصیر

16 - خداوند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در صورت تبعیت از آیین یهود و نصارا، به محروم کردنش از پشتیبانی و یاری خود تهدید کرد.

ولئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولیّ و لانصیر

در برداشت فوق «من الله» متعلق به محذوف و حال برای ولیّ و نصیر گرفته شده است. بر این مبنا جمله «مالک ...» چنین معنا می شود: برای تو از جانب خداوند هیچ پشتیبان و یآوری نخواهد بود؛ یعنی، امدادهای خداوند به تو نمی رسد.

17 - خداوند، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را در صورت پیروی کردن از آیین یهود و نصارا، به عقوبتهایی از جانب خود تهدید کرد.

لئن اتبعت أهواءهم .. مالک من الله من ولیّ و لانصیر

برداشت فوق مبتنی بر این است که «من الله» متعلق به «ولیّ» و «نصیر» باشد. بر این مبنا «ولیّ» و «نصیر» متضمن معنای «منع» است و جمله «مالک ...» چنین معنا می شود: برای تو پشتیبان و یآوری که تو را از خدا (از عذاب خدا) باز دارد وجود نخواهد داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 16

16 - خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) هشدار داد که در صورت پیروی از آرای یهود و نصارا، از زمره ستمگران خواهد شد.

لئن اتبعت اهواءهم .. إنك إذا لمن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 107 - 1

1_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد دفاع از خائن

لاتجدل عن الذین یختانون انفسهم

«جدال» هنگامی که به حرف «عن» متعدی شود، به معنای دفاع و طرفداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 41 - 2

ص: 53

2_ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر خویش (صلی الله علیه و آله) از تأسف و اندوه بر کفرورزی مردمان

يأيتها الرسول لا يحزنك الذين يسرعون في الكفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 8

8_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره توطئه گروهی از مردم برای بازداشتن وی از داوری بر اساس تعالیم قرآن

واحدزهم ان يفتنوك عن بعض ما أنزل الله إليك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 147 - 2

2_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) باید در انتظار تکذیب از جانب مشرکان و آماده رویارویی با آنها باشد.

فإن كذبوك فقل ربكم ذو رحمة وسعة

جمله «إن كذبوك» خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیش بینی وقوع تکذیب در برابر آن حضرت است. «قل ربكم» و «ولا یرد ...» ارائه راه حل برای مقابله با این تکذیب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 205 - 6

6_ خداوند پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از اینکه در زمره غافلان باشد برحذر داشت .

ولا تكن من الغفلين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 52 - 13

13 - هشدار خداوند ، به پیامبرش (صلی الله علیه و آله) درباره رعایت حدود تعیین شده در ازدواج

لا يحلّ لك النساء من بعد .. و كان الله على كلّ شيء رقیباً

ذکر «و كان الله على .. رقیباً» پس از بیان حرمت ازدواج جدید برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) می تواند هشداری به آن حضرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 65 - 2

2 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درباره تن دادن به درخواست مشرکان مبنی بر عبادت غیر او

قل أغير الله تأمرؤتی أعبد .. لن أشركت لیحبطنّ عملک

از ارتباط این آیه با آیه قبل _ که در آن مشرکان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) خواسته بودند که غیر خدا را عبادت کند _ برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 6

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکننت کافران و تجدید نظرکردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

ص: 54

پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادله - 58 - 14 - 9

9 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، درباره پدیده نفاق و ترفند های منافقان علیه اسلام و مسلمانان

الم تر إلى الذین تولوا قوماً غضب الله علیهم

استفهام در «الم تر» تعجبی است؛ ولی چون خطاب به پیامبر(صلی الله علیه و آله) است، می تواند دربردارنده هشدار و بیدار باش به آن حضرت نیز باشد. بدین صورت که مبدا مسلمانان از ترفندهای منافقان و همدستی آنان با یهودیان، غفلت ورزند و ندانند که از کجا ضربه می خورند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 14 - 1

1 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نسبت به اجابت خواسته های کافران تکذیب گر و سازش و مسامحه با آنان، به صرف ثروت و نیروی انسانی بسیار آنان

ولا تطع کلّ حلافّ .. ان کان ذا مال و بنین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این نکته است که جمله «ان کان ذا مال ..» متعلق به «لا تطع» باشد. گفتنی است در آغاز «ان» لام تعلیل در تقدیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 48 - 3

3 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مبنی بر شتاب نکردن در غضب و نفرین بر مردم و جدا شدن از آنان، مانند شتاب کردن یونس (ع) در این باره

ولا تکن کصاحب الحوت إذ نادى و هو مکظوم

مفسران بر آنند که این آیه، به داستانی از یونس(ع) اشاره دارد که در سوره «انبیا» (آیه 87) بیان شده است: «و ذا النون إذ ذهب مغاضباً فظنّ

أن لن تقدر عليه فنأدى فى الظلمات. .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 49 - 4

4 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)، از گرفتار شدن به مجازات ترک اولی، همچون یونس (ع)

و لاتکن کصاحب الحوت . . لنبذ بالعراء و هو مذموم

این که خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) هشدار داد که مانند یونس مباش؛ اشاره به ترک اولی و مجازات آن دارد که یونس (ع) گرفتار آن شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 24 - 6

ص: 55

6- هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مبنی بر فرمان نبرد از گناه کاران و ناسپاسان کافر

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا

89- هشدار به مخالفان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 19 - 8

8- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إن یشأ یدهبکم و یأت بخلق جدید

90- هشدار به مدعیان ایمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 3 - 12

12 - هشدار شدید خداوند ، به مدعیان دروغین ایمان

و لقد فتنا الذین من قبلهم فلیعلمنّ الله الذین صدقوا و لیعلمنّ الک_ذبین

آوردن اسم ظاهر «الله» به جای ضمیر و التفات از تکلم به غیبت، می تواند هشدار باشد به کسانی که به دروغ ، اظهار ایمان می کنند.

91- هشدار به مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مائده - 5 - 55 - 11

11_ ارائه برنامه صحیح در پی بر حذر داشتن مردمان از راه های نادرست ، از روش های کاربردی قرآن در هدایت

انما ولیکم الله و رسوله و الذین ءامنوا

خداوند پس از بر حذر داشتن مؤمنان از پذیرش ولایت و سرپرستی ناروای کافران، با جمله «انما ولیکم . . .» به معرفی افراد شایسته ولایت پرداخت و مؤمنان را به پذیرش ولایت آنان ارشاد کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5_ هشدار به مردم درباره پیامدهای شوم اعراض از تعالیم دین و احکام خداوند، از اهداف نزول قرآن

کتب أنزل . . . لتنذر به

با توجه به آیات بعد معلوم می شود متعلق «لتنذر» عذابهای دنیوی و اخروی خداوند است که دامنگیر مخالفان احکام الهی می شود.

ص: 56

92- هشدار به مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 172 - 10

10_ تهدید مستکبران و امتناع کنندگان از بندگی خداوند به احضار در پیشگاه خداوند برای حسابرسی و مجازات

و من يستكف عن عبادته ويستكبر فسيحشرهم إليه جميعاً

جمله «فسيحشرهم» کنایه از حسابرسی و مجازات مستکبران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 29 - 3

3- مرگ خفت بار فرعونیان ، هشدار به مستکبران و خود بزرگ بینان تاریخ

فما بكت عليهم السماء و الأرض

93- هشدار به مستکبران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 56 - 2

2- بیان فرجام فرعونیان ، هشدار به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للأخرين

94- هشدار به مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 69 - 4

4_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد تلاش اهل کتاب برای گمراه سازی آنان

وَدَّتْ لَوْ يَضْلُونَكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6_ شوکت ظاهری و تلاش و جولان کافران در سرزمین ها ، نباید موجب فریب و خام شدن مسلمانان گردد .

لا یغترنک تقلب الذین کفروا فی البلاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 89 - 3

ص: 57

3_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تلاش منافقان برای گسترش کفر

وَدَّوْا لَوْ تَكْفُرُونَ كَمَا كَفَرُوا فَتَكُونُونَ سَوَاءً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 12

12_ هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است.

و لَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَلَّطْنَاهُمْ عَلَيْكُمْ فَلَقَاتَلُوكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 7 - 12

12_ هشدار خداوند به مسلمانان، در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و رسول و فراموشی نعمتها

و اذکروا نعمه الله علیکم و میثقه . . . و اتقوا الله

متعلق «اتقوا»، به قرینه فرازهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او بپرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 14 - 14

14_ هشدار خداوند به مسلمانان با بیان مجازات یهود و نصارا به خاطر نقض پیمان الهی

فبما نقضهم میثقهم . . . و من الذین قالوا إنا نصری اخذنا میثقهم فنسوا

بیان مجازات مسیحیان و یهودیان به خاطر پیمان شکنی آنان پس از «اذکروا . . . میثقه» (ای مسلمین پیمان الهی را به یاد داشته باشید)، هشداری است به مسلمانان که مبادا همانند اهل کتاب پیمان الهی را نقض کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 51 - 10

10_ روابط و پیوند های یهود و نصارا با یکدیگر، خطر و هشداری برای مسلمانان

لاتتخذوا اليهود و النصرى أولياء بعضهم أولياء بعض

از اینکه دوستی یهود و نصارا با یکدیگر، دلیل بازداشتن مسلمانان از دوستی با آنان قرار گرفته است، استفاده می شود که پیوند آنان، پیوندی خطرناک برای مسلمین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 70 - 16

16 _ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های الهی ، هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَاتَهْوَىٰ اَنْفُسَهُمْ فَرِيقًا كَذَّبُوا وَ فَرِيقًا يَقْتُلُونَ

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

ص: 58

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 75 - 21

21_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرایششان به شرک با خدا پنداشتن پیامبران و اولیاء الهی

ما المسيح ابن مریم الا رسول . . . انظر انی یؤفکون

با توجه به اینکه تک تک مسلمانان باید با دقت سرنوشت نابهنجار و شرک آلود بنی اسرائیل را مد نظر داشته باشند، معلوم می شود، چنین خطری (گرایش به شرک با خدا پنداشتن پیامبران)، در کمین مسلمانان نیز هست و هدف از این فرمان (انظر) پیشگیری از گرفتار شدن به این وضعیت نارواست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 121 - 13

13_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تأثیر پذیری از تبلیغات شیطان دشمنان دین

وإن الشیطین . . . و إن أطمعتموهم إنکم لمشركون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 36 - 2

2_ خداوند مسلمانان را از سرمایه گذاری های کلان کافران قریش برای هجوم به مسلمانان و جلوگیری از گسترش اسلام آگاه ساخت .

فسینفقونها ثم تکون علیهم حسره ثم یغلبون

جمع مضاف «امولهم» دلالت بر عموم دارد ; یعنی تمامی داراییهایشان و این اشاره به پرداخت هزینه های فراوان است. گفتنی است توجه به سیاق آیه مورد بحث و آیات قبل این سخن مفسران را تأیید می کند که آیه شریفه درباره کفار قریش نازل شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 39 - 7

7_ خداوند با بیان نظارت خویش بر اعمال کافران دست کشیده از مبارزه علیه اسلام ، مسلمانان صدر اسلام را از غافلگیر شدن در توطئه های آنان ایمنی بخشید .

فإن انتهوا فإن الله بما یعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 54 - 5

5 - خداوند ، به مسلمانان ، درباره تخلف از دستورهایی که در مورد رفتار با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و یا همسران اش داده است ، هشدار داد .

لاتدخلوا بيوت النبي . . . وإذا سألتموهنّ متَّعاً . . . و ما كان لكم أن . . . ولا أن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 4 - 6

ص: 59

6 - هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، درباره تأثیرپذیری از قدرت و مکتب کافران و تجدید نظرکردن در برنامه های تبلیغی و الهی خویش

فلا یغررک تقلبهم فی البل_د

پیامبر(صلی الله علیه و آله) و مسلمانان، در حالی به تبلیغ دین اسلام می پرداختند که کافران در اوج قدرت اقتصادی و سیاسی قرار داشتند. بنابر این هشدار خداوند در آیه شریفه می تواند گویای مطلب یادشده باشد.

95- هشدار به مسلمانان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 1 - 2

2 - خداوند، نقاط ضعف مسلمانان صدراسلام را به آنان گوشزد می کرد و ایشان را با خطاهایشان آشنا می ساخت .

عبس و تولی

96- هشدار به مسؤولان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 19 - 36

36- لزوم آگاه ساختن مسؤولیت پذیران از خطرات و لغزش گاه های منصب ها و موقعیت های اجتماعی آنان

ولیتلطف و لایشعرن بکم أحداً

97- هشدار به مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 14 - 19

19_ مسیحیان پیمان شکن، مورد تهدید خداوند به عذاب و کیفر اعمال خویش

و سوف ینبئهم الله بما کانوا یصنعون

جمله «ینبئهم الله ..»، کنایه از کیفر دادن است.

98- هشدار به مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 22 - 2

2_ یاد آوری رخداد قیامت هشدارى به مشرکان وافترا زندگان به خداوند

و یوم نحشړهم جمیعا ثم نقول للذین أشركوا

ص: 60

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 2 - 7,9

7_ اعلام قدرتِ بی انت های خداوند به مشرکان صدر اسلام و تذکر به بیهوده بودن مقاومت در برابر او

و اعلّموا أنّکم غیر معجزی اللّٰه

«عجز» مقابل «قدرت» و «اعجاز» (مصدر معجزین) به معنای ناتوان کردن و به زانو درآوردن است. هشدار به مشرکان نسبت به ناتوانیشان در به زانو درآوردن خدا، اعلام قدرت بی انتهای خداوند و بی نتیجه بودن مقاومت در برابر اوست.

9_ تهدید خداوند به مشرکان پیمان شکن صدر اسلام، به شکست خفت بار و خوارکننده در صورت تسلیم نشدن و پای فشردن بر شرک و کفر

و اعلّموا أنّکم غیر معجزی اللّٰه و أنّ اللّٰه مخزی الکفرین

«اخزاء» (مصدر مخزی) به معنای خوار و خفیف کردن است. به کارگیری اسم فاعل به جای فعل در جمله «و أنّ اللّٰه مخزی الکفرین» بیانگر سنت قطعی خداوند درباره شکست کفر و کفرپیشگان بوده و تهدیدی برای مشرکان پیمان شکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 51 - 5

5_ خداوند، مشرکان را از پافشاری بر کفر برحذر داشته و به آنان هشدار داد که تا پیش از نزول عذاب استیصال، متنبه شده و ایمان بیاورند.

أثم إذا ما وقع ءامنتم به ءالن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 19 - 8

8- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد.

إن یثأ یذهبکم و یأت بخلق جدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 47 - 6

6- حشر بدون استثنای همه انسان ها ، هشدار برای مشرکان و دنیاگرایان است .

و حشرن_هم فلم نغادر منهم أحدًا

با توجه به این که آیات قبل در مورد دنیاگرایان مشرک صفت بود، تصریح به استثنای پذیرد حشر، تعریضی است به آنان که به دنیا دل خوش کردند و به آخرت بها ندادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 52 - 4

4- بی نتیجه بودن کمک خواهی مشرکان از معبودان خویش ، هشدار خداوند به اهل شرک و پذیرندگان ولایت شیاطین است .

و یوم یقول نادوا شركاءى . . . فلم یتجیبوا لهم

ص: 61

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 110 - 2

2- کافران و مشرکان حق ناپذیر ، به عذاب و کیفر الهی تهدید شدند .

إِنَّهٗ يَعْلَمُ الْجَهْرَ مِنَ الْقَوْلِ وَيَعْلَمُ مَا تَكْتُمُونَ

تذکر به این که خداوند به سخنان آشکار و توطئه ها و اسرار مشرکان و کافران آگاه است، در حقیقت تهدید آنان و هشدار به کیفر و عذاب شدن آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 80 - 3

3 - هشدار خداوند به مشرکان ، در مورد توطئه های پنهانی آنان

أَمْ يَحْسِبُونَ أَنَّا لَأَنسَمِعَ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 26 - 2

2- هلاکت قوم عاد ، به رغم داشتن توان و نیرویی قوی و گسترده ، هشدار است به تمامی مشرکان .

وَلَقَدْ مَكَّنَّا لَهُمْ فِيهَا مَكَّنًّا كَمِثْلِهِ

گرچه مورد آیه، مشرکان مکه است؛ ولی در هشدار الهی، دیگر مشرکان نیز با آنها تفاوتی ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 7 - 8

8 - حاکمیت مطلق خداوند بر قوای هستی ، نویدی به مؤمنان و هشدار به منافقان و مشرکان

وَلِلَّهِ جُنُودُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ

یادآوری قدرت، پس از وعده و وعید، بیانگر مطلب یاد شده است.

99- هشدار به مشرکان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9- 3- 10

10_ اعلام قدرت بی انت های خداوند به عموم مشرکان صدر اسلام و هشدار به بی نتیجه بودن مقاومت در برابر او

وإن تولیتم فاعلموا أنکم غیر معجزی اللّٰه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 4 - 4

4- هشدار خداوند به مشرکان ستم پیشه در باره توطئه های پنهانی و گفت وگو های محرمانه آنان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اسلام

ص: 62

أَسْرُوا النجوى الذين ظلموا . . . قال ربّي يعلم القول فى السماء والأرض

تذکر به مشرکان نجواگر و توطئه کننده، مبنی بر آگاهی خداوند از هر نوع سخنی در آسمان و زمین، هشدارى است به آنان در باره سرانجام شوم توطئه هایشان.

100- هشدار به مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 71 - 1

1 - پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) از سوی خداوند دستور یافت تا سرگذشت نوح (ع) و قومش را، به عنوان هشدار برای مشرکان مکه، بازگو کند.

واتل علیهم نبأ نوح إذ قال لقومه

«نبأ» خبری است که برای شنونده دارای فائده عظیم باشد. (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 42 - 3

3 - هشدار خداوند، مشرکان مکه را به فرجامی مانند فرجام مشرکان پیشین

قل سیروا فى الأرض فانظروا کیف کان ع_قبه الذین من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 56 - 2

2 - بیان فرجام فرعونیان، هشدارى به مستکبران و اشراف مشرک مکه

فجعلن_هم سلفاً و مثلاً للأخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 28 - 2

2- مکيان ستیزه گر، به سرنوشت عبرت آموز فرعونیان هشدار داده شدند.

بل هم فی شکّ یلعبون .. کذلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 1

1- سرنوشت قوم «تبع» و اقوام قبل از آن ، پیامدار عبرت و هشدار برای مشرکان مکه

أهم خیر أم قوم تبع و الذین من قبلهم

101- هشدار به معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 63

3 - بسیاری از آیات قرآن، هشدار دهنده مردم درباره معاد و حسابرسی در قیامت است.

لایرجون حساباً. و کذبوا بـایـتنا کذاباً

جمع بودن «آیات» بر نکته یاد شده دلالت دارد. به قرینه کلمه «حساباً» - در آیه قبل - موضوع حسابرسی در مجموعه آن آیات مطرح شده است.

102- هشدار به مفتریان به خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 21 - 11

11 - هشدار خداوند به افترا زندگان به او و تکذیب کنندگان آیات الهی و تهدید آنان به سرانجامی شوم

و من أظلم ممن افتری علی الله کذباً أو کذب بایته إنه لا یفلح الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 22 - 2

2 - یاد آوری رخداد قیامت هشداری به مشرکان و افترا زندگان به خداوند

و یوم نحشرهم جمیعاً ثم نقول للذین أشركوا

103- هشدار به مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 103 - 12

12 - فسادگران در معرض گرفتار آمدن به سرنوشتی شوم

فانظر کیف کان عقبه المفسدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 60 - 7

7- لزوم هشدار به افراد فسادگر ، برای پایان دادن به کار خود ، پیش از اقدام عملی علیه آنان

لئن لم ينته المنفقون والذين في قلوبهم مرض والمرجفون في المدينة لنغرينك بهم

104- هشدار به مکذبان آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 6 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) منکران ربوبیت خدا و انکار کنندگان سرای آخرت را به عذاب های دنیوی هشدار می داد .

ص: 64

105- هشدار به مكذبان آيات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - انعام - 6 - 21 - 11

11_ هشدار خداوند به افترا زندگان به او و تكذيب كندگان آيات الهى و تهديد آنان به سرانجامى شوم

و من أظلم ممن افترى على الله كذبا أو كذب بايته إنه لا يفلح الظالمون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

13 - نمل - 27 - 88 - 9

9- آگاهى خداوند به كردار آدميان ، هشدارى است نسبت به موضع گيرى آنان در برابر آيات الهى .

ألم يروا أننا جعلنا الليل . . . و ترى الجبال... صنع الله الذى أتقن كل شىء إنه

تذكر به «إنه خبير . . .» پس از يادآورى آيات توحيدى، هشدارى است به آدميان كه مبدا از کنار اين آيات بى تفاوت بگذرند و آنها را نادیده بگیرند!

106- هشدار به مكذبان انبيا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

5 - انعام - 6 - 11 - 8

8_ هشدار خداوند به تكذيب كندگان پيامبر (صلى الله عليه وآله) و داعيان به خدا

ثم انظروا كيف كان عقبه المكذبين

107- هشدار به مكذبان دين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - ق - 50 - 14 - 6

6_ هلاكت تكذيب كندگان انبيا در گذشته تاريخ ، هشدارى به تكذيب گران پيامبر (صلى الله عليه وآله) و دين الهى

كذبت قبلهم .. كل كذب الرسل فحق وعيد

108- هشدار به مكذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - احقاف - 46 - 10 - 1

ص: 65

1- هشدار خداوند به منکران قرآن ، نسبت به عواقب کفرورزی آنان

قل أرءیتم إن کان من عند اللّٰه و کفرتم به

تعبیر «أرأیتم . . .»، دربردارنده معنای هشدار و تذکر است.

109- هشدار به مکذبان محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام - 6 - 33 - 13

13_ هشدار خداوند به تکذیب کنندگان پیامبر(صلی الله علیه و آله)

فإنهم لا یکذبونک و لكن الظلمین بأیت اللّٰه یجحدون

جمله «لکن الظالمین . . .» پس از نفی تکذیب شدن پیامبر(صلی الله علیه و آله)، تکذیب کافران را متوجه آیات خداوند دانسته است. از جمله نکاتی که می توان از این سیاق برداشت نمود تهدید مکذبان و هشدار به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 48 - 5

5- هشدار خداوند به تکذیب کنندگان پیامبر(صلی الله علیه و آله) ، مبنی بر این که از فرصت داد شده استفاده کنند و خود را چونان جوامع پیشین ، گرفتار خشم و قهر الهی نسازند .

وإن یکذبوک . . . و کأین من قریه أملت لها . . . أخذتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 14 - 6

6_ هلاکت تکذیب کنندگان انبیا در گذشته تاریخ ، هشدار به تکذیب گران پیامبر(صلی الله علیه و آله) و دین الهی

کذبت قبلهم . . . کلّ کذب الرسل فحقّ وعید

110- هشدار به مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 69 - 1

1 - عبرت گرفتن از سرنوشت مجرمان گذشته تاریخ ، هشدار خداوند به منکران معاد

وقال الذین کفروا. .. إن هـذا إلا أسـطیر الأولین . قل سیروا فی الأرض فانظروا ک

111- هشدار به منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 63 - 7

ص: 66

7_ هشدار خداوند به منافقان مبنی بر افشای نیت پلید آنان

اولئك الذين يعلم الله ما في قلوبهم

ابهام در «ما فی قلوبهم» گویای این معناست که منافقان در مراجعه به طاغوت نیت‌های پلیدی در دل داشتند که تنها خدا از آن آگاهی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 47 - 10

10_ هشدار خداوند به منافقان با بیان علم همه جانبه اش به روحيات و دسيسه های منافقانه آنان

و لأوضعوا خلكم بيجونكم الفتنه . . . والله عليم بالظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 63 - 2

2_ هشدار شدید الهی به منافقان ، نسبت به موضع گیری های خصمانه آنان در برابر خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

ألم يعلموا . . . ذلك الخزي العظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 69 - 2

2_ فرجام سوء منافقان و کفرپیشگان گذشته تاریخ _ علی رغم برخورداری آنان از قدرت ، مال و فرزند فزونتر _ هشدار است به منافقان هر عصر .

وعد الله المنافقين . . . كالذين من قبلكم كانوا أشد منكم قوة وأكثر أموالا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 6

6_ منافقان ، در معرض نزول عذاب الهی و مبتلا شدن به سرنوشت قوم نوح ، عاد ، ثمود ، قوم ابراهیم و اصحاب مدین

وعد الله المنافقين . . . ألم يأتيهم نبأ الذين من قبلهم قوم نوح . . . وأصحاب مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 78 - 6

6_ هشدار خداوند به منافقان ، در رابطه با امکان افشای اسرار و سخنان پنهانی آنان

ألم يعلموا أن الله يعلم

در توضیح این برداشت می توان گفت که: تذکر خداوند به علم خویش بر اسرار و سخنان پنهانی منافقان، هشدار است به امکان افشای آنها.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 26 - 13

13- هشدار خداوند ، به افشای اسرار توطئه های پنهان منافقان

والله يعلم إسرارهم

ص: 67

تذکر به علم خداوند، در حقیقت هشدار است به منافقان تا گمان نکنند اسرارشان همیشه مخفی خواهد ماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 29 - 1

1_ هشدار الهی به منافقان ، نسبت به افشای کینه های نهانی آنان

أم حسب . . . أن لن یخرج الله أضغ_نهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 30 - 10

10- علم الهی به تمامی اعمال خلق ، هشدار به بیمار دلان منافق و نویدی به اهل ایمان

والله یعلم أعم_لکم

یادآوری علم فراگیر الهی بر تمامی اعمال خلق _ چه مؤمن و چه منافق _ در حقیقت هشدار است به منافقان که سرانجام، کیفر اعمال خود را خواهند دید و نویدی است به مؤمنان که صبر و مقاومت شان بر طریق ایمان، از دید خداوند مخفی نیست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 7 - 8

8 - حاکمیت مطلق خداوند بر قوای هستی ، نویدی به مؤمنان و هشدار به منافقان و مشرکان

والله جنود السموت و الأرض

یادآوری قدرت، پس از وعده و وعید، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 11 - 24

24 - آگاهی عمیق الهی به کردار بندگان ، هشدار به نفاق پیشگان و متخلفان از تکالیف دین

سیقول لک المخلفون . . . بل کان الله بما تعملون خبیراً

تذکر به «علم الهی» در پایان چنین آیه ای _ که سخن از متخلفان به میان آورده است _ بار هشدار دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - مجادلہ - 58 - 20 - 7

7 - خداوند ، جبهه مخالف اسلام (منافقان و عموم دشمنان خدا و پیامبر (صلی الله علیه و آله)) را به شکست حتمی و ذلت بار هشدار داد .

إِنَّ الَّذِينَ يَحَادُّونَ .. أُولَئِكَ فِي الْأَذْلَى

112- هشدار به منافقان مدینه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 60 - 1

ص: 68

1 - هشدار شدید خداوند ، به منافقان مدینه ، برای پرهیز از آزار و اذیت زنان مسلمان

لئن لم ينته المنفقون .. لنغرينك بهم

مفعول فعل «ينتّه» ذکر نشده و به قرینه آیه پیش؛ می تواند آزار و اذیتی باشد که درباره زنان مسلمان روا داشته می شد. لازم به ذکر است که مصدر ثلاثی «نغرين» ، «غراء» است و «غری به» در لغت به معنای «الصاق و چسباندن» است (مفردات راغب). این واژه در آیه، کنایه از تسلط همه جانبه و سخت و گریزناپذیر است.

113- هشدار به منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 34 - 6

6_ هشدار و تهدید الهی نسبت به جوامع منحرف و زشتکردار

قل إنما حرم ربي الفواحش ... و لكل أمه أجل

114- هشدار به موحدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 56 - 5

5_ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذين تدعون من دونه الله قل لا أتبع أهواءكم

115- هشدار به موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 75 - 1

1- خضر (ع) برای دومین بار و با صراحتی افزون تر در مورد بی صبری و پرسش های بی جای موسی (ع) ، به او تذکر و هشدار داد .

لقد جنت شيئاً نكراً . قال ألم أقل لك

در دومین تذکر، خضر(ع) عبارت «لك» آمده است. اضافه شدن این عبارت و تصریح به این که آن سخن در مورد شخص موسی(ع) صادر شده بود، گویای تأکید خضر(ع) بر موجه نبودن اعتراض موسی(ع) است.

1 - خداوند در وادی طوی ، خطر منکران قیامت را در بازداشتن موسی (ع) از توجه به قیامت ، به او گوشزد کرد و او را از فریب کاری آنان برحذر داشت .

فاعبدنی . . . فلا یصدّک عنها من لایؤمن بها

ص: 69

ضمیرهای «عنها» و «بها» به «الساعه» (در آیه قبل) برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 23 - 8

8- هشدار خداوند به موسی (ع) ، در غافل نبودن از تعقیب فرعونیان نسبت به بنی اسرائیل

فأسر . . . إنکم متّبعون

116- هشدار به مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 104 - 2

2 - خداوند ، اهل ایمان را از به کارگیری کلمه « راعنا » در خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر حذر داشت .

يأیها الذین ءامنوا لاتقولوا رعنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 28 - 15

15 _ تحذیر و هشدار مؤکد خداوند ، نسبت به مؤمنانی که پذیرای ولایت و سرپرستی کافران شده اند .

لا یتخذ المؤمنون الکافرین اولیاء . . . و یحذّرکم اللّٰه نفسه و الی اللّٰه المصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 72 - 9

9 _ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به تلاش منافقانه اهل کتاب و دشمنان اسلام

وقالت طائفه . . . لعلّهم یرجعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 175 - 11

11 _ هشدار خداوند به مؤمنان در برابر خطر شایعات دشمنان دین ، جاسوسان آنان و منافقان

انّ النَّاسَ قد جمَعوا لکم .. انّما ذلکم الشَّيْطانُ يَخوِّفُ اولياءه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 12 - 19

19_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد مقررات ارث ، وصیّت و دین میّت

و لکم نصف ما ترک من بعد وصیّہ .. و اللّٰه علیم حلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 14 - 5

ص: 70

5_ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به عدم اجرای احکام ارث و قوانین الهی

تلك حدود الله . . . و من يعص الله ورسوله و يتعدّ حدوده يدخله ناراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 6

6_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 51 - 6

6_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد خطر گرایش آنان به کفر و شرک

الم تر الى الذين اوتوا نصيباً من الكتب يؤمنون بالجبت والطاغوت

مخاطب قرار دادن مؤمنان و سپس بیان سرنوشت شرک آلود اهل کتاب، تعریضی به مخاطبان است که چنین خطری شما را نیز تهدید می کند و هشیار باشید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 11

11_ هشدار خداوند به مؤمنان از غرور و خودبینی ، با مشاهده ضعف و ناتوانی دشمنان

و لو شاء الله لسلبهم عليكم فلقاتلوكم

هدف از بیان این حقیقت که تنها مشیت الهی کارساز است، می تواند این باشد که مسلمانان نباید ضعف دشمن را برخاسته از توانمندی خویش بدانند و این، مایه غرور و خودبینی آنان گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 5 - 34

34_ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر اینکه مبادله با اهل کتاب و ازدواج با آنان نباید موجب سستی ایمان شما گردد . *

طعامکم حل لهم و المحصنت . . . و من یکفر بالایمن

جمله «و من یکفر . . .» پس از تجویز معاشرت با اهل کتاب، اشاره به هشدار خداوند دارد که نکند معاشرت با آنان موجب تزلزل اعتقادی شما شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 8 - 22

22_ هشدار الهی به مؤمنان نسبت به عدم اجرای عدالت ، حتی در مورد دشمنان

اعدلوا . . . و اتقوا الله إنّ الله خبیر بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 105 - 3,4

3_ منحرفان در کمین برای گمراه سازی اهل ایمان

ص: 71

لا يضرکم من ضل إذا هتديتم

4_ مسلمانان در صورت بی توجهی به احکام الهی در خطر گمراهی و گرایش های کفر آمیز

علیکم انفسکم لا یضرکم من ضل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 106 - 5

5_ بهانه جویی و اتهام کافران نباید سبب نگرانی و تزلزل مؤمنان گردد.

و لیقولوا درست .. اتبع ما أوحی الیک

فرمان به اتباع از وحی، پس از اشاره به شبهات کافران، تأکیدی بر لزوم استقامت مؤمنان در برابر شبهات کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 116 - 5

5_ کمی رهپویان راه خدا نباید موجب تزلزل رهپویان در برابر اکثریت مردم گمراه گردد.

وإن تطع أكثر من فی الأرض یضلوك

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 150 - 9

9_ خطر پیروی از تمایلات منحرفان و بدعتگذاران در کمین مؤمنان است.

و لا تتبع أهواء الذین کذبوا بآیتنا

گر چه «لا تتبع ..» خطاب به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است، ولی روی سخن در حقیقت با همه مؤمنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 20 - 3

3_ مؤمنان در معرض تخلف از دستورات خدا و رسول و نیازمند هشدار

یأیها الذین ءامنوا .. و لا تولوا عنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 28 - 1

1_ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر آزمایش آنان از طریق مال و فرزند

و اعلموا انما اموالکم و اولدکم فتنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 72 - 20

20_ هشدار خداوند به مؤمنان نسبت به چگونگی اعمالشان در قبال فرمان های خداوند

والله بما تعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 72

10 _ همه انسان ها ، حتی مؤمنان حقیقی ، از خطا و گناه مصون نیستند و نیازمند مغفرت الهی هستند .

أولئك هم المؤمنون حقا لهم مغفرة ورزق كريم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 34 - 1

1 _ خداوند ، از فساد مالی و انحراف بسیاری از احبار و راهبان (پیشوایان دینی یهود و نصارا) پرده برداشته و مؤمنان را نسبت به خطر آنان هشدار داد .

يأيها الذين ءامنوا إن كثيرا من الأحرار و الرهبان ليأكلون أموال الناس بالباطل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 62 - 4

4 _ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد سوگند های دروغ منافقان

يحلِفون بالله لکم ليرضوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 96 - 2

2 _ خداوند ، مؤمنان را از تأثیر پذیری در برابر ریاکاری و سوگند های دروغین منافقان هشدار داد .

فإن رضوا عنهم فإن الله لا يرضى عن القوم الفسقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 101 - 1

1 _ هشدار خداوند به مؤمنان ، نسبت به وجود منافقانی ناشناخته در اطراف ایشان از بادیه نشینان و نیز از اهل مدینه

و ممن حولکم من الأعراب منفقون و من أهل المدینه مردوا علی النفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - خداوند ، به مؤمنان برای رعایت فرمان به تبعیت از تعالیم و حیاتی اش ، هشدار داده است .

وَاتَّبِعْ مَا يُوحَىٰ .. إِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا

جمله «إِنَّ اللَّهَ ..» پس از امر «اتَّبِعْ»، می تواند هشدارى باشد به مخاطبان این فرمان، تا مراقب عمل به آن فرمان باشند، چون خداوند آگاه است و خبر دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 33 - 7

7- هشدار خداوند به مؤمنان ، در پرهیز از فراهم آوردن زمینه های بطلان اعمال خویش

يَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا .. وَلَا تَبْطُلُوا أَعْمَالَكُمْ

ص: 73

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 5

5- هشدار الهی به مؤمنان، نسبت به رعایت تقوا، در زمینه ادعای مالی خویش و پرداخت حقوق دیگران

فَاتُوا الَّذِينَ ذَهَبَتْ أَزْوَاجُهُمْ... وَ اتَّقُوا اللَّهَ

امر «اتَّقُوا اللَّهَ..» احتمالاً نظر به دوزمینه دارد: 1_ مؤمنی که می بایست مهریه صرف کرده برای همسر کافرش را از غنایم بردارد. در این صورت او نباید بیش از آنچه خرج کرده ادعا کند. 2_ مجموعه مؤمنان اند که در پرداخت حق مؤمن از غنایم، کوتاهی نورزند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 15 - 3

3- هشدار خداوند به مؤمنان، نسبت به لغزش و نافرمانی کردن به خاطر دل بستگی و وابستگی به مال و فرزند

إِنَّمَا أَمْوَالُكُمْ وَأَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ

117- هشدار به مؤمنان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 97 - 14

14_ تذکر خداوند به لزوم غافل نشدن مؤمنان از خطر اعراب کفرپیشه همجوار خویش، پس از پایان یافتن پیروزمندانه جنگ با دشمنان خارجی (رومیان در جنگ تبوک) *

الْأَعْرَابُ أَشَدُّ كُفْرًا وَ نِفَاقًا

با توجه به اینکه آیات قبل در مورد بازگشت پیروزمندانه مؤمنان از جنگ تبوک است، احتمال دارد که این آیه هشدار به مؤمنان مجاهد باشد که پس از آن پیروزی، احساس امنیت نکنند و توجه کنند که در اطرافشان، بادیه نشینان جاهل و متعصب در کفر نیز، خطری جدی به شمار می روند.

118- هشدار به مؤمنان عافیت طلب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 10 - 18

18 - خداوند ، به مؤمنان عافیت طلب و دارندگان ایمان سطحی ، هشدار داده است .

و من الناس من يقول ءامناً باللّٰه فإذا أُوذِيَ فى اللّٰه جعل فتنه الناس كعذاب اللّٰه .

119- هشدار به مهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- انعام- 6- 88- 6

ص: 74

6_ پیامبران و رهنوردان صراط مستقیم نیز اگر شرک بورزند، اعمال آنان تباه و فاسد می شود.

ذلک هدی الله یهدی . . . و لو أشركوا لحبط عنهم ما كانوا یعملون

120- هشدار به نمازگزاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 45 - 15

15 - هشدار خداوند ، به نمازگزاران درباره ادای کامل آن

و أقم الصلوه . . . و الله یعلم ما تصنعون

فراز «و الله یعلم . . .» پس از فرمان به نماز با مادّه «اقامه» _ که به معنای ادای کامل است _ به نکته یاد شده، اشعار دارد.

121- هشدار به همسران محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 51 - 17

17 - خداوند ، به همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، برای رعایت احکامی که درباره شان داده شده است ، هشدار داد .

ترجی من تشاء منهّن . . . و الله یعلم ما فی قلوبکم

مرجع ضمیر «کم» می تواند پیامبر (صلی الله علیه و آله) و همسران اش باشد. اعلام این که خداوند، هر چه را در قلب آنان می گذرد، می داند، پس از آن که اختیارات پیامبر (صلی الله علیه و آله) را درباره آنان بیان کرده، می تواند هشداری به آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 55 - 18

18 - هشدار خداوند ، به همسران رسول خدا ، درباره رعایت فرمان های داده شده به آنان

لا جناح علیهنّ فی ءابائهنّ . . . و اتقین الله إنّ الله کان علی کلّ شیء شهیداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 4 - 11

11 - هشدار خداوند به همسران پیامبر ، نسبت به تکرار خطاها و موضع گیری علیه ایشان

وإن تظـهرا علیه فإنّ اللّهُ هو مولیه . . . و الملـئکه بعد ذلک ظهیر

آیه شریفه می فرماید: خداوند، جبرئیل و .. در صورت اقدام همسران رسول اکرم، علیه ایشان، از آن حضرت پشتیبانی می کنند. بیان این مطلب در حقیقت، هشداری از جانب خداوند به آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 13

13 - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ص: 75

ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح . . . قيل ادخلا النار مع الداخلين

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر _ پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام _ می تواند هشدار ی به آنان باشد.

122- هشدار به یعقوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 85 - 6

6_ فرزندان یعقوب با سوگند به خدا ، خطر فرسوده شدن و به هلاکت رسیدنش را به او هشدار دادند .

قالوا تالله تقتوا تذكر يوسف حتى تكون حرصاً أو تكون من الهـ لكن

حرف «تاء» برای قسم است و جمله «تقتوا تذكر يوسف» به اعتبار غایتی که برای آن ذکر شده (حتی تكون حرصاً ..) جواب قسم است ؛ یعنی ، در حقیقت جواب قسم «تكون حرصاً ...» می باشد.

123- هشدار به یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 13 - 8

8_ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم وجعلنا قلوبهم قسية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 33 - 18

18_ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بني اسرائيل . . . انما جزوا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشته باشد.

124- هشدار خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - هشدار الهی نسبت به پیروی از شیطان و گام نهادن در راه های وی

ولا تتبعوا خطوات الشيطان

13 - هشدار الهی بر اینکه شیطان ، عامل ایجاد تفرقه و مخالف صلح و وحدت جامعه ایمانی است .

ادخلوا فی السلم كافة و لا تتبعوا خطوات الشيطان انه لكم عدو مبين

ص: 76

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 24,36

24_ هشدار خداوند به مسلمانان ، با افشای نیت و اهداف کفار نسبت به مسلمانان

و لا یزالون یقاتلونکم حتی یردوکم عن دینکم ان استطاعوا

36_ هشدار خداوند ، به عواقب سوء ارتداد

و من یرتدد منکم عن دینه فیمت و هو کافر فاولئک حبطت اعمالهم . . . و اولئک اصحاب ال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 152 - 11

11_ جامعه ایمانی در معرض خطر سستی ، تفرقه و سرپیچی از رهبری صالح خویش ، پس از نیل به پیروزی

حتی اذا فشلتم . . . من بعد ما اریکم ما تحبّون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 156 - 15

15_ نظارت و بینایی خداوند به کردار بندگان ، هشدار به ترک کنندگان جهاد

انّ الذین تولّوا منکم . . . و الله بما تعملون بصیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 163 - 7

7_ هشدار خداوند به مردم نسبت به اعمال و رفتارشان

و الله بصیر بما یعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 175 - 11

11_ هشدار خداوند به مؤمنان در برابر خطر شایعات دشمنان دین ، جاسوسان آنان و منافقان

انّ النَّاسَ قد جمَعوا لکم .. انّما ذلکم الشَّیطان یخوِّف اولیاءه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 180 - 28

28 - تهدید و هشدار الهی نسبت به بخیلان

و الله بما تعملون خبیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 185 - 15

15 - هشدار الهی به اینکه زندگی دنیا، جز بهره ای فریبنده نیست .

و ما الحیوه الدنّیآ الاّ متاع الغرور

«الغرور»، یا مصدر است و به معنای فریب دادن و گول زدن؛ و یا اسم فاعل است و جمع «غاز» به معنای فریب دهنده.

ص: 77

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 1 - 20

20_ هشدار خداوند به مردمان بی تقوا و قاطع رحم

و اتَّقُوا اللَّهَ .. و الارحام انّ الله كان عليكم رقیباً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 6 - 18

18_ هشدار خداوند به اولیای یتیمان ، نسبت به عدم رعایت حقوق آنان

فان انستم منهم رشداً .. و كفى بالله حسیبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 9 - 5،8

5_ هشدار خداوند نسبت به عدم رعایت حقوق یتیمان

ولیخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً .. فلیتقوا الله

8_ هشدار خداوند نسبت به کسانی که یتیمان را از ارششان محروم می کنند .

للرجال نصیب .. و للنساء نصیب ... ولیخش الذین لو ترکوا من خلفهم ذریه ضعیفاً

به مقتضای ارتباط این آیه با آیه قبل، مصداق مورد نظر از ترس و وحشت درباره یتیمان، محروم کردن آنان از ارث است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 12 - 19

19_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد مقررات ارث ، وصیت و دین میت

و لکم نصف ما ترک من بعد وصیه .. و الله علیم حلیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 6

6_ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

ویرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 33 - 14، 15

14_ هشدار خداوند به کسانی که نسبت به پرداخت حقوق ورثه کوتاهی می نمایند .

و لكل جعلنا موالی . . انّ الله کان علی کل شیء شهیداً

جمله «ان الله» می تواند به منظور تهدید کسانی باشد که احکام الهی را عمل نمی کنند و حقوق بیان شده در آیه شریفه را به اهل آن نمی رسانند.

15_ هشدار خداوند به کسانی که وفادار به پیمان های خود نیستند .

و لكل . . و الذین عقدت ایمانکم فاتوهم نصیبهم انّ الله کان علی کل شیء شهیداً

ص: 78

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 38

38_ هشدار خداوند به مردان ستمکار و متجاوز به حقوق همسران خویش

فلا تبغوا عليهنّ سبيلاً انّ الله كان عليّاً كبيراً

جمله «انّ الله . . .» در مقام تهدید شوهران ستمکار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 47 - 10، 15

10_ هشدار خداوند به اهل کتاب، در مورد مسخ انسانیت آنان در صورت ایمان نیاوردن به قرآن

امنوا . . . من قبل ان نطمس وجوهاً فنرذّها على ادبارها او نلعنهم

«طمس» به معنای نابود کردن اثر چیزی است، و «وجه» به معنای صورت می باشد. مراد از «وجه» نیز به دلیل برگشت ضمیر «هم» به آن، افراد انسان است؛ البته به لحاظ شخصیت انسانی آنان و نه به لحاظ جسم ایشان.

15_ هشدار خداوند به اهل کتاب در مورد گرفتاری آنان به لعن الهی در صورت کفر به قرآن

يا ايها الذين اتوا الكتب . . . او نلعنهم كما لعنّا اصحاب السّبب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 58 - 17

17_ هشدار خداوند به خیانتکاران در امانت و ستمگران در قضاوت

انّ الله . . . انّ الله كان سمياً بصيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 89 - 3

3_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تلاش منافقان برای گسترش کفر

ودّوا لو تكفروا كما كفروا فتكونون سواء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 90 - 11، 12

11_ هشدار خداوند به مؤمنان از غرور و خودبینی، با مشاهده ضعف و ناتوانی دشمنان

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

هدف از بیان این حقیقت که تنها مشیت الهی کارساز است، می تواند این باشد که مسلمانان نباید ضعف دشمن را برخاسته از توانمندی خویش بدانند و این، مایه غرور و خودبینی آنان گردد.

12_ هشدار و تهدید خداوند به مسلمانان، در مورد تعرض به کافران و منافقانی که پیکار با آنان ممنوع شده است.

و لو شاء الله لسلطهم عليكم فلقاتلوكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 107 - 1

ص: 79

1_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد دفاع از خائن

لا تجدل عن الذین یختانون انفسهم

«جدال» هنگامی که به حرف «عن» متعدی شود، به معنای دفاع و طرفداری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 108 - 11

11_ هشدار خداوند به انسان در مورد اعمال و کار های ناشایست پنهانی او

اذ بییتون .. و کان الله بما یعملون محیطاً

از مصادیق مورد نظر برای «ما یعلمون»، به قرینه جمله «اذ بییتون»، اعمال پنهانی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 118 - 7

7_ هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان و خطر منحرف شدن توسط او

وقال لاتخذن من عبادک نصیباً مفروضاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 120 - 4

4_ هشدار خداوند به مردم در مورد اغواگری شیطان

یعدهم و یمنیهم و ما یعدهم الشیطن الا غروراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 144 - 9

9_ هشدار و تهدید خداوند به پذیرندگان ولایت کافران و دوستی آنان

لاتتخذوا الکفرین اولیاء .. اتریدون ان تجعلوا الله علیکم سلطناً مبیناً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 _ هشدار و تهدید خداوند به افشا کنندگان عیوب مردم و هتک کنندگان حرمت آنان

لا یحب الله الجهر بالسوء .. و كان الله سمیعاً علیماً

توصیف خداوند به شنوایی و آگاهی، پس از بیان اوامر و نواهی، غالباً برای تهدید به کیفر و عقاب آورده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 _ کافران به رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) مورد تهدید خداوند

وإن تکفروا فإن لله ما فی السموت و الارض

جمله «فان لله ..» که بیانگر سلطنت خداوند بر هستی است می تواند به منظور تهدید منکران رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) ایراد شده باشد.

ص: 80

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 4 - 29

29_ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که تقوا را رعایت نکنند و پرهیزگار نباشند .

و اتقوا الله إنّ الله سريع الحساب

جمله «ان الله . . .» در مقام تهدید بی تقویان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 7 - 12

12_ هشدار خداوند به مسلمانان ، در مورد شکستن پیمان الهی و سرپیچی از فرامین خدا و رسول و فراموشی نعمتها

و اذكروا نعمه الله عليكم و ميثقه . . . و اتقوا الله

متعلق «اتقوا»، به قرینه فراهای قبلی، همان یاد نعمتها و رعایت پیمانهای الهی است. یعنی جانب خدا را در مورد نعمتها و پیمانهای او نگهدارید و از مخالفت با او بپرهیزید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 8 - 21, 22

21_ هشدار و تهدید خداوند نسبت به کسانی که به حق شهادت ندهند و برای خدا قیام نکنند .

كونوا قومين لله شهداء بالقسط . . . و اتقوا الله إنّ الله خبير بما تعملون

22_ هشدار الهی به مؤمنان نسبت به عدم اجرای عدالت ، حتی در مورد دشمنان

اعدلوا . . . و اتقوا الله إنّ الله خبير بما تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 12 - 6

6_ تهدید خداوند به بنی اسرائیل در مورد شکستن پیمان الهی و ترغیب آنان به وفاداری و تعهد

لقد اخذ الله ميثق بني اسرائيل . . . وقال الله اني معكم

بنابر اینکه معیت در آیه مورد بحث، کنایه از علم و قدرت باشد. یعنی خداوند به شما و اعمالتان کاملاً آگاه است؛ اگر به میثاق پایبند بودید به شما پاداش می دهد و اگر تخلف کردید مجازات می شوید و در هر حال مقهور خداوند هستید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 13 - 8,9

8_ هشدار خداوند به یهودیان نسبت به شکستن پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

9_ هشدار خداوند نسبت به شکنندگان پیمان او

فبما نقضهم ميثقهم لعنهم و جعلنا قلوبهم قسية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 14 - 14,19

ص: 81

14_ هشدار خداوند به مسلمانان با بیان مجازات یهود و نصارا به خاطر نقض پیمان الهی

فبما نقضهم ميثقهم .. و من الذين قالوا انا نصرى اخذنا ميثقهم فنسوا

بیان مجازات مسیحیان و یهودیان به خاطر پیمان شکنی آنان پس از «اذکروا .. ميثقه» (ای مسلمین پیمان الهی را به یاد داشته باشید)، هشداری است به مسلمانان که مبدا همانند اهل کتاب پیمان الهی را نقض کنند.

19_ مسیحیان پیمان شکن ، مورد تهدید خداوند به عذاب و کیفر اعمال خویش

و سوف ينبئهم الله بما كانوا يصنعون

جمله «ينبئهم الله ..»، کنایه از کیفر دادن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 33 - 18

18_ هشدار خداوند به یهود نسبت به فرجام شوم ستیزه جویی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و فسادانگیزی در زمین

من اجل ذلك كتبنا على بنى اسرائيل .. انما جزؤا الذين يحاربون

چون در آیه پیش روی سخن با بنی اسرائیل بود، این آیه می تواند تعریض به اهداف و اعمال آنان در برابر پیامبر (صلی الله علیه و آله) داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 44 - 27, 34

27_ تهدید و هشدار خداوند به عالمان یهود ، نسبت به خودداری از بیان احکام تورات

يحکم بها .. و اخشون

34_ خداوند بر حذر دارنده عالمان یهود از دین فروشی و سوداگری با آیات الهی

و لاتشتروا بايتى ثمناً قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 8

8_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) درباره توطئه گروهی از مردم برای بازداشتن وی از داوری بر اساس تعالیم قرآن

و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل الله إلیک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 61 - 9

9_ اهل کتاب مورد تهدید و هشدار خداوند به خاطر برخورد منافقانه آنان با مسلمانان

و الله اعلم بما کانوا یکتُمون

هدف از بیان آگاهی کامل خدا به اسرار پلید گروهی از اهل کتاب، می تواند تهدید آنان به رسوایی در دنیا و عذاب الهی در آخرت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 70 - 16

16_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان

ص: 82

های الهی، هواپرستی، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَاتَهْوَىٰ اَنفُسَهُم فَرِيقًا كَذِبُوا و فَرِيقًا يَقْتُلُونَ

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 71 - 24

24_ هشدار خداوند به بنی اسرائیل زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نسبت به تکرار رفتار پیشینیان خویش (نقض میثاق - تکذیب و قتل انبیا)

لقد اخذنا میثق بنی اسرائیل .. و الله بصیر بما تعملون

فعل مضارع «يعملون» - علی رغم ماضی آوردن فعل های گذشته «حسبوا»، «عموا و صموا» - می رساند که جمله «و الله بصیر ..» ناظر بر بنی اسرائیل زمان پیامبر (صلی الله علیه و آله) نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 75 - 21

21_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرایششان به شرک با خدا پنداشتن پیامبران و اولیاء الهی

ما المسيح ابن مریم الا رسول .. انظر انی یؤفکون

با توجه به اینکه تک تک مسلمانان باید با دقت سرنوشت نابهنجار و شرک آلود بنی اسرائیل را مد نظر داشته باشند، معلوم می شود، چنین خطری (گرایش به شرک با خدا پنداشتن پیامبران)، در کمین مسلمانان نیز هست و هدف از این فرمان (انظر) پیشگیری از گرفتار شدن به این وضعیت نارواست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 82 - 2

2_ هشدار خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد کینه توزی یهودیان و مشرکان نسبت به مؤمنان

لتجدن اشد الناس عدوه للذین ءامنوا الیهود و الذین اشركوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ هشدار خداوند بر آزمایش مؤمنان راهی حج و عمره

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا لِيَلُونَكُمُ اللّٰهُ

با توجه به آیات بعد معلوم می شود این آزمایش از آن کسانی است که برای انجام حج و یا عمره محرم می شوند.

13_ تجاوز از حدود الهی_ پس از هشدار خداوند به رعایت آن_ ، موجب عذابی دردناک

فَمَنۢ اَعْتَدَىۢ بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَہٗ عَذَابٌ اَلِیْمٌ

15_ شکار در حال احرام ، علیرغم هشدار الهی به پرهیز از آن ، موجب عذاب دردناک

بَشِیۡءٍ مِّنَ الصَّیْدِ . . . فَمَنۢ اَعْتَدَىۢ بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَہٗ عَذَابٌ اَلِیْمٌ

به قرینه آیه بعد، مراد از شکار ممنوع شکار در حال احرام است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 60 - 15

15_ آگاهی خداوند بر کردارهای آدمی، هشدار به او در مورد عملکردش و پیامدهای آن

ثم ینبئکم بما کنتم تعملون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 119 - 18

18_ هشدار خداوند به تجاوزگران به محدوده شرایع و احکام الهی و بدعتگذاران در دین

إن ربک هو أعلم بالمعتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 121 - 13

13_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد تأثیر پذیری از تبلیغات شیطان دشمنان دین

وإن الشیطین... و إن أطمعتموهم إنکم لمشركون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 12

12_ خطر انقراض و نابودی نسل یک جامعه، هشدار خداوند به جوامع کافر ستم پیشه

إن یشأ ینذہبکم... کما أنشأکم من ذریه قوم ءاخیرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 6 - 5

5_ هشدار خداوند به ظالمان پندناپذیر و تهدید آنان به عذابهای دوزخ

إننا کنا ظلمین. فلنستلن الذین أرسل إلیهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5_ هشدار خداوند به آدم و حوا که در صورت خوردن از شجره نهی شده از ستمکاران خواهند بود.

و لا تقربا هذه الشجرة فتكونا من الظلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 22 - 14، 16 - 12

12_ اوامر، نواهی، هشدارها و توبیخهای خداوند همواره در جهت رشد و تربیت انسانهاست.

و نادیهما ربهما ألم أنهکما عن تلکما الشجرة

14_ هشدار و تذکر پیشاپیش خداوند به آدم و حوا، در مورد دشمنی آشکار شیطان با آنان

و أقل لکما إن الشیطن لکما عدو مبین

ص: 84

16_ آدم و حوا، علی رغم هشدار شدید خداوند به دشمنی شیطان با آنان، سخنان وی را پذیرفتند.

فدلیهما بغرور فلما ذاقا الشجره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 27 - 2

2_ پرهیز از گمراه گشتن بر اثر وسوسه های شیطان، توصیه و هشدار خداوند به انسانها

یبنی ءادم لا یفتنکم الشیطن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 34 - 6

6_ هشدار و تهدید الهی نسبت به جوامع منحرف و زشتکردار

قل إنما حرم ربی الفواحش . . . و لكل أمه أجل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 41 - 7

7_ پرهیز از پیوستن به ستمکاران و گرفتار شدن به کیفر آنان، هشدار خداوند به تمامی انسانها

و كذلك نجزی الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 28 - 1

1_ هشدار خداوند به مؤمنان مبنی بر آزمایش آنان از طریق مال و فرزند

واعلموا أنما أموالکم و أولدکم فتنه

125- هشدار در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 109 - 5

5- هشدار و انداز و یا توسل به قدرت در مسیر احقاق حق و پیاده کردن دین ، باید پس از اتمام حجت و بیان حقایق دینی باشد .

و ما أرسلنک إلاّ رحمہ للعالمین .. . قل إنما یوحی الّیّ .. . فهل أنتم مسلمون . فإ

126- هشدار صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 73 - 22

22- صالح (ع) قوم خویش را به گرفتار آمدن به عذابی دردناک ، در صورت زیان رساندن به ناقه و یا بازداری آن از چریدن ،

ص: 85

هشدار داد .

فذرورها تأكل في أرض الله ولا تمسوها بسوء فيأخذكم عذاب أليم

127- هشدار عیسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 72 - 18

18_ هشدار مسیح (ع) به بنی اسرائیل در مورد فرجام نامیمون شرک

قال المسيح . .. انه من يشرك بالله فقد حرم الله عليه الجنة

ظاهراً جمله «انه من يشرك . . .» گفتار حضرت مسیح(ع) می باشد.

128- هشدار فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 127 - 5,7

5_ رو آوردن موسی (ع) و قومش به فسادگری علیه نظام فرعونى ، هشدار اشرافیان به فرعون

أتذر موسى وقومه ليفسدوا فى الأرض

«لام» در «لیفسدوا» در اصطلاح اهل ادب لام عاقبت می باشد. بنابراین مقصود اشراف از جمله «أتذر ...» این است که ترک مجازات موسی(ع) و قومش به فسادگری آنان می انجامد. قابل ذکر است که مراد از فسادگری، به قرینه «و یذکر وءالهتک»، شورش کردن علیه نظام فرعونى است.

7_ اشرافیان دربار ، سرکوب نشدن موسی (ع) را مایه انزوای فرعون و ترک پرستش خدایان وی دانسته و آن را به فرعون گوشزد کردند .

أتذر موسى وقومه . . . و یذکر وءالهتک

129- هشدار قابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 28 - 8

8_ نهراسیدن هابیل از تهدید برادرش به قتل وی *

لئن بسطت إلی یدک لتقتلنی . . . انی اخاف اللّٰه رب العلمین

تأکید هابیل بر ترس خویش از خداوند (انی اخاف)، می تواند اشاره به این باشد که از تهدید برادر، ترسی به دل او راه نیافته است.

ص: 86

130- هشدار ملکه مورچگان قصه سلیمان (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 18 - 3

3 - اخطار مورچه ای به دیگر مورچگان نسبت به ورود سلیمان و لشگریانش به سرزمین آنها

قالت نمله ی ایها النمل ادخلوا مس کنکم لایحطمتکم سلیم ن و جنوده

131- هشدار موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 21 - 10

10 - هشدار موسی (ع) به زیانکاری قوم خویش در صورت فرار و عقب نشینی به هنگام رویارویی با جباران سرزمین مقدس

و لاترتدوا علی ادبارکم فتقلبوا خسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 129 - 13

13 - آزمایش بنی اسرائیل از سوی خدا پس از دستیابی آنان به حکومت و قدرت ، هشدار موسی (ع) به آنان

فینظر کیف تعملون

132- هشدار هابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 29 - 6

6 - هشدار هابیل به قایلل درباره بزرگی گناه آدمکشی و سنگینی عقوبت آن در قیامت

ان تبوا باثمی و اثمک فتکون من اصحاب النار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 30 - 10

10_ بی‌اعتنایی قبیله‌ها به هشدارها و اندرزهای برادرش هابیل

انی اخاف الله رب العلمین انی ارید . . . فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

133- هشدار هم‌نشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کَهِف - 18 - 41 - 1

1- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرورفتن آب‌های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با

ص: 87

عذاب الهی هشدار داد .

أو یصبح ماؤها غورًا

«غور» مصدر و در معنای «غائر» (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از شیوه های مبالغه است.

134- هشدار هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 9

9_ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

ص: 88

1- آثار ذکر هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 11

11- توجه به مرگ و هلاکت اقوام متمدن و ثروتمند تاریخ ، مایه هشدار و موجب فریفته نشدن به دنیا

أیّ الفریقین . . . و کم أهلکننا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 3

3- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدار به مکیان حق ناپذیر

و لقد أهلکننا ما حولکم من القرى

مخاطب «کم» مشرکان مکه اند.

2- آثار ذکر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 55 - 16

16- توجه به تاریخ هلاکت بار کفرپیشگان و سنت های جاری الهی ، زمینه ساز ایمان به رهنمود های الهی و پوزش از لغزش ها است .

و ما منع الناس أن يؤمنوا . . . و يستغفروا ربّهم إلا أن تأتيهم سنّة الأولین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 3

3- تذکر به هلاکت اقوامی کافر در اطراف مکه ، هشدار به مکیان حق ناپذیر

و لقد أهلکننا ما حولکم من القرى

مخاطب «کم» مشرکان مکه اند.

3- آثار غفلت از هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 59 - 8

8 - تعجیل کافران در نزول عذاب ، ناشی از بی توجهی آنان به نابودی یاران گذشته خویش

فإنّ للذین ظلموا ذنوباً مثل ذنوب أصحابهم فلا یستعجلون

از «فلا یستعجلون» استفاده می شود که کافران، ناباورانه تقاضای عذاب می کردند و آنها اگر آنان به راستی در سرنوشت یاران گذشته خویش تأمل می کردند، هرگز چنین ناباورانه مجازات الهی را به استهزا نمی گرفتند.

4- آثار هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - قریش - 106 - 1 - 1

1 - خداوند ، با نابود کردن اصحاب فیل ، قریش را بر ادامه زندگانی طبق عادت دیرینه آنان ، توانمند ساخت .

لایل ف قریش

این سوره با سوره قبل، ارتباطی تنگاتنگ دارد تا حدی که برخی آن دو را یک سوره شمرده و برخی دیگر جداساختن آن را از سوره فیل در نماز جایز نمی دانند. بنابراین «لایلاف» علت «جعلهم کعصف مأكول» را بیان می کند؛ یعنی، خداوند سپاه ابرهه را نابود ساخت تا قریش بتوانند به ایلاف خود ادامه دهند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - قریش - 106 - 2 - 5

5 - خداوند ، با از میان بردن سپاه ابرهه ، راه های کوچ زمستانی و تابستانی قریش را امنیت بخشید .

ایل فهم رحله الشتاء و الصيف

5- آثار هلاکت اصحاب کهف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - قریش - 106 - 1 - 7

7- نابودی اصحاب فیل ، مایه استحکام پیوند قریش با شهر مکه و باقی ماندنشان در آن *

لایل ف قریش

آیه بعد یا تفسیر این آیه است که در نتیجه «ایلافهم» در آن بدل خواهد بود و یا ذکر خاص بعد از عام است که در نتیجه، این آیه به الفتی دیگر نیز علاوه بر الفت با کوچ های تابستانی و زمستانی، نظر خواهد داشت. ارتباط آیه شریفه با سوره قبل می تواند بیانگر آن باشد که استمرار پیوند قریش با مکه، مصداق برجسته ای برای عموم «ایلاف قریش» است.

ص: 90

6- آثار هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 51 - 1

1 - نابودی کافران گذشته تاریخ ، هشدارى جدی به هم اندیشان و همگنان آنها در هر عصر

و لقد اهلکنا اشیاعکم فهل من مدکر

7- آثار هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 37 - 2

2 - فرجام هلاکت بار قدرت های حق ستیز تاریخ ، مایه تذکر خردمندان و مردمان حق شنو

إنّ فی ذلک لذکرى لمن کان له قلب أو ألقى السمع

8- آثار هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 25 - 5

5 - هلاکت فرعون ، هشدارى به مردم در امور دنیا و آخرت آنان بود .

فأخذہ اللّٰه نکال الآخره و الأولى

اضافه «نکال الآخره ..» ممکن است اضافه لامیه باشد؛ یعنی، هلاکت فرعون برای دیگران، هم نسبت به دنیای آنان و هم نسبت به آخرتشان مایه عبرت بود. در این صورت، مراد از «أخذہ اللّٰه» هلاکت فرعون و غرق شدن او است که برای دیگران نکال آخرت و دنیا بود؛ زیرا از طرفی به فرجام تکذیب پیامبران و گناه و انکار ربوبیت خداوند پی می برند _ که اموری مربوط به آخرت است _ و از طرفی دنیا را ناپایدار، حتی برای امثال فرعون می بینند.

9- آثار هلاکت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 29 - 1

1- هلاکت و نابودی فرعونیان مستکبر، بدون کمترین بازتاب در نظام جهان

فما بکت علیهم السماء و الأرض

تعبیر «فما بکت علیهم» کنایه است از این که فرعونیان مستکبر _ که خویش را مقتدر و عزیز می شمردند _ با ذلت و غربت، هلاک شدند؛ بدون آن که کمترین خلای در جهان احساس شود.

ص: 91

10- آثار هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 14، 12، 7

7 - پیدایش روحیه تسلیم و رضا (تسلیم در برابر اراده خدا و رضا به داده او) در آرزومندان ثروت قارونی ، با مشاهده هلاکت غافلگیرانه وی

و أصبح الذين . . . ويكأنّ الله يبسط الرزق لمن يشاء من عباده و يقدر

تعبیر «الله يبسط الرزق. . .» نشانگر این حقیقت است که روزی انسان ها در دست خداوند است. بنابراین ما به هر چه او مصلحت بداند (هر چند فقر و تنگدستی) راضی و تسلیم هستیم.

12 - آگاهی دل باختگان دنیا به عاقبت شوم دنیاطلبی ، پس از مشاهده نگون بختی قارون

لولا أن منّ الله علينا لخسف بنا

14 - آگاهی یافتن آرزومندان مال و ثروت به پی آمد شوم ناسپاسی در برابر نعمت های الهی ، با مشاهده نگون بختی قارون

ويكأنّهُ لا يفلح الكـ_فرون

«كفر» (مصدر «كافرون») در این جا مقابل «شكر» و به معنای ناسپاسی است. جمله «ويكأنّهُ لا يفلح الكافرون» اعتراف دنیاطلبان به ناسپاسی خود در مقابل خدا است و اشاره به علت هلاکت قارون دارد.

11- آثار هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 174 - 5

5 - فرجام هلاکت بار قوم لوط ، هشدار جدی است به همه حق ستیزان .

ثمّ دمرنا الآخرين . . . و ما كان أكثرهم مؤمنين

با توجه به لحن تهدیدآمیز آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم لوط، این بود که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند رساننده مطلب یاد شده است.

12- آثار هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 122 - 4

4- هلاکت قوم نوح ، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند

ثم أغرقنا بعد الباقيين . . . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

13- آثار هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 2

ص: 92

2- فرجام هلاکت بار امت های کفرییشه تاریخ، به رغم شوکت مندی آنان، هشدار می به همه ملت های حق ستیز

و کم اهلکنا قبلهم من قرن هم اشدّ منهم بطشاً

14- آثار هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 59 - 2

2- هلاک شرک پیشگان مفسد و نجات مؤمنان به اراده الهی و در سایه تلاش های پیامبران، شایان سپاس گذاری به درگاه خدا و فرستادن درود و سلام بر فرستادگان او

قل الحمد لله و سلّم علی عباده الذین اصطفی

رهنمود الهی به حمد و ستایش برای او و فرستادن درود و سلام بر بندگان برگزیده اش (پیامبران)، در پی یادآوری مکرر نجات مؤمنان و هلاکت کافران، مطلب یاد شده را افاده می کند.

15- آثار هلاکت مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 59 - 2

2- هلاک شرک پیشگان مفسد و نجات مؤمنان به اراده الهی و در سایه تلاش های پیامبران، شایان سپاس گذاری به درگاه خدا و فرستادن درود و سلام بر فرستادگان او

قل الحمد لله و سلّم علی عباده الذین اصطفی

رهنمود الهی به حمد و ستایش برای او و فرستادن درود و سلام بر بندگان برگزیده اش (پیامبران)، در پی یادآوری مکرر نجات مؤمنان و هلاکت کافران، مطلب یاد شده را افاده می کند.

16- ابراهیم (ع) و هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 74 - 3

3- ابراهیم (ع)، پس از پی بردن به هدف فرشتگان (نابودسازی قوم لوط)، با آنان به چون و چرا و جر و بحث پرداخت.

یج_دلنا فی قوم لوط

جمله «قد جاء أمر ربك» در آیه 76 می تواند قرینه ای بر این باشد که مراد از «یجادلنا»، «یجادل رسلنا» باشد.

17- اشتهار هلاکت قوم سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 93

5- قوم سبا ، نابود و متلاشی شده و زبانزد و قصه مجالس گردیدند .

واشکروا له ... فأعرضوا ... ذلك جزین_هم بما كفروا ... و ظلموا أنفسهم فجعلن_هم أح

«أحادیث» (جمع «أحدوثة») به معنای خبری است که مردم برای سرگرمی به همدیگر می گویند. هم چنین به معنای خبری است که به عنوان مثل، به کار می رود (مفردات راغب).

18- اندوه بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 93 - 11

11_ اندوهناک شدن بر هلاکت کفرپیشگان لجوج ، حتی در صورت خویش و هموطنی با آنان ، امری نکوهیده و ناروا

فکیف ءاسی علی قوم کفرین

19- انداز از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 68 - 1

1- هشدار خداوند به حق ناسپاسان رهیده از خطرات و مشکلات ، به دچار شدن به مهلکه های دیگر

فلما نجـکم إلى البرِّ أعرضتم .. أفأمنتم أن یخسف بکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 69 - 1

1- هشدار خداوند به حق ناسپاسان رهیده از خطر ، به دچار آمدن در همان مهلکه

أم أمنتم أن یعیدکم فیه تاره آخری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 102 - 9

9- هشدار موسی (ع) به فرعون نسبت به فرجام هلاکت باروی

وإني لأظنك يـ فرعون مـثبورًا

«ثبور» به معنای هلاکت و فساد است.

20- اهمیت هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 121 - 6

ص: 94

6- فرجام هلاکت بار قوم نوح، هشدار جدی به همه حق ستیزان

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

با توجه به لحن تهدیدآمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از قوم نوح، این بوده که بیشتر آنان پذیرای ایمان نبودند، برداشت یاد شده به دست می آید.

21- اهمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 4 - 7

7- لزوم اهتمام رزمندگان مسلمان، به نابودی سپاه کفر در مرحله نخست و نیندیشیدن به دیگر منافع و غنایم *

حَتَّىٰ إِذَا أَثخنتموهم فشدوا الوثاق

گرایش به گرفتن اسیر، در یک احتمال ناشی از برخی تمایلات منفعت طلبانه و غنیمت جویانه بوده است. از این جهت خداوند، رزمندگان را از آن منع کرده و به هدف اصلی توجه داده است.

22- برادران یوسف و هلاکت یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 14 - 5

5_ برادران یوسف در حضور پدر نابودی یوسف (ع) را برای خود، امری خسارت بار و تباه کننده قلمداد کردند .

إِنَّا إِذَا لَخَّ سَرُونَ

23- بنی اسرائیل و هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 5

5 - حضور نداشتن مردم به هنگام واقعه فرورفتن خانه قارون در دل زمین

فَمَا كَانَ لَهُ مِنْ فِئَةٍ يَنْصُرُونَهُ

چنان که از آیه بعد استفاده می شود واقعه «فرورفتن قارون» هنگام شب رخ داد؛ یعنی، زمانی که مردم در خانه هایشان آرمیده بودند.

بنابراین در آن لحظه کسانی نبودند که بتوانند به یاری قارون بشتابند و قارون در اوج بی کسی در کام زمین فرورفت. جمله «ما کان له من فئه...» بیانگر این معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 1

1 - اطلاع یافتن مردم از فرورفتن قارون با خانه اش در کام زمین در بامداد آن شب

و أصبح الذین تمنّوا مکانه بالأمس

ص: 95

24- تذکر هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 10

10 - توجّه به ماجرای اصحاب فیل ، دلگرم کننده و اطمینان بخش برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان عصر بعثت

الم تر كيف فعل ربك بأصحاب الفيل

25- تذکر هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 89 - 5

5_ یادآوری تاریخ پیشینیان و بیان علت نابودی و گرفتاری آنان به عذاب های الهی ، از روش های تبلیغی حضرت شعیب (ع) بود .

وی قوم لایجر منکم شقاقی أن یصیبکم مثل ما أصاب قوم نوح

26- تعجب از هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 4

4 - آرزوکنندگان ثروت قارونی ، با مشاهده فرورفتن وی و خانه اش در زمین شگفت زده شدند .

و أصبح الذین تمنّوا مکانه بالأمس یقولون ویکانّ

واژه «وئی» وقتی به کار می رود که شخص بخواهد شگفتی خود را از موضوعی بیان کند.

27- تعجیل در هلاکت مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 78 - 18

18 - لزوم فرصت ندادن به تبه کاران و به کیفر رساندن بی درنگ آنان

و لایستل عن ذنوبهم المجرمون

از مفاد این آیه به دست می آید که بازجویی و محاکمه، به خاطر اخذ اقرار از گناه کاران و اثبات جرم، صورت می گیرد و چون مجرمان گناهشان مشهود است، نیازی به بازجویی و پرسش نیست. از این رو بدون فوت وقت باید آنان را به کیفر رسانند.

ص: 96

28- تفکر در هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 30 - 1

1 - ترغیب مردم از سوی خداوند ؛ برای تأمل در سرنوشت هلاکت بار قوم ثمود

کذبث ثمود بالتذر . . . فکیف کان عذابی و نذر

29- توطئه هلاکت مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 3

3 - سوگند مؤکد بهشتیان برای هم نشینان دوزخی خود ، مبنی بر تلاش آنان در جهت هلاکت مؤمنان و معتقدان به معاد در دنیا

قال تالله إن کدت لتردین

«ارداء» (مصدر «تردین») به معنای نابودکردن است.

30- تهدید به هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 122 - 1

1_ پیامبر (صلی الله علیه و آله) به کافران لجوج هشدار داد که آینده ای ناخوشایند (هلاکت در دنیا و عذاب در آخرت) در پیش خواهند داشت .

وانتظروا

با توجه به آیات گذشته که سخن از عذاب دنیوی و اخروی اقوام کفرپیشه داشت ، می توان گفت: مراد از «انتظروا» هشدار کافران به عذابهای دنیوی و اخروی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 4

4_ خداوند کفرپیشگان و منکران رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله) را به هلاک ساختن آنان و از میان بردنشان تهدید کرد .

أولم يروا أَنَّا نأتى الأرض ننقصها من أطرافها

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 11 - 3

3- تهديد شدن جوامع ستمگر و مشرکان ، به هلاکت و نابودی از سوى خداوند

و کم قصمنا من قريه کانت ظالمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 97

2 - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل ترَبَّصُوا فَإِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُرْتَبِّصِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - تهدید شدن کافران صدراسلام به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

و لقد أهلكنا أشياعكم فهل من مدكر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - تهدید خداوند ، به هلاکت کافران حق ناپذیر

على أن نبدل خيراً منهم و ما نحن بمسبوقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تکذیب کنندگان دین ، مورد نفرین و تهدید خداوند به عذاب و نابودی

ولكن كذب وتولى . . . أولى لك فأولى

عبارت «أولى لك فأولى» _ مانند «ویل لك» _ برای تهدید و نفرین علیه دیگری به کار می رود و نوعاً کسانی مورد خطاب این جمله قرار می گیرند که در معرض هلاکت اند و بدین وسیله ترغیب می شوند که خود را از این مهلکه نجات دهند (برگرفته از مفردات راغب و تقاسیر).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تکذیب گران دین ، مورد نفرین و تهدید خداوند به عذاب و نابودی

ول_كن كذّب و تولّى . . . ثمّ أولى لك فأولى

گفتنی است که این آیه، تأکید برای آیه پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 3

3 - تهدید شدن گنه پیشگان و کافران دنیاگرا در صدر اسلام، به هلاکت و جایگزین شدن مردمی دیگر، از سوی خداوند

وإذا شئنا بدلنا أمثـلهم تبديلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 15 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ويل يومئذ للمكذّبين

ص: 98

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 17 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و نابودی

ثمّ نتبعهم الآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 19 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 24 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 28 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 40 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 45 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 47 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 49 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - خداوند ، تهدیدکننده کافران عصر بعثت ، به فرجامی نظیر هلاکت قوم ثمود

ألم تر كيف فعل ربك . . . و ثمود الذين جابوا الصخر بالواد

31- حتمیت هلاکت بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 1

1 - ثروت بخیلان و زراندوزان ، هنگام سقوط و هلاکتشان ، کارساز نبوده و خطری را برطرف نمی سازد .

و ما یغنی عنه ماله إذا تردی

«أغنی عنه»؛ یعنی، او را کافی بود (مفردات راغب) و «أغنی عنی شَرک»؛ یعنی، شرّ خود را برگردان و بازدار (نهایه ابن اثیر).

ص: 100

براساس این دو معنا جمله «ما یعنی عنه ماله»؛ یعنی، ثروتش او را بی نیاز نمی سازد و از او [خطری را] باز نمی دارد. «تردّی» به معنای در معرض هلاکت قرار گرفتن است (مفردات راغب) و فعل «تردّی»؛ یعنی، سقوط کرد. (قاموس)

32- حتمیت هلاکت ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 1

1 - ثروت بخیلان و زراندوزان، هنگام سقوط و هلاکتشان، کارساز نبوده و خطری را برطرف نمی سازد.

و ما یعنی عنه ماله إذا تردّی

«أغنی عنه»؛ یعنی، او را کافی بود (مفردات راغب) و «أغن عنی شدّ رگ»؛ یعنی، شرّ خود را برگردان و بازدار (نهایه ابن اثیر). براساس این دو معنا جمله «ما یعنی عنه ماله»؛ یعنی، ثروتش او را بی نیاز نمی سازد و از او [خطری را] باز نمی دارد. «تردّی» به معنای در معرض هلاکت قرار گرفتن است (مفردات راغب) و فعل «تردّی»؛ یعنی، سقوط کرد. (قاموس)

33- حتمیت هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 6

6 - هلاکت، سرنوشت محتوم همه توان مندان حق ستیز تاریخ

و کم أهلکنا .. هل من محیص

34- حتمیت هلاکت سلطه طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 11

11 - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود.

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً .. هل من محیص

35- حتمیت هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- در پی تهدید شدن انبیا از سوی کفار ، خداوند به پیامبران وحی کرد که قطعاً ستمگران را هلاک خواهد کرد .

قالوا .. لنخرجنکم ... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظالمين

ص: 101

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 56 - 3

3 - نابودی قدرت های جبار ، با تمامی اقتدار و شکوه ، سنت حتمی الهی است .

فجعلنهم سلفاً و مثلاً للأخیرین

معرفی کردن سرنوشت فرعونیان به عنوان عبرتی برای آیندگان، نشانگر آن است که چنین سرنوشتی، در انتظار همه جباران تاریخ است.

36- حتمیت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 11

11 - قدرت و امکانات مادی کافران و سلطه طلبان ، مایه نجات آنان از هلاکت و قهر الهی نخواهد بود .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً . .. هل من محیص

37- حتمیت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 2

2 - نابودی مجرمان ، از سنت های الهی در بستر تاریخ

کذلک نفعل بالمجرمین

جمله «کذلک نفعل...» در مقام بیان برای «ألم نهلك الأولین . ثم...» است؛ یعنی، سنت ما درباره هلاکت پیشینیان و پسینیان، درباره همه مجرمان تاریخ جاری و ساری است.

38- خطر هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 68 - 3

3- با امکان فرورفتن انسان در دل خاک و یا گرفتار طوفان های شن شدن ، احساس امنیت دائمی کردن بیجاست .

فلَمَّا نَجَّكُمْ إِلَى الْبَرِّ أَعْرَضْتُمْ .. فَأَمَنْتُمْ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمْ جَانِبَ الْبَرِّ أَوْ يَرْسِلَ عَلَيْكُمْ

«خسف» مصدر فعل «يخسف» در لغت به معنای فرو بردن و «البرّ» به معنای بیابان و خشکی در مقابل «بحر» (دریا) است.

ص: 102

39- خطر هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 59 - 14

14 - جوامع ستم پیشه در معرض عذاب قهر الهی

و ما کنا مهلکی القرى إلا و أهلها ظ_لمون

40- خطر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 4

4- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلى عليهم آیتنا .. و کم أهلکنا قبلهم من قرن

41- خطر هلاکت معرضان از قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 4

4- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

و إذا تتلى عليهم آیتنا .. و کم أهلکنا قبلهم من قرن

42- درخواست هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 13

13 - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

نَجْنی من فرعون و عمله و نَجْنی من القوم الظ_لمین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده باشد.

43- درخواست هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 103

13 - درخواست نوح (ع) از درگاه الهی، مبنی بر افزودن هلاکت و بدبختی ستمگران حق ناپذیر

و لا تزدد الظالمین إلیّ تبارًا

«تبار»، به معنای هلاکت و نابودی است.

44- رضایت به هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 32 - 8

8 - عناد و لجاجت آدمی در برابر حق تا مرز رضایت به نابودی خویش و گرفتار شدن به عذاب های الهی

اللّهم إن كان هذا هو الحق من عندك فأمطر علينا حجاره .. أو ائتنا بعذاب أليم

45- رؤیت هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 44 - 6

6 - نظاره گری قوم ثمود، بر مرگ دشوار و ناگزیر خویش، نوعی عذاب برای آنان بود.*

فأخذتهم الصّـعقه و هم ينظرون

تصریح به «و هم ينظرون» - در پی «أخذتهم..» - ظاهراً به منظور بیان شدت ابتلا و گرفتاری قوم ثمود است.

46- زمینه هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 195 - 5

5 - ترک انفاق و خودداری از تأمین هزینه های جهاد، زمینه ساز هلاکت ترک کنندگان انفاق و از عوامل سقوط جامعه است.

و أنفقوا فی سبیل اللّهِ و لا تلقوا بأیدیکم إلیّ التهلکة

جمله «لا تلقوا..» را می توان با مسأله تأمین هزینه های جهاد (أنفقوا فی سبیل اللّهِ) معنا کرد و می توان آن را در ارتباط با خود جهاد و

مبارزه (قاتلوا فی سبیل اللّٰه) دانست و نیز می توان آن را بیانی برای آداب انفاق شمرد. برداشت فوق ناظر به وجه اول است؛ یعنی، هزینه های جهاد را تأمین کنید و با ترک آن خویشتن را به هلاکت نیفکنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 5

5_ کفر و بی تقوایی ، زمینه هلاکت و انقراض ملتها

وإن تکفروا... ان یشأ یدهبکم ایها الناس

ص: 104

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 73 - 2

2_ ایجاد رابطه ولایی با کافران و حمایت از ایشان و درخواست حمایت از آنان، بارور سازنده فتنه و تباهی بزرگ در زمین

و الذین کفروا... إلا تفعلوه تکن فتنه

ضمیر مفعولی در «لا تفعلوه» به قانونهایی که در آیه قبل مطرح شد و نیز به دستوری که از صدر همین آیه به دست می آید برمی گردد. در برداشت فوق ضمیر به قطع ولایت با کافران، که از جمله «الذین کفروا...» استفاده شده، برگردانده شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 95 - 3

3_ شرکوری، ستمگری، کم فروشی و بی عدالتی در مبادلات، عامل های دوری از رحمت خدا و زمینه ساز هلاکت است.

وإلی مدین آخاهم شعیبًا... ألا بُعدًا لمدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 102 - 11

11- انکار آیات و معجزات الهی، پس از علم به حقایق آنها، زمینه ساز هلاکت انسان

لقد علمت... وانی لأظنک ی_ فرعون مشورًا

جمله «وإنی لأظنک...»، پس از بیان اینکه فرعون آگاهانه معجزات الهی را رد کرد و افسون خواند، می تواند در مقام بیان عاقبت شوم مخالفت وی با آیات و معجزات روشنگر الهی باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 13 - 5

5- خوش گذرانی و فرورفتن در ناز و نعمت و رفاه، از زمینه های عذاب و هلاکت دنیوی

و کم قصمنا من قریه... وارجعوا إلی ما أترفتم فیہ

برداشت یاد شده از آمدن «فیہ» _ که برای ظرفیت است _ استفاده می شود؛ بدین صورت که نعمت و رفاه، ظرف و انسان برخوردار، مطروف قرار گرفته است. این مطلب حاکی از فرورفتن مترفان ستمگر در ناز و نعمت است.

7- انسان ها بدون تمسک به ریسمان دین ، در معرض سقوط و ابتلا به خطر ها و آفت های علاج ناپذیراند .

قل إنا أنذرکم بالوحي

انذار و اخطار وحی بیانگر وجود خطر ها و آفت های بسیار بر سر راه انسان ها است. اگر آنان به این خطر ها و آفت ها را به درستی می شناختند و به علاج آنها می پرداختند، آمدن انذار و اخطار های الهی لغو می بود. بنابراین انذار الهی بیانگر این است که انسان بدون دین، با آفت ها و خطر های مهلکی روبه رو خواهد شد.

6- تکذیب آیات الهی ، زشت کاری و سوء پیشینه ، زمینه های نزول عذاب الهی و هلاکت

الذین کذبوا بـ ایتنا انهم كانوا قوم سوء فأغرقنهم أجمعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 6

6_ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذین کذبوا بآئتنا فدمرنهم تدمیرًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 194 - 9

9 - انسان ، بدون بهره مند شدن از وحی و تعالیم آسمانی ، با انواع خطر ها و آسیب های هلاکت بار مواجه خواهد بود .

وإنه لتنزیل ربّ العـلمین . . لتکون من المنذرين

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که انذار و اخطار در جایی متصور و معقول است که در آن جا، خطرهایی جدی وجود داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 78 - 15

15 - ترک انفاق و احسان ، جرمی هلاکت آفرین

أحسن . . قال إنما أوتيته على علم عندي أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله ..

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که خداوند، قارون را به خاطر ترک احسان از مجرمان شمرده و او را تهدید به هلاکت کرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 29 - 6

6 - کشتن مؤمنان مجاهد و مبلغان دینی ، گناهی بزرگ و زمینه ساز نزول عذاب و نابودی است .

قیل ادخل الجنّة .. إن كانت إلاّ صبیحه وحده فإذا هم خـمدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 5

5 - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن کدت لتردین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 57 - 4

4 - انسان ها در جامعه فاسد و محیط منحرف ، بدون ایمان به خدا و لطف او ، در معرض انحراف و هلاکت اند .

ولولا نعمه ربّی لکننت من المحضریّن

ص: 106

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 50 - 5,8

5 - مؤثر نبودن اموال و برخورداری های انسان های ناسپاس در برابر نتایج ناگوار و پیامد های هلاکت بار ناسپاسی (عذاب)

فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون

کارساز نبودن دارایی ها و نعمت ها _ به قرینه صدر آیه بعد (فأصابهم سيئات ما كسبوا) در ارتباط با عذاب و پیامدهای هلاکت بار است.

8 - قشر مرفه و برخوردار ناسپاس ، در معرض عذاب و پیامد های هلاکت بار ناشکری خود

فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که این آیه، علاوه بر آن که درصدد موعظه و درس آموزی است، در مقام تهدید و بازدارندگی نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 51 - 2

2 - رفاه مندی و برخورداری از نعمت ها در سایه تلاش و دانش اقتصادی ، در صورت همراه بودن آن با ناسپاسی و غفلت از منشأ خدایی آنها ، هلاکت و بدبختی در دنیا را در پی خواهد داشت .

فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون فأصابهم سيئات ما كسبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 27 - 4

4- غوطهوری در سرخوشی ها و امکانات دنیایی ، از زمینه های حق ستیزی و هلاکت *

إنهم جند مغرقون . کم ترکوا ... فیها فـ کھین

ترسیم برخورداری های فرعونیان _ پس از یادکرد هلاکت ایشان _ ممکن است از آن جهت باشد که این برخورداری ها، در حق ستیزی آنان نقش داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 46 - 1,2

1 - مرگ و هلاکت ، مجازات الهی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) در صورت دروغ بستن بر خداوند

ثم لقطعنا منه الوتين

«وتین» نام رگی است در قلب که اگر بریده شود انسان بی درنگ می میرد. (قاموس المحيط)

2 - دروغ بستن بر خداوند ، دارای مجازات مرگ و هلاکت

و لو تقول علينا .. لقطعنا منه بالوتين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 47 - 2

2 - مرگ و نابودی ، کیفر قطعی و رهایی ناپذیر گناه دروغ بستن بر خدا و ادعای دروغین نبوت

فما منکم من أحد عنہ حـ جزین

ص: 107

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 2

2 - بخلورزی ، و زراندوزی و تکذیب وعده های خداوند ، زمینه ساز سقوط و هلاکت

و أمّا من بخل . . . إذا تردّی

47- زمینه هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 10

10 - گناهان ، زمینه ساز عذاب الهی و نابودشدن تمدن ها ، قدرت ها و آثار ملی

فأخذهم الله بذنوبهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 4

4- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر ، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا . . . و صرفنا الأیّت لعلمهم يرجعون

تذکر به «صرفنا آیات»، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران ننمایاند؛ ایشان را هلاک نمی کند.

48- زمینه هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 30 - 6

6 - برخورد استهزاآمیز مردم انطاکیه با پیامبران خود ، سبب عذاب و نابودی آنان بود .

إن كانت إلاّ صیحه وحده فإذا هم خمدون . یحسره علی العباد ما یأتیهم من رسول إلاّ

49- زمینه هلاکت بنی اسرائیل

7- فسادانگیزی و بدکرداری بنی اسرائیل ، زمینه ساز شکست و نابودی آنان

بعثنا علیکم عباداً لنا . . . و إن أسأتم فلها فإذا جاء وعد الآخرة ليسئوا وجوهکم

جمله «إن أسأتم» می تواند تبیین کننده علت شکست نخستین و سرکوب شدن بعدی بنی اسرائیل باشد؛ یعنی، شکستهای آنان نمونه و مصداقی از نتیجه بدیهای آنهاست.

50- زمینه هلاکت ثروتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 8

8- فریفته شدن به دنیا و امکانات فناپذیر آن و اصیل پنداشتن آنها، از زمینه های سقوط تمدن ها و نابودی دنیاگرایان است .

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا... وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنْ قَرْنٍ

51- زمینه هلاکت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 58 - 4

4- جرم پیشگی و تبه کاری، زمینه ساز هلاکت و نابودی جوامع بشری

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين

52- زمینه هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 5

5- جوامع مبتلا به انحرافات جنسی و همجنس بازی، در معرض نابودی و عذاب الهی

و جاء أهل المدينة... قال إن هـِـؤلاء ضیفی فلاتفضحون... فأخذتهم الصيحة... فجعلن

53- زمینه هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 69 - 8

8- امکان ابتلای انسان به عذاب و هلاکت دنیوی، پس از عبرت نیاموختن از هشدار های خداوند

فلما نجـکم إلى البرِّ أعرضتم... أم أمتم أن یعیدکم فیه... فیغرفکم بما کفرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - بدکرداری و زشت کاری ، دارای نتایج و پیامد های هلاکت بار دنیایی

فأصابهم سيئات ماكسبوا

ص: 109

54- زمینه هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 26 - 9

9- عدم استفاده قوم عاد از ابزار شناخت خود در طریق حق ، زمینه ساز سقوط و هلاکت آنان

فأصبحوا لا يرى إلاّ مسـكنهم .. فما أغنى عنهم سمعهم ولا أبصـرهم ولا أفندتهم من

55- زمینه هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 3

3- عمل لواط و همجنس بازی قوم لوط ، زمینه ساز نزول عذاب بر آنها و نابودی شهر و دیار و هلاکت خودشان گردید .

و جاء أهل المدينة .. قال إن هـؤلاء ضيفى فلا تفضحون ... فأخذتهم الصيحة مشرقين .

56- زمینه هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 27 - 4

4- سنت خداوند بر هلاکت اقوام کافر ، پس از نمایاندن آیات گوناگون به آنان

و لقد أهلكنا .. و صرفنا الأیـت لعلمهم يرجعون

تذکر به «صرفنا آیات»، در حقیقت بیانگر این است که خداوند تا وقتی که اتمام حجت نکند و آیات متعدد به کافران ننمایاند؛ ایشان را هلاک نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 18

18- مجازات و نابودی کافران ، پس از ابلاغ پیام حق و اتمام حجت بر آنان است .

بلـغ فهل يهلك إلاّ القوم الفـسقون

با توجه به فای «فهل» _ که می تواند بیانگر تفریح باشد _ استفاده می شود که بلاغ و اتمام حجت، همواره قبل از مجازات و کیفر کافران صورت گرفته و می گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 5

5 - جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لاتطع منهم ءاثمًا أو کفورًا .. إنَّ هؤلاء یحبّون العاجله و یذرون وراءهم ...

ص: 110

57- زمینه هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 5

5- در صورت تحقق درخواست کافران برای نزول ملائکه، تمامی آنان هلاک می شوند و مهلتی برای ایمان نخواهند داشت.

ما ننزل الملائکه إلا بالحقّ و ما کانوا إذا منظرین

انظار مصدر «منظر» به معنای تأخیر انداختن است و حصر در آیه، نشان می دهد که با آمدن ملائکه، اجل هیچ کدام از کفار به تأخیر نخواهد افتاد و به هلاکت خواهند رسید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 8 - 8

58- زمینه هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 3

3 - انسان های گنه کار، مستحق کیفر الهی و در معرض هلاکت و نابودی به واسطه اعمال ناشایست خویش

أو یوبقهنّ بما کسبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 32 - 4

4 - جامعه مجرم، در معرض انتقام الهی و نابودی

قالوا إنّنا أرسلنا إلى قوم مجرمین

بیان هشدار دهنده و هدایت قرآنی، با ذکر رسالت فرشتگان به سوی مجرمان، پیامدار معنای یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 5

5- جوامع کفرپیشه و گناه کار ، در معرض نابودی از سوی خداوند

و لاتطع منهم ائماً او کفوراً .. ان هـؤلاء یحبون العاجله و یدرون وراءهم ...

59- زمینه هلاکت مکذبان قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قلم - 68 - 44 - 6

ص: 111

6- عوامل و زمینه های سقوط و هلاکت تکذیب گران ، ناشناخته برای خود آنان

سنستدر جهنم من حیث لایعلمون

60- زمینه هلاکت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- توبه - 9 - 52 - 5

5_ نیرو و قدرت مؤمنان ، وسیله تحقق اراده الهی در نابودی و عذاب منافقان

أن یصیبکم الله بعذاب من عنده أو بأیدینا

61- ساره و هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- هود - 11 - 71 - 4

4_ همسر ابراهیم ، در پی اطلاع از مأموریت فرشتگان (هلاک سازی قوم لوط) شادان و خندان شد .

إننا أرسلنا إلی قوم لوط. وامرأته قائمه فضحکت

برداشت فوق از تقریر جمله «ضحکت» به وسیله حرف «فاء» بر «إننا أرسلنا ..» در آیه قبل استفاده شده است؛ یعنی، آنچه مایه شادمانی همسر ابراهیم شد، این بود که دریافت قوم بزهکار لوط بر عذاب الهی گرفتار خواهند شد.

62- سرعت هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15- یس - 36 - 29 - 4

4- عذاب و نابودی مردم انطاکیه ، بسیار سریع و به دور از انتظار آنان بود .

فإذا هم خمدون

برداشت یاد شده با توجه به آمدن «إذا»ی فجائیه است.

63- سنت هلاکت حق ناپذیران

7- نابودی تمدن ها و جوامع حق ناپذیر ، سنت الهی است .

و ما یأتیهم من نبیّ . . . فأهلکنا أشدّ منهم بطشاً

طرح بعثت پیامبران در طول تاریخ و مواجه شدن آنان با مخالفت و استهزا و یادآوری نابودی مخالفان، می تواند اشاره به سنت

بودن این جریان داشته باشد.

64- سهولت هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 47 - 5

5 - نابودی اقوام کفرپیشه تاریخ، امری آسان برای بنیانگذار بنای شگفت و عظیم آسمان

فَأَخَذْتَهُمُ الصَّعِقَةَ... وَالسَّمَاءِ بَنِينَ هَا بَأْيُودُ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

در آیات پیشین سخن از هلاکت اقوام کفرپیشه تاریخ بود و در این آیه، سخن از قدرت مطلق و بی بدیل او است. از ارتباط این آیات، مطلب بالا استفاده می شود.

65- سهولت هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - پس - 36 - 28 - 3

3 - نابود کردن جوامع محکوم به فنا، امری آسان برای خدا و او بی نیاز از لشکر آسمانی است.

جند من السماء و ما كنا منزلين

تأکید خداوند بر نفرستادن هیچ لشکر آسمانی و نیز عذاب و نابود کردن انسان های محکوم به فنا تنها با یک صیحه _ که در آیه بعد آمده است _ می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

66- سهولت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 47 - 5

5 - نابودی اقوام کفرپیشه تاریخ، امری آسان برای بنیانگذار بنای شگفت و عظیم آسمان

فَأَخَذْتَهُمُ الصَّعِقَةَ... وَالسَّمَاءِ بَنِينَ هَا بَأْيُودُ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ

در آیات پیشین سخن از هلاکت اقوام کفرپیشه تاریخ بود و در این آیه، سخن از قدرت مطلق و بی بدیل او است. از ارتباط این آیات، مطلب بالا استفاده می شود.

6 - نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی مؤونه برای خداوند

و ما أمرنا إلاّ وحده كلمح بالبصر

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از «أمرنا»، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

ص: 113

67- سهولت هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 50 - 6

6 - نابود ساختن امت های کفرپیشه و مجرم ، امری آسان و بی مؤونه برای خداوند

و ما امرنا إلاّ وحده کلمح بالبصر

با توجه به این که در آیات پیشین، سخن از هلاکت جوامع مجرم بود و در آیه بعد نیز همین امر، دنبال شده است؛ احتمال می رود که مراد از «امرنا»، مجازات و هلاکت کفرپیشگان و یا از مصادیق بارز آن باشد.

68- شدت هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 5

5 - هجوم ابرهه به مکه با سپاهسانی فیل سوار و سرکوب شدید آنان از جانب خداوند

الم تر کیف فعل ربک بأصحب الفیل

آیات این سوره، به داستان «ابرهه» نظر دارد که شهرت آن تا حد مبدأ تاریخ شدن، از تصریح به نام او، بی نیاز ساخته است.

69- شگفتی هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 2

2 - سرکوب فیل داران از جانب خداوند ، رخدادی شگفت و خاطره ای زنده در عصر بعثت

الم تر کیف فعل ربک بأصحب الفیل

استفهام در «الم تر» _ علاوه بر تعجبی بودن _ اصل رؤیت را تحقق یافته قلمداد کرده است؛ کنایه از این که گرچه مخاطب، آن حادثه را ندیده است؛ ولی شهرت آن به حدی است که گویا او نیز دیده است.

70- عبرت از هلاکت امته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- بررسی تاریخ و پیدایش و زوال تمدن ها ، منبعی برای شناخت و عبرت آموزی و درک حقایق قرآن

فأئما یسرنه.. لتنذر به... وکم أهلكنا قبلهم من قرن

ص: 114

71- عبرت از هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 26 - 2

2 - تنها خدا ترسان از هلاکت و مجازات فرعون پند می گیرند و خود را از گرفتاری به فرجامی نظیر آن بر حذر می دارند .

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَعِبْرَةً لِمَن يَخْشَى

مراد از خشیت در «یخشی»، می تواند خشیت از خداوند باشد، جمله «و أهدیک إلی ربک فتخشی» (در آیات پیشین) مؤید این احتمال است. اختصاص یافتن «عبرت» به «من یخشی» _ با آن که هلاکت فرعون برای همگان درس عبرت است _ بیانگر این نکته است که تنها، خدا ترسان از این عبرت بهره می گیرند.

72- عبرت از هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 6

6 - فرورفتن شبانه قارون با خانه اش در کام زمین ، رخدادی سخت تکان دهنده ، بیدارگر و درس آموز برای کسانی که روز پیش آرزوی ثروتی چونان ثروت وی را داشتند .

و أصبح الذین تمنّوا مکانه بالأمس یقولون ویکأنّ اللّٰه یبسط الرزق لمن یشاء من عباد

کلمه «مکانه»، منصوب به نزع خافض و صفت برای اسم محذوف «مکاناً» است؛ یعنی، «الذین تمنّوا مکاناً مثل مکانه؛ آنان که دیروز منزلتی هم چون منزلت قارون را آرزو کرده بودند...».

73- عبرت از هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 5

5 - سرگذشت هود (ع) و قوم عاد ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فکذّبوه فأهلکنهم إِنْ فِي ذَلِكَ لَأیه

واژه «ذلک» اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه «آیه» در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل «عبره» دارد و نکره آمدن آن

برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

74- عبرت از هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 138 - 3

ص: 115

3 - سرگذشت قوم لوط ، مایه عبرت و درس آموز برای همگان

ثم دمرنا الآخرين . وإنکم لتمرّون علیهم ... أفلاتتعقلون

75- عبرت ناپذیری از هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 4

4 - اصرار کافران بر تکذیب تهدید های الهی ، مانع عبرت گیری آنان از فرجام هلاکت بار پیشینیان

هل أتیک . . . بل الذین کفروا فی تکذیب

76- علم به هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 5 - 3

3 - اخبار مربوط به سرنوشت هلاکت بار اقوام کافر پیش از اسلام ، اخباری مهم و پرفایده

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل

«نبأ»، به اخبار مهم و پرفایده گفته می شود (مفردات راغب).

77- علم به هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 2

2 - آگاهی دقیق پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به فرجام هلاکت بار قوم عاد

ألم تر کیف فعل ربّک بعاد

78- عوامل مصونیت از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 70 - 15

15_ مصونیت از تباهی و هلاکت، نتیجه متذکر شدن با تذکارهای قرآن است.

و ذکر به آن تبسل نفس بما کسبت

جمله «آن تبسل»، با تقدیر لام تعلیل و حرف نفی، مفعول له برای «ذکر» می تواند باشد. بنابراین جمله چنین معنی می شود: به مردم با قرآن تذکر بده تا آنان گرفتار عواقب سوء اعمال خود نگردند.

ص: 116

79- عوامل نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 7

7_ خداوند در عین قدرت بر عذاب و نابودی مشرکان، آنان را از مهلکه ها نجات می دهد.

قل الله ینجیکم ممنها و من کل کرب . . . قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 12

12- پیشرفت های اقتصادی و قدرت های چشم گیر _ حتی در عالی ترین شکل آن _ تضمین کننده نجات جامعه از نابودی نیست .

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أحسن أئـثـاً ورءیاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 54 - 6

6 - راه توبه و بازگشت برای رهایی از پیامد های هلاکت بار برای همه گنه کاران باز است .

و أنیبوا إلی ربکم و أسلموا له من قبل أن یأتیکم العذاب

80- عوامل هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 64 - 6

6 - بنی اسرائیل بر اثر شکستن پیمان الهی ، در آستانه زیانکاری و تباه کردن هستی خویش ، قرار گرفتند .

فلولا فضل الله علیکم و رحمته لکنتم من الخسرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 137 - 11

11_ شریکان موهوم خداوند با تزئین اعمال ناروا موجبات هلاکت و سردرگمی و اشتباه در دین را برای مشرکان فراهم می سازند.

و كذلك زين . . . ليردوهم و ليلبسوا عليهم دينهم

«ردی» به معنای هلاکت و «لبس» به معنای اشتباه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 53 - 12

12_ هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر ، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود .

ذلک بأن اللّٰه لم یک مغیرا نعمه أنعمها علی قوم حتی یغیروا ما بأنفسهم

ص: 117

«ذلک» علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 42 - 11

11 - متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، به تخلف خویش و سوگند های دروغینشان ، در جهت هلاکت خود گام برداشتند .

سیحلفون بالله .. یهلکون انفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 63 - 15، 16

15 - صالح (ع) ، توجه کردن به درخواست کافران قومش (ترک ابلاغ توحید) را ، مایه خسارت و تباهی خویش دانست .

فما تزیدوننی غیر تخسیر

«تخسیر» به معنای خسارت زدن می باشد و فاعل آن قوم ثمود است.

16 - ترک وظایف الهی به خاطر خوشایند کافران ، مایه خسارت و تباهی است .

فما تزیدوننی غیر تخسیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 2

2 - فساد و تبه کاری های امت های گذشته ، عامل گرفتاری آنان به عذاب و هلاکت

فلولا کان من القرون من قبلکم أولوا بقیه ینهون عن الفساد

عبارت «ممن أنجینا منهم» قرینه بر این است که مقصود از «القرون من قبلکم» امتهایی اند که به عذابهای الهی گرفتار شده و به هلاکت رسیده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 16 - 9

9- عملکرد انسان ها در نابودی و هلاکت آنان ، نقش تعیین کننده دارد .

و إذا أردنا أن نهلك قرية . . . ففسقوا فيها فحقّ عليها القول فدمرنا_ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 69 - 10

10- عقیده و عمل انسان ، دارای نقشی تعیین کننده در کشیده شدن او به کام خطرات و مهلکه ها

فیغرقکم بما کفرتم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 76 - 8

8- ممانعت از نشر تعالیم الهی و تنگ کردن عرصه تبلیغ برای انبیا ، عامل هلاکت و نابودی

ص: 118

لیخرجوک منها و إذا لایلبثون خل_فک

احتمال دارد که اخراج پیامبر(صلی الله علیه و آله) از مکه، از آن جهت امری بزرگ شمرده شده که اخراج آن حضرت، برای ممانعت از هدایت و تبلیغ او بوده و چنین عملی هلاکت و نابودی قطعی را در پی داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 103 - 9

9- تأیید ، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم ، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنَه و من معه جمیعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 10، 9

9- تباهی و هلاکت ، فرجام بی توجهی به آخرت و بی اعتنایی به جزای اعمال است .

فلا یصدنک عنها .. فتردی

«تردی» از «ردی» به معنای هلاکت مشتق است و پی آمد شبهه افکنی های منکران معاد را بیان می کند.

10 - پیروی از هوای نفس ، عامل تباهی و هلاکت است .

فلا یصدنک عنها من .. اتبع هویه فتردی

آیه، کسانی را که از هواپرستان فریب خورده اند، هلاک شده می داند؛ قهراً هواپرستان، خود نیز چنین سرنوشتی خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 61 - 5

5 - افترای بر خداوند و گفتن چیز های دروغ و خود بافته در باره او ، گناهی عظیم و موجب استحقاق عذاب استیصال و نابودی است .

لا تقنوا علی الله کذباً فیسحتکم بعذاب

«إسحات» (مصدر «یسحتکم») به معنای ریشه کن کردن و نابود ساختن است. «فیسحتکم بعذاب» با توجه به نکره بودن «عذاب» _ که بر عظمت و شدت آن دلالت دارد _ به این معنا است: شما را با عذابی سخت، ریشه کن و هلاک خواهد ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 9 - 9

9- اسراف کاری ، زمینه ساز حق ناپذیری و مخالفت با پیامبران و از موجبات هلاکت و نابودی است .

و أهلکنا المسرفین

توصیف هلاک شدگان به «مصرفان»، می تواند مشعر به علیت و تأثیر این وصف در هلاکت آنان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 27 - 17

17 - شرک ، حق ناپذیری و تکذیب پیامبران ، ظلمی است هلاکت بار .

ص: 119

فقال المملؤا الذين كفروا... و لاتخـ طبنى فى الذين ظلموا إنهم مغرقون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - مؤمنون - 23 - 54 - 3

3 - حق ناپذیری، تعصب و جمود بر فرقه گرایى، گردابی است هلاکت بار.

فتقطّعوا أمرهم بینهم... فذرهم فى غمرتهم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - نور - 24 - 63 - 9,12

9 - خداوند، مردم را از پیامد ناگوار و هلاکت بار سرپیچی از فرمان های پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر حذر می دارد.

فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیر «أمره» به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بازگردد و با توجه به آیه قبل که سخن از فراخوانی پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای امر جامع به میان آورده و نیز مسأله فراخوانی ایشان را مطرح کرده است ظاهر آیه شریفه نیز مطابق همین مبنا می باشد.

12 - خداوند، مردم را از پیامد ناگوار و هلاکت بار سرپیچی از فرمان های الهی، برحذر داشت.

فليحذر الذين يخالفون عن أمره أن تصيبهم فتنة أو يصيبهم عذاب أليم

برداشت فوق، براساس این احتمال است که ضمیر «أمره» به خدا بازگردد و مقصود از «أمر» همان چیزی است که جمله «لاتجعلوا دعاء الرسول» بازگو کننده آن است؛ زیرا نهی از چیزی مستلزم امر به ضد آن (امر) است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - فرقان - 25 - 37 - 9

9 - ظلم، درپی دارنده هلاکت دنیوی و عذاب دردناک اخروی

و أعتدنا للظالمين عذاباً أليماً

مقصود از «ظالمين» همان تکذیب کنندگان آیات الهی و انبیا هستند. بنابراین آمدن آن به صورت اسم ظاهر، برای بیان این نکته است که علت هلاکت دنیوی و عذاب اخروی آنان ظلم خود آنها بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 120 - 5

5 - جدایی از خط پیامبران ، مایه هلاکت و نابودی است .

فَأُنجِنُـهُ و من معه . . . ثُمَّ أَغْرَقْنَا بَعْدَ الْبَاقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 173 - 3

3 - مظاهر خشم الهی پس از انذار و اخطار ، دارای آثاری هلاکت بار و ویرانگر

فساء مطر المنذرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 120

6 - ظلم و بیدادگری، پی آمدی شوم و سرنوشتی هلاکت بار در دنیا
فأخذنَه و جنوده فنبدن_هم فی الیَمِّ فانظر کیف کان ع_قبه الظ_لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - قدرت طلبی و زراندوزی، از موجبات هلاکت و بدفرجامی
أولم یعلم أنّ الله قد أهلك . . . من هو أشدّ منه قوّه و أكثر جمعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - طغیان، سرمستی، فسادانگیزی، فخرفروشی و خودنمایی، از عوامل هلاکت و نابودی
إنّ ق_رون . . . فبغی . . . لاتفرح . . . و لاتبغ الفساد . . . فخرج علی قومه فی زینته . . .

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند پس از برشمردن تعدادی از اوصاف ناپسند قارون، مسأله نابودی وی را مطرح فرمود.
این نکته می رساند که اوصاف یاد شده در نابودی وی مؤثر بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - آگاهی یافتن آرزومندان مال و ثروت به پی آمد شوم ناسپاسی در برابر نعمت های الهی، با مشاهده نگون بختی قارون
ویکائَه لایفلح ال_ک_فرون

«کفر» (مصدر «کافرون») در این جا مقابل «شکر» و به معنای ناسپاسی است. جمله «ویکائَه لایفلح ال_کافرون» اعتراف دنیاطلبان به
ناسپاسی خود در مقابل خدا است و اشاره به علت هلاکت قارون دارد.

15 - ناسپاسی در برابر نعمت های الهی، در پی دارنده هلاکت انسان و نابودی ثروت وی

فخسفنا به و بداره الأرض . . . ویکائَه لایفلح ال_ک_فرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 26 - 6

6 - تکذیب پیامبران و مبارزه با آنان ، مایه هلاکت و نابودی است .

وإن يكذبوك فقد كذب الذين من قبلهم جاءتهم رسلهم .. ثم أخذت الذين كفروا فكيف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 4

4 - کفر و انکار معاد ، موجب نابودی و سقوط انسان

قال تالله إن كدت لتردين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 23 - 4,6,1

ص: 121

1 - بی اعتقادی به علم مطلق و فراگیر پروردگار ، پنداری نادرست و هلاکت بار

و ذلکم ظنکم الذی ظننتم برّیکم اُردی_کم

4 - بی اعتقادی به علم گسترده الهی ، موجب انحطاط ، سقوط و نابودی انسان

أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ . . . ظننتم برّیکم اُردی_کم

«ارداء» (مصدر «اردی») به معنای نابود کردن و هلاک ساختن است.

6 - گمان های بی جا و ناروا نسبت به خداوند ، عامل هلاکت و خسران آدمی

ذلکم ظنکم . . . برّیکم اُردیکم فأصبحتم من الخ_سرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 8

8- انکار معاد ، جرمی مستحق هلاکت

إن هی إلاّ موتتنا . . . إنهم كانوا مجرمین

این آیه، همگونی مشرکان با اقوام هلاک شده پیشین در مجرم بودن را اثبات می کند و آنچه در آیات پیشین به عنوان نقطه منفی یاد شده، انکار معاد است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 17

17- فسق و خروج از طاعت خداوند و شکستن قوانین الهی ، عامل هلاکت حتمی

فهل یهلك إلاّ القوم الف_سقون

«فسق»، در لغت به معنای شکافتن و خروج از حریم است و در این جا به معنای قانون شکنی و شکستن حریم بندگی است. از آن جا که وصف مشعر به علیت است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 6

6- هلاکت برخی از جوامع نیرومند در گذشته تاریخ، به خاطر کفرورزی

و کائین من قریه... اهلکن_هم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 2 - 11

11_ بی احترامی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری الهی، دارای آثار ویرانگر و فراتر از درک و تحلیل خود انسان *

لاترفعوا أصوتکم... ولاتجهروا له بالقول... أن تحبط أعم_لکم و أنتم لاتشعرون

برداشت بالا- بدان احتمال است که «وأنتم لاتشعرون» نظر به اصل تأثیر داشته باشد؛ یعنی، شما درک نمی کنید که بی احترامی به پیامبر (صلی الله علیه و آله) تا چه میزان تأثیر منفی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 50 - 4

4 - دل سپردن به غیر خدا، مایه هلاکت انسان

ص: 122

فرار، همواره از هلاکت به سوی پناهگاهی صورت می‌گیرد که در آن ایمنی است. اگر خداوند تنها ملجأ ایمنی بخش باشد، معنای آن این خواهد بود که جز او نه تنها ایمنی بخش نیست؛ بلکه باید از آن گریخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 45 - 7

7 - کفرورزی ، دارای فرجامی سخت و هلاکت بار

فذرهم حتّى یل-قوا یومهم الذی فیه یصعقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 11 - 5

5 - مظاهر رحمت ، مایه نعمت و نابودی خلق در نتیجه کفر و تکذیب

فكذبوا عبدنا . . . ففتحنا أبواب السماء بماء منهمر

با این که باران در نظام طبیعت، مایه حیات و رحمت است؛ ولی به گاه خشم الهی به عذابی بنیان برافکن تبدیل می‌شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 23 - 6

6 - بی اعتقادی به تقدیر الهی ، باعث می‌شود که رویداد های تلخ و ناگوار برای انسان ، امری غیرمنتظره باشد و وی را از پای درآورد .

ما أصاب من مصیبه . . . لکیلا تأسوا علی ما فاتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 5 - 3

3 - تکذیب قیامت ، از موجبات هلاکت و نابودی

کذبت ثمود . . . فأهلكوا بالطاغية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - تكذيب قيامت ، از موجبات هلاكت و نابودى

كذبت .. فأهلكوا بريح صرصر عاتيه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - قيامه - 75 - 34 - 2

2 - تكذيب دين و روى گردانى عمدى از تعاليم آن ، موجب هلاكت و نفرين الهى است .

ولكن كذب وتولى .. أولى لك فأولى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 123

2- تکذیب دین و روی گردانی عمدی از تعالیم آن ، موجب هلاکت و نفرین الهی

ولکن کذب و تولی . . . ثم أولى لک فأولی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 17 - 3

3- تکذیب دین ، موجب هلاکت و نابودی است .

ألم نهلك الأولین . ثم تتبعهم الآخرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 3

3- جرم پیشگی ، عامل هلاکت و نابودی

كذلك تفعل بالمجرمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 11 - 4

4- طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد . . . و ثمود . . . وفرعون . . . الذین طغوا فی البالد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 10 - 3

3- گناه ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

فجورها . . دسیها

تقابل فعل های «دساها» و «زگاها» _ در قیاس با تقابل «فجور» و «تقوی» در آیات پیشین _ بیانگر تأثیر «تقوا» در تزکیه و تأثیر فجور، در سقوط نفس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 11 - 7

7 - طغیان گری ، اصرار بر گناه و تکذیب پیام های الهی ، مایه سقوط و تباهی نفس انسان است .

وقد خاب من دسّیها . کذّبت ثمود بطغویها

81- عوامل هلاکت اخروی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 15 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ص: 124

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 19 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 24 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 28 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 34 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 37 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز

ص: 125

قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 40 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 45 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 47 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 49 - 3

3 - تکذیب برپایی قیامت ، موجب عذاب دوزخ و هلاکت ابدی

ویل یومئذ للمکذبین

از آن جا که آیه شریفه، در میان آیات مربوط به قیامت قرار دارد، استفاده می شود که مقصود از تکذیب در آن، تکذیب روز قیامت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 3

3 - ترک انفاق و تقوا، ساقط کننده انسان و مایه هلاکت اخروی او است .

فأما من أعطى واتقى . . . و أما من ... إذا تردى

ص: 126

82- عوامل هلاکت اشراف فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 2

2 - هلاکت و نابودی فرعون و اشراف حکومت او، در نتیجه تکذیب رسولان الهی (موسی و هارون)

فكذبوهما فكانوا من المهلكين

83- عوامل هلاکت اقوام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 16

16_ هلاکت اقوام کافر، بازتاب عملکرد خود آنان است نه ظلمی از ناحیه خداوند بر آنها.

فما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

84- عوامل هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 128 - 2

2 - کفر به آیات و هدایت های الهی، عامل نابودی امت های بسیار در طول تاریخ بوده است.

و كذلك نجزي من أسرف و لم يؤمن ... كم أهلکنا قبلهم من القرون

به قرینه آیات پیشین، هلاکت امت های پیشین، به دلیل کفرورزی آنان در برابر آیات و هدایت های الهی بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 6 - 3

3- هلاکت، سرنوشت امت های غیر مؤمن به معجزات درخواستی خویش

ماء امننت قبلهم من قرية أهلکنها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 11

11 - تکذیب پیامبران و مبارزه با آنان ، مایه هلاکت و نابودی اقوام پیشین

فقد کذبت .. فأمليت للک_فرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 45 - 2

2 - ظلم و بی دادگری جوامع پیشین ، سبب گرفتار شدن آنان به خشم خداوند و هلاکت و نابودیشان با عذاب او

وإن یکذبوک فقد کذبت قبلهم.. فکأین من قریه أهلکن_ها و هی ظالمه

ص: 127

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 213 - 7

7 - شرک و رزی ، از عوامل هلاکت امت های پیشین

فتکون من المعذبين

«ال» در «المعذبين» اشاره به اقوام هلاک شده ای دارد که سرگذشت آنان در آیات پیشین به تفصیل بیان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 69 - 6

6 - جرم و تبه کاری ، عامل هلاکت جوامع پیشین

فانظروا كيف كان عـقبه المجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 58 - 3

3 - سرمستی و غرور ، عامل هلاکت جوامع پیشین

و کم أهلکنا من قریه بطرت معیشتها

«بطر» (مصدر «بطرت») به غرور و طغیان _ که آدمی بر اثر فراوانی نعمت دچار آن شود _ گفته می شود. بنابراین «بطرت معیشتها»؛ یعنی،

«طغت فی معیشتها» (در زندگی اش طغیان کرد). گفتنی است که عبارت «بطرت معیشتها» وصف و مفید تعلیل است؛ یعنی، جوامع

گذشته بدان جهت به هلاکت رسیدند که گرفتار سرمستی و غرور بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 59 - 13

13 - ظلم و بیدادگری ، عامل نابودی جوامع پیشین با عذاب استیصال

و ما کنا مهلکی القرى إلا و أهلها ظ_لمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - تبه کاری ، عامل نابودی جوامع پیشین با عذاب قهر الهی

أولم يعلم أن الله قد أهلك من قبله من القرون. . . ولا يستل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 31 - 1

1 - خداوند ، بسیاری از اقوام پیشین را به سبب کفر و استهزای پیامبران الهی نابود کرد .

كانوا به يستهزءون . ألم يروا كم أهلكنا قبلهم من القرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 21 - 9

9 - نابودی بسیاری از اقوام نیرومند و دارای تمدن و آثار ملی در گذشته تاریخ به خاطر گناهانشان

ص: 128

فأخذهم الله بذنوبهم

برداشت بالا مبتنی بر این نکته است که «با» در «بذنوبهم» برای سببیت می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 22 - 3

3- بسیاری از اقوام و ملل متمدن و نیرومند گذشته، به خاطر کفرشان و انکار رسالت پیامبران، به هلاکت رسیدند.

ذلك بأنهم كانت تأتيهم رسلهم بالبينات فكفروا فأخذهم الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 82 - 9

9- نابودی بسیاری از اقوام نیرومند و دارای تمدن و آثار ملی، در گذشته تاریخ به خاطر کفر و شرکشان

فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون

جمله «فما أغنى عنهم ما كانوا يكسبون» (ولی آنچه به دست می آورند، به حالشان سودی نبخشید)، به نزول عذاب گریز ناپذیر و سود نبخشیدن تلاش های کافران محکوم به عذاب اشاره دارد. گفتنی است چون این آیه درباره کافران و مشرکان می باشد، می توان استفاده کرد که سبب محکومیت آنان به عذاب، همان کفر و شرک آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 8 - 5

5- بی توجهی به پیام وحی و استهزای آن، از جمله عوامل نابودی جوامع در طول تاریخ

كانوا به يستهزءون . فأهلكنا أشد منهم بطشاً و مضى مثل الأولين

از ارتباط دو آیه، استفاده می شود که استهزای پیام وحی از سوی جوامع شرک پیشه، موجب نابودی آنان شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 5,6

5- جرم پیشگی، عامل هلاکت قوم «تبع» و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خير أم قوم تتبع والذين من قبلهم أهلكنهم إثمهم كانوا مجرمين

6- هلاکت و نابودی جوامع ، ناشی از عملکرد خود آنان است .

أهلکنهم إثمهم كانوا مجرمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 52 - 3

3 - ظلم و طغیان ، از عوامل هلاکت ملت ها و اقوام

وأنه أهلک . . . و قوم نوح . . . هم أظلم و أظعی

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که عبارت «إثمهم كانوا هم أظلم و أظعی» در مقام تعلیل برای «أهلک» می باشد.

ص: 129

85- عوامل هلاکت اکثریت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 14 - 4

4_ نابودی بسیاری از اقوام، در نتیجه حق ستیزی و تکذیب پیامبران

كذبت قبلهم... فحق وعيد

86- عوامل هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 20

20_ هلاکت امتهای و نابودی تمدنها بر اثر کفر و گناه، از سنتهای الهی است.

ألم یروا کم أهلکنا من قبلهم من قرن... فأهلکنهم بذنوبهم

جمله «فأهلکناهم»، بیان قاعده و قانونی است که جمله «ألم یروا کم أهلکنا...» جریان آن را در طول تاریخ نشان می دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 5 - 3

3_ ستمگری امتهای پیشین، عامل نابودی آنان با کیفرهای دنیوی (عذاب استیصال) شد.

کم من قریه أهلکنها... قالوا إنا کنا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 103 - 10

10- نقش مهم رهبران و زمامداران فاسد، در تباهی و هلاکت امتهای

فقال له فرعون... فأراد... فأغرقنـه و من معه جمیعاً

در داستان هلاکت فرعون، همواره شخص فرعون به عنوان عنصر اصلی جریان کفر، به صورت ضمیر مفرد و جدا از مجموعه یارانش ذکر شده است و این بیانگر برداشت فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 59 - 3,5,9

3- كفر و ستم ، باعث سقوط و هلاك ملت ها است .

و تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا

5- اعراض از آيات الهى و نشنیده انگاشتن آن و غفلت از گناهان گذشته خویش ، ستم ، و موجب سقوط و نابودى امت ها است .

و من اظلم .. و تلك القرى اهلكنهم لما ظلموا

مراد از ظلم در «لم اظلموا» _ به دليل ارتباط اين آيه با آيات قبل _ همان امورى است كه در آيه پنجاه و هفت بيان شد.

9- هلاكت جوامع ، نتيجه تداوم يافتن ستم پيشگى آنان و سود نبردن از مُهلت ها است .

ص: 130

تلك القرى أهلكنهم لَمَا ظلموا و جعلنا لمهلكهم موعدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 13 - 6

6- مترفان و ستمگران جامعه ، عامل نابودی تمدن ها و هلاکت افراد جامعه

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه .. ارجعوا إلی ما أترفتم فیہ

مخاطبان این آیات، گروه خاصی از مردم اند؛ زیرا خداوند در توصیف آنان دو صفت ستمگری و تنعم را مطرح ساخته است و این دو صفت نوعاً در قشر خاصی از جامعه وجود دارد و بیشتر مردم نه ظالم اند و نه مترف.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 3

3 - تکذیب پیامبران الهی ، عامل هلاکت و زوال جوامع بشری

فكذبوهما فکانوا من المهلكين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 10

10- کفر پیشگی ، از عوامل عمده نابودی ملت ها

دمر الله عليهم وللك فرین أمث لها

وصف کفر در «للكافرین»، بیانگر این نکته است که کفر، عامل اصلی نابودی ملت ها است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 1

1 - تاریخ ، شاهد نابودی بسیاری از ملت های توان مند ، به خاطر کفر و شرک آنان

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشد منهم بطشًا

«قرن» به معنای امت و گروهی از مردم است که در یک زمان قرار دارند.

87- عوامل هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 3 - 2

2- خوی سرکشی، تکبر، حق ناپذیری و ستیزه جویی، عامل نابودی بسیاری از امت ها و ملت های گذشته

بل الذین کفروا فی عزّه و شقاق . کم أهلكنا من قبلهم من قرن

آیه شریفه، درصدد بیان این حقیقت است که آنچه موجب ایمان نیاوردن کافران صدراسلام شد، همان سبب کفر بسیاری از امت ها و ملت های گذشته گردید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 131

2- ستم گری و کفر برخی از جوامع پیشین ، مایه هلاکت آنان با عذاب ویران کننده الهی است .

أهلکنهم لَمَّا ظلموا

مراد از ظلم در «ظلموا» _ به قرینه آیات قبل _ اعراض از آیات خدا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 98 - 3,4

3- دشمنی با حق و سرسختی در برابر آن ، مایه هلاکت بسیاری از جوامع و تمدن های پیشین

و تنذر به قومًا لَدَا . و کم أهلکنا قبلهم من قرن

وصف «لَدَا» بر شدت سرسختی و خصومت دلالت دارد، بیان هلاکت جوامع به دنبال مطرح ساختن سرسختی مردم عصر بعثت، نشان از تأثیر بسزای این خصلت در نابودی اقوام پیشین دارد.

4- هلاکت اقوام و تمدن های بسیاری در طول تاریخ در اثر خیره سری در مقابل حق ، نشانگر واقعیت داشتن انذار های قرآن است .

و تنذر به .. و کم أهلکنا قبلهم من قرن

طرح مسأله نابودی جوامع در طول تاریخ (در پی بیان وظیفه پیامبر(صلی الله علیه و آله) در انذار مردم لجوج به وسیله قرآن) هشدار به مردم عصر بعثت و دیگر عصرها است که ایستادگی و سرسختی در برابر حق، عواقب زیانبار و تباہ کننده ای برای جوامع در پی دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 48 - 2

2 - ظلم و بی دادگری ، عامل اصلی هلاکت جوامع پیشین و باعث گرفتار شدن آنها به عذاب خشم الهی (استیصال)

و کأئین من قریه أملت لها و هی ظالمة ثم أخذتها

88- عوامل هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 29 - 5

5 - کشته شدن مؤمن انطاکیه (حبیب نجار) به دست مردم ، موجب هلاکت آنان شد .

قیل ادخل الجنّه .. إن كانت إلاّ صیحه وحده فإذا هم خـمدون

89- عوامل هلاکت برگزیدگان موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 155 - 11

11 - کردار سفیهانه گروهی از همراهان موسی در میعادگاه مناجات ، عامل نزول عذاب الهی و به هلاکت رساندن همه آنان شد .

ص: 132

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

گفته شده مراد از کردار سفیهانه برخی از همراهان موسی، تقاضای رؤیت خدا با چشم بوده است.

90- عوامل هلاکت پسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 46 - 4

4_ فسادپیشگی فرزند نوح ، موجب هلاکت وی در حادثه طوفان

فكان من المغرقين .. إنه ليس من أهلک إنه عمل غیر صـلح

91- عوامل هلاکت جامعه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 77 - 8

8- هلاکت و بدبختی جوامع بشری ، بازتاب زشت کاری و رفتار نامناسب خود آنها است .

الذین کذبوا بـِ ایتنا انهم کانوا قوم سوء فأغرقنهم أجمعین

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند دو عامل (تکذیب آیات الهی و سوء پیشینه) را موجب هلاکت برشمرد و هر دو عامل را به خود انسان نسبت داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 7

7_ تکذیب آیات خداوند و نپذیرفتن دعوت انبیا ، در پی دارنده سقوط و نابودی جوامع بشری

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذین کذبوا بأیـتنا فدمرنهم تدمیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 51 - 5

5- نقش سردمداران کفر و فساد در هلاکت و بدبختی تمامی جامعه

أنا دمّرن هم و قومهم

ضمیر «هم» به گروه های نه گانه بازمی گردد که طرح ترور شبانه صالح و خانواده اش را ریخته بودند. و از این که نام آنان به صورت مجزا و مقدم بر نام قومشان یاد شده است، مطلب فوق استفاده می شود.

92- عوامل هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 131 - 5

ص: 133

5_ ارتکاب ظلم و گناه در عین آگاهی، موجب هلاکت جامعه می شود.

ذلک ان لم یکن ربک مهلک القری بظلم و أهلها غفلون

جمله «و أهلها غفلون»، یعنی خداوند جامعه ستمکاری را که اهل آن از تعالیم انبیا غافل بوده اند و پیام آنان را دریافت نکرده باشند، هلاک نمی کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 16 - 6، 1

1- فسق و گناه برخورداران از مکنت و ثروتمندان هر جامعه، عامل هلاکت و نابودی آن جامعه است.

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها

«مترف» از واژه «ترفه» گرفته شده و «ترفه» هم به معنای روزی و نعمت فراوان است (مفردات راغب).

6- افزایش تعداد مترفان و ثروتمندان فاسق و تبهکار در جامعه، از عوامل هلاکت و نابودی آن جامعه براساس سنت های خداوند

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها

برخی برآنند «أمرنا» به معنای «کثرنا» (فزونی دادیم) است (مفردات راغب) که بر اساس آن، مراد از «أمرنا مترفيها» افزایش مترفان در جامعه است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 10، 5، 1

1- جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند.

فسقوا... و کم أهلکنا من القرون

«قرن» (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

5- بسیاری از جوامع و ملل پس از حضرت نوح (ع) بر اثر وجود مترفان فاسق و تبهکار در میان آنان، به هلاکت و نابودی دچار شدند.

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها... و کم أهلکنا من القرون من

10- گناه، عامل اصلی هلاکت جوامع بشری است.

کم أهلکنا من القرون . . . و کفی برّک بذنوب عباده خبیراً بصیراً

93- عوامل هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 14 - 4

4_ جنگاوران مؤمن، در عرصه نبرد، مجاری تحقق اراده خدا (پیروزی قوای اسلام و مرگ و ذلت دشمنان) هستند.

يعذبهم الله بأيديكم و يخزهم و ينصرکم عليهم

خداوند پس از فرمان جنگ با دشمنان، نابودی و شکست آنان و پیروزی مؤمنان را به خود نسبت داد_ با آنکه همه آنها نتیجه همان جنگ بود_ از این مطلب استفاده می شود که اراده خدا در مورد انسانها، از راه افعال خود آنان تحقق می پذیرد.

ص: 134

94- عوامل هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 41 - 5

5- هلاکت دنیوی و آتش دوزخ، پی آمد حکومت های مستکبر، ستمگر و فاسد (چونان فرعونیان)

إِثْمَ كَانُوا قَوْمًا فَسَاقِينَ... إِنَّهُ لَا يَفْلَحُ الظَّالِمُونَ... وَاسْتَكْبَرُوا... وَجَعَلْنَاهُمْ

95- عوامل هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 2

2- هلاکت و نابودی فرعون و اشراف حکومت او، در نتیجه تکذیب رسولان الهی (موسی و هارون)

فَكَذَّبُوهُمَا فَكَانُوا مِنَ الْمُهْلَكِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 5

5_ خداوند، فرعون و قومش را به خاطر تکذیب آیات الهی، دچار هلاکتی سخت و شگفت آور کرد.

الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَذَمَّرْنَاهُمْ تَدْمِيرًا

«تدمیر» (مصدر «دمرنا») به معنای هلاک و نابودی کردن است و «تدمیراً» _ که مفعول مطلق برای «دمرنا» است _ برای تأکید معنای هلاکت و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 37 - 14

14 - توطئه ها و نیرنگ های فرعون علیه موسی (ع)، سرانجام به زیان و نابودی او انجامید.

و ما کید فرعون إلا فی تباب

«تباب» به معنای خسارت و هلاکت است.

6 - خداوند ، فرعون را به دلیل تکذیب رسالت و معجزه موسی (ع) و عصیانگری و ادعای ربوبیت ، هلاک ساخت .

فكذب وعصى . . فقال أنا ربكم الأعلى . فأخذ الله نكال الأخره والأولى

می توان گفت: فاء در «فأخذ الله»، کیفر را بر تمام کارهای فرعون که در آیات قبل آمده بود، تفریع کرده است.

96- عوامل هلاکت فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 50 - 5

5 - شکافته شدن دریا ، موجب غرق شدن و به هلاکت رسیدن فرعونیان شد .

و إذ فرقنا بكم البحر فأنجيناكم و أغرقنا آل فرعون

تفریع جمله «أنجيناكم» بر «فرقنا» به وسیله حرف «فاء» می رساند که سبب نجات بنی اسرائیل شکافته شدن دریا بود و از آن جا که «أغرقنا» بر «أنجيناكم» عطف شده، معلوم می شود: زمینه غرق شدن فرعونیان نیز همان شکاف دریا بوده است؛ یعنی، فرعونیان با دیدن معبر در میان دریا به تعقیب بنی اسرائیل پرداختند که شکاف بسته شد و آنان به هلاکت رسیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 136 - 7

7_ تکذیب آیات الهی و بی اعتنایی به آنها سبب هلاکت و غرق شدن فرعونیان در دریا شد .

فأغرقنهم فی الیم بأنهم کذبوا بآیتنا و كانوا عنها غفلین

حرف «باء» در «بأنهم کذبوا» سببیه است و می رساند که تکذیب آیات و بی اعتنایی به آنها سبب انتقام الهی بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 137 - 12

12_ صبر و مقاومت بنی اسرائیل زمان موسی در برابر ستمگری های فرعون ، موجب تحقق وعده الهی بر پیروزی آنان و نابودی دشمنانشان

و تمت کلمت ربک الحسنی علی بنی اسرائیل بما صبروا

حرف «باء» در «بما صبروا» سببیه است و «ما»، مصدریه. یعنی: «تمت ... بسبب صبرهم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 79 - 4

4- نابودی فرعونیان و متلاشی شدن نظام حکومتی آنان ، از پی آمد های متابعت آنان از فرعون بود .

فغشیههم . . . و أضلّ فرعون قومه و ما هدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 5

5_ خداوند ، فرعون و قومش را به خاطر تکذیب آیات الهی ، دچار هلاکتی سخت و شگفت آور کرد .

الذین کذبوا بأی_تنا فدمّرن_هم تدمیراً

«تدمیر» (مصدر «دمّرن») به معنای هلاک و نابودی کردن است و «تدمیراً» _ که مفعول مطلق برای «دمّرن» است _ برای تأکید معنای هلاکت و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 55 - 6

ص: 136

6- مایه افتخار و اقتدار فرعونیان ، عامل هلاکت و نابودی ایشان

وَهَذِهِ الْأَنْهَرُ تَجْرِي مِنْ تَحْتِي . . . انتقمنا منهم فأغرقنهم

97- عوامل هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 2

2- هلاکت قارون ، بازتاب طغیان و رفتار ظالمانه وی با مردم خویش بود .

إِنَّ قَارُونَ كَانَ مِنْ قَوْمِ مُوسَى فَبَغَى عَلَيْهِمْ . . . فحسبنا به و بداره الأرض

برداشت یاد شده با توجه به تفریع «فحسبنا» بر «فبغى عليهم» به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 16

16- ناسپاسی در برابر نعمت های الهی ، عامل هلاکت قارون و فرورفتن با خانه اش در کام زمین

فحسبنا به و بداره الأرض . . . ویکائنه لايفلح الک_فرون

98- عوامل هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 5

5- جرم پیشگی ، عامل هلاکت قوم «تبع» و اقوام هلاک شده قبل از آن

أهم خير أم قوم تبع و الذين من قبلهم أهلکنهم إثمهم كانوا مجرمين

99- عوامل هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 68 - 4

4_ قوم ثمود بر اثر نافرمانی خداوند ، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند .

ألا بُعْدًا لثَمُودَ

توضیح کلمه «بُعْدًا» در آیه 60 ذیل برداشت شماره 5 آورده شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 8

8 - بیدادگری جامعه پس از نوح ، عامل نابود شدن آنان با عذاب قهر الهی

فبعْدًا للقَوْمِ الظَّالِمِينَ

ص: 137

به کارگیری اسم ظاهر (القوم الظالمین) به جای ضمیر (لهم) بیانگر این نکته است که جامعه پس از نوح، به جهت آن که مردمی ستم کار بودند، گرفتار عذاب الهی شده و از بین رفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 52 - 2

2 - هلاکت قوم ثمود، بازتاب ظلم و حق ستیزی خود آنان

فتلک بیوتهم خاویه بما ظلموا

قید «بما ظلموا» بیان علت هلاکت قوم ثمود است؛ یعنی، آنان بدان سبب که ستم کردند. . .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 44 - 4

4 - صاعقه فراگیر و نیرومند، عامل نابودی قوم ثمود

فأخذتهم الصعقة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 51 - 4

4 - شرک در ربوبیت خداوند، عامل نابودی قوم ثمود*

وأنه هورب الشعری . . . و ثموداً فما أبقى

بیان هلاکت قوم ثمود - در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا - می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم ثمود و هلاکت آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 5 - 2

2 - تکذیب قیامت، عامل هلاکت قوم ثمود

كذبت ثمود . . . فأهلكوا بالطاغية

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 60 - 5

5_ قوم عاد، بر اثر کفر و نافرمانی خدا و پیامبران، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی شدند.

أَلَا بُعْدًا لِعَادِ قَوْمِ هُودٍ

«بُعْدًا» (هلاکت گشتن یا دور شدن) مفعول مطلق برای فعل محذوف (لیبعد) است: أَلَا لِيُبْعِدَ قَوْمِ عَادٍ بُعْدًا. و از آن جا که قوم عاد به هلاکت رسیدند و از رحمت او محروم شدند می توان گفت، مراد عذاب در آخرت و دوری از رحمت او در آن سراسرست و نیز محتمل است «أَلَا بُعْدًا...» _ چنان چه زمخشری گفته _ بیانگر استحقاق دوری و هلاکت باشد؛ یعنی، [قوم عاد هلاک گشتند و از رحمت او محروم شدند] بدانید آنان مستحق آن کیفر و سزاور چنین عقوبتی بودند.

ص: 138

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 8

8 - بیدادگری جامعه پس از نوح ، عامل نابود شدن آنان با عذاب قهر الهی

فبعداً للقوم الظالمین

به کارگیری اسم ظاهر (القوم الظالمین) به جای ضمیر (لهم) بیانگر این نکته است که جامعه پس از نوح، به جهت آن که مردمی ستم کار بودند، گرفتار عذاب الهی شده و از بین رفتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 1

1 - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فكذبوه فأهلكنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 50 - 4

4 - شرک در ربوبیت خداوند ، عامل نابودی قوم عاد *

وأنه هورب الشعری . و أنه أهلك عاداً الأولى

بیان هلاکت قوم عاد _ در پی تأکید بر ربوبیت یگانه خدا _ می تواند بیانگر این معنا باشد که شرک در ربوبیت، ریشه ظلم و طغیان قوم عاد و هلاکت آنان، بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 6 - 2

2 - تکذیب قیامت ، عامل هلاکت و نابودی عادیان

كذبت ثمود و عاد .. و أمّا عاد فأهلكوا بريح صرصر عاتیه

101 - عوامل هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 59 - 4

4- جرم و تبه کاری قوم لوط ، عامل هلاکت و عذاب آنان شد .

قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . إلاءال لوط إنا لمنجّوهم أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 53 - 4

4 - عذاب الهی ، باعث پرتاب شدن شهر های قوم لوط ، به طرف بالا و سپس سقوط و هلاکت آنها

والمؤتفکة أهوی

ص: 139

«أهوى» معادل «أسقط» (فرو افکند) است.

102- عوامل هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 120 - 4

4 - تکذیب نوح (ع) از سوی قوم وی ، موجب هلاکت آنان شد .

قال ربّ إنّ قومى کذّبون .. ثمّ أغرقنا بعد الباقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 14 - 8،6

6 - قوم نوح ، به دنبال قبول نکردن رسالت نوح (ع) دچار سیلی عظیم و بنیان کن شدند و به هلاکت رسیدند .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه .. فأخذهم الطوفان

«طوفان» هر حادثه ای را می گویند که انسان را احاطه کند. این واژه در «آب فراوان (سیل)» متعارف شده است (مفردات راغب).

8 - گرفتار شدن قوم نوح به سیلی عظیم و در نتیجه به هلاکت رسیدن ، پیامد مداومت آنان به شرک و قبول نکردن دعوت نوح بود .

و لقد أرسلنا نوحًا إلى قومه .. فأخذهم الطوفان و هم ظ_لمون

به قرینه مقام، مراد از ظلمی که به قوم نوح نسبت داده شده است، ممکن است ظلم اصطلاحی نباشد و بلکه شرک و مداومت بر آن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 46 - 1

1 - قوم نوح ، از پیشین ترین اقوام هلاک شده بشر در نتیجه فسق و گناه

و قوم نوح من قبل إنّهم كانوا قومًا ف_سقین

103- عوامل هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 4

4- هلاکت جوامع کفرپیشه و تکذیب گر تاریخ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ثم أرسلنا... بأی تنا و سلطن مبین... فکذبوهما فکانوا من المهلکین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤنون - 23 - 64 - 3

3- رفاه و برخورداری کافران، سبب ساز هلاکت و نگون بختی آنان است، نه نشان سعادت و نیکبختی.

ص: 140

أیحسبون . . . نسارع لهم فی الخیرت ... حتی اذا أخذنا مترفیهم بالعذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 209 - 6

6 - هلاک و عذاب کافران ، نتیجه عملکرد خود ایشان

و ما أهلکنا من قریه . . . و ما کنا ظ_لمین

104- عوامل هلاکت مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 48 - 4

4 - هلاکت جوامع کفرپیشه و تکذیب گر تاریخ ، نتیجه عملکرد خود آنها و پس از اتمام حجت الهی بر آنان

ثم أرسلنا . . . بأی_تنا و سلطن_مبین ... فکذبوهما فکانوا من المهلکین

105- فلسفه تأخیر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 8

8 - مصالح بشر و تدبیر امور امت ها از سوی خداوند ، دلیل نابود نکردن فوری مخالفان در دنیا است .

کلمه سبقت من ربّک

کلمه «ربّ» گویای مطلب یاد شده است.

106- فلسفه هلاکت اقوام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 117 - 1

1_ خداوند ، هیچ گاه ظالمانه و بدون دلیل جوامع بشری را به عذاب های دنیوی گرفتار نساخته و نخواهد ساخت .

و ما کان ربک لیهلک القری بظلم

حرف «باء» در «بظلم» برای ملامت است. براین اساس جمله «ما کان...» چنین معنا می شود: هرگز خداوند مردم آبادیها را از سر ظلم به هلاکت نمی رساند. نسبت دادن هلاکت به آبادیها، گویای این نکته است که مراد از هلاکت، هلاکت دنیوی و عذاب استیصال است.

ص: 141

107- فلسفه هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 6 - 2

2- عذاب و هلاکت اقوام پیشین، به خاطر ایمان نیاوردن به معجزات الهی بود.

فلیأتنا ب_ایه . . . ماء امننت قبلهم من قریه أهلکن_ها

108- قانونمندی هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 4

4_ هلاکت و نابودی اقوام و ملت ها از سوی خداوند، همواره پس از اتمام حجت و ارائه طریق است.

و کلاً ضربنا له الأمت_ل و کلاً تَبَرْنَا تَبِيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 22 - 5

5- مجازات ملت های نیرومند و متمدن گذشته، پس از اتمام حجت از سوی رسولان الهی

ذلک بأنهم کانت تأتیهم رسلهم بالبینات فکفروا فأخذهم اللّهُ

109- قانونمندی هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 16 - 3

3- بعثت پیامبران و هلاکت جوامع ستمگر و دین ستیز، براساس هدف داری نظام هستی است.

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه . . . و ما خلقنا السماء والأرض و ما بینهما ل_عبین

یادآوری هدفمندی جهان_ پس از ذکر هلاکت اقوام ستمگر_ می تواند بیانگر این نکته باشد که وقتی جهان هدفمند بود، هلاکت اقوام

ستم پیشه نیز جزئی از هدف داری و بازیچه نبودن هستی خواهد بود.

110- قدرت بر هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 8

8 - سوگند خداوند به سپیده دم ، شب های ده گانه ، جفت ، تاق و گذشت شب ، برای تأکید بر دارا بودن توان اجرای تهدیدات خویش و نابود ساختن کافران

و الفجر . . ألم تر کیف فعل ربک بعاد

ممکن است مراد از سوگندها، تأکید بر قدرت خداوند بر نابود ساختن مخالفان پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشد؛ در این صورت جواب قسم

ص: 142

محدوف خواهد بود. گفتنی است که جواب قسم در احتمال دیگر، آیه چهاردهم این سوره است که مراقبت شدید خداوند را مطرح کرده است.

111- قوم عاد و هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 18 - 2

2 - عبرت نگرفتن قوم عاد، از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح (ع)

كذبت قبلهم قوم نوح... فهل من مدكر. كذبت عاد

با توجه به این که مؤخر آمدن ذکر قوم عاد، دلیل تقدم تاریخی قوم نوح بر آنان می باشد؛ تکذیب انبیا از سوی آنان، نشان می دهد که آن قوم از سرگذشت قوم نوح عبرت نگرفته بودند.

112- کیفر هلاکت شتر صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 8

8 - خداوند، بر قوم ثمود به جهت کشتن ناقه، عذابی فراگیر نازل کرده، اعضای بدن آنان را از هم متلاشی ساخت.

فدمدم علیهم ربهم بذنبهم

اطلاق «دمدمه» که بر پوشاندن و فراگیری دلالت دارد بر هلاکت ثمودیان، به جهت آن بود که خداوند، آنان را با عذاب و هلاکت پوشاند (مقایس). جمله «دمدمت الشیء» که گاهی با حرف «علی» و گاهی بدون آن استعمال می شود (قاموس) - زمانی کار برد دارد که چیزی را به زمین کوبیده و آن را شکسته و قطعه های آن را پراکنده سازند. (صحاح اللغه)

113- کیفیت هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 94 - 11، 12

11 - کفریشتگان قوم شعب، بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک گشتند.

فأصبحوا فی دی-رهم ج-ثمین

«جثوم» (مصدر جاثمین) به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی آن را به معنای فرو افتادن بر سینه دانسته اند (لسان العرب).

12_ صیحه و غرشی که مردم مدین را فرا گرفت، توان حرکت و بیرون آمدن از خانه ها را از آنان سلب کرد.

و أخذت الذین ظلموا الصیحه فأصبحوا فی دی_رهم ج_ثمین

«فی دیارهم» متعلق به «جاثمین» است و دلالت بر این دارد که: قوم شعیب در خانه هایشان به هلاکت رسیدند. بیان این معنا حکایت از آن دارد که صیحه و غرّش مهیب، آن چنان بود که مردم مدین نتوانستند از خانه ها_ که طبعاً آدمی در این موارد آن را ترک می کند_ بیرون آیند.

ص: 143

114- کیفیت هلاکت دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 26 - 3

3- توطئه کنندگان علیه دین الهی ، در داخل خانه های خود با فرو ریختن سقف خانه ها بر روی آنان ، به هلاکت رسیدند .

قد مکر الذین من قبلهم فأتی الله بنی نهم من القواعد فخر علیهم السقف من فوقهم

ذکر قید «من فوقهم» پس از بیان «فخر علیهم السقف» (سقف بر آنها فرو ریخت) با اینکه ریزش سقف همواره از بالاست، می تواند برای بیان این منظور باشد که آنان در داخل خانه های خود، زیر آوار مدفون شدند.

115- گواهان هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 7

7 - تنها خداوند ، شاهد فرورفتن قارون و خانه اش در کام زمین بود .

فما کان له من فئه . . من دون الله

«من دون الله» استثنا از «من فئه» است؛ یعنی، در آن لحظه کسی جز خدا حضور نداشت.

116- محدوده نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 68 - 2

2- رهایی انسان از مهلکه ای ، ایمنی بخش همیشگی وی از قهر الهی نخواهد بود .

نجکم إلى البرّ . . فأمنتهم أن یخسف بکم جانب البرّ

117- محمد (صلی الله علیه و آله) و هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 100 - 2

2_ خداوند ، گوشه هایی از سرگذشت اقوام به هلاکت رسیده و آبادی های تخریب شده با عذاب را برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) گزارش می کرد .

ذلك من أنباء القرى نقصه عليك

ص: 144

118- منشأ هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 69 - 9

9- خداوند ، پیش آورنده زمینه ها و عامل های تصمیم گیری خود انسان در گام نهادن به خطرات

أم أمنتُم أن یعیدکم فیہ . . . فیرسل علیکم

آوردن فعل متعدی «یعید» و «یرسل» _ که فاعل آنها خداوند است _ حکایت از آن دارد که خداوند، مقدمه و زمینه های رفتن به سمت خطر را فراهم می آورد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 34 - 2

2 - سلامت و نابودی انسان در پهنه طبیعت ، در گرو مشیت الهی است .

إن یشأ . . . یوبقهنّ

119- منشأ هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 3

3- وابستگی سرکوب اصحاب فیل به خداوند ، امری روشن و بی نیاز از تأمل و برهان

ألم تر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - قریش - 106 - 2 - 5

5- خداوند ، با از میان بردن سپاه ابرهه ، راه های کوچ زمستانی و تابستانی قریش را امنیت بخشید .

إیل_ فهم رحله الشتاء و الصیف

120- منشأ هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 2

2- هلاکت قوم «تَبِعَ» و اقوام پیش از آن ، به اراده و خواست خداوند

أهم خیر أم قوم تبّع و الذین من قبلهم أهلکنهم

121- منشأ هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 145

10 - مریم - 19 - 98 - 2

2- تحولات تاریخ و نابودی جوامع و تمدن ها ، وابسته به اراده خداوند است .

و کم اهلکنا قبلهم من قرن

122- منشأ هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 5

5- تحولات تاریخ و نابود شدن جوامع و تمدن ها ، وابسته به اراده الهی است .

و کم اهلکنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 31 - 3

3 - حاکمیت اراده خدا ، در شکل گیری و نیز نابودی جوامع بشری

ثم أنشأنا من بعدهم قرناً اخرین

123- منشأ هلاکت شتر صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 5

5 - باور نداشتن رسالت صالح (ع) و بی اعتمادی به هشدار های او در مورد ناقه و آب شرب آن ، مایه اقدام بی پروای قوم ثمود به از میان بردن ناقه شد .

فكذبوه فعقروها

124- منشأ هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 58 - 3

3 - خداوند ، پدیدآورنده زمینه زوال و نابودی ظالمان به وسیله افکار و تصمیم گیری های خود آنان

فأخرجنهم من جنّات... و کنوز و مقام کریم

تصمیم فرعونیان مبنی بر تعقیب بنی اسرائیل، در ظاهر طرح و برنامه خود آنان بود؛ اما از آن جا که خداوند زمینه های چنین تصمیم هلاکت باری را پدید آورده بود، خروج فرعونیان را فعل خود قلمداد کرده است.

ص: 146

125- منشأ هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 2

2- هلاکت قوم «تبع» و اقوام پیش از آن ، به اراده و خواست خداوند

أهم خیر ام قوم تبع و الذین من قبلهم أهلکنهم

126- منشأ هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 17 - 10

10 - عذاب و هلاکت قوم ثمود ، ره آورد عملکرد خود آنان

فأخذتهم صـعقه العذاب . . . بما كانوا یکسبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 51 - 1

1 - نابودی قوم ثمود ، به اراده خداوند

و أنه أهلک . . . و ثموداً فما أبقى

127- منشأ هلاکت قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 50 - 1

1 - هلاکت و نابودی نخستین نسل قوم عاد ، به اراده خداوند

و أنه أهلک عاداً الأولى

تعبیر «عاداً الأولى»، می تواند بیانگر این باشد که قوم عاد، دارای نسل های متعدد در تاریخ بوده اند و نسل نخستین آنان نابود شده است.

128- منشأ هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 52 - 1

1 - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

وأنه أهلک عاداً... و ثموداً... و قوم نوح من قبل

ص: 147

129- منشأ هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 18 - 1

1 - مجرمان ، محکوم به هلاکت و نابودی از سوی خداوند

ألم نهلك الأولين . . . كذلك نفعل بالمجرمين

130- منشأ هلاکت مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 59 - 3

3 - قدرت خدا بر حاکمیت بخشیدن به مستضعفان زمین و به اضمحلال کشاندن مستکبران

فأخرجنهم من . . . وأورثنهمها بنی اسرائیل

131- منشأ هلاکت همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 57 - 7

7 - فرو گذاشتن همسر لوط در میان قوم محکوم به عذاب ، براساس تقدیر الهی و برنامه از پیش تعیین شده

قدّرنها من الغبرین

«غبور» (مصدر «غابرين») به معنای باقی ماندن است؛ یعنی، ما مقدر کردیم که همسر لوط از جمله باقی ماندگان باشد.

132- موانع هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 129 - 9

9 - سنت استمرار زندگی بشر بر روی زمین تا مدتی مشخص ، ناسازگار با نابود کردن فوری همه حق ستیزان

و لولا کلمه سبقت من ربک لکان لزامًا و أجل مسّی

«أجل» به معنای تمام مدت و یا پایان آن است (لسان العرب) و «أجل مسمی» عطف بر «کلمه» است؛ یعنی، لولا کلمه و أجل مسمی. ... در این که مراد از «کلمه» و «أجل» دو چیز مستقل است، یا دو تعبیر از یک حقیقت اند، صاحب نظران گفته‌هایی مطرح کرده‌اند: یکی از احتمالات این است که مراد از «کلمه»، سخن خداوند هنگام هبوط آدم است که فرمود: «لکم فی الأرض مستقر و متاع إلى حین» (بقره/36). مراد از «أجل» در این احتمال، پایان عمر دنیا است برداشت یاد شده بر اساس این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 26 - 4, 5, 7

4_ کافران با پرهیز از گوش فرا دادن به قرآن و جلوگیری مردم از آن، ناخودآگاه خود را به هلاکت می افکنند.

وإن يهلكون إلا أنفسهم وما يشعرون

5_ فاصله گرفتن از قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و بازداشتن مردم از گرایش به آنها، سقوط و هلاکت است.

و هم ینھون عنہ و ینثون عنہ و إن یھلکون إلا أنفسهم

7_ ترفندهای کافران برای مبارزه با قرآن و پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی ثمر و موجب هلاکت خود آن ها می شود.

و هم ینھون عنہ و ینثون عنہ و إن یھلکون إلا أنفسهم

صدر آیه بیان مبارزه کافران با اسلام و قرآن است. لذا جمله «إن یھلکون» می تواند ناظر به این نکته باشد که سرانجام این مبارزه شکست و هلاکت خود آنان است، نه قرآن و اسلام.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 47 - 5

5_ ظلم موجب نابودی و هلاکت اقوام است.

هل یھلک إلا القوم الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 70 - 13, 16, 18

13_ آدمی با اعمال، خویش خود را محروم از خیر و ثواب می سازد و به ورطه هلاکت و تباهی می اندازد.

أن تبسل نفس بما کسبت

«بسل» به معنی منع و حبس است و نتیجه آن هلاکت و تباهی است. در لسان العرب آمده است: «أبسلت فلانا إذا أسلمته للهلكه».

16_ بازیچه قرار دادن دین موجب تباهی و محرومیت از خیر و ثواب می شود.

و ذر الذین اتخذوا دینهم لعبا و لهوا . . . و ذکر به أن تبسل نفس

در آیه قبل سخن از بازیگری با دین بود و جمله «ذکر به . . .» در مقام هشدار و بیان نتیجه کار آنان است.

18 _ کسانی که با اعمال ناروای خود، خویشان را تباه و محروم از خیر نموده اند، هیچ دوست و یاور و شفیع در بین مخلوقات نخواهند داشت.

أن تبسل نفس بما کسبت لیس لها من دون الله ولی و لا شفیع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 42 - 6

6 _ مسیر حرکت قافله تجاری قریش نامعلوم برای مسلمانان و به دور از دسترسی آنان به هنگام حضورشان در منطقه بدر

و الركب أسفل منکم

نکره آوردن کلمه «أسفل» در مقابل معرفه آوردن «العدوه»، می تواند مشعر به برداشت فوق باشد. ناآگاهی مسلمانان به جایگاه قافله، تمهیدی بوده است از جانب خدا برای «لیقضی الله». یعنی اگر مسلمانان از مسیر حرکت تجاری قریش آگاه بودند به سوی آنان می شتافتند و در نتیجه جنگ بدر رخ نمی داد.

ص: 149

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 28 - 7

7- ناسپاسی نعمت ها موجب هلاکت و سرنوشت شوم است .

ألم تر إلى الذين . . . وأحلوا قومهم دار البوار

134- موجبات هلاکت دنیوی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 9، 15، 6

6_ هلاکت، سرانجام مبارزه با حق (اعراض، تکذیب و استهزای آن)

ما تأتيهم من آية . . . إلا كانوا عنها معرضين. فقد كذبوا بالحق ... ألم يروا كم أه

9_ کفر موجب هلاکت بسیاری از جوامع گذشته، در عین قدرتمندتر بودن آنها از کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ألم يروا كم أهلكننا من قبلهم من قرن مكنهم في الأرض ما لم نمكن لكم

15_ تکذیب آیات الهی، گناه و موجب هلاکت و نابودی است.

و ما تأتيهم من آية . . . فأهلكنهم بذنوبهم

کاربرد عنوان «ذنوب» در مورد تکذیب کنندگان آیات روشن می سازد که تکذیب از مصادیق «گناه» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 45 - 6، 7

6- ستم پیشگی موجب هلاکت و کیفر الهی در دنیا است .

وسكنتم في مسكن الذين ظلموا أنفسهم . . . وضربنا لكم الأمثال

7- ظلم به نفس در پی دارنده هلاکت و کیفر الهی در دنیا

وسكنتم في مسكن الذين ظلموا أنفسهم . . . وضربنا لكم الأمثال

برداشت فوق، مبتنی بر این است که: مقصود از «ظلموا أنفسهم» ظلم به نفس باشد نه ظلم به دیگران چنان که از ظاهر آن به دست می آید.

135- موجبات هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 8 - 3

3_ هلاکت فوری کافران و پایان مهلت آنان، در صورت نزول محسوس فرشتگان به عنوان معجزه بر پیامبر (صلی الله علیه و آله)

ولو أنزلنا ملكا لقضى الأمر ثم لا ينظرون

ص: 150

136- نجات از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 8

8_ نجاتبخش نبودن قدرت و تمکن مادی از هلاکت و قهر الهی

ألم یروا کم أهلكنا من قبلهم من قرن مکنهم فی الأرض

137- نجات مشرکان از هلاکت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 7

7_ خداوند در عین قدرت بر عذاب و نابودی مشرکان، آنان را از مهلکه ها نجات می دهد.

قل الله ینجیکم ممنها و من کل کرب . . . قل هو القادر علی أن یبعث علیکم عذابا

138- نعمت هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 80 - 12

12 - نجات از چنگال دشمن ستمگر و نابودی او ، اعطای مکتب و برنامه زندگی و تأمین ارزاق ، از بزرگ ترین نعمت های الهی است .

أنجینکم . . . وعدنکم . . . نزلنا علیکم المنّ والسلوی

امتنان به بنی اسرائیل در قالب سه نوع نعمت در آیه بیان شده است: نجات، اعطای برنامه زندگی در طور (تورات) و تأمین رزق آنان. از این رو معلوم می شود که این سه امر، از نعمت های بزرگ الهی است.

139- نعمت هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 55 - 4

4- نابودی ملت های کافر و ستم پیشه ، خود نعمتی الهی بر سایر انسان ها *

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ . . . فَبَأَيِّ آءِالَاءِ رَبِّكَ تَتَمَارَى

در صورتی که «آلاء» نظر به هلاکت قوم عاد، ثمود و .. داشته و بر این امور عنوان «آلاء» منطبق شده باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 151

140- نعمت هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 55 - 4

4- نابودی ملت های کافر و ستم پیشه ، خود نعمتی الهی بر سایر انسان ها *

و آتیه اهلک . . . فبأیء الاء ربک تتماری

در صورتی که «آلاء» نظر به هلاکت قوم عاد، ثمود و . . . داشته و بر این امور عنوان «آلاء» منطبق شده باشد، مطلب بالا استفاده می شود.

141- وعده هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 55 - 3

3- خداوند ، شکست و هلاکت کافران و مشرکان حاکم و جایگزین آنان شدن را ، به مؤمنان نیکوکار صدر اسلام ، وعده کرده است .

وعد الله الذین ءامنوا منکم و عملوا الصالحات لیستخلفنهم فی الأرض

142- وعده هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 38 - 1

1- هلاکت و شکست کافران مکه و پیروزی مؤمنان ، وعده الهی

سأوریکم ءای تی . . . و یقولون متی م_ذا الوعد

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که مقصود از «وعد» در این آیه، غلبه مؤمنان و شکست کافران باشد.

143- وعده هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 55 - 3

3- خداوند ، شکست و هلاکت کافران و مشرکان حاکم و جایگزین آنان شدن را ، به مؤمنان نیکوکار صدر اسلام ، وعده کرده است .

وعد الله الذين ءامنوا منكم و عملوا الصـلحـتـ لـيستـخلفنهم فى الأرض

ص: 152

144- وقت هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 94 - 13

13_ کفرپیشگان قوم شعیب ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند .

فأصبحوا فی دی_رهم ج_ثمین

«أصبحوا» می تواند به معنای «دخلوا فی الصباح» (به صبح وارد شدند) باشد و نیز می تواند به معنای «صاروا» (شدند و گشتند) باشد. بر اساس معنای نخست، جمله «فأصبحوا» دلالت می کند که هلاکت قوم شعیب در آغاز صبحدم بوده است و صیحه و غرش _ به قرینه «فاء» در «فأصبحوا» _ پیش از صبح؛ یعنی، در شب تحقق یافته است.

145- وقت هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 3، 1

1 - اطلاع یافتن مردم از فرورفتن قارون با خانه اش در کام زمین در بامداد آن شب

و أصبح الذین تمنّوا مکانه بالأمس

3 - اقدام خداوند به نابود ساختن قارون ، در شب همان روز که خود را با تجمل ویژه اش بر مردم نمایانده بود .

فخرج علی قومه فی زینته .. فحسفنا به ... و أصبح الذین تمنّوا مکانه بالأمس

قید «بالأمس» (دیروز) در این آیه، بیانگر مطلب یاد شده است.

146- وقت هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 67 - 9

9_ کفرپیشگان قوم ثمود ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاه به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دی_رهم ج_ثمین

چنان چه «أصبحوا» به معنای «دخلوا فی الصباح» باشد دلالت می کند که هلاکت آنان ، در صبحدم بوده است. در نتیجه صیحه و غرش

به قرینه فاء در «فأصبحوا» _ پیش از صبح; یعنی در شب بر قوم ثمود نازل شده بود.

147- وقت هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 52 - 1

1 - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أنه أهلك عاداً... و ثموداً... و قوم نوح من قبل

ص: 153

148- ویژگیهای هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 29 - 4

4- عذاب و نابودی مردم انطاکیه ، بسیار سریع و به دور از انتظار آنان بود .

فإذا هم خمدون

برداشت یاد شده با توجه به آمدن «إذا»ی فجائیه است.

149- هلاکت ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 1 - 2

2- ابولهب ، مورد نفرین و تهدید خداوند ، به گرفتاری در هلاکت و فرجامی زیان بار

و تبّ

فاعل «تبّ»، ابولهب است و نفرین خداوند به شخص او تعلق گرفته است. از آن جا که معنای حقیقی نفرین، درباره خداوند تصور ندارد؛ مراد تهدید و توییح خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 2 - 3

3- ثروت ابولهب و جاه و مقامی که کسب کرده بود ، او را از گرفتاری به هلاکت و ناکامی در تلاش هایش ، رهایی نبخشید .

تبت یدا ابی لهب و تبّ . ما أغنی عنه ماله و ما کسب

«أغنی عنه»؛ یعنی، منصرف ساخت و بازگرداند از او (برگرفته از نهاییه ابن اثیر). به قرینه آیه قبل و بعد، مراد بازداشتن از هلاکت و آتش جهنم است.

150- هلاکت اخروی بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 4

4 - سقوط و هلاکت ثروتمندان بخیل در دنیا و آخرت ، گواه بی ثمر بودن ثروت و واهی بودن احساس بی نیازی آنان از پاداش های الهی است .

استغنی . . و ما یغنی عنه ماله إذا تردّی

ص: 154

151- هلاکت اخروی مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 15 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 19 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 24 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 28 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 34 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 37 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

ص: 155

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 40 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 45 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 47 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 49 - 1

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و عذاب اخروی

ویل یومئذ للمکذبین

«ویل»، در اصل به معنای عذاب و هلاکت است (لسان العرب) و در مقام تهدید و وعید به کار می رود.

152- هلاکت اصحاب اخدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 4 - 3

3 - کشته شدن و نابودی ، سزاوارترین فرجام برای اصحاب اخدود

قتل أصحاب الأخدود

روایات در این اختلاف دارند که قصه «اصحاب اخدود» در یمن اتفاق افتاده، یا حبشه و یا جای دیگر؟ و این که درباره مسیحیان بوده، یا غیر آنان؟ چنانچه این قضیه مکرر انجام گرفته باشد، می توان گفت: آیه شریفه، ناظر به موردی خاص نبوده؛ بلکه نظری عام به تمام آنها دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 6 - 3

ص: 156

3 - اصحاب اخدود ، به دلیل حضور بی رحمانه خود در مراسم سوزاندن مؤمنان و نشستن و نظاره کردن آن ، گرفتار نفرین خداوند و سزاوار قتل و نابودی شدند .

قتل أصحاب الأخدود . . . إذ هم عليها قعود

کلمه «إذ»، ظرف برای «قتل» و بیانگر نقش آن لحظه در استحقاق نفرین است.

153- هلاکت اصحاب ایکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 190 - 2

2- فرجام هلاکت بار مردم ایکه ، نمودی از سنت مستمر الهی در یاری رسانی به حق و سرکوب باطل

فأخذهم عذاب يوم الظلّه . . . إنّ فی ذلك لأیه

نشانه و مایه عبرت بودن سرگذشت مردم ایکه، در صورتی است که تکرار نظایر آن همواره ممکن باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 191 - 5

5- هلاکت مردم ایکه با عذاب قهر الهی ، نمودی از عزت و شکست ناپذیری خداوند است .

فأخذهم عذاب يوم الظلّه . . . و إنّ ربّک لهو العزیز

154- هلاکت اصحاب رس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 38 - 1

1 _ خداوند ، قوم عاد ، ثمود و اصحاب رس را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی در هم شکست و نابود ساخت .

و عاداً و ثموداً و أصحاب الرّسّ و قروناً بین ذلك کثیراً

نصب کلمه های «عاداً»، «ثموداً» و «أصحاب الرّسّ» به وسیله فعلی محذوف «دمّرنا» و «أهلکنا» می باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ خداوند، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح، عاد، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان، مثل های روشنگرانه ای زده بود.

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذين كذبوا بآئتنا... و قوم نوح... و عاداً و ثمودا و

3_ همه مردمان عاد، ثمود، اصحاب رسّ و مردم دوران های بین اقوام یاد شده، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند.

و كلاً تَبْرناً تَبْيِراً

«تَبْيِر» (مصدر «تَبْرنا») به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). «تَبْيِراً» _ که مفعول مطلق برای

«تبرنا» است - نیز برای تأکید معنای درهم شکنستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

155- هلاکت اصحاب فیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 1 - 11، 9، 8

8 - سرکوب کردن اصحاب فیل ، نشانه قدرت خداوند

کیف فعل ربّک

9 - هشدار خداوند به مخالفان و حرمت شکنان کعبه و تهدید آنان به کیفری نظیر نابودی اصحاب فیل

الم تر کیف فعل ربّک بأصحب الفیل

11 - عن أبي عبد الله عن أبيه عن أبائه (ع) قال : لما ظهرت الحبشه باليمن وجّه يكسوم ملك الحبشه بقائدين من قواده يقال لأحدهما أبرهه و الآخر أرباط في عشره من الفيل كلّ فيل في عشره آلاف لهدم بيت الله الحرام . . . فقتل أبرهه أرباط و استولى على الجيش فلما قارب مكّه . . . أقبلت الطير الأبايل في منقار كلّ طائر حجر و في رجله حجران فكان الطائر الواحد يقتل ثلاثة من أصحاب أبرهه . . . و قد قصّ الله تبارك و تعالی نبأهم فقال سبحانه : ألم تر كيف فعل ربّك بأصحاب الفيل ;

امام صادق از پدرانش (ع) نقل کرده است: چون حبشیان بر یمن پیروز شدند، پادشاه حبشه به نام «یکسوم» دو نفر از فرماندهان خود به نام های «ابرهه» و «ارباط» را به همراه ده فیل - که همراه هر فیل ده هزار نیرو بود - برای منهدم کردن خانه خدا [به مکّه] فرستاد . . . ابرهه، ارتباط را به قتل رساند و خود مسلط بر نیروها شد. پس چون به مکّه نزدیک شد . . . آن پرندگان پی در پی آمدند و در منقار هر یک از آنها، یک سنگ و در پاهایشان دو سنگ بود. هر پرنده ای سه نفر از اصحاب ابرهه را می کشت . . . خدای تبارک و تعالی داستان آنان را نقل کرده، فرموده است: ألم تر كيف فعل ربّك بأصحاب الفيل».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فیل - 105 - 3 - 5

5 - « عن أبي مریم عن أبي جعفر (ع) قال سألته عن قول الله عزّوجلّ « و أرسل عليهم طيراً أبابيل . ترميهم بحجارة من سجيل » قال : كان طير سافّ جاءهم من قبل البحر رؤوسهم كأمثال رؤوس السباع و أظفارها كأظفار السباع من الطير مع كلّ طائر ثلاثة أحجار في رجله حجران و في منقاره حجر فجعلت ترميهم بها حتى جُدّرت أجسادهم فقتلهم [فقتلتهم خل] بها . . . ;

ابی مریم گوید: از امام باقر (ع) درباره سخن خداوند عزّوجلّ « و أرسل عليهم طيراً أبابيل . ترميهم بحجارة من سجيل » سؤال کردم حضرت فرمود: پرندگانی که در سطح پایین پرواز می کردند از جانب دریا به سوی آنان آمدند. سرهای آنها مثل سرهای درندگان و چنگال های آنها نیز مثل چنگال های پرندگان درنده بود و با هر پرنده سه سنگ [بود]؛ دو سنگ در پاهایش و سنگی در منقارش با آن سنگ ها

[سپاه ابرهه] را هدف قرار می دادند تا این که در بدن های آنان آبله پدیدار شد که با همان سنگ ها آنان را نابود کردند».

156- هلاکت اقلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 42 - 14

ص: 158

14 - نابود شدن اقلیت غیر مشرک به هنگام نزول عذاب بر اقوام مشرک پیشین

فانظروا کیف کان ع_قبه ... کان اکثرهم مشرکین

157- هلاکت اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 7

7_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کیفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

الم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح ... و المؤمنت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 116 - 2

2_ فساد و تبه کاری های امت های گذشته ، عامل گرفتاری آنان به عذاب و هلاکت

فلولا کان من القرون من قبلکم أولوا بقیه ینهون عن الفساد

عبارت «ممن أنجینا منهم» قرینه بر این است که مقصود از «القرون من قبلکم» امتهایی اند که به عذابهای الهی گرفتار شده و به هلاکت رسیده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 15 - 4،7

4- درخواست اقوام کافر و انبیا برای غلبه بر یکدیگر ، نه تنها ثمری برای کفار نداشت ، بلکه هلاکت دنیوی آنان را نیز به همراه داشت .

و استفتحووا و خاب کلّ جبّار عنید

«خاب» در لغت به معنای «هلاک» آمده است و به قرینه «استفتحووا» مراد از «خبیه» می تواند هلاکت باشد.

7- درخواست انبیا برای غلبه بر کافران اقوام خویش ، به اجابت رسید و آنان هلاک و نابود شدند .

و استفتحووا و خاب کلّ جبّار عنید

عبارت «و خاب کلّ جبّار عنید» می تواند به منزله بیان اجابت درخواست پیروزی انبیا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 45 - 16

16- مردم عصر بعثت از کیفر هلاکت بار الهی نسبت به اقوام ستمگر پیشین آگاه بودند .

الذین ظلموا أنفسهم و تبین لكم كيف فعلنا بهم و ضربنا لكم الأمثال

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 74 - 4

4- کافران و روی گردانان از پذیرش آیات قرآن ، در خطر گرفتاری به سرنوشت هلاکت بار پیشینیان و ابتلا به عذاب های دنیوی

ص: 159

و إذا تتلى عليهم آيتنا .. و كم أهلكنا قبلهم من قرن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 128 - 5، 3، 1

1 - خداوند جوامع و امت های بسیاری را در طول تاریخ هلاک و نابود کرده است .

کم أهلكنا قبلهم من القرون

«قرن» به معنای قوم و مردمی است که در یک زمان زندگی می کنند (مفردات راغب).

3 - هلاکت اقوام گذشته با عذاب الهی ، نمونه هایی بارز از جدی بودن تهدید های خداوند و راهنمای کافی برای مشرکان عصر بعثت

أفلم يهد لهم كم أهلكنا قبلهم من القرون

5 - کافران عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، از هلاکت بسیاری از امت های گذشته آگاه بوده و با آثار باستانی به جای مانده از آنان آشنا بودند .

أفلم يهد لهم كم أهلكنا .. يمشون فی مس_کنهم

جمله «یمشون ..» حال برای «هم» است که به قرینه سیاق آیه، مراد مشرکان صدر اسلام می باشد. عبور آنان به دیار عاد، ثمود، لوط و ... _ که مفاد جمله «یمشون...» است _ زمینه ساز آگاهی آنان به حوادث مرگ بار پیشینیان بوده است. توبیخ مستفاد از همزه استفهام نیز، فرع بر آگاهی آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 12 - 2

2- ظهور علایم و نشانه های عذاب ، قبل از هلاکت و نابودی جوامع ستمگر

فلَمَّا أَحْسَبُوا بأسنا

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که مقصود از احساس عذاب، مشاهده علایم و نشانه های عذاب باشد. فرار عذاب شوندهگان در این هنگام، مؤید همین مطلب است؛ زیرا اگر خود عذاب احساس می شد، فرصت و راهی برای فرار وجود نمی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 18 - 8

8- هلاکت و نابودی جوامع ستمگر گذشته ، نمونه ای از پیروزی حق بر باطل

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه. .. بل نقذف بالحق علی البطل فیدمغه فإذا هو زاهق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 38 - 5، 4، 3

3_ اقوام و امت های بسیاری از عصر نوح تا زمان اصحاب رسّ به خاطر تکذیب آیات الهی و پیامبران ، دچار هلاکت و نابودی شدند .

وقرونًا بین ذلک کثیرًا

«قرن» (مفرد «قرون») به مجموعه افرادی که در یک عصر زندگی می کنند، گفته می شود.

4_ ظهور و سقوط امت های فراون و فراموش شده در تاریخ (از عصر نوح تا زمان اصحاب رسّ)

ص: 160

وقرونًا بين ذلك كثيرًا

5 _ « عن ابن عباس قال : كان رسول الله (صلى الله عليه و آله) إذا انتهى إلى معدن عدنان أمسك ثم يقول : كذب النسّابون قال الله تعالى « وقرونًا بين ذلك كثيرًا » ;

از ابن عباس روایت شده است که رسول خدا (صلی الله علیه و آله) وقتی به معدن عدنان (یکی از اجداد خود) می رسید، توقف می کرد و سپس می فرمود: نَسَّابَهُ هَا دَرُوعٌ مِی گویند. خدای تعالی می فرماید: «وقرونًا بین ذلک کثیراً»؛ یعنی، نسل های زیادی در فاصله عاد و ثمود و اصحاب رس بودند که به هلاکت رسیدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 3

3 _ همه مردمان عاد ، ثمود ، اصحاب رس و مردم دوران های بین اقوام یاد شده ، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او ، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند .

و کلاً تَبْرْنَا تَبْیْرًا

«تَبْیْر» (مصدر «تَبْرْنَا») به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). «تَبْیْرًا» _ که مفعول مطلق برای «تَبْرْنَا» است _ نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 58 - 1

1 - تاریخ بشر ، شاهد هلاکت جوامع بسیاری با عذاب قهر الهی (عذاب استیصال) است .

و کم أهلکنا من قریه

واژه «کم» (چه بسیار) بیانگر کثرت جوامع هلاک شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 26 - 1,2,3,6,7,8,10,12

1 - هلاکت ملت های کفرپیشه ، در گذشته درس عبرتی برای آیندگان است .

أولم یهد لهم کم أهلکنا من قبلهم من القرون

«قرون» جمع «قرن» و به معنای قوم و ملتی است که در یک زمان، زندگی می کرده اند (مفردات راغب).

2 - مردم مکه ، از نسل های پیشین که به سبب کفرپیشگی ، به قدرت الهی هلاک و منقرض شدند ، آگاه بودند .

أولم يهد لهم كم أهلكنا

«یهد» متعدی به «لام» شده و معنای «بیین» می دهد. لازم به ذکر است که به دلیل مکی بودن سوره سجده، مرجع ضمیر در «لهم» مشرکان مکه اند.

3 - کافران ، از فرجام امت های پیشین (هلاکت شان) ، عبرت نگرفتند .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون

همزه در «أولم يهد..» انکاری است. بنابراین، معنا چنین می شود: «آنان، از هلاکت امت های پیشین هدایت نگرفتند».

6 - ملت های زیادی از اقوام کافر ، در گذشته هلاک شدند .

كم أهلكنا

«کم» خبریه، مفید کثرت و زیادی است.

7 - کافران ، از سوی خدا به خاطر عبرت نگرفتن از هلاکت کافران پیشین ، توبیخ شدند .

ص: 161

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون . . . أفلا يسمعون

همزه «أفلا يسمعون» تقریری و همراه با توبیخ است.

8 - هلاکت امت های کافر پیشین ، در حال غفلت و سرگرمی آنان به دنیا ، بوده است .

أهلكنا . . . یمشون فی مسـکنهم

احتمال دارد که جمله «یمشون . . .» حال برای مفعول «أهلكنا» باشد.

10 - هلاکت امت های کفرپیشه ، به صورت ناگهانی و غافل گیرانه ، بوده است .

أهلكنا من قبلهم من القرون یمشون فی مسـکنهم

احتمال دارد که جمله «یمشون . . .» حال برای مفعول فعل «أهلكنا» باشد که متضمن معنای ناگهانی بودن هلاک است.

12 - خبر هلاکت ملت های کفرپیشه پیشین ، کراراً به گوش مردم مکه رسیده بود .

أولم يهد لهم كم أهلكنا من قبلهم من القرون . . . أفلا يسمعون

فعل مضارع «یسمعون» در آیه می تواند اشعار به تکرار شنیدن این گونه خبرها داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 44 - 14، 5

5 - تهدید مشرکان حق ناپذیر صدراسلام از سوی خداوند ، به هلاکت و عذاب همچون کافران پیشین

أولم یسیروا فی الأرض فینظروا . . . و كانوا أشدّ منهم قوّه

14 - هلاکت کافران نیرومند در گذشته از سوی خداوند _ بدون هیچ مانع و رادعی _ جلوه ای از علم و قدرت مطلق او است .

فینظروا کیف كان عـقبه الذین من قبلهم . . . و ما كان اللّٰه لیعجزه من شیء . . . إنه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 22 - 8

8 - نابودی و عقوبت امت های نیرومند و متمدن گذشته ، جلوه قدرتمندی و سخت کیفری خداوند

كانوا هم أشدّ منهم قوّه و ءاثارًا . . . فأخذهم اللّٰه إنه قویّ شدید العقاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 31 - 7، 5

5- قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ*

مثل دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

7- آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ... دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگکردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 8 - 1

1 - مؤاخذه هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدَّ منهم بطشًا

ص: 162

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 5 - 4

4 - بسیاری از اقوام کافر پیش از بعثت پیامبر اسلام ، ثمره تلخ کردار خویش را چشیده و نابود شده اند .

فذاقوا وبال أمرهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 18 - 4

4 - آشنایی مردم عصر نزول قرآن ، به سرنوشت هلاکت بار اقوام و ملت های تکذیب گر پیش از خود

فکیف کان نکیر

تعبیر «فکیف کان نکیر» (پس از انکار و کفر من چگونه بود؟) می رساند که مخاطبان آیات قرآن، از چگونگی کفر و عذاب اقوام پیش از خود، کم و بیش آشنا بودند.

158- هلاکت اقوام کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 70 - 16، 12، 7، 5

5_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، از حوادث مهم و اخبار سازنده و پرفایده است .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنت

«نبأ» به معنای خبر مهم و بسیار سودمند است.

7_ هلاکت امت های کفرپیشه گذشته تاریخ ، نمودی از قدرت خدا بر کفر دنیوی منافقان و کافران هر عصر

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم قوم نوح . . . و المؤمنت

12_ هلاکت اقوام کافر پیشین ، پس از اتمام حجت رسولان الهی بر آنان بود .

ألم یأتهم نبأ الذین من قبلهم . . . أتتهم رسلهم بالبینت

16_ هلاکت اقوام کافر ، بازتاب عملکرد خود آنان است نه ظلمی از ناحیه خداوند بر آنها .

فما كان الله ليظلمهم و لكن كانوا أنفسهم يظلمون

159- هلاکت امت ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 1

1_ خداوند ، توانا بر هلاکت تمامی انسان ها و آفرینش انسانهایی دیگر

ان يشأ يذهبكم ايها الناس و يأت باخرين و كان الله على ذلك قديراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 97 - 4

ص: 163

4_ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران ، عبرتی برای امت های بعدی است .

ولکن کذبوا فأخذنهم .. فأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یونس - 10 - 13 - 8، 1

1_ تاریخ گذشته بشر ، شاهد هلاکت امت های بسیار با عذاب استیصال الهی

و لقد أهلكنا القرون من قبلکم

«قرون» جمع «قرن» است و «قرن» به مردمی که در یک عصر و زمان زندگی می کنند، گفته می شود.

8_ نابودی امت ها با عذاب استیصال ، همواره پس از یأس کامل از ایمان آوردن آنان بوده است .

و لقد أهلكنا القرون .. و جاءتهم رسلهم بالبینة و ما كانوا لیؤمنوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 59 - 4

4- نابود ساختن جوامع ، در نتیجه گناه و ستم شان ، سنت دیرینه الهی در کیفر ظالمان است .

و تلك القرى أهلکنهم لَمَّا ظلموا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 44 - 6

6 - جوامع گذشته تاریخ ، یکی پس از دیگری ، با عذاب قهر الهی و در پی تکذیب انبیا و مبارزه با آنان ، مضمحل شدند .

فأتبعنا بعضهم بعضاً

«إتباع» (مصدر «أتبعنا») به معنای یکی را در پی دیگری روانه کردن است؛ یعنی، «پس ما امت های تکذیب گر را پی در پی هلاک کردیم

و هر یکی را به دنبال دیگری، به دیار نیستی روانه ساختیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 41 - 1

1 - توانایی خداوند بر نابودی امت ها (همچون کافران) و جایگزین کردن امت های برتر و بهتر از آنها (همچون مؤمنان)

فَلَا أُقْسِمُ .. إِنَّا لَقَدْرُونَ . عَلَىٰ أَنْ نَبَدِّلَ خَيْرًا مِنْهُمْ

درباره زمان تبدیل و مقصود از آن در این آیه، دو احتمال وجود دارد: 1_ نابودی کافران و جایگزین کردن مردم خوب و مؤمن به جای آنان در دنیا؛ 2_ تبدیل کافران و دیگر انسان ها به انسان های برتر و مناسب حیات اخروی در قیامت. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 17 - 2

2 - سپاهیان فراوانی در برابر پیامبران گذشته ، مقاومت کرده و نابود شدند .

هل أتیک حدیث الجنود

ویژگی های «جنود» _ که در برداشت بالا آمده _ به قرینه آیات بعد استفاده شده است.

ص: 164

160- هلاکت امت ها متخلف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 4 - 1،4

1_ خداوند بسیاری از امتهای مختلف پیشین را با عذابی سهمگین و ناگهانی به هلاکت رساند.

و کم من قریه أهلکنها فجاءها

«فاء» در جمله «فجاءها...» می تواند تفسیریه باشد. بر این مبنا جمله «جاءها...» توضیح و تفسیر جمله «أهلکنها» است. اسناد هلاکت به قریه برای رساندن شدت عذاب است.

4_ به هلاکت رساندن امتهای بی اعتنا به تعالیم دین، از سنتهای خداوند است.*

و کم من قریه أهلکنها

161- هلاکت امت های پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 3 - 1

1 - نابودی بسیاری از امت ها و ملت های کافر پیش از امت عرب جاهلی ، از سوی خداوند

کم أهلکنا من قبلهم من قرن

«قرن» به امت و مردمی گفته می شود که در یک عصر و زمان زندگی کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 36 - 2

2 - فرجام هلاکت بار امت های کفرپیشه تاریخ ، به رغم شوکت مندی آنان ، هشدارى به همه ملت های حق ستیز

و کم أهلکنا قبلهم من قرن هم أشدّ منهم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 4

4- فرجام هلاکت بار امت های پیشین ، درس عبرت برای آیندگان

الم تر كيف فعل ربك بعاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 5، 2، 1

1- جوامع و ملت های بسیاری پس از دوران نوح (ع) در نتیجه فسق و گناه و به اراده خداوند نابود شدند .

ففسقوا... و کم أهلكنا من القرون

«قرن» (مفرد قرون) به معنای قومی است که نزدیک به یک زمان و در یک عصر زندگی می کنند (مفردات راغب).

2- کیفر هلاکت بار عمومی و فراگیر ، برای انسان های قبل از نوح (ع) به وقوع نپیوسته بود .

و کم أهلكنا من القرون من بعد نوح

ص: 165

خداوند در آیه پیش از سنت خویش مبنی بر هلاکت اقوام کافر و فاسد، خبر داد و آن گاه برای اثبات این حقیقت، هلاکت قوم نوح و پس از او را یادآور شد. از ذکر داستان نوح و اقوام پس از او، می توان استفاده کرد که اقوامی که به صورت جمعی قبل از نوح(ع) دچار عذاب شده باشند، وجود نداشته است.

5- بسیاری از جوامع و ملل پس از حضرت نوح (ع) بر اثر وجود مترفان فاسق و تبهکار در میان آنان، به هلاکت و نابودی دچار شدند .

و إذا أردنا أن نهلك قرية أمرنا مترفيها ففسقوا فيها .. و كم أهلكنا من القرون من

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 77 - 1

1- سنت خداوند، بر هلاک ساختن امتیهای که اقدام به اخراج و تبعید رسولان الهی از سرزمین خود نمودند .

ليخرجوك منها و إذا لايلبثون خلـفك إلا قليلاً. سنه من قد أرسلنا قبلك من رسلنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 59 - 1

1- خداوند، آبادی های فراوانی را از امت های پیشین، ویران ساخت و مردم آنها را هلاک کرد .

و تلك القرى أهلكنـهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 98 - 7، 1

1- جوامع و تمدن های بسیاری در طول تاریخ، به هلاکت رسیده و نابود شده اند .

و كم أهلكنا قبلهم من قرن

«كَمْ» در «كم أهلكنا» خبری بوده و دال بر تکثیر است (یعنی بسیار) و «قَرْن»؛ یعنی، مردمی که اهل یک زمان باشند و نزدیک هم زندگی کنند.

7- جوامع و تمدن های پیشین بر اثر عذاب الهی، چنان نابود شدند که نه مشاهده و لمس احدی از آنان ممکن است و نه زمزمه ای از آنان به گوش می رسد .

و كم أهلكنا .. هل تحس منهم من أحدًا أو تسمع لهم ركزًا

«رکز» به معنای صدای خفیف (زمزمه) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 48 - 1

1 - هلاکت و نابودی بسیاری از جوامع پیشین با عذاب استیصال

و کائین من قریه أملیت لها و هی ظالمه

«إملاء» (مصدر «أملیت») از «ملو» و به معنای فرصت دادن است «لها» به تقدیر «لأهلها» و «هی ظالمه» به تقدیر «و أهلها ظالمه» می باشد. «أخذ» (مصدر «أخذت») به معنای گرفتن و در این جا کنایه از هلاک ساختن و از میان برداشتن است.

ص: 166

162- هلاکت امت های کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 6 - 19

19_ پابرجایی زندگی انسانها در زمین، در عین انقراض امتهای متمدن کافر

فأهلکنهم بذنوبهم و أنشأنا من بعدهم قرناً اخرین

163- هلاکت انسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 1

1_ خداوند، توانا بر هلاکت تمامی انسان ها و آفرینش انسانهایی دیگر

ان یشأ یذهبکم ایها الناس و یأت باخرین و کان الله علی ذلک قدیراً

164- هلاکت انسان ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 16

16_ اگر خداوند بخواهد با هلاک کردن آدمیان موجوداتی دیگر را جایگزین آنان خواهد کرد.

إن یشأ یذهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

فعل «یذهبکم» خطاب به همه آدمیان است و جمله «ما یشاء» (آنچه بخواهد)، عمومیت دارد و منحصر به انسان نیست.

165- هلاکت اهل انطاکیه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - یس - 36 - 29 - 1

1 - عذاب و هلاکت مردم انطاکیه، تنها با یک صیحه و بانگ سهمناک بود.

إن کانت إلا صیحه وحده

اسم «کانت» به قرینه مقام_ که درصدد بیان مجازات و عذاب مردم انطاکیه است_ عقوبت و نابودی می باشد.

166- هلاکت اهل مدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 95 - 1,2

1_ عذاب نازل شده بر مردم مدین ، موجب نابودی آنان و از میان رفتن آثار زندگانی در دیار ایشان شد .

ص: 167

كأن لم يغنوا فيها

«غنى» (مصدر لم يغنوا) به معنای اقامت کردن و سکنی گزیدن است. ضمیر در «فیها» به «دیار» در آیه قبل برمی گردد و جمله «كأن لم يغنوا فيها»؛ یعنی، گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند و این کنایه از نابودی آن دیار و محو شدن آثار زندگانی در آن جاست.

2_ مردم مدین، سزاوار هلاکت و دوری از رحمت الهی بودند.

ألا بُعْدًا لمدین

برای توضیح برداشت فوق، به ذیل برداشت شماره 5 از آیه 60 در همین سوره رجوع شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح، عاد، ثمود، ابراهیم، لوط، اصحاب مدین و فرعونیان، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 37 - 2

2 - به دنبال تکذیب شعیب (ع) از سوی مردم مدین، زلزله ای هلاکت بار، آنان را فراگرفت و از پا درآورد.

فکذبوه فأخذتهم الرجفة فأصبحوا فی دارهم جثمین

167- هلاکت با آب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 7

7_ خداوند با غرق کردن فرعونیان آنان را به هلاکت رساند.

و أغرقنا آل فرعون

168- هلاکت با ریشه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ کفرپیشگان قوم ثمود با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةَ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَثْمِينَ

«رجفه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فَأَخَذْتَهُمُ الرَّجْفَةَ» (لرزش آنان را فراگرفت) می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید بر اندام آنان مستولی شد و نیز می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه و زلزله ای شدید آنان را فراگرفت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 168

1_ کفرپیشگان قوم شعیب با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا في دارهم جثمين

«رجفه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود که آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فأخذتهم الرجفه»، (لرزش آنان را فراگرفت) هم می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید به اندام آنان مستولی شد و هم می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه شدید آنان را فراگرفت.

169- هلاکت با صاعقه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 17 - 7

7- هلاکت قوم ثمود ، با صاعقه خوارکننده و خفت آور

فأخذتهم ص-عقه العذاب الهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 153 - 6

6_ بنی اسرائیل در پی تقاضای آشکارا دیدن خداوند ، با صاعقه به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الصعقة بظلمهم

170- هلاکت با عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 47 - 4،2

2_ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إن أتیکم عذاب الله بغته أو جهره هل یهلك إلا القوم الظلمون

4_ هلاکت با عذاب الهی تنها دامنگیر اقوام ستمگر می شود.

هل یهلك إلا القوم الظلمون

171- هلاکت با غرق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 64 - 5

5_ خداوند ، قوم نوح (ع) را به خاطر تکذیب آیاتش ، با غرق کردن در آب به هلاکت رساند .

و أغرقنا الذين كذبوا بآياتنا

ص: 169

172- هلاکت بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 3

3 - کافران و بت پرستان حق ناپذیر ، مستحق نفرین و نابودی اند .

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکفرین ديارًا

173- هلاکت بدکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 47 - 2

2- بدکاران ، به هلاکت در حال وحشت و هراس تهدید شدند .

أفأمن الذين مکروا السيئات .. أو يأخذهم علی تخوّف

174- هلاکت برگزیدگان موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 155 -

6,7,8,9,10,12,14,17,21

6_ خداوند ، بجز موسی (ع) ، همه حاضران در میعادگاه مناجات را به هلاکت رسانید .

قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

7_ موسی (ع) با مشاهده هلاکت همراهان خویش در میعادگاه مناجات ، به دعا به درگاه خداوند پرداخت .

فلما أخذتهم الرجفة قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

8_ موسی (ع) اندوهناک از هلاکت برگزیدگانش در میعادگاه مناجات به دور از چشمان بنی اسرائیل

قال رب لو شئت أهلکتهم من قبل

جمله «لو شئت ..» (اگر می خواستی من و ایشان را به هلاکت رسانی، پیش از حضور در میقات به هلاکت می رساندی) حکایت از

تحسر و اندوه موسی(ع) بر از میان رفتن همراهانش دارد و قید «من قبل» می رساند که اندوه وی برخاسته از آن است که هلاکت آنان در میقات و به دور از چشمان بنی اسرائیل تحقق یافته است.

9_ ترس موسی (ع) از متهم شدن به کشتن حاضران در میقات ، مایه اندوه فراوان بر هلاکت ایشان شد .

قال رب لو شئت أهلكتهم من قبل

برداشت فوق توجیهی است احتمالی بر اینکه چرا موسی(ع) به خاطر هلاکت همراهانش به دور از چشمان بنی اسرائیل، اندوهناک شد.

10_ اندوه موسی (ع) بر هلاکت همراهانش در میقات ، موجب شکوه او به درگاه خدا و آرزوی مرگ خویش و همراهانش پیش از حضور در میعادگاه مناجات

قال رب لو شئت أهلكتهم من قبل وائی

12_ موسی (ع) در پی هلاکت همراهانش در میقات ، با پرسشی شکوه آمیز ، توجیه و چرایی هلاکت همه حاضران را به

خاطر گناه گروهی از آنان ، از خداوند تقاضا کرد .

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

14_ آزمون بنی اسرائیل از جانب خدا ، توجیه و برداشت موسی (ع) از مشیت الهی بر هلاک سازی همراهان او

إن هی إلا فتنتک

17_ موسی (ع) هلاکت همراهان خویش را زمینه ساز تحقق مشیت الهی در گمراه سازی گروهی از بنی اسرائیل و به هدایت رساندن گروهی دیگر از آنان دانست .

إن هی إلا فتنتک تضل بها من تشاء و تهدی من تشاء

21_ موسی (ع) در مناجات خویش با خداوند ، در پی هلاکت همراهانش در میعادگاه مناجات ، از خداوند خواست تا وی و همراهانش را ببخشاید و بر آنان ترحم کند .

فاغفر لنا و ارحمنا و أنت خیر الغفرین

175- هلاکت بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 55 - 5.6

5- قوم موسی در پی کفر به او و تقاضای ناروایشان (دیدن خداوند) ، به هلاکت رسیدند .

لن نؤمن لک .. فأخذتکم الصعقه

«اخذ» (مصدر اخذت) به معنای گرفتن است و به قرینه آیه بعد کنایه از کشتن می باشد.

6 - صاعقه آسمانی ، موجب به هلاکت رسیدن قوم موسی شد .

فأخذتکم الصعقه

صاعقه آتشی است از آسمان که به هنگام رعد شدید پدید می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 56 - 1,3

1 - خداوند ، قوم موسی را پس از هلاکتشان با صاعقه ، حیاتی دوباره بخشید و آنان را زنده کرد .

ثم بعثکم من بعد موتکم

3 - زنده شدن قوم موسی پس از هلاکتشان با صاعقه ، از نعمت های خداوند به آنان

اذکروا نعمتی التي أنعمت . . . ثم بعثکم من بعد موتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 153 - 6

6 - بنی اسرائیل در پی تقاضای آشکارا دیدن خداوند ، با صاعقه به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الصعقة بظلمهم

ص: 171

176- هلاکت بی تقویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 97 - 4

4_ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران ، عبرتی برای امت های بعدی است .

و لكن كذبوا فأخذناهم .. أفأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

177- هلاکت بی گناهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 155 - 13

13_ هلاکت گروهی به سبب گناه گروهی دیگر ، خلاف سنن الهی در دیدگاه موسی (ع)

أتهلكنا بما فعل السفهاء منا

178- هلاکت پسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 14

14_ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أهلك إلا من سبق عليه القول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 43 - 11

11_ امواج سهمگین طوفان ، فرزند نوح را پیش از آنکه به کوهی پناه برد ، در خود فرو برد و هلاک کرد .

و حال بينهما الموج فكان من المغرقين

179- هلاکت نارکان استغفار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14- خداوند براساس سنت خویش ، کافران دوران های پیشین را که از ایمان و استغفار روگردان بودند ، به هلاکت رساند .

إلا أن تأتيهم سنّة الأولين

ص: 172

180- هلاکت تدریجی بدکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 47 - 8

8- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذين مكروا السيئات .. أو يأخذهم على تخوف فإن ربكم لرءوف رحيم

«فا» در «فإن ..» برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

181- هلاکت تدریجی توطئه گران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 47 - 8

8- به هلاکت رساندن تدریجی بدکاران و توطئه گران ، جلوه ای از رحمت و رأفت خداوند است .

أفأمن الذين مكروا السيئات .. أو يأخذهم على تخوف فإن ربكم لرءوف رحيم

«فا» در «فإن ..» برای تعلیل است و ممکن است درصدد ذکر علت تدریجی بودن هلاکت بدکاران باشد.

182- هلاکت تدریجی دشمنان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 47 - 3

3- توطئه کنندگان علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) به هلاکت تدریجی تهدید شدند .

أفأمن الذين مكروا السيئات .. أو يأخذهم على تخوف

«تخوف» در لغت به معنای «تنقص» که نقصان در اموال و تعداد نفوس انسانها بر اثر مرگ و میر باشد، آمده است. بنابراین مراد از

«تخوف» این است که: تعدادی به هلاکت می رسند و سپس نوبت به گروه بعدی می رسد و این حکایت از تدریجی بودن هلاکت دارد.

183- هلاکت توطئه گران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 19 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق هلاکت و نابودی اند .

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ . ففقتل كيف قدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ص: 173

ثم قتل كيف قدر

184- هلاکت ثروت اندوزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 78 - 6,7

6- تاریخ بشر ، شاهد عذاب و هلاکت جوامعی قدرتمندتر و زراندوزتر از قارون بوده است .

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون من هو أشدّ منه قوّه و أكثر جمعاً

7- تعلق اراده الهی بر نابودسازی جوامع قدرت طلب و زراندوز پیش از قارون ، با خشم و قهر خود

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون. . . ولا یستل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 38 - 13

13- گروه های ثروت اندوز و بی توجه به احتیاج نیازمندان ، در معرض نابودی و جایگزین شدن گروه های دیگر به جای ایشان

و إن تتولّوا یستبدل قومًا غیرکم

185- هلاکت جالوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 251 - 7

7_ هلاکت جالوت ، به دست داود

و قتل داود جالوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 252

2_ داستان طالوت و هلاکت جالوتیان ، از آیات الهی

الم تر الی الملاء من بنی اسرائیل . . . تلک آیات الله

کلمه «تلک» اشاره به داستان طالوت و جالوت است.

186- هلاکت جامعه فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 66 - 6

6- خداوند با نابود ساختن جوامع غوطهور در فساد و تباهی ، صحنه جوامع بشری و روند آن را دگرگون می سازد .

ص: 174

إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين . . . وقضينا ... أن دابر هؤلاء مقطوع

187- هلاکت جوامع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 131 - 2،4

2_ هلاک جوامع بشری، بدون فرستادن هدایت برای ایشان، کاری ظالمانه و به دور از ساحت قدس الهی است.

ذلک أن لم یکن ربک مهلک القری بظلم

«بظلم» می تواند حال برای «ربک» باشد. در این صورت معنای جمله چنین می شود: خداوند از روی ظلم جامعه ناآگاه را هلاک نمی کند. بنابراین هلاکت در صورت عدم ابلاغ کاری ظالمانه است.

4_ خداوند مردم جامعه ای را که از روی غفلت و ناآگاهی ستم کنند، به عذاب دنیوی ناپود نمی کند.

ذلک أن لم یکن ربک مهلک القری بظلم و أهلها غفلون

برای جار و مجرور «بظلم» متعلقاتی می توان در نظر گرفت، از آن جمله اینکه متعلق به «مهلک» باشد. یعنی: «مهلک القری بسبب ظلم». برداشت فوق بر این اساس است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 8،9،14

8_ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را ناپود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یثأ یذهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

9_ اگر خداوند بخواهد نسلی از آدمیان را قبل از موعد طبیعی خود ناپود می سازد و نسلهای دیگری را جایگزین آن می کند.

إن یثأ یذهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

چون آمد و شد نسلها امری عادی و طبیعی است، جمله «إن یثأ ..» باید بیان امری خلاف عادت و سیر طبیعی باشد. از موارد محتمل آن است که نسلی قبل از درنگ عادی خود از صحنه تاریخ حذف و ناپود گردد.

14_ پدید آوردن نسلها و جوامع موجود به جای اقوام پیشین، نشان قدرت الهی بر ناپود ساختن جوامع ستم پیشه

إن یثأ یذهبکم .. کما أنشأکم من ذریه قوم ءاخرین

188- هلاکت جوامع قبل از قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 58 - 1

1- تمامی شهرها و تمدن‌ها و جوامع بشری، قبل از قیامت، توسط خداوند یا به کلی نابود و یا به وسیله غذایی، به ویرانی کشیده خواهد شد.

وإن من قرية إلا نحن مهلكوها قبل يوم القيامة

«قریه» در لغت به معنای مجتمع و محل سکونت است و بر اعم از روستا و شهر اطلاق می‌شود (برگرفته از لسان العرب).

ص: 175

189- هلاکت جوامع ظالم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 131 - 8

8_ سنت خداوند، نابود ساختن جوامع ظالم قبل از فرستادن پیامبران و اتمام حجت نیست.

ألم یأتکم رسل منکم . . . ذلک أن لم یکن ریک مهلک القرى بظلم و أهلها غفلون

190- هلاکت جوامع عصیانگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 17 - 11

11- نابودی جوامع عصیانگر ، توسط خداوند ، عالمانه و بر اساس بصیرت است .

و کم أهلکنا . . . و کفی بر بک . . . خبیراً بصیراً

191- هلاکت جوامع فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 8

8- خداوند با نابود ساختن جوامع غوطهور در فساد و تباهی ، صحنه جوامع و روند آن را دگرگون می سازد .

و جاء أهل المدینه یستبشرون . . . قال هـ_ؤلاء بناتى إن کنتم ف_علین . . . فأخذتهم الصی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 16 - 11

11- عذاب جامعه فسادگر ، آن چنان شدید است که مایه نابودی و هدم کامل آن می شود .

ففسقوا فیها فحقّ علیها القول فدمّرن_ها تدمیراً

192- هلاکت حق ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- نابودی حق ستیزان با همه نیرو و توان ، گواه قدرت قاهر خداوند است .

و کم أهلكنا .. أشدّ .. منهم بطشاً ... هل من محيص

از ارتباط «هل من محيص» با صدر آیه، استفاده می شود که توجه به نابودی ملت های توان مند در گذشته تاریخ، خود می تواند بهترین گواه باشد بر این که ملت ها سرانجام مقهور اراده خدا و ناگزیر از آن هستند.

10 - زوال قدرت ها و سلطه های حق ستیز ، سنتی الهی است .

و کم أهلكنا قبلهم من قرن .. هل من محيص

ص: 176

193- هلاکت حق ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 5

5 - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان - همچون خس و خاشاک - در پی نزول عذاب

فجعلنهم غناء

«جعل» (مصدر «جعلنا») در جمله بالا، به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. «غناء» نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 19 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق هلاکت و نابودی اند .

إنه فکّر و قدر . فقتل کیف قدر

194- هلاکت در صبح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 67 - 9

9_ کفرپیشگان قوم ثمود ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاه به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دی_رهم ج_ثمین

چنان چه «أصبحوا» به معنای «دخلوا فی الصباح» باشد دلالت می کند که هلاکت آنان ، در صبحدم بوده است. در نتیجه صبحه و غرش - به قرینه فاء در «فأصبحوا» - پیش از صبح; یعنی در شب بر قوم ثمود نازل شده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 94 - 13

13_ کفرپیشگان قوم شعیب ، شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند .

فأصبحوا فی دی_رهم ج_ثمین

«أصبحوا» می تواند به معنای «دخلوا فی الصباح» (به صبح وارد شدند) باشد و نیز می تواند به معنای «صاروا» (شدند و گشتند) باشد. بر اساس معنای نخست، جمله «أصبحوا» دلالت می کند که هلاکت قوم شعیب در آغاز صبحدم بوده است و صیحه و غرش _ به قرینه «فاء» در «أصبحوا» _ پیش از صبح؛ یعنی، در شب تحقق یافته است.

195- هلاکت دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 177

5_ هلاکت و خواری بخشهایی از قوای دشمنان دین ، در جنگ بدر ، عاملی در تخریب روحیه سایر نیروها

لیقطع طرفاً .. فینقلبوا خائبین

«خائبین» از «خبیبه»، به معنای یأس، ناامیدی و نامرادی، حکایت از اثر روانی در باقیمانده کفار است که به مقتضای «فاء» در «فینقلبوا»، این ناامیدی، نتیجه هلاکت و خواری و اسارت گروه زیادی از دشمنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 17 - 3

3 - یادآوری نابودی سربازان دشمن در گذشته تاریخ ، مایه تقویت روحیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) و پیروان آن حضرت در برابر دشمنان

هل أتیک حدیث الجنود

196- هلاکت دشمنان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 2

2_ خداوند ، مکر های پیشینیان علیه پیامبران و برنامه های الهی را بی اثر ساخت و توطئه گران را به هلاکت رسانید .

أولم یروا أنّا نأتی الأرض .. و قد مکر الذین من قبلهم فله المکر جمیعاً

نمی توان جمله «لله المکر جمیعاً» را متفرع بر «قدمکرالذین ..» دانست ؛ زیرا بر مکر کردن کافران این نتیجه مترتب نمی شود که مکرها از آن خداست. بنابراین «فاء» در «فله ...» فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر دارد. کلام با تقدیر آن چنین است: «قد مکر الذین من قبلهم فأبطله الله فله المکر جمیعاً». جمله «أولم یروا ...» قرینه بر این نکته است که خداوند با هلاک سازی آنان مکرشان را باطل ساخت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 13 - 7,8

7- در پی تهدید شدن انبیا از سوی کفار ، خداوند به پیامبران وحی کرد که قطعاً ستمگران را هلاک خواهد کرد .

قالوا .. لنخرجنکم ... فأوحی إلیهم ربهم لنهلکن الظالمین

8- حمایت از انبیا، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان، مقتضای ربوبیت خداوند

فَأَوْحَىٰ إِلَيْهِمْ رَبَّهُمْ لِنُهْلِكَنَّ الظَّالِمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 9 - 3، 2

2- نابودی دشمنان، وعده خداوند به پیامبران و مؤمنان

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ.. وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

3- خداوند، به وعده خویش مبنی بر نجات پیامبران و مؤمنان و هلاکت دشمنان، عمل کرد.

ثُمَّ صَدَقْنَاهُمُ الْوَعْدَ فَأَنْجَيْنَاهُمْ وَمَنْ نَشَاءُ وَأَهْلَكْنَا الْمُسْرِفِينَ

«صدق» (مصدر «صدقنا») در دو چیز استعمال می شود: 1_ در اعتقاد است، که در این صورت به معنای اعتقاد مطابق با

ص: 178

واقع خواهد بود. 2_ در جوارح و افعال انسان، که در این صورت به معنای انجام دادن کار به طور شایسته و بایسته خواهد بود. (مفردات راغب). در آیه بالا معنای دوم منظور است. گفتنی است ماده «صدق» در مواردی به دو مفعول متعدی می شود که این آیه یکی از آن موارد است.

197- هلاکت دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 2

2_ خداوند ، مکر های پیشینیان علیه پیامبران و برنامه های الهی را بی اثر ساخت و توطئه گران را به هلاکت رسانید .

أولم يروا أننا نأتى الأرض . . . وقد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعاً

نمی توان جمله «لله المکر جميعاً» را متفرع بر «قدمکرالذین . . .» دانست ؛ زیرا بر مکر کردن کافران این نتیجه مترتب نمی شود که مکرها از آن خداست. بنابراین «فاء» در «فله . . .» فصیحه است و دلالت بر جمله ای مقدر دارد. کلام با تقدیر آن چنین است: «قد مکر الذین من قبلهم فأبطله الله فله المکر جميعاً». جمله «أولم يروا . . .» قرینه بر این نکته است که خداوند با هلاک سازی آنان مکرشان را باطل ساخت.

198- هلاکت دشمنان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 46 - 1

1- توطئه کنندگان بر ضد پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به گرفتار شدن در عذاب هلاکت بار به هنگام تلاش های روزانه ، تهدید شدند .

أفأمن الذين مكروا السيئات . . . أو يأخذهم في تقلبهم

«أخذ» (گرفتن) کنایه از هلاکت است و «تقلب» (تصرف) می تواند کنایه از هرگونه تلاش، رفت و آمد و فعالیت باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 47 - 1

1- توطئه گران علیه پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به هلاکت در حال وحشت و هراس تهدید شدند .

أفأمن الذين مكروا السيئات . . . أو يأخذهم على تخوف

«أخذ» (گرفتن) کنایه از هلاکت و «على تخوف» حال برای مفعول «يأخذ» است. «تخوف» ممکن است از ریشه «خوف» به معنای ترس

باشد.

199- هلاکت دشمنان مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 9 - 2،3

2- نابودی دشمنان ، وعده خداوند به پیامبران و مؤمنان

ص: 179

ثم صدقنهم الوعد. .. وأهلكنا المسرفين

3- خداوند، به وعده خویش مبنی بر نجات پیامبران و مؤمنان و هلاکت دشمنان، عمل کرد.

ثم صدقنهم الوعد فأنجينهم و من نشاء و أهلكنا المسرفين

«صدق» (مصدر «صدقنا») در دو چیز استعمال می شود: 1- در اعتقاد است، که در این صورت به معنای اعتقاد مطابق با واقع خواهد بود.

2- در جوارح و افعال انسان، که در این صورت به معنای انجام دادن کار به طور شایسته و بایسته خواهد بود. (مفردات راغب). در آیه بالا

معنای دوم منظور است. گفتمی است ماده «صدق» در مواردی به دو مفعول متعدی می شود که این آیه یکی از آن موارد است.

200- هلاکت دنیوی بخیلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - لیل - 92 - 11 - 4

4 - سقوط و هلاکت ثروتمندان بخیل در دنیا و آخرت، گواه بی ثمر بودن ثروت و واهی بودن احساس بی نیازی آنان از پاداش های الهی است.

استغنی . . . و ما یغنی عنه ماله إذا تردی

201- هلاکت دنیوی ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 9

9- ستم پیشگان و تکذیب کنندگان آیات الهی، در خطر هلاکت و نابودی با عذاب های الهی

کذبوا بایت ربهم . . . و کل کانوا ظلمین

202- هلاکت دنیوی فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 11، 7، 5

5- خداوند، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند.

فأهلكنهم بذنوبهم

7_ خداوند با غرق کردن فرعونیان آنان را به هلاکت رساند .

وَأَغْرَقْنَا آلَ فِرْعَوْنَ

11_ هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذَلِكْ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مَغِيرًا نِعْمَهُ أَنْعَمَهَا عَلَىٰ قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا... وَكُلَّ كَانُوا ظَالِمِينَ

ص: 180

203- هلاکت دنیوی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 5,6

5_ خداوند ، فرعونیان و کافران پیش از آنان را به سبب تکذیب آیات الهی و ارتکاب گناهان به هلاکت رساند .

فأهلکنهم بذنوبهم

6_ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

كدأب ءال فرعون . . . فأهلکنهم بذنوبهم

204- هلاکت دین ستیزان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 6,7

6- نابودی کافران دین ستیز و پیروزی مسلمانان ، قانونمند و دارای وقت مناسب است .

خلق الإنس من عجل سَأُوریکم ءای تی فلا تستعجلون

برداشت یاد شده از ارتباط میان این آیه و آیه قبل استفاده شده است؛ بدین ترتیب که مؤمنان با مشاهده برخورد گستاخانه مشرکان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی صبرانه منتظر تحقق وعده الهی، مبنی بر هلاکت دشمنان و پیروزی مسلمانان بودند. و خداوند آنان را به صبر و شتاب نکردن فراخوانده است. گفتنی است برداشت فوق بر اساس این است که مخاطبان جمله «سَأُوریکم... فلا تستعجلون» مسلمانان باشند.

7- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان ، از آیات الهی است .

سَأُوریکم ءای تی

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به «آیات» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

205- هلاکت ذلت پذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 55 - 9

9- هلاکت و نابودی، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفّ قومه... فأغرقنهم أجمعين

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

ص: 181

206- هلاکت سپاه فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 24 - 8

8- قوای نظام فرعونى ، محکوم به نابودى و ناتوان از پایداری در برابر اراده الهی

و اترك البحر رهواً إثمهم جند مغرقون

207- هلاکت شبانه قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 82 - 3

3 - اقدام خداوند به نابود ساختن قارون ، در شب همان روز که خود را با تجمل ویژه اش بر مردم نمایانده بود .

فخرج على قومه فى زينته .. فحسفنا به ... و أصبح الذين تمنوا مكانه بالأمس

قيد «بالأمس» (دیروز) در این آیه، بیانگر مطلب یاد شده است.

208- هلاکت شتر صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 7، 2، 4

2- قوم ثمود ، ناقه صالح را پی کرده ، آن را به هلاکت رساندند .

ففقروها

زمانی که با شمشیر بر پاهای شتر یا اسب، ضربه وارد کنند، گفته می شود: «عَقَرْتُ» (صحاح اللغة). گاهی فعل «عقر» در موردی به کار

می رود که آن را «نحر» کرده باشند. (مصباح)

4- قوم ثمود ، برای دستیابی به آب اختصاصیِ ناقه صالح ، آن را هلاک کردند .

و سقىها .. ففقروها

بیان هشدار به ثمودیان، در مورد آب شربِ ناقه و آن گاه سخن گفتن از تکذیب و عقر، نشانگر آن است که انگیزه قوم ثمود از پی کردن ناقه،

چشم داشت آنان به آب مورد نیاز آن بوده است.

7 - کشتن ناقه صالح ، جلوه طغیان گری قوم ثمود

کذبت ثمود بطغویها .. فکذبوه فعقروها

209- هلاکت شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 10 - 5

5- شیاطین ، پیش از استفاده از اطلاعات و اخبار غیبی از آسمان ، نابود می شوند .

إلا من خطف الخطفه فأتبعه شهاب ثاقب

ص: 182

210- هلاکت طغیانگران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 6 - 3

3 - نابود ساختن سرکشان ، جلوه ربوبیت خداوند و در راستای رشد و تعالی راه پیامبران است .

رَبِّک

211- هلاکت ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 47 - 2،4

2_ ظالمان در معرض نابودی با عذاب الهی هستند.

إن أتیکم عذاب اللّٰه بغتة أو جهرة هل یهلك إلا القوم الظلمون

4_ هلاکت با عذاب الهی تنها دامنگیر اقوام ستمگر می شود.

هل یهلك إلا القوم الظلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 93 - 17

17_ ظالمان نمی توانند خود را از مهلکه مردن و عذاب خوارکننده پس از آن رهایی بخشند.

و الملئکة باسطوا أیدیهم أخرجوا أنفسکم الیوم تجزون عذاب الهون

جمله «أخرجوا أنفسکم» خطاب ملائکه به ظالمان است، که اگر می توانید خود را از این مهلکه نجات بخشید. این سخن ملائکه از سر استهزا و بیان عجز ظالمان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 8،14

8_ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن يشأ يذهبكم و يستخلف من بعدكم ما يشاء

14 _ پدید آوردن نسلها و جوامع موجود به جای اقوام پیشین، نشان قدرت الهی بر نابود ساختن جوامع ستم پیشه

إن يشأ يذهبكم . . . كما أنشأكم من ذرية قوم ءاخريين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 137 - 7

7 _ نابودی ستمگران و حاکمیت مستضعفان از سنت های خداوند است .

و أورثنا القوم الذين كانوا يستضعفون . . . و تمت كلمت ربك الحسنی

خداوند به جای کلمه کوتاهی مانند بنی اسرائیل پس از «أورثنا»، وصف آنان، یعنی «القوم الذين . . .»، را می آورد تا به این

ص: 183

نکته اشاره کند که حمایت خداوند مخصوص بنی اسرائیل نبوده، بلکه سنت خدا بر این است که مستضعفان را بر مستکبران پیروزی دهد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 13 - 14، 8

8- حمایت از انبیا، با هلاکت مخالفان ستمگر آنان، مقتضای ربوبیت خداوند

فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظالمين

14- هلاکت و سقوط ستمگران از سنت های خداوند

لنهلكن الظالمين

آوردن «لنهلكن الظالمين» با قیده‌های تأکیدی لام و نون و فعل مضارع، که دلالت بر استمرار می‌کند، می‌تواند برای بیان سنت یاد شده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 14 - 5

5- رهایی از چنگال ظالمان با هلاک شدنشان و سکونت در جای آنان، تنها برای کسانی میسر است که از مقام و وعید خداوند بترسند.

لنهلكن الظالمين . ولنسكننكم الأرض من بعدهم ذلك لمن خاف مقامي و خاف وعيدي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 16 - 1

1- جباران منحرف، علاوه بر هلاکت دنیوی، در آخرت نیز گرفتار جهنم می‌شوند.

و خاب كل جبار عنيد . من ورائه جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 46 - 1

1- هلاکت و عذاب دنیوی ستم پیشگان تاریخ از سوی خداوند، علی‌رغم مکر و چاره اندیشی های فراوان و قدرتمندانه آنان

وسكنتم في مسكن الذين ظلموا... وقد مكروا مكرهم... وإن كان مكرهم لتزول منه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 47 - 2

2- عذاب و هلاکت ستم پیشگان و پیروزی رسولان ، وعده خداوند به آنان

و أنذر الناس يوم يأتيهم العذاب فيقول الذين ظلموا .. وقد مكروا مكرهم ... فلاتح

برداشت فوق از ارتباط این آیه با آیات قبل، که درباره عذاب ستمگران بود، استفاده می شود. گفتنی است «فاء» تفریع در «فلاتحسبن» مؤید این ارتباط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 11 - 7

ص: 184

7- خداوند ، پس از نابود کردن اقوام ستمگر ، مردم دیگری را از نو پدید آورد و جایگزین آنان ساخت .

و أنشأنا بعدها قومًا آخرين

«إنشاء» (مصدر «أنشأنا») به معنای ایجاد و پدید آوردن شیء جان دار و تربیت آن است (مفردات راغب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 12 - 2

2- ظهور علایم و نشانه های عذاب ، قبل از هلاکت و نابودی جوامع ستمگر

فلما أحسوا بأسنا

برداشت یاد شده مبتنی بر این نکته است که مقصود از احساس عذاب، مشاهده علایم و نشانه های عذاب باشد. فرار عذاب شوندگان در این هنگام، مؤید همین مطلب است؛ زیرا اگر خود عذاب احساس می شد، فرصت و راهی برای فرار وجود نمی داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 18 - 8

8- هلاکت و نابودی جوامع ستمگر گذشته ، نمونه ای از پیروزی حق بر باطل

و کم قصمنا من قریه کانت ظالمه. .. بل نقذف بالحق علی البطل فیدمغه فإذا هو زاهق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 45 - 1

1 - هلاکت و نابودی بسیاری از جوامع ستم پیشه در طول تاریخ با عذاب خداوند

فکأین من قریه أهلکنها و هی ظالمه

جمله «أهلکنها» به تقدیر «أهلکنها أهلها» می باشد. «خواء» (مصدر «خاویه») به معنای سقوط کردن و فرو ریختن و «عرش» مفرد («عروش») به معنای سقف است. «شید» (مصدر «مشید») نیز برای دو معنا به کار می رود: ساختمان سفید را گچ کاری کردن و بنایی را بلند و برافراشته ساختن. بنابراین «قصر مشید» می تواند به معنای کوشک برافراشته و بلند و یا به معنای کاخ سفید و گچ کاری شده باشد؛ یعنی، کم نیستند شهرها و سرزمین هایی که مردمشان را به خاطر ظلم و بی دادگری، نابود کردیم و اکنون دیوارهای خانه هایشان روی سقف فرو ریخته و چاه های متروک و کاخ های سفید برافراشته، که بی صاحب مانده است. گفتنی است که آیه یاد شده متضمن توصیه به مشرکان صدر اسلام است که در فرجام کار جوامع پیشین بنگرند و ببینند که قهر الهی بر سر آنها و شهرهایشان چه آورده است و از آن عبرت

بگیرند و دست از مخالفت با پیامبر (صلی الله علیه و آله) بردارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 48 - 7

7- عذاب اخروی در پی هلاکت و عذاب دنیوی ، در انتظار ستمگران است .

و کأین من قریه . . . و إلیّ المصیر

جمله «إلیّ المصیر» می تواند تهدید به عذاب اخروی در پی عذاب دنیوی (ثم أخذتها) ظالمان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 185

9- هلاکت و نابودی، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفّ قومه .. فأغرقنهم أجمعين

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 28 - 15

15 - ظالمان حق ناپذیر، مستحق نفرین و نابودی اند .

ولا تزد الظالمين إلا تبارًا

212- هلاکت عمرو بن عبدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بلد - 90 - 6 - 5

5 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « يقول أهلكت مالاً لبدأً » قال : هو عمرو بن عبدود حين عرض عليه علي بن أبي طالب (ع) الإسلام يوم الخندق وقال : فأين ما أنفقت فيكم مالاً لبدأً و كان أنفق مالاً في الصدّ عن سبيل الله فقتله علي (ع) ;

امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «يقول أهلكت مالاً لبدأً» روایت شده که فرمود: گوینده این سخن عمرو بن عبدود بود، آن زمان که حضرت علی بن ابی طالب(ع) در روز [غزوه] خندق، اسلام را بر او عرضه کرد؛ وی گفت: کجا رفت آن اموال زیادی که در مورد شما خرج کردم؟ و او اموال [زیادی] را در راه جلوگیری از راه خدا صرف کرده بود پس حضرت علی(ع) او را کشت».

213- هلاکت غافلگیرانه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - سجده - 32 - 26 - 10

10 - هلاکت امت های کفرپیشه، به صورت ناگهانی و غافل گیرانه، بوده است .

أهلکنا من قبلهم من القرون یمشون فی مسکنهم

احتمال دارد که جمله «یمشون..» حال برای مفعول فعل «أهلکنا» باشد که متضمن معنای ناگهانی بودن هلاک است.

214- هلاکت فاسقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 35 - 19

19- هلاکت و بدفرجامی ، تنها از آن فاسقان و پرده دران حریم ارزش ها است .

فهل يهلك إلا القوم الفـسقون

ص: 186

215- هلاکت فرزند فاسد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 81 - 3

3- از میان رفتن فرزند ناصالح و جایگزینی آن به وسیله فرزندی صالح، جلوه ای از ربوبیت خدا برای پدر و مادر مؤمن است.

بیدلهما ربّهما خیرًا منه

216- هلاکت فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 129 - 5

5_ موسی (ع) در عین امیدواری به هلاکت فرعون و حاکمیت یافتن بنی اسرائیل، نگران عدم ایجاد شرایط آن از سوی قوم خویش بوده است.

عسی ربکم أن یهلک عدوکم و یتخلفکم فی الأرض

کلمه «عسی» حکایت از آن دارد که موسی (ع) یقین به هلاکت فرعون و حاکمیت یافتن قومش نداشته است و شاید دغدغه خاطر او بدان جهت بود که وی اطمینان نداشت مردمش شـرایی را که برای پیروزی مطرح ساخته بود (استعینوا بـالله ..) رعایت کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 103 - 5

5- کیفر سخت و هلاکت بار فرعون و فرعونیان از سوی خداوند، پس از اتمام حجت با آنان بود.

و لقد آتینا موسی تسع ءایـت .. فأراد أن یتفزّهـم ... فأغرقنـه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 49 - 3

3 - اعطای تورات به موسی (ع)، پس از هلاکت فرعون و یاران او

فکانوا من المهلکین . و لقد آتینا موسی الکتـب

با توجه به ذکر اعطای کتاب به حضرت موسی (ع) پس از بیان فرجام کار فرعون و فرعونیان و هلاکت و نابودی آنان، این برداشت به دست

می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 6

6_ هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذبوا بآئتنا فدمّرنهم تدميراً

ص: 187

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 39 - 1

1 - قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

وقرون و فرعون و هـ من

«قارون» عطف بر «عاداً» است . «عاداً» مفعول فعل مقدر (أهلكنا) است .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 11،14،15

11 - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

وقرون و فرعون و هـ من . . . و ما كانوا سـبقین . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

14 - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظلمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم ولـكن كانوا أنفسهم يظلمون

15 - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 10 - 2

2 - آگاهی دقیق پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به فرجام هلاکت بار فرعون

ألم تر كيف . . . و فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 11 - 4

4 - طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد... و ثمود... وفرعون... الذين طغوا في البلد

217- هلاک فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 50 - 11، 13، 4

4 - خداوند ، نجات بخش بنی اسرائیل و هلاک کننده فرعونیان

فأنجينكم و أغرقنا آل فرعون

11 - تماشای نابودی فرعونیان از نعمت های خداوند به بنی اسرائیل

و إذ فرقنا بكم البحر . . . و أغرقنا آل فرعون و أنتم تنظرون

ص: 188

چون آیات مورد بحث در صدد بیان نعمتهایی است که خداوند به بنی اسرائیل ارزانی داشته بود، می توان گفت: مفاد جمله «و أنتم تنظرون» نیز به منظور بیان نعمت، آورده شده است.

13 - خاطره نجات بنی اسرائیل و هلاکت خاندان فرعون با شکافته شدن دریا ، خاطره ای عبرت آموز و شایسته و بایسته به یاد داشتن

و إذ فرقنا بكم البحر . . . و أنتم تنظرون

«إذ فرقنا» عطف بر «نعمتی» در آیه 47 است. بنابراین «إذ فرقنا» نیز مفعول برای «أذكروا» می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 129 - 4,8

4_ موسی (ع) ، قوم خویش را به هلاکت فرعونیان و حاکمیت بنی اسرائیل بر سرزمین مصر امیدوار ساخت .

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یستخلفکم فی الأرض

8_ نابودی فرعونیان و به حاکمیت رسیدن بنی اسرائیل ، پرتوی از ربوبیت خداوند نسبت به آنان

عسی ربکم أن یهلك عدوكم و یستخلفکم فی الأرض

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 137 - 2,3,6,16

2_ خداوند با نابودسازی فرعونیان ، تمام سرزمین آنان را ، از شرق تا غرب ، در اختیار بنی اسرائیل قرار داد .

و أورثنا القوم الذین کانوا یتضعفون مشرق الأرض و مغربها

3_ سرزمینی که خداوند پس از هلاکت فرعونیان در اختیار بنی اسرائیل قرار داد ، سرزمینی پربرکت و بسیار حاصلخیز بود .

مشرق الأرض و مغربها التی برکنا فیها

6_ وعده هلاکت فرعونیان و حاکمیت یافتن بنی اسرائیل بر سرزمین آنان ، از وعده های نیکوی خداوند به قوم موسی

و تمت کلمت ربک الحسنی علی بنی إسرئیل

کلمه «الحسنی» (زیباتر) صفت برای «کلمت» است.

16_ خداوند پس از هلاکت فرعونیان ، کاخ ها و خوش نشین های آنان را بکلی ویران کرد .

و دمرنا ما کان یصنع فرعون و قومه و ما کانوا یعرشون

«تدمیر» (مصدر دمرنا) به معنای نابودن کردن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 103 - 5

5- کیفر سخت و هلاکت بار فرعون و فرعونیان از سوی خداوند ، پس از اتمام حجت با آنان بود .

و لقد ءاتینا موسی تسع ءایت . . . فأراد أن یستفزهم . . . فأغرقه و من معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 104 - 1

1- دستور خداوند به بنی اسرائیل ، پس از هلاک فرعونیان مبنی بر انتخاب سرزمین مورد نظرشان (شام یا مصر) برای سکنی گزیدن

و قلنا من بعده لبنی إسرءیل اسکنوا الأرض

ص: 189

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح . . . ثم أخذتهم فكيف كان نكير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 49 - 3

3 - اعطای تورات به موسی (ع) ، پس از هلاکت فرعون و یاران او

فكانوا من المهلكين . ولقد آتينا موسى الكتـب

با توجه به ذکر اعطای کتاب به حضرت موسی (ع) پس از بیان فرجام کار فرعون و فرعونیان و هلاکت و نابودی آنان، این برداشت به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 36 - 6

6 - هلاکت فرعون و قومش ، پس از اتمام حجت خدا با آنان به وسیله موسی و هارون (ع) بوده است .

فقلنا اذهبا إلى القوم الذين كذبوا بآئتنا فدمرنهم تدميراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 67 - 6

6 - انتقام الهی از فرعونیان ، هشدار جدی به همه کفرپیشگان حق ستیز است .

إنّ في ذلك لآية و ما كان أكثرهم مؤمنين

با توجه به لحن تهدید آمیز این آیه و بیان این که علت انتقام گرفتن خداوند از فرعونیان، این بود که بیشتر آنان از پذیرفتن ایمان امتناع ورزیدند، برداشت یاد شده به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 68 - 4

4 - هلاکت فرعونیان ، نمود عزّت و قدرت پیروزمند خداوند

ثمّ أغرقنا الآخرين . . . وإن ربك لهو العزيز الرحيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 55 - 5

5 - غرق شدن و نابودی تمامی فرعونیان ، در پی انتقام الهی از ایشان

فأغرقنهم أجمعين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 28 - 1,7

ص: 190

1- هلاکت فرعونیان از پس روزگار رفاه و حق ستیزی ، نمودی از برنامه خداوند در انتقام از مجرمان

إِنَّا مُنْتَقِمُونَ . . . کَذَلِكِ وَأُورْثْنَهَا

تعبیر «کذلک» از پی ترسیم فرجام شوم فرعونیان، تأکیدی بر مطلب و اشاره ای است به این که آنچه برای آنان اتفاق افتاده، نمودی از جریانی مستمر و سنتی الهی است.

7- بازگشت بنی اسرائیل به مصر و برخورداری آنان از ثروت و امکانات آن سرزمین ، پس از هلاکت فرعونیان *

کَذَلِكِ وَأُورْثْنَهَا قَوْمًا آخِرِينَ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که مراد از «قوماً آخرین» تمام بنی اسرائیل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 33 - 7

7- بیان هلاکت فرعونیان و نجات بنی اسرائیل از سوی خداوند ، پیامدار تهدید برای مشرکان و نویدی برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مؤمنان

و لَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِي إِسْرَائِيلَ . . . بِلِوَا مَبِينٍ

با توجه به این که آیات گذشته، در زمینه رویارویی مشرکان و مؤمنان بود؛ طرح سرگذشت فرعونیان و بنی اسرائیل، پیامدار مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 18 - 3

3 - سرنوشت هلاکت بار فرعونیان و قوم ثمود ، نمونه ای بارز از برخورد تند و قهرآمیز خداوند با کافران است .

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ . . . فِرْعَوْنَ وَثَمُودَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مگه بر تکذیب تهدید های الهی ، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان ، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

218- هلاکت قارون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 81 - 1

1 - اقدام خداوند به از میان برداشتن قارون و فرو بردن وی و خانه اش در درون زمین

فخسفنا به و بداره الأرض

ص: 191

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 39 - 1

1 - قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

وقرون و فرعون و هـ من

«قارون» عطف بر «عاداً» است. «عاداً» مفعول فعل مقدر (أهلكنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 11،14،15

11 - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

وقرون و فرعون و هـ من . . . و ما كانوا سـبقين . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

14 - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم ولـكن كانوا أنفسهم يظلمون

15 - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فكلاً أخذنا بذنبه . . . و ما كان الله ليظلمهم

219- هلاکت قدرت طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 78 - 7

7 - تعلق اراده الهی بر نابودسازی جوامع قدرت طلب و زراندوز پیش از قارون ، با خشم و قهر خود

أولم يعلم أنّ الله قد أهلك من قبله من القرون . . . ولا يستل عن ذنوبهم المجرمون

220- هلاکت قدرتمندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- تاریخ بشر ، شاهد عذاب و هلاکت جوامعی قدرتمندتر و زران‌دوزتر از قارون بوده است .

أولم يعلم أن الله قد أهلك من قبله من القرون من هو أشد منه قوة وأكثر جمعاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 13 - 6

6- هلاکت برخی از جوامع نیرومند در گذشته تاریخ ، به خاطر کفرورزی

و کائین من قریه .. . اهلکن_هم

ص: 192

221- هلاکت قوم ابراهیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح . . . ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

222- هلاکت قوم تبع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 37 - 4

4- آگاهی اهل مکه ، از سرگذشت هلاکت بار قوم تبع

أهم خیر أم قوم تبع

از این که قرآن، قبلاً سخنی از قوم «تبع» به میان نیاورده و در این جا به ذکر نام آن برای عبرت آموزی مشرکان مکه اکتفا کرده است، مطلب بالا قابل استفاده است.

223- هلاکت قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 79 - 2

2_ صالح (ع) با دریغ و دلسوزی بر ثمودیان مشرف به هلاکت از میان آنان رفت .

فتولی عنهم و قال یقوم

لحن آیه و نیز اضافه کلمه «قوم» به یاء متکلم، بیانگر تحسر و دلسوزی صالح نسبت به مردم خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 62 - 16

16_ «عن أبي جعفر (ع) قال: إن رسول الله (صلى الله عليه وآله) سأل جبرئيل: كيف كان مهلك قوم صالح (ع)؟ فقال: يا محمد (صلى الله عليه وآله) ان صالحاً بعث إلى قومه و هو ابن سته عشره سنه . . . و كان لهم سبعون صنماً يعبدونها من دون الله . . .»

از امام باقر(ع) روایت شده است که فرمود: رسول خدا(صلی الله علیه و آله) از جبرئیل پرسید: هلاکت قوم صالح چگونه بود؟ گفت: ای محمد! همانا صالح به سوی قوم خود مبعوث شد در حالی که شانزده سال داشت . . . و برای آن قوم هفتاد بت بود که آنها را به غیر از خدا می پرستیدند...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 67 - 10، 11، 1

1_ کفرپیشگان قوم ثمود ، با غرشی مهیب به هلاکت رسیدند .

ص: 193

10_ « عن أبي عبدالله (ع) (في إهلاك قوم صالح) : . . . لما كان نصف الليل أتاهم جبرئيل (ع) فصرخ بهم صرخه خرقه تلک الصرخه أسماعهم و فلقه قلوبهم و صدعت أكبادهم . . . فأصبحوا في ديارهم و مضاجعهم موتى أجمعين ثم أرسل الله عليهم مع الصيحه النار من السماء فأحرقتهم أجمعين . . . » ;

از امام صادق(ع) [درباره هلاکت قوم صالح] روایت شده است: چون نیمه شب فرارسید، جبرئیل نزد آنان آمد. پس فریادی بلند بر سرشان زد که گوشهای آنان را پاره کرد و قلبهایشان را شکافت و جگرهایشان را درید؛ در نتیجه صبحگاه آن شب، همه آنان در خانه ها و بسترهایشان مرده بودند. سپس خداوند همراه با آن فریاد آتشی از آسمان فرستاد که همه را سوزاند . . .».

11_ « عن رسول الله (صلى الله عليه و آله) قال : . . . هـؤلاء قوم صالح (ع) . . . عتوا عن أمر ربهم . . . فأهلك الله من كان في مشارق الأرض و مغاربها منهم إلا رجلاً كان في حرم الله فمنعه حرم الله من عذاب الله تعالى . . . » ;

از رسول خدا(صلى الله عليه و آله) روایت شده است که فرمود: . . . اینان قوم صالح بودند . . . از فرمان پروردگار خود سرپیچی کردند . . . پس خداوند از آن قوم همه آنان را که در مشرقها و مغربهای زمین بودند هلاک کرد مگر یک مرد را که در حرم خدا بود و حرم خدا او را از عذاب الهی مصون داشت . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 68 - 1

1_ عذاب نازل شده بر قوم ثمود ، موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در دیار ایشان شد .

كأن لم يغنوا فيها

«غنى» (مصدر لم يغنوا) به معنای اقامت کردن و سکنی گزیدن است. ضمیر در «فیها» به «دیار» در آیه قبل برمی گردد و جمله «كأن لم يغنوا فيها»؛ یعنی، گویا قوم ثمود در دیارشان اقامت نکرده بودند و این کنایه از بین رفتن دیار آنان است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 95 - 4

4_ قوم ثمود ، از رحمت خدا محروم شدند و با عذاب های الهی به هلاکت رسیدند .

كما بعدت ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح . . . ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤنون - 23 - 42 - 1

1 - اراده خداوند مبنی بر پیدایش جوامع جدید و استمرار یافتن حیات بشری بر روی زمین ، پس از اضمحلال ثمود (قوم صالح)

ثم أنشأنا من بعدهم قرونًا آخرین

«إنشاء» (مصدر «أنشأنا») به معنای پدید آوردن است. ضمیر «هم» در «من بعدهم» به جامعه پس از نوح (قوم ثمود که با

ص: 194

صحبیه نابود شدند) باز می‌گردد. «قرون» جمع «قرن» است و «قرن» به مجموعه‌ای از انسان‌ها که در یک عصر و با هم زندگی می‌کنند گفته می‌شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 38 - 1

1 - خداوند، قوم عاد، ثمود و اصحاب رسّ را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی درهم شکست و نابود ساخت.

و عَادًا و ثَمُودًا و أَصْحَابِ الرَّسِّ و قُرُونًا بَيْنَ ذَلِكَ كَثِيرًا

نصب کلمه‌های «عاداً»، «ثموداً» و «اصحاب الرسّ» به وسیله فعلی محذوف «دمّرنا» و «أهلکنا» می‌باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 1, 3

1 - خداوند، پیش از هلاکت تکذیب‌کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح، عاد، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت‌آموزی آنان، مثل‌های روشنگرانه‌ای زده بود.

فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذبوا بآئتنا... و قوم نوح... و عادًا و ثمودًا و

3 - همه مردمان عاد، ثمود، اصحاب رسّ و مردم دوران‌های بین اقوام یاد شده، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او، به شکل شگفت‌آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند.

و كَلَّا تَبَرَّنَا تَتَّبِرًا

«تتبریر» (مصدر «تبرنا») به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان‌العرب). «تتبرراً» - که مفعول مطلق برای «تبرنا» است - نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت‌آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 159 - 4

4 - هلاکت ثمودیان، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند

فأخذهم العذاب... إن ربك لهو العزيز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - عاد و ثمود ، دو قوم هلاک شده با عذاب الهی اند .

فأخذتهم الرجفة . . . وعادًا و ثمودًا

«عادًا و ثمودًا» منصوب به فعل مقدر «أهلکنا» است.

2 - خانه های بازمانده از دو قوم عاد و ثمود ، نشانِ هلاکت و نابودی آنان به عذاب الهی است .

وعادًا و ثمودًا وقد تبین لکم من مس_کنهم

احتمال دارد «من مساکنهم» متعلق به «تبیین» باشد و فاعل «تبیین» مستتر و مرجع آن «إهلاکنا» باشد و احتمال دارد «من» زاید و «مساکن» در محل رفع و فاعل «تبیین» باشد. در هر دو صورت، نکته یاد شده، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 195

11 - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

وقررون وفرعون وهـمـن... و ما كانوا سـبقین . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

14 - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظلمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فكلاً أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم ولـكن كانوا أنفسهم يظلمون

15 - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فكلاً أخذنا بذنبه .. و ما كان الله ليظلمهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 31 - 7، 5

5 - قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان ، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

7 - آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان

إني أخاف عليكم مثل... دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگکردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 17 - 7

7 - هلاکت قوم ثمود ، با صاعقه خوارکننده و خفت آور

فأخذتهم صـعقه العذاب الهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 44 - 5

5- فراگیری صاعقه بر قوم ثمود، در عین هشیاری و در مقابل چشمان آنان

فأخذتهم الصعقه و هم ينظرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 51 - 2

2- از میان رفتن قوم ثمود و باقی نماندن نسل کافر ایشان، پس از عذاب و انتقام الهی

و أنه أهلک . . . و ثموداً فما أبقی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 52 - 1

1- قوم نوح، قومی هلاک شده به اراده خداوند، قبل از عاد و ثمود

ص: 196

وَأَنَّهُ أَهْلَكَ عَادًا . . . وَثَمُودًا . . . وَقَوْمِ نُوحٍ مِنْ قَبْلِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 30 - 2

2- سرگذشت هلاکت بار قوم ثمود، دلیلی بر حقانیت عذاب ها و هشدار های خداوند

کذبت ثمود بالنذر . . . فکیف کان عذابی و نذر

خداوند، پس از بیان موضع تکذیب گرانه ثمودیان نسبت به هشدارهای الهی؛ انسان ها را به این حقیقت متوجه ساخته است که «ببیند چگونه عذاب ها و انذارهای الهی تحقق پذیرفت و عملی گردید».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 5 - 1

1 - قوم ثمود، به وسیله صاعقه کوبنده و سرکش به هلاکت رسیدند .

فَأَمَّا ثَمُودُ فَأُهْلِكُوا بِالطَّاغِيَةِ

«طاغیه» در اصل، به معنای سرکش و متجاوز از حد و مرز است؛ ولی مقصود از آن در آیه شریفه _ برابر نظر مفسران _ صاعقه است. البته در آیه 13 سوره «فصلت» بدان تصریح شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 18 - 3

3 - سرنوشت هلاکت بار فرعونیان و قوم ثمود، نمونه ای بارز از برخورد تند و قهرآمیز خداوند با کافران است .

إِنَّ بَطْشَ رَبِّكَ . . . فرعون و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 19 - 6

6 - اصرار کافران مگه بر تکذیب تهدید های الهی، با وجود آگاهی آنان از هلاکت فرعونیان و ثمودیان، شگفت آورتر از کفرورزی پیشینیان است .

بل الذین کفروا فی تکذیب

اضراب که از حرف «بل» استفاده می شود ممکن است نظر به این داشته باشد که تکذیب گری مردم مکه در قیاس با کفر پیشینیان اعجاب آورتر است؛ زیرا به رغم دیدن سرنوشت آنها، تهدید را دروغ شمردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 9 - 2

2 - آگاهی دقیق پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، به فرجام هلاکت بار قوم ثمود

ألم تر کیف . . . و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 11 - 4

ص: 197

4- طغیان، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد... و ثمود... وفرعون... الذين طغوا في البالد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 11 - 6

6- قوم ثمود، محروم سازنده خود از کمالات نفسانی و گرفتار فساد و تباهی بودند.

وقد خاب من دسئها. كذبت ثمود بطغويها

این آیه، بیانگر یکی از مصادیق آیه قبل است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 14 - 8

8- خداوند، بر قوم ثمود به جهت کشتن ناقه، عذابی فراگیر نازل کرده، اعضای بدن آنان را از هم متلاشی ساخت.

فدمدم عليهم ربهم بذنبهم

اطلاق «دمدمه» _ که بر پوشاندن و فراگیری دلالت دارد _ بر هلاکت ثمودیان، به جهت آن بود که خداوند، آنان را با عذاب و هلاکت پوشاند (مقایس). جمله «دمدمت الشیء» _ که گاهی با حرف «علی» و گاهی بدون آن استعمال می شود (قاموس) _ زمانی کار برد دارد که چیزی را به زمین کوبیده و آن را شکسته و قطعه های آن را پراکنده سازند. (صحاح اللغه)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 15 - 1,2

1- برچیدن ثمودیان از زمین، حادثه ای ناچیز در برابر قدرت خداوند و خالی از هرگونه پیامد نامطلوب

و لایخاف عقبیها

ضمیر «عقباها»، به «دَمْدَمَه» و یا به «ثمود» بر می گردد. در صورت دوم مراد «عقبی هلاکتهم» خواهد بود.

2- خداوند، از آثار هلاکت ثمودیان پروایی نداشته و ترسی از پیامد های آن ندارد.

و لایخاف عقبیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 8, 7, 6

6_ تمامی تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، با عذاب نازل شده از جانب خداوند به هلاکت رسیدند .

و قطعنا دابر الذین کذبوا

دابر هر چیز به معنای آخر آن است. «قطع دابر» یعنی نابودسازی آخرین نفر ؛ و این کنایه از نابودی همگان است.

7_ اصرار قوم عاد بر کفر و امید نرفتن به ایمانشان ، عامل نزول عذاب و هلاکت آنان

و قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

چون تکذیب آیات الهی ملازم با عدم ایمان، بلکه برخاسته از بی ایمانی است، می توان گفت جمله «ما کانوا مؤمنین» یا اشاره به این معنا دارد که تکذیب کنندگان هلاک شده اهل ایمان نبودند و توفیق گرایش به توحید به طور کلی از آنان سلب

ص: 198

شده بود، و یا اشاره به طایفه ای دیگر غیر از تکذیب کنندگان دارد. یعنی کسانی که تکذیب نکردند، ایمان نیز نیاوردند. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

8_ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند.

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 5

5_ نابودی کفرپیشگان قوم عاد و جایگزینی اقوامی دیگر به جای آنها، هشدار هود (ع) به آنان

فإن تولّوا... و یستخلف ربی قومًا غیرکم

«استخلاف» به معنای جانشین ساختن و جایگزین کردن است و این معنا در آیه شریفه، مستلزم نابود کردن قوم عاد می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح، عاد، ثمود، ابراهیم، لوط، اصحاب مدین و فرعونیان، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 38 - 1

1_ خداوند، قوم عاد، ثمود و اصحاب رس را به خاطر تکذیب آیات و رسولان الهی در هم شکست و نابود ساخت.

و عادًا و ثمودًا و أصحاب الرّسّ و قرونًا بین ذلک کثیرًا

نصب کلمه های «عادًا»، «ثمودًا» و «أصحاب الرّسّ» به وسیله فعلی محذوف «دمرنا» و «أهلکنا» می باشد. گفتنی است علت هلاکت اقوام یاد شده، همان تکذیب است که در آیات قبل در باره فرعونیان و قوم نوح آمده بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 1,3

1_ خداوند، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح، عاد، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان، مثل های روشنگرانه ای زده بود.

فقلنا اذهبوا إلى القوم الذين كذبوا بآي_تنا . . . و قوم نوح ... و عادًا و ثمودا و

3_ همه مردمان عاد، ثمود، اصحاب رسّ و مردم دوران های بین اقوام یاد شده، به خاطر تکذیب آیات خدا و رسولان او، به شکل شگفت آوری درهم شکسته شده و نابود گردیدند.

و كلاً تَبْرِنَا تَبْيِيراً

«تَبْيِيراً» (مصدر «تَبْرِنَا») به معنای درهم شکستن و هلاک کردن است (لسان العرب). «تَبْيِيراً» _ که مفعول مطلق برای «تَبْرِنَا» است _ نیز برای تأکید معنای درهم شکستن و هلاک کردن و نوع شگفت آور آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 140 - 4

ص: 199

4 - هلاکت قوم عاد ، نمود عزت و قدرت قاهر خداوند .

فَكَذَّبُوهُ فَأَهْلَكْنَاهُمْ... وَإِنَّ رَبَّكَ لَهُوَ الْعَزِيزُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 38 - 1,2

1 - عاد و ثمود ، دو قوم هلاک شده با عذاب الهی اند .

فَأَخَذْتَهُمُ الرِّجْفَ... وَعَادًا وَثَمُودًا

«عاداً و ثموداً» منصوب به فعل مقدر «أهْلَكْنَا» است.

2 - خانه های بازمانده از دو قوم عاد و ثمود ، نشان هلاکت و نابودی آنان به عذاب الهی است .

وَعَادًا وَثَمُودًا وَقَدْ تَبَيَّنَ لَكُمْ مِنْ مَسْـُٔلِهِمْ

احتمال دارد «من مساکنهم» متعلق به «تَبَيَّنَ» باشد و فاعل «تَبَيَّنَ» مستتر و مرجع آن «إِهْلَاكُنَا» باشد و احتمال دارد «من» زاید و «مساکن» در محل رفع و فاعل «تَبَيَّنَ» باشد. در هر دو صورت، نکته یاد شده، به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 11,14,15

11 - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ، نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

وَقَارُونَ وَفِرْعَوْنَ وَهَامَانَ... وَمَا كَانُوا سَابِقِينَ . فَكَلَّا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ

14 - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فَكَالًا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ... وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

15 - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فَكَالًا أَخَذْنَا بِذُنُوبِهِمْ... وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُظْلِمَهُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

7- آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان

إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ مِثْلَ... دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگ کردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 25 - 8

8- هلاکت قوم عاد، نمودی از سنت الهی در مجازات جوامع جرم پیشه

كذلك نجزي القوم المجرمين

ص: 200

از تعبیر «کذلک نجزی» _ با توجه به فعل مضارع که مفید استمرار است _ سنت استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 26 - 2

2- هلاکت قوم عاد ، به رغم داشتن توان و نیرویی قوی و گسترده ، هشدار است به تمامی مشرکان .

و لقد مکّنهم فیما إن مکّنکم فیه

گرچه مورد آیه، مشرکان مکه است؛ ولی در هشدار الهی، دیگر مشرکان نیز با آنها تفاوتی ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 52 - 1

1 - قوم نوح ، قومی هلاک شده به اراده خداوند ، قبل از عاد و ثمود

و أنّه أهلک عاداً . . . و ثموداً . . . و قوم نوح من قبل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 18 - 3

3 - ترغیب مردم از سوی خداوند ، برای تأمل در سرنوشت هلاکت بار قوم عاد

کذّبت عاد فکیف کان عذابی و نذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 6 - 1

1 - قوم عاد ، به وسیله بادی سرکش ، بسیار سرد و توفنده به هلاکت رسیدند .

و أمّا عاد فأهلکوا بریح صرصر عاتیه

«صرصر»؛ یعنی، صدای شدید و یا [هوای] سرد شدید؛ به گونه ای که بسوزاند. «عُتُو» (مصدر «عاتیه») به معنای استکبار و تجاوز از حد است. (قاموس المحيط)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- طغیان ، عامل هلاکت قوم عاد و ثمود و زمینه ساز نابودی فرعون

ألم تر كيف فعل ربك بعاد... و ثمود... و فرعون... الذين طغوا في البُلْد

225- هلاکت قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 1

1_ خداوند قوم لوط را به سبب مخالفتشان با لوط و استمرارشان بر عمل شنیع لواط به هلاکت رساند .

فانجینه و أهله إلا امرأته كانت من الغبرین

ص: 201

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 84 - 1

1_ خداوند با فروریختن بارانی بی نظیر (بارشی از سنگ) بر سر قوم لوط، آنان را به هلاکت رساند.

و أمطرنا علیهم مطراً

«مَطْر» مفعول به برای «أمطرنا» است و نکره آمدنش حکایت از آن دارد که بارشی عجیب و بی نظیر بوده است و با توجه به آیه 82 از سوره هود (و أمطرنا علیها حجاره ..) معلوم می شود که عذاب قوم لوط سنگباران بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 70 - 11

11_ از میان بردن قوم لوط، مأموریت فرشتگان حاضر در پیشگاه ابراهیم (ع)

إنا أرسلنا إلى قوم لوط

از آیه 76 و نیز آیات مربوط به داستان لوط(ع) معلوم می شود هدف از فرستادن فرشتگان به سوی قوم لوط، به هلاکت رساندن آنان بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 71 - 12

12_ زمان آگاهی ابراهیم (ع) به دارا شدن فرزند و نوه (اسحاق و یعقوب) اندکی پیش از به هلاکت رسیدن قوم لوط بود.

إنا أرسلنا إلى قوم لوط. وامرأته قائمه فضحكت فبشرن.ها یاسح_ق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 82 - 2,4

2_ خداوند، علاوه بر زیر و رو کردن دیار قوم لوط، با فرو فرستادن سجّیل (سنگ گل) آنان را به هلاکت رساند.

فلما جاء أمرنا .. أمطرنا علیها حجاره من سجّیل

«سجّیل» کلمه ای است که در اصل فارسی بوده (سنگ گل) و آن گاه که در زمان عربی استعمال شده و به اصطلاح معرّب گشته، به صورت «سجّیل» تلفّظ شده است (لسان العرب).

4_ خداوند ، به دست فرشتگان مهمان لوط ، دیار قوم لوط را تخریب کرد و آنان را هلاک ساخت .

إنا أرسلنا إلى قوم لوط ... إنا رسل ربك ... فلما جاء أمرنا جعلنا عـليها سافلها

از اینکه خداوند، فرشتگان را برای تخریب دیار قوم لوط می فرستد (إنا أرسلنا إلى قوم لوط) و در عین حال تخریب آن دیار و نزول عذاب را به خودش نسبت می دهد (جعلنا عالیها سافلها) چنین استفاده می شود که: فرشتگان به منزله وسیله ای برای نزول عذاب بوده و کار آنها جلوه ای از فعل خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 74 - 7

7- زیر و رو شدن شهر و دیار قوم لوط و هلاکت آنان ، مصداق و مظهر عذاب دردناک الهی

تبیء عبادی ... و أن عذابی هو العذاب الألیم ... فأخذتهم الصیحه ... فجعلنا عـلیه

ص: 202

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

10 - قوم نوح ، عاد ، ثمود ، ابراهیم ، لوط ، اصحاب مدین و فرعونیان ، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح . . . ثم أخذتهم فكيف كان نكير

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 172 - 1

1 - هلاکت قوم لوط ، پس از خروج وی و خاندان مؤمنش از شهر

فنجینَه و أهله . . . ثم دمرنا الأخرین

«تدمیر» (مصدر «دمرنا») مرادف «إهلاک» و به معنای نابود کردن و از میان برداشتن است؛ یعنی، «سپس دیگران را هلاک گردانیدیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 173 - 1

1 - بارش بارانی از سنگ گِل (سجیل) بر قوم لوط ، پس از هلاکت آنان و ویرانی کامل دیارشان

ثم دمرنا الأخرین . و أمطرنا علیهم مطراً

«إمطار» (مصدر «أمطرنا») به معنای بارانیدن است. «مطراً» مفعول «أمطرنا» و تنکیر آن تنکیر تنويع است؛ یعنی، «بر روی آنان نوعی

باران فرو ریختیم». در سوره حجر (آیه 74) نوع باران را بیان کرده است: «فجعلنا عالیها سافلها و أمطرنا علیهم حجاره من سجیل؛

شهرشان را زیروورو کردیم و بر آنان سنگ هایی از سجیل (سنگ گِل) فرو ریختیم».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 174 - 2

2 - هلاکت قوم فساد پیشه لوط و نجات وی و خاندانش - به جز همسر وی - نمودی از سنت مستمر الهی در یاری رسانی به حق و

سرکوب باطل

إنّ فی ذلک لآیه

نشانه و مایه عبرت بودن سرگذشت قوم لوط، در صورتی است که درباره دیگر امت ها قابل تکرار باشد و به تعبیر دیگر، سنتی مستمر به

شمار آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 175 - 5

5 - هلاکت قوم لوط ، نمود عزت و قدرت پیروزمند خداوند

ثم دمرنا الآخرين . . . وإن ربك له العزيز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 134 - 2

2 - قوم لوط ، گرفتار عذاب هلاکت بار الهی شدند .

وإن لوطاً لمن المرسلين . إذ نجّيناه وأهله

ص: 203

نجات حضرت لوط و خاندانش، نشانگر نابود شدن قوم لوط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 1

1 - همسر حضرت لوط، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

«غابر» (مفرد «غابرين») به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 136 - 1

1 - تمام افراد قوم لوط که در شهر ماندند، به عذاب هلاکت بار الهی گرفتار و کیفر شدند.

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ . إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ . ثُمَّ دَمَرْنَا الْأَخْرِينَ

«تدمیر» (مصدر «دمرنا») به معنای اهلاک و نابود کردن از روی کیفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 32 - 2

2 - حضور فرشتگان به محضر ابراهیم (ع)، قبل از ایفای مأموریت خود در نابودی قوم لوط

قال فما خطبكم أيها المرسلون . قالوا إنا أرسلنا إلى قوم مجرمين

مفسران این مأموریت را - به قرینه «لترسل» - بعد از حضور یافتن ملائکه در منزل ابراهیم (ع) دانسته اند. البته آیات مربوط به قوم لوط در سوره هود مؤید همین معنا است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 53 - 2

2 - هلاکت قوم لوط، به وسیله زیرورو شدن سرزمین آنان

«اتفاک» به معنای زیرورو شدن است. «قرای مؤتفکه»؛ یعنی، آبادی هایی که با اهلش زیرورو شده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 54 - 1

1 - مدفون گشتن قوم لوط در پوششی گران ، در پی سقوط و هلاکت

و المؤتفكه أهوی . فغشّیها ما غشّی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 34 - 3

3 - هلاکت تمامی قوم لوط با عذاب الهی ؛ به جز شخص لوط (ع) و خاندان او

إنا أرسلنا عليهم حاصبًا إلاءال لوط

ص: 204

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 38 - 3,4

3 - عذاب قوم لوط ، عذابی فراگیر و مایه نابودی همه آنان

و لقد صبّحهم بکره عذاب مستقرّ

وصف «مستقرّ» می رساند که طوفان شن، آن قدر استمرار یافت تا تمامی قوم لوط به هلاکت رسیدند.

4 - برجای ماندن آثار عذاب نازل شده بر قوم لوط ، پس از هلاکت آنان

و لقد صبّحهم بکره عذاب مستقرّ

واژه «مستقرّ» می تواند نظر به استمرار یافتن آثار عذاب نازل شده بر قوم لوط داشته باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

226- هلاکت قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 64 - 5

5_ خداوند ، قوم نوح (ع) را به خاطر تکذیب آیاتش ، با غرق کردن در آب به هلاکت رساند .

و أغرقنا الذين كذبوا بآياتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 10

10_ قوم عاد نخستین جامعه سامان یافته در پی هلاکت قوم نوح

اذكروا إذ جعلكم خلفاء من بعد قوم نوح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 39 - 2

2_ عذاب دنیوی کافران قوم نوح ، عذابی ذلت آور ، خوارکننده و هلاک سازنده بود .

من يأتيه عذاب يخزيه

«إخزاء» (مصدر یخزیه) به معنای ذلیل و خوار کردن و نیز به معنای هلاک ساختن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 43 - 12

12_ کفرپیشگان قوم نوح ، در طوفان آب غرق شدند و به هلاکت رسیدند .

فکان من المغرقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 10

ص: 205

10 - قوم نوح، عاد، ثمود، ابراهیم، لوط، اصحاب مدین و فرعونیان، اقوام هلاک شده با عذاب استیصال

فقد کذبت قبلهم قوم نوح... ثم أخذتهم فکیف کان نکیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 1

1_ خداوند، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح، عاد، ثمود و اصحاب رسّ برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان، مثل های روشنگرانه ای زده بود.

فقلنا اذها إلى القوم الذین کذبوا بأی_تنا... و قوم نوح... و عادًا و ثمودا و

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 120 - 1

1 - غرق شدن و هلاکت قوم نوح، پس از نجات وی و همراهانش

ثم أغرقنا بعد الباقین

«إغراق» (مصدر «أغرقنا») به معنای غرق کردن است. مضاف الیه «بعد» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «بعد نجات نوح و من معه». «الباقیین» جمع همراه با «ال» جنس و مفید استغراق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 121 - 1

1 - نجات نوح (ع) و پیروانش و هلاکت کفرپیشگان قوم وی، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إنّ فی ذلک لآیه و ما کان اکثرهم مؤمنین

«ذلک» به جریان نجات نوح (ع) و پیروان وی و نیز هلاکت قوم کفرپیشه وی اشاره دارد. «آیه» در این جا مرادف «عبره» می باشد و نکره آمدن آن بیانگر عظمت آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 31 - 5,7

5 - قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان، مهم ترین اقوام هلاک شده تاریخ *

مثل دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

7- آشنایی مردم عصر فرعون از سرگذشت هلاکت بار قوم نوح، عاد، ثمود و اقوام پس از آنان

إتی أخاف علیکم مثل... دأب قوم نوح... و الذین من بعدهم

هشدار مؤمن آل فرعون به مردم و بازگوکردن سرگذشت عبرت آموز اقوام یادشده برای ایشان، می تواند گویای برداشت بالا باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - حاقه - 69 - 11 - 1

1 - نابودی قوم نوح، با طغیان آب و غرق شدن

إتّا لّمّا طغا الماء

این آیه درصدد بیان سرگذشت اولین قوم عقوبت شده است که در آیه قبل، بدان اشاره شده و آن قوم نوح است.

ص: 206

227- هلاکت کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 127 - 2,3

2_ هلاکت و خواری بزرگان سپاه کفر در جنگ بدر *

و لقد نصرکم اللہ ببدر . . . ليقطع طرفاً من الذین کفروا

برخی از مفسّرین، «طرفاً» رابه معنای اشراف و بزرگان گرفته اند، به استناد اساس اللغه که گفته است: «من اطراف العرب یعنی من اشرافهم».

3_ خداوند ، هلاک کننده و خوارکننده کافران

ليقطع طرفاً من الذین کفروا او یکبتهم

فاعل «ليقطع»، ضمیری است که به «اللّه» ارجاع می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 2,6

2_ قدرت خداوند بر نابودی کافران و گنهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقوایسته به جای ایشان

ان اتقوا اللّه . . . ان یشأ یدهبکم ایها الناس و یأت باخرین

6_ تهدید بی تقوایان کفرپیشه به هلاکت و نابودی ، از سوی خداوند

ان اتقوا اللّه و إن تکفروا . . . ان یشأ یدهبکم ایها الناس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 133 - 8

8_ اگر خداوند بخواهد مردم ستمگر و کافر را نابود می کند و نسلهای دیگری را جانشین آنان می سازد.

إن یشأ یدهبکم و یتخلف من بعدکم ما یشاء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8_ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند.

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 7 - 8

7_ تعلق اراده الهی به تحقق یافتن حق و ریشه کن شدن کافران

و یرید الله أن یحق الحق بکلمته و یقطع دابر الکفرین

«دابر» به معنای آخرت است و از بین بردن آخر هر چیز به معنای نابودسازی کامل آن چیز است.

8_ پیاده شدن حق و ریشه کن شدن بنیان کافران، هدف از فرمان خداوند به نبرد با مشرکان مکه در بدر

و يريد الله أن يحق الحق بكلمته و يقطع دابر الكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 8 - 3

3_ تضمین تحقق حق و محو باطل در پرتوریشه کن شدن کافران است .

و يقطع دابر الكافرين. ليحق الحق و يبطل البطل

برداشت فوق بر این اساس است که «ليحق الحق» متعلق به «يقطع . . .» در آیه قبل باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 10

10_ هلاکت کفرپیشگان به عذاب های الهی ، هرگز مایه زیان و ضرری برای خداوند نیست .

و يستخلف ربي قومًا غيركم و لاتضرونه شيئًا

در برداشت فوق ، جمله «لاتضرونه» در ارتباط با «يستخلف ربي . . .» معنا شده است؛ یعنی ، در صورت نابودی شما ، ضرری متوجه خداوند نمی شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 41 - 8

8_ از میان رفتن کفرپیشگان و کوتاه شدن سیطره آنان از زمین ، از فرمان های خداوند است که نقض نخواهد شد و تحقق خواهد یافت .

أولم يروا أننا نأتى الأرض ننقصها من أطرافها والله يحكم لامعقّب لحكمه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 42 - 5,6

5_ نابودی کفرپیشگان توطئه گر در طول تاریخ ، نشانه بی اثر بودن مکر آنان در برابر برنامه های الهی است .

أولم يروا أننا نأتى الأرض ننقصها . . . و قد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعًا

6_ نابودی کفرپیشگان توطئه گر ، دلیل اقتدار خدا بر طرح نقشه ها و برنامه های پنهانی

أولم يروا... وقد مكر الذين من قبلهم فله المكر جميعاً

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

9 - ابراهيم - 14 - 14 - 3

3- تهدید شدن کافران ظالم به مرگ از سوی خداوند ، در پی تهدید شدن انبیای الهی از سوی آنان به اخراج از سرزمین مسکونی خویش

وقال الذين كفروا... لنخرجنكم من أرضنا... فأوحى إليهم ربهم لنهلكن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

10 - كهف - 18 - 55 - 14

14- خداوند براساس سنت خویش ، کافران دوران های پیشین را که از ایمان و استغفار روگردان بودند ، به هلاکت رساند .

ص: 208

إلا أن تأتيهم سنّه الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 6،7

6- نابودی کافرانِ دین ستیز و پیروزی مسلمانان ، قانونمند و دارای وقتِ مناسب است .

خلق الإنس من عجل ساوریکم ءای تی فلا تستعجلون

برداشت یاد شده از ارتباط میان این آیه و آیه قبل استفاده شده است؛ بدین ترتیب که مؤمنان با مشاهده برخورد گستاخانه مشرکان با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، بی صبرانه منتظر تحقق وعده الهی، مبنی بر هلاکت دشمنان و پیروزی مسلمانان بودند. و خداوند آنان را به صبر و شتاب نکردن فراخوانده است. گفتنی است برداشت فوق بر اساس این است که مخاطبان جمله «ساوریکم... فلا تستعجلون» مسلمانان باشند.

7- هلاکت و شکست کافران و دین ستیزان و پیروزی مؤمنان ، از آیات الهی است .

ساوریکم ءای تی

برداشت یاد شده به خاطر این است که از هلاکت کافران و پیروزی مسلمانان به «آیات» تعبیر شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 5،8

5 - خداوند ، اقوام تکذیب گر و کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند ، با عذاب استیصال نابود کرد .

فأملیت للک فرین ثم أخذتهم

«نکیر» به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغییر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله «فکیف کان نکیر»، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

8 - مهلت دادن به کافران حق ستیز و سپس هلاک ساختن آنها ، سنت الهی در طول تاریخ

فقد کذبت قبلهم .. فأملیت للک فرین ثم أخذتهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 5

5 - تبدیل شدن کافران حق ستیز به موجوداتی بی جان - همچون خس و خاشاک - در پی نزول عذاب

فجعلنهم غناء

«جعل» (مصدر «جعلنا») در جمله بالا، به معنای گردانیدن و تغییر دادن از صورتی یا حالتی، به صورت یا حالت دیگر است. «غناء» نیز به خس و خاشاک روی آب گفته می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 44 - 10

10 - افول تمدن ها و هلاکت جوامع کفریته ، نمودی است از خشم و نفرین الهی در حق آنان

فأتبعنا بعضهم بعضًا. .. فبعداً لقوم لایؤمنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 209

4- پاکسازی نهایی زمین از وجود کافران ، وعده ای حتمی و تخلف ناپذیر

و إذا وقع القول عليهم .. أن الناس كانوا بـایـتنا لایوقنون

تعبیر «أنّ الناس ..» دربرگیرنده همه کافران است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 8 - 1

1 - مؤاخذه هلاکت بار ملت های کفرپیشه و مقتدر پیشین از سوی خداوند

فأهلکنا أشدّ منهم بطشاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 55 - 9

9 - هلاکت و نابودی ، فرجام ملت های ذلت پذیر و پیرو کفر و ستم

فاستخفّ قومه .. فأغرقنهم أجمعین

از این که فرعونیان با ضعف و زبونی در برابر دستگاه جبار فرعونی سرانجام به هلاکت رسیدند، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 10 - 6,9

6- نابودی دیار کافران و هلاکت ایشان ، نمودی از ذلت آنان و پوچی فرجامشان *

فتعسّأ لهم و أضلّ أعمّ لهم .. دمر الله علیهم

بدان احتمال که «دمر الله علیهم» تفسیر و بیان نمودی از «تعسّأ لهم» باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

9- هشدار خداوند به کافران ، نسبت به استمرار اراده او بر نابودی ملت های کفرپیشه

دمر الله علیهم و للک فرین أمث لها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- هلاکت جوامع کفرپیشه در گذشته تاریخ، نشانی آشکار از بی یآوری کافران در قبال کیفر خداوند

دَمِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ ... وَأَنَّ الْكَافِرِينَ لَا مَوْلَى لَهُمْ

از ارتباط «دَمِّرَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ...» با «مولى لهم»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 38 - 4

4 - آفریدگار جهان، قادر بر نابود ساختن کافران و منکران معاد *

و كَمْ أَهْلَكْنَا ... وَ لَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ

بنابراین که تذکر به خالقیت خداوند، در ادامه آیات تهدیدی (كم أهلکنا قبلهم من قرن) باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 210

9- تشویق و ترغیب مردم از سوی خداوند ، به مطالعه و تأمل در سرنوشت هلاکت بار جوامع کفرپیشه گذشته

ألم یأتکم نبؤا الذین کفروا من قبل . . . لهم عذاب أليم

استفهام در «ألم یأتکم . . .»، ضمن آن که برای تقریر مسأله است، برای تشویق و ترغیب نیز می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 7 - 1

1 - کافران ، از هنگام افکنده شدنشان در دوزخ ، با ناخوشایندترین صداها روبه رو خواهد شد .

إذا ألقوا فیها سمعوا لها شهيقًا

«شهیق»، به معنای زشت ترین و ناخوشایندترین صداها است (لسان العرب).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - ملک - 67 - 19 - 5

5 - پرواز پرندگان بر فراز زمین ، دلیل و نشانه توانایی خداوند بر عذاب و هلاکت کافران

فکیف کان نکیر . أولم یروا الی الطیر ... ما یمسکهنّ إلاّ الرحمن

ذکر پرواز پرندگان به عنوان نشانه قدرت خدای رحمان - پس از یادآوری کفر و عذاب کافران پیشین - می تواند به منظور ارائه نمونه و جلوه ای از قدرت همه جانبه خداوند در جهان باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 41 - 1

1 - توانایی خداوند بر نابودی امت ها (همچون کافران) و جایگزین کردن امت های برتر و بهتر از آنها (همچون مؤمنان)

فلا أقسم . . . إنا لقرءون . علی أن نبذل خیرًا منهم

درباره زمان تبدیل و مقصود از آن در این آیه، دو احتمال وجود دارد: 1- نابودی کافران و جایگزین کردن مردم خوب و مؤمن به جای آنان در دنیا؛ 2- تبدیل کافران و دیگر انسان ها به انسان های برتر و مناسب حیات اخروی در قیامت. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - نوح - 71 - 26 - 3، 1

1 - درخواست نوح (ع) از درگاه پروردگار مبنی بر نابودی تمامی کافران و مشرکان حق ناپذیر عصر خود و قطع نسل آنان

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـفرین ديارًا

واژه «دیار»، همواره پس از نفی قرار می گیرد و شامل همه انسان ها می شود.

3 - کافران و بت پرستان حق ناپذیر، مستحق نفرین و نابودی اند .

وقال نوح ربّ لاتذر علی الأرض من الـکـفرین ديارًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 19 - 2

2 - کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین، مستحق هلاکت و نابودی اند .

ص: 211

إِنَّهُ فَكَّرَ وَقَدَّرَ . فَقَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مدثر - 74 - 20 - 2

2- کافران حق ناپذیر و اندیشه گر علیه دین ، مستحق شدیدترین عقوبت و نابودی اند .

ثُمَّ قَتَلَ كَيْفَ قَدَّرَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 4

4- توانایی خداوند بر آفرینش انسان ، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقناهم .. . وإذا شئنا بدلنا أمثـلهم تـبـديلاً

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند _ پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران _ استفاده می شود.

228- هلاکت کافران اطراف مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16_ شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لا يزال الذين كفروا تصيبهم بما صنعوا قارعه . . . حتى يأتي وعد الله

229- هلاکت کافران پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 11

11_ هلاکت فرعونیان و امت های کافر پیشین ، نمودی از زوال نعمت ها در نتیجه ظلم و گناه

ذلك بأن الله لم يك مغيراً نعمه أنعمها على قوم حتى يغيروا . . . و كل كانوا ظلمين

230- هلاکت کافران در غزوه بدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 6

6_ هلاکت کافران در جنگ بدر کیفری از سوی خداوند به سبب تکذیب آیات الهی و انکار رسالت پیامبر (صلی الله علیه و آله)

کذاب ءال فرعون . . . فأهلکنهم بذنوبهم

ص: 212

231- هلاکت کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 15

15_ شکستو نابودی کفرپیشگان و پیروزی اهل ایمان ، از تهدید های خداوند به کافران و از وعده های او به مؤمنان عصر بعثت

حتی یأتی وعد الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 17 - 2

2 - هشدار خداوند به مشرکان و کافران لجوج صدراسلام ، مبنی بر به نابودی کامل آنان و جایگزین کردن مردمی دیگر به جای آنها

إن یشاء یدهبکم .. ما ذلک علی الله بعزیز

232- هلاکت کافران قوم ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 78 - 4,5,3,1

1_ کفرپیشگان قوم ثمود با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا فی دارهم جثمین

«رجفه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فأخذتهم الرجفه» (لرزش آنان را فراگرفت) می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید بر اندام آنان مستولی شد و نیز می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه و زلزله ای شدید آنان را فراگرفت.

3_ کافران قوم ثمود بر اثر عذاب الهی به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا فی دارهم جثمین

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فروافتادن شخص به سینه خود است.

4_ کفرپیشگان قوم ثمود شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و در صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا فی دارهم جثمین

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «دخلوا فی الصبح» (داخل در صبح شدند) باشد نه به معنای «صاروا» بر این مبنا «فأصبحوا . . .» می‌رساند که هلاکت در اولین لحظه صبح اتفاق افتاده و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح یعنی در شب، بر کافران قوم ثمود عارض شده است.

5_ کافران قوم ثمود پس از تمام شدن حجت بر آنان و اصرارشان بر کفرورزی و از میان بردن ناقه صالح به هلاکت رسیدند .

قال الملائئین استکبروا . . . فأخذتهم الرجفة

کلمه «فاء» در «فأخذتهم» نزول عذاب را بر حقایق بیان شده در آیات قبل مرتبط می‌سازد که از آنهاست کفرورزی قوم صالح، پی کردن ناقه و . . .

ص: 213

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 91 - 4, 6, 3, 2, 1

1 - کفرپیشگان قوم شعیب با گرفتار شدن به لرزشی شدید به هلاکت رسیدند .

فأخذتهم الرجفة فأصبحوا في دارهم جثمين

«رجفه» به معنای اضطراب و لرزش است و به قرینه «فأصبحوا ..» معلوم می شود که آن لرزش بسیار شدید بوده است. قابل ذکر است که «فأخذتهم الرجفه»، (لرزش آنان را فراگرفت) هم می تواند به این معنی باشد که لرزشی شدید به اندام آنان مستولی شد و هم می تواند به این معنی باشد که زمین لرزه شدید آنان را فراگرفت.

2 - کافران قوم شعیب پس از تمام شدن حجت الهی بر آنان و اصرارشان به کفرورزی و مبارزه با شعیب و مؤمنان به وی ، به هلاکت رسیدند .

قال الملاء .. فأخذتهم الرجفة

کلمه «فا» در «فأخذتهم» نزول عذاب را بر قضایای بیان شده در آیات قبل مرتبط می سازد و از آن قضایاست، کفرورزی مردم مدین، مبارزه آنان با شعیب و در آخر دعای شعیب که خواهان داوری خداوند شد.

3 - کافران قوم شعیب شب هنگام به عذاب گرفتار شدند و صبحگاهش به هلاکت رسیدند . *

فأصبحوا في دارهم جثمين

برداشت فوق مبتنی بر این است که «اصبحوا» به معنای «ادخلوا في الصباح» (داخل در صبح شدند) باشد، نه به معنای «صاروا». بر این مبنا «فأصبحوا ...» می رساند که هلاکت به هنگام صبح اتفاق افتاد و در نتیجه عذاب لرزش پیش از صبح، یعنی در شب، بر کافران قوم شعیب عارض شده است.

4 - کفرپیشگان قوم شعیب بر اثر عذاب الهی ، همگان به رو بر زمین افتادند و هلاک شدند .

فأصبحوا في دارهم جثمين

«جثوم» به معنای به زمین چسبیدن و حرکت نکردن است و برخی گفته اند به معنای فرو افتادن شخص است بر سینه خود.

6 - هلاکت کافران قوم شعیب و نجات مؤمنان آن قوم ، داوری به حق خداوند در میان آنان

ربنا افتح بيننا وبين قومنا بالحق .. فأخذتهم الرجفة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 92 - 1

1_ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعیب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذین کذبوا شعیباً کأن لم یغنوا فیها

ضمیر در «فیها» به «دار» در آیه قبل برمی گردد و «غنی» مصدر «لم یغنوا» به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین «کأن لم یغنوا» یعنی گویا قوم شعیب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

234- هلاکت کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 214

1- کافران مکه با انکار آیات الهی - پس از اتمام حجت بر ایشان - مستحق نابودی و عذاب بودند .

و لو أنّ أهلکُنْهم... فستعلمون من أصحاب الصراط السویّ و من اهتدی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 37 - 5

5- کافران مکه به عذاب و نابودی قریب الوقوع تهدید شدند .

سأوریکم ءای- تی فلاتستعجلون

مقصود از «آیاتی» به قرینه آیات بعد (.. بل تأتیهم بغته...) عذاب و هلاکت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 31 - 2

2 - تهدید کافران مکه از سوی خداوند ، به وقوع حوادثی ناگوار و مرگ آفرین برای ایشان در آینده

قل تربصوا فإتی معکم من المتربصین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 31 - 16

16- شکست و نابودی کفرپیشگان مکه و حوالی آن ، از پیشگویی های قرآن

لایزال الذین کفروا تصیبهم بما صنعوا قارعه... حتی یأتی وعد الله

235- هلاکت کفران کنندگان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 51 - 7,8

7 - همسانی سرنوشت هلاکت بار مرفهان ناسپاس ، برای همیشه تاریخ و یکسانی سنت الهی درباره آنان

قد قالها الذین من قبلهم... فأصابهم سیئات ما کسبوا و الذین ظلموا من هؤلاء سیصی

8 - مرفهان ناسپاس ، در معرض عذاب و سرنوشت هلاکت بار خویش اند .

و الذين ظلموا من هؤلاء سيصيبهم سيئات ما كسبوا

236- هلاکت گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 133 - 2

2_ قدرت خداوند بر نابودی کافران و گناهکاران و جایگزینی مؤمنانی تقوایسته به جای ایشان

ان اتقوا الله .. ان یشأ یدهبکم ایها الناس و یأت باخرین

ص: 215

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 25 - 9

9- مجازات الهی برای جوامع مجرم، مجازاتی سخت ویرانگر و هلاکت بار

كذلك نجزي القوم المجرمين

«كذلك» اشاره به عذاب سخت و ویرانگری دارد که قوم عاد را نابود ساخت. خداوند امت ها را به مجازاتی چنین سخت، هشدار داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - انسان - 76 - 28 - 4

4 - توانایی خداوند بر آفرینش انسان، نشانه توانایی او بر نابود کردن امت های گنه پیشه و کافر و جایگزین کردن دیگران

نحن خلقنهم... وإذا شئنا بدلنا أمثلهم تبديلاً

برداشت یاد شده، از یاد آوری آفرینش انسان از سوی خداوند - پیش از تذکر به هلاکت امت های کافر و جایگزین کردن دیگران - استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - شمس - 91 - 15 - 4

4 - خداوند، از نابود ساختن جامعه های بزرگ آلوده به گناه، نمی هراسد و بر آثار و پیامد های آن سلطه کامل دارد.

ولا يخاف عقبيها

237- هلاکت متجاوزان ايله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 164 - 5,6

5 - پرهیزکنندگان از صید ماهی در میان یهودیان ايله (چه موعظه گران و چه تارکان نهی از منکر) مطمئن به نزول عذاب الهی بر متجاوزان و یا به هلاکت رسیدن ایشان به دست خدا

اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

6_ اطمینان به هلاکت متجاوزان ایله و یا گرفتاری آنان به عذابی سخت ، بهانه تارکان نهی از منکر برای سکوت خویش در برابر آنان و مایه نابجا شمردن عمل موعظه گران (نهی از منکر)

لم تعظون قوماً اللّٰه مهلكهم أو معذبهم عذاباً شديداً

238- هلاکت متخلفان از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 42 - 10

10_ پیامد هلاکت بار سرباز زدن از فریضه جهاد در راه خدا ، دامنگیر خود متخلفان است .

لو استطعنا لخرجنا معكم يهلكون أنفسهم

ص: 216

239- هلاکت متخلفان از غزوه تبوک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 42 - 11

11 - متخلفان از جنگ تبوک (منافقان) ، به تخلف خویش و سوگند های دروغینشان ، در جهت هلاکت خود گام برداشتند .

سیحلفون بالله .. یهلکون انفسهم

240- هلاکت مجرمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 78 - 16

16 - مجرمان و تبه کاران ، سزاوار کیفر مرگ در پیشگاه عدل الهی

أولم يعلم أن الله قد أهلك من قبله من القرون.. ولا یستل عن ذنوبهم المجرمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 35 - 2

2 - ایمان ، مایه مصونیت انسان ، از عذاب هلاکت بار جامعه مجرم و اسراف گر

فأخرجنا من كان فیها من المؤمنین

241- هلاکت مخالفان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 19 - 8

8- هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إن یشأ یدهبکم و یأت بخلق جدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - دلداری خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، نسبت به تثبیت دعوت وی و نابودی مخالفانش

و یمح الله البطل و یحق الحق بکلمته

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «یمح الله الباطل» به صدر آیه «أم یقولون...» مرتبط بوده و در مقام دلداری پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به تهمت ها و جنجال آفرینی های مخالفان کافر باشد.

ص: 217

242- هلاکت مرفهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 51 - 8

8 - مرفهان ناسپاس ، در معرض عذاب و سرنوشت هلاکت بار خویش اند .

و الذین ظلموا من هؤلاء سیصیبهم سیئات ما کسبوا

243- هلاکت مستکبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 137 - 8

8 - مؤده هلاکت مستکبران و حاکمیت یافتن مستضعفان ، از سخنان زیبایی خداوند برای بشریت .

و أورثنا القوم . . . و تمت کلمت ربک الحسنی

244- هلاکت مسرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 35 - 2

2 - ایمان ، مایه مصونیت انسان ، از عذاب هلاکت بار جامعه مجرم و اسراف گر

فأخرجنا من کان فیها من المؤمنین

245- هلاکت مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 137 - 11، 12، 13

11 - شریکان موهوم خداوند با تزئین اعمال ناروا موجبات هلاکت و سردرگمی و اشتباه در دین را برای مشرکان فراهم می سازند.

و کذلک زین . . . لیردوهم و لیلیسوا علیهم دینهم

«ردی» به معنای هلاکت و «لبس» به معنای اشتباه است.

12_ شریکان پنداری به اذن خداوند مشرکان را به هلاکت و سردرگمی می اندازند.

و لو شاء الله ما فعلوه فذرهم

13_ گمراه شدن مشرکان و به هلاکت افکندن آنان از سوی شریکان موهوم خداوند (جنیان و بتها) در قلمرو مشیّت الهی است.

ص: 218

و لو شاء الله ما فعلوه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 85 - 17، 18

17 - هلاکت اقوام مشرک و فسادگر پیشین و رهایی موحدان آن اقوام از عذاب های دنیوی ، دلیلی روشنگر فراسوی قوم شعیب

قد جاء تکم بینه من ربکم

برخی به قرینه آیات گذشته، برآند که مراد از «بینه» در آیه مورد بحث سرگذشت اقوامی است که مشرکانشان بر اثر شرکورزی، تکذیب انبیا و ابتلا به فسادهای اجتماعی، به عذاب گرفتار آمدند و موحدان صلاح پیشه از آن عذابها رهایی یافتند.

18 - نابودی اقوام مشرک و فسادگر پیشین ، روشنگر حقانیت توحید و رسالت پیامبران الهی است .

قد جاء تکم بینه من ربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 101 - 14

14 - پرستش کنندگان خدایان دروغین ، مردمانی تباه شده و خسارت دیده اند .

و ما زادوهم غیر تتیب

«تتیب» در لغت به معانی خسارت دیدن ، خسارت زدن ، هلاکت ساختن و نیز نفرین و درخواست هلاکت و خسارت ، آمده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 19 - 8

8 - هشدار خداوند به مشرکان مخالف پیامبر (صلی الله علیه و آله) مبنی بر اینکه در صورت لزوم آنان را به هلاکت خواهد رساند و گروه جدیدی را جایگزینشان خواهد کرد .

إن یثأ یذهبکم و یأت بخلق جدید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 39 - 12

12- افکنده شدن مشرکان در دوزخ ، همراه با ملامت ، طرد و اهانت است .

فتلقى في جهنم ملومًا مدحورًا

«مدحوراً» به معنای «مطروود» است که در آن معنای اهانت و استخفاف اشراب شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 76 - 4

4- تهدید خداوند به هلاکت حتمی و قریب الوقوع مشرکان ، در صورت اخراج پیامبر (صلی الله علیه و آله) از مکه

وإذا لا يلبثون خلْفَكَ إِلَّا قليلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 219

15 - هلاکت و نابودی اقوام مشرک ، در اثر عذاب الهی ، بخشی از کیفر عمل آنان بوده است .

ليذيقهم بعض الذي عملوا .. فانظروا كيف كان عـقبه الذين من قبل

چون این آیه، در مقام استشهاد برای مفاد آیه پیش است، این نکته به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 16

16 - هلاکت و نابودی جوامع شرک پیشه ، نمودی از زیناباری و خسران آنان

و حقّ عليهم القول .. إنهم كانوا خـسرين

246- هلاکت مشرکان اقوام پیشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 52 - 2

2- موسی (ع) در پاسخ فرعون ، آگاهی دقیق خداوند از مشرکان نابود شده را ، دلیل امکان پذیر بودن عذاب آنان خواند .

قال فما بال القرون الأولى . قال علمها عند ربّي

247- هلاکت مشرکان صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - فاطر - 35 - 17 - 2

2- هشدار خداوند به مشرکان و کافران لجوج صدراسلام ، مبنی بر به نابودی کامل آنان و جایگزین کردن مردمی دیگر به جای آنها

إن یشاء یدهبکم .. ما ذلک علی اللّٰه بعزیز

248- هلاکت مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 53 - 12

12_ هلاکت و نابودی مشرکان مکه در کارزار بدر ، پیامد گناهان و کفرشان به آیات الهی بود .

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ لَمْ يَكُ مَغِيرًا نِعْمَةً أَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ

«ذلك» علاوه بر اینکه اشاره به فرجام شوم فرعونیان و کافران پیش از آنان است، می تواند اشاره به قضایای جنگ بدر و نابودی مشرکان مکه نیز داشته باشد.

ص: 220

249- هلاکت معرضان از انفاق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 38 - 13

13- گروه های ثروت اندوز و بی توجه به احتیاج نیازمندان ، در معرض نابودی و جایگزین شدن گروه های دیگر به جای ایشان

وإن تتولّوا یستبدل قومًا غیرکم

250- هلاکت معرضان از دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 38 - 14

14- ملت های روی گردان از قوانین الهی ، محکوم به زوال *

وإن تتولّوا یستبدل قومًا غیرکم

بنابر این که متعلق «تتولّوا»، مطلق قوانین شرع باشد و تعبیر «یستبدل» نظر به زوال و اضمحلال داشته باشد، برداشت بالا به دست می آید.

251- هلاکت مغضوبان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 81 - 18

18 - سقوط و هلاکت ، سرنوشت حتمی افراد و جوامعی است که مورد غضب خداوند قرار گرفته اند .

و من یحلل علیه غضبی فقد هوی

252- هلاکت مفتریان بر قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 26 - 6

6- هشدار خداوند به افترا زندگان به قرآن کریم مبنی بر نابودی و هلاکت آنان

وإذا قیل لهم ماذا أنزل ربکم قالوا أسـطـر الأولین . . . قد مکر الذین من قبلهم فأت

253- هلاکت مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 85 - 17،18

ص: 221

17_ هلاکت اقوام مشرک و فسادگر پیشین و رهایی موحدان آن اقوام از عذاب های دنیوی ، دلیلی روشنگر فراسوی قوم شعیب

قد جاء تکم بینه من ربکم

برخی به قرینه آیات گذشته، برآند که مراد از «بینه» در آیه مورد بحث سرگذشت اقوامی است که مشرکانشان بر اثر شرکورزی، تکذیب انبیا و ابتلا به فسادهای اجتماعی، به عذاب گرفتار آمدند و موحدان صلاح پیشه از آن عذابها رهایی یافتند.

18_ نابودی اقوام مشرک و فسادگر پیشین ، روشنگر حقانیت توحید و رسالت پیامبران الهی است .

قد جاء تکم بینه من ربکم

254- هلاکت مکذبان آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 8

8_ خداوند علاوه بر تکذیب کنندگان آیات الهی از قوم عاد ، غیر مؤمنان ایشان را نیز به هلاکت رساند .

قطعنا دابر الذین کذبوا بآیتنا و ما کانوا مؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - انفال - 8 - 54 - 9

9_ ستم پیشگان و تکذیب کنندگان آیات الهی ، در خطر هلاکت و نابودی با عذاب های الهی

کذبوا بآیت ربهم .. و کل کانوا ظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 8

8- نابودی تکذیب کنندگان پیامبران و آیات الهی ، کیفری که هر لحظه و در هر شرایط انتظار وقوع آن وجود دارد .

و لو آتانا أهلکنهم بعداب .. فتربصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 37 - 8

8_ تکذیب کنندگان آیات و رسولان الهی، علاوه بر هلاکت دنیوی، در آخرت نیز دچار عذابی دردناک و رنج آور خواهند شد.

الذین کذبوا بآئتنا فدمرنهم... کذبوا الرسل أغرقنهم... و أعتدنا للظالمین

255- هلاکت مکذبان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 97 - 4

4_ هلاکت امت های بی تقوا و تکذیب کننده پیامبران، عبرتی برای امت های بعدی است.

ص: 222

و لكن كذبوا فأخذناهم .. فأمن أهل القرى أن يأتيهم بأسنا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

11 - طه - 20 - 135 - 8

8- نابودی تکذیب کنندگان پیامبران و آیات الهی، کیفری که هر لحظه و در هر شرایط انتظار وقوع آن وجود دارد.

و لو آتانا أهلكنهم بعذاب .. فتربصوا فستعلمون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

11 - حج - 22 - 44 - 5

5 - خداوند، اقوام تکذیب گر و کفر پیشه تاریخ را پس از این که از فرصت داده شده استفاده نکردند و هم چنان بر کفر و انکار خود پای فشردند، با عذاب استیصال نابود کرد.

فأملیت للک فرین ثم أخذتهم

«نکیر» به معنای انکار (تغییر) است. و مقصود از آن به قرینه آیه بعد، تغیر نعمت به محنت، حیات به مرگ و نابودی و آبادانی به ویرانی است. گفتنی است که استفهام در جمله «فکیف کان نکیر»، استفهام تعجیبی و بیانگر شدت کیفر است.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

12 - فرقان - 25 - 37 - 8, 5

5_ گرفتاری تکذیب کنندگان پیامبران الهی و آیات او به قهر و هلاکت خداوند، از نشانه های قدرت خدا و درس عبرتی برای همه مردمان

الذین کذبوا بأی-تنا فدمرنهم-هم تدمیرًا . و قوم نوح ... أغرقنهم-هم و جعلنهم للناس

8_ تکذیب کنندگان آیات و رسولان الهی، علاوه بر هلاکت دنیوی، در آخرت نیز دچار عذابی دردناک و رنج آور خواهند شد.

الذین کذبوا بأی-تنا فدمرنهم-هم .. کذبوا الرسل أغرقنهم-هم ... و أعتدنا للظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

16 - زمر - 39 - 25 - 6

6 - سرنوشت شوم و هلاکت بار تکذیب کنندگان پیامبران در گذشته، عبرت آموز برای دیگران

كذّب الذين من قبلهم فأتىهم العذاب من حيث لا يشعرون

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - ق - 50 - 14 - 6

6_ هلاکت تکذیب کنندگان انبیا در گذشته تاریخ ، هشدارى به تکذیب گران پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دین الهی

كذّبت قبلهم ... كلّ كذّب الرسل فحقّ وعيد

ص: 223

256- هلاکت مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 16 - 1

1 - هلاکت و نابودی گروه های بسیاری از تکذیب کنندگان دین در گذشته

ألم نهلك الأولين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - مرسلات - 77 - 17 - 1,2

1 - تهدید شدن تکذیب گران دین ، از سوی خداوند به هلاکت و نابودی

ثم تتبعهم الآخريين

2 - تکذیب گران دین ، در معرض هلاکت و نابودی

ثم تتبعهم الآخريين

از این که خداوند، پیشینیان را نابود کرده و پسینیان را به هلاکت تهدید نموده است، استفاده می شود که تکذیب گران، همیشه در معرض چنین برخوردی از سوی خداوند می باشند.

257- هلاکت مکذبان شعيب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 92 - 1

1_ عذاب فرود آمده بر تکذیب کنندگان شعيب و کفرپیشگان مدین موجب نابودی آنان و تخریب آثار زندگانی در آن دیار شد .

الذين كذبوا شعيباً كأن لم يغنوا فيها

ضمیر در «فیها» به «دار» در آیه قبل برمی گردد و «غنی» مصدر «لم يغنوا» به معنای اقامت کردن و سکونت گزیدن است. بنابراین «کأن لم يغنوا» یعنی گویا قوم شعيب در دیارشان اقامت نکرده بودند. و این کنایه از نابودی دیار آنان است.

258- هلاکت مکذبان معاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- آفریدگار جهان، قادر بر نابود ساختن کافران و منکران معاد *

و کم أهلكنا . . . ولقد خلقنا السموات والأرض

بنابراین که تذکر به خالقیت خداوند، در ادامه آیات تهدیدی (کم أهلكنا قبلهم من قرن) باشد، برداشت بالا استفاده می شود.

ص: 224

259- هلاکت مکذبان موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 39 - 1

1 - خداوند، پیش از هلاکت تکذیب کنندگان موسی (ع) و اقوام نوح، عاد، ثمود و اصحاب رس برای اتمام حجت و عبرت آموزی آنان، مثل های روشنگرانه ای زده بود.

فقلنا اذهبنا إلى القوم الذين كذبوا بآيتنا... و قوم نوح... و عادًا و ثمودا و

260- هلاکت مکذبان هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 1

1 - هلاکت قوم عاد، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود.

فكذبوه فأهلكنهم

261- هلاکت منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 19 - 7

7 - شکست، ناکامی و زوال، فرجام منافقان

والله محيط بالكافرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 52 - 3،9

3 - مؤمنان صدر اسلام در انتظار هلاکت منافقان به عذاب الهی یا به دست اهل ایمان بودند.

و نحن نترصد بكم أن يصيبكم الله بعذاب من عنده أو بأيدينا

9 - اطمینان مؤمنان صدر اسلام به سرنوشت نیک خویش و هلاکت و نابودی منافقان

نحن نتربص بكم .. بعداب من عنده أو بأيدينا فتربصوا إنا معكم متربصون

262- هلاکت منحرفان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- ابراهیم - 14 - 16 - 1

1- جباران منحرف ، علاوه بر هلاکت دنیوی ، در آخرت نیز گرفتار جهنم می شوند .

و خاب کلّ جبار عنید . من ورائه جهنم

ص: 225

263- هلاکت موجودات

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 88 - 7

7 - هر چه جز خدا ، در معرض هلاکت و نابودی است .

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

264- هلاکت ناگهانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 46 - 4

4- هلاکت ناگهانی ، از جمله عذاب های دنیوی خداوند است .

أَوْ يَأْخُذْهُمْ فِي تَقَلُّبِهِمْ

265- هلاکت ناگهانی فرعونیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 29 - 2

2- هلاکت و نابودی فرعونیان ، سریع و ناگهانی و بدون کمترین فرصت و مجال تدبیر و بازنگری

و ما كانوا منظرين

266- هلاکت هامان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 39 - 1

1 - قارون و فرعون و هامان ، سه شخصیت هلاک شده با عذاب الهی اند .

وقرون و فرعون و هـمـن

«قارون» عطف بر «عاداً» است. «عاداً» مفعول فعل مقدر (أهلکنا) است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 40 - 15، 14، 11

11 - نابود کردن قوم عاد و ثمود با طوفان و صدای مهیب و نیز هلاکت قارون و فرعون و هامان با فرورفتن در کام زمین و امواج دریا ،
نشانه پیشی داشتن قضای الهی بر هر قدرتی است .

وقرون و فرعون و هم من . . . و ما كانوا سـبقین . فكلاً أخذنا بذنبه فمنهم

ص: 226

14 - هلاکت قوم عاد و ثمود و قارون و هامان و فرعون با عذاب های الهی ، نتیجه ظمی بود که خود ، در حق خود ، روا داشتند .

فَكَلاَّ أَخَذنا بَذنَبِهِ . . . و ما كان اللّهُ لِيظلمَهُمْ وَلَـكِن كَانُوا أَنفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

15 - آنچه خداوند با اقوام عاد و ثمود و نیز با قارون و فرعون و هامان کرد ، ظلم خدا به آنان نبود .

فَكَلاَّ أَخَذنا بَذنَبِهِ . . . و ما كان اللّهُ لِيظلمَهُمْ

267- هلاکت هدایت ناپذیران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 13 - 7

7- هلاکت و نابودی اقوام و مردم هدایت ناپذیر و تبهکار ، از سنت های خداوند

لَا يُؤْمِنُونَ بِهِ و قد خلت سنه الأولین

همان گونه که مفسران احتمال داده اند ، مراد از «سنه» می تواند سنت خدا در هلاکت اقوام هدایت ناپذیر باشد.

268- هلاکت همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 5

5_ همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید .

إلا امرأته كانت من الغبرین

«غابر» به معنای باقی مانده است. بنابراین «کانت من الغبرین» بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش ، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 28

28_ « عن أبي بصير و غيره عن أحدهما عليهما السلام : . . . لما قال جبرئيل : « إنا رسل ربك » قال له لوط : يا جبرئيل عجل ، قال : نعم ، قال : يا جبرئيل عجل ، قال : « إن موعدهم الصبح أليس الصبح بقريب » . . . فأدخل جناحه تحتها حتى إذا استعلت قلبها عليهم ورمى جدران المدينة بحجار من سجّيل وسمعت إمراه لوط الهدهه فهلكت منها ;

ابوبصیر و غیر او از امام باقر یا امام صادق_علیهما السلام_ روایت کرده اند که فرمود: هنگامی که جبرئیل به لوط گفت: ما فرشتگان، فرستادگان پروردگار تو هستیم، لوط به او گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: باشد. لوط گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: «موعد هلاکت آنها صبح است، آیا صبح نزدیک نیست؟»... پس بال خود را به زیر زمین آن دیار فرو برد، آن گاه که آن آبادی بالا رفت آن را به روی آنان واژگون کرد و دیوارهای شهر را با سجیل (سنگ گِل) سنگباران کرد. همسر لوط صدای شدید فرو ریختن دیوارها را شنید و از آن صدا به هلاکت رسید».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 171 - 1

ص: 227

1 - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی ، به جز همسر پیر او

فنجینَه و أهله أجمعین إلا عجوزًا فی الغـبرین

«عجوز» به معنای پیر زن و «عجوزاً» مستثنی از «أهله» است. «غبور» (مصدر «غابرین») نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، «غابر» به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 174 - 1

1 - نجات لوط (ع) و خاندانش _ به جز همسر وی _ و هلاکت قوم زشت کردارش ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إنّ فی ذلک لآیه

«ذلک» به جریان نجات لوط(ع) و کسان وی و نیز هلاکت قوم فساد پیشه اش اشاره دارد. «آیه» در این جا معادل «عبره» است و نکره آمدن آن برای بیان عظمت واقعه و درسی می باشد که در آن نهفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 1

1 - همسر حضرت لوط ، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود .

إلا عجوزًا فی الغـبرین

«غابر» (مفرد «غابرین») به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

269- هلاکت همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 14

14_ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أهلك إلا من سبق علیه القول

6- همجنس بازی

1- آثار اجتماعی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 5

5- جوامع مبتلا به انحرافات جنسی و همجنس بازی ، در معرض نابودی و عذاب الهی و جاء أهل المدینه . . . قال إن هؤلاء ضیفی فلا تفضحون ... فأخذتهم الصیحه ... فجعلن

2- آثار همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 21

21_ همجنس بازی ، مخالف تقوا و خداترسی و ناسازگار با رشد و فهمیدگی است .

فاتقوا الله . . . ألیس منکم رجل رشید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 68 - 8

8- عمل شنیع و ناپسند لواط و همجنس بازی ، مایه رسوایی و شرمساری است .

قال إن هؤلاء ضیفی فلا تفضحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 69 - 5

5- عمل شنیع و ناپسند همجنس بازی ، مایه ذلت و خواری

قال إن هؤلاء ضیفی . . . واتقوا الله و لاتخزون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 6

6- انحرافات جنسی و همجنس بازی ، جرمی بزرگ و در پی دارنده عذاب است .

فأخذتهم الصيحة . . . فجعلنا عـ ليها سافلها و أمطرنا عليهم حجاره من سجّيل

ص: 229

از اینکه قوم لوط به خاطر گناه لواط و همجنس بازی دچار عذاب و نابودی شدند، استفاده می شود که این گناه بسیار بزرگ و در صورت توبه نکردن، نابخشودنی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 79 - 3

3- رواج فحشا (لواط و همجنس بازی) و ظلم و بیدادگری ، زمینه ساز انتقام الهی است .

وإن كان أصحاب الأيكة لظلمين . فانتقمنا منهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 166 - 7

7 - هم جنس بازی و لواط ، تجاوز به حریم ارزش ها است .

أتأتون الذکران .. بل أنتم قوم عادون

3- آثار همجنس بازی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 74 - 3

3- عمل لواط و همجنس بازی قوم لوط ، زمینه ساز نزول عذاب بر آنها و نابودی شهر و دیار و هلاکت خودشان گردید .

و جاء أهل المدينة .. قال إن هؤلاء ضیفی فلا تقضحون ... فأخذتهم الصیحه مشرقین .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 79 - 2

2- آلودگی قوم لوط به فحشا و انحراف جنسی (لواط و همجنس بازی) و ظلم و بیدادگری مردم « ایکه » ، موجب انتقام الهی از آنان شد .

إنا أرسلنا إلى قوم مجرمین . إلا ال لوط ... و إن كان أصحاب الأيكة لظلمین . فا

4- پلیدی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9_ لواط و همجنس بازی ، روشی پلید و ناپاک در اطفای غریزه جنسی

هـ_ؤلاء بناتی هنّ أطهر لکم

ص: 230

5- ظلم همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 83 - 8

8- همجنس بازی ، ظلم است و جوامع مبتلا به آن ، در معرض عذاب های دنیوی اند .

و ما هی من الظالمین ببعید

مصدق مورد نظر برای «الظالمین» به قرینه آیات گذشته ، همجنس بازان می باشد.

6- گناه همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 4

4_ لواط و همجنس بازی ، گناهی بزرگ و به منزله گناهانی بسیار است .

و من قبل کانوا یعملون السیئات

برداشت فوق ، مبتنی بر این نکته است که «ال» در «السیئات» عهد ذهنی باشد. در این صورت مقصود از «السیئات» لواط است. اطلاق

«سیئات» به صورت جمع بر یک گناه ، اشاره به برداشت فوق دارد.

7- مبارزه با همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 167 - 4

4 - تلاش پیگیر و مجدّانه لوط (ع) ، در مبارزه با انحراف (هم جنس گرایی) قوم خویش

قالوا لئن لم تنته ی_ لوط لتکونن من المخرجین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 168 - 3

3 - لوط پیامبر ، دوست مردم و تنها در ستیز با کردار ناشایست آنان

قال إني لعملكم من القالين

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که لوط(ع) خود را از عمل قومش، بیزار معرفی کرد و نه از خود آنان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 28 - 10

10 - لوط (ع) برای منصرف کردن قوم اش از آمیزش با مردان، آن را بی سابقه و زشت معرفی کرد .

إنکم لتأتون الف_حشه ما سبقکم بها من أحد من الع_لمین

ص: 231

8- منشأ همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 55 - 5

5 - همجنس گرایی و لواط، ناشی از بی فرهنگی و نادانی

لتأتون الرجال شهوه... بل أتم قوم تجهلون

9- ناپسندی همجنس بازی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 166 - 4

4 - هم جنس گرایی و ارضای غریزه جنسی، بیرون از چارچوب ازدواج مردان با زنان، راهی غیرطبیعی و بر ضد منافع و مصالح انسان ها است.

أتأتون الذکران... و تذرون ما خلق لکم ربکم من أزوجکم

10- همجنس بازی در قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 67 - 4

4- انحرافات جنسی (لواط و همجنس بازی) عملی رایج و علنی در میان قوم لوط

و جاء أهل المدینه یستبشرون

تصریح به آمدن «اهل مدینه» که شامل همه یا عموم مردم می شود، حاکی از نکته فوق است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 71 - 9

9- قوم لوط علی رغم وجود راه های مشروع و طبیعی (ازدواج با زنان) بر عمل شنیع لواط و همجنس بازی، اصرار داشتند.

قال هؤلاء بناتی إن کنتم فـعلین

جمله «إن كنتم فاعلين» به منزله جمله «إن فعلتم ما أقول لكم و ما أظنكم تفعلون» است؛ یعنی، اگر به نصیحت و پیشنهادم ترتیب اثر دهید که گمان نمی کنم چنین باشید.

11- همجنس بازی قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 78 - 2

2_ قوم لوط ، مردمی تبه کار و مبتلا به عمل شنیع لواط (همجنس بازی) بودند .

و من قبل كانوا يعملون السيئات

ص: 232

از مصداقهای بارز برای «السیئات» _ به مناسبت مورد _ لواط و همجنس بازی است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 79 - 3, 5

2_ ترک ازدواج و اطفای غریزه جنسی از طریق لواط ، به صورت یک سنت و اخلاق اجتماعی در میان قوم لوط بروز کرده بود .

قالوا لقد علمت ما لنا فی بناتک من حق و إنک لتعلم ما نرید

از آن جا که قوم لوط ، ازدواج با دختران او را امری نابخشودنی شمرده بودند ، معلوم می شود: ازدواج با زنان را ممنوع می دانستند و یا اخلاق جنسی آنان از سیر 8 طبیعی خود خارج شده بود به گونه ای که تمایل به جنس مخالف نداشتند.

3_ گرایش به لواط و همجنس بازی و عدم اشتیاق به زنان ، دلیل های قوم تبهکار لوط برای نپذیرفتن پیشنهاد حضرت لوط (ازدواج با دختران او و تعرض نکردن به مهمانان)

قالوا لقد علمت ما لنا فی بناتک من حق و إنک لتعلم ما نرید

5_ لوط (ع) ، آگاه به رسوخ خوی همجنس گرایی در اخلاق و رفتار قوم خویش

و إنک لتعلم ما نرید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 67 - 3

3- قوم لوط انحرافات جنسی (لواط و همجنس بازی) را ، کاری خوب می پنداشتند و به آن علاقه و تمایل شدیدی داشتند .

و جاء أهل المدینه یستبشرون

از اظهار شادمانی و شادباش گویی قوم لوط به هنگام باخبر شدن از مهمانان حضرت لوط (ع)، استفاده می شود که آنان از تجاوز جنسی خوشحال و آن را امری پسندیده می انگاشتند. گفتنی است که طبق آیه 78 «هود» و نیز اشاراتی که در آیات بعد (68، 69 و 71) آمده است، آنان مردمانی آلوده به انحراف جنسی بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 165 - 3, 5

3 - لواط و همجنس بازی ، انحرافی ابداع شده توسط قوم لوط

أتأتون الذکران من الع_لمین

قید «من العالمین» می تواند متعلق به «تأتون» باشد؛ یعنی، «أتأتون أنتم من بین العالمین الذکران؛ آیا از میان مردم جهان، شما با مردان می آمیزید؟» مقصود این است که در دنیا، هیچ قومی را نمی یابید که چنین رویه زشتی را برگزیده باشد.

5- هم جنس گرایی، بارزترین نمود بی تقوایی قوم لوط

فَاتَّقُوا اللَّهَ... أتأتون الذکران من الع_لمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنکبوت - 29 - 28 - 4,5

4- لواط (آمیزش با مردان)، در میان قوم لوط رواج داشت .

إنکم لتأتون الف_حشه

ص: 233

«فاحشه» به هر «کردار زشت» اطلاق می شود و به قرینه آیه بعد، منظور از آن، لواط است.

5- لوط (ع) قوم خود را به خاطر همجنس بازی (لواط)، مورد سرزنش قرار داد.

و لوطاً إذ قال .. إنکم لتأتون الف_حشه ما سبقکم بها من أحد

همجنس بازان

12- تجاوزگری همجنس بازان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 166 - 7

7- هم جنس بازی و لواط، تجاوز به حریم ارزش ها است.

أتأتون الذکران .. بل أنتم قوم عادون

13- عذاب دنیوی همجنس بازان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 83 - 8

8- همجنس بازی، ظلم است و جوامع مبتلا به آن، در معرض عذاب های دنیوی اند.

و ما هی من الظ_لمین ببعید

مصدق مورد نظر برای «الظالمین» به قرینه آیات گذشته، همجنس بازان می باشد.

ص: 234

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 251 - 27

27_ خداوند به برکت مسلمان صالح، بلا را از خانه همسایگان او دفع می کند.

و لولا دفع الله الناس

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): ... ان الله ليدفع بالمسلم الصالح نحو مأه الف بيت من جيرانه البلاء

تفسیر برهان، ج 1، ص 238، ح 4؛ الدر المنثور، ج 1، ص 764.

2- احسان به همسایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 36 - 11، 12، 13، 19

11_ ضرورت احسان به همسایگان نزدیک و دور و دوستان و همراهان

احساناً.. و الجار ذی القربی و الجار الجُنب و الصاحب بالجُنب

در برداشت فوق، دور و نزدیکی همسایه به لحاظ دوری و نزدیکی خانه او معنا شده است. گفتمی است که «جنب» به معنای پهلوست و مراد از آن، همراهان نزدیک و رفیقان همراه است.

12_ ضرورت احسان به همسایگان همکیش و غیر همکیش *

و الجار ذی القربی و الجار الجُنب

برخی برآنند که نزدیک بودن همسایه، که مفاد «جار ذی القربی» است، و دور بودن آن، که مفاد «الجار الجُنب» است، به لحاظ دین و آیین است.

13_ اولویت احسان به همسایگان خویشاوند، نسبت به دیگر همسایگان

و الجار ذی القربی و الجار الجُنب

برخی کلمه «ذی القربی» را به معنای خویشاوندان و «الجنب» را، به قرینه مقابله، به معنای غیر خویشاوند گرفته اند.

19_ احسان به پدر، مادر، خویشان، همسایگان و زیردستان، زمینه جلب محبت الهی

و بالوالدین احساناً .. انّ الله لا یحبّ من کان مختالاً فخوراً

از مصادیق مورد نظر برای «مختالاً- فخوراً»، ترک احسان به پدر، مادر و .. می باشد. در نتیجه ترک احسان مانع محبت الهی و احسان عامل جلب آن خواهد شد.

ص: 235

3- سرزنش اذیت همسایه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 14 - 12

12- « قال النبي (صلى الله عليه وآله) قال : من أذى جاره طمعاً في مسكنه ورثه الله داره وهو قوله « وقال الذين كفروا . . . فأوحى إليهم ربهم لنهلكنّ الظالمين . ولنسكننكم الأرض من بعدهم » ;

رسول خدا(صلى الله عليه وآله) فرمود: هر کس همسایه خود را، به طمع گرفتن خانه اش اذیت کند، خداوند خانه خودش را نصیب همسایه خواهد کرد و این سخن خداوند است: «قال الذين كفروا .. فأوحى إليهم ربهم ...».

4- همسایه بد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 65 - 14

14 _ روى عن أبى عبد الله (ع) إنه قال: معنى «عذابا من فوقكم» السلطان الجائر «و من تحت أرجلكم» السفله و من لاخير فيه . . . «و يذيق بعضكم بأس بعض» قال: سوء الجوار.

امام صادق(ع) فرمود: معنای «عذابا من فوقکم»، سلطان ستمگر و معنای «و من تحت ارجلکم»، زبردستان و افراد بی خیر و معنای «و یذیق بعضکم بأس بعض»، بدرفتاری همسایگان است.

ص: 236

1- آثار اخروی گناهان همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 9

9 - گناهان همسر ابولهب، در قیامت باری سنگین بر دوش او و برافروزاننده آتش جهنم خواهد بود.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

مراد از «حطب»، می تواند گناهان باشد که مانند هیزم آتش را شعله‌ور می سازد.

2- آثار اذیتهای همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 11

11 - افزایش عذاب ابولهب، با آزارسانی همسر او به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

سیصلی نازًا .. و امرأته حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

ذکر هیزم کش بودن همسر ابولهب در آخرت - پس از بیان ورود ابولهب به دوزخ - بیانگر آن است که عذاب ابولهب به دست عزیزترین افرادش، افزایش یافته و همسر او هیزم آتش او را فراهم می سازد. تأثیر رفتار همسر ابولهب در افزایش عذاب او، از آنجا است که وی کردار همسر خود را می پسندید و با آنکه می توانست مانع او شود، او را از آن کار باز نمی داشت.

3- آثار دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 4

4 - مؤمنان در صورت رویه رو شدن با دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش، باید از آنان پرهیز کرده و دوری جویند.

إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ... عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

4- آثار دعای همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 11

11 - تأثیر مثبت و سازنده دعای همسران در حق یکدیگر و در سرنوشت و سعادتشان

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریتنا قره أعین

دعای عباد الرحمن در حق همسران و فرزندان، حاکی از تأثیر مثبت دعا در سرنوشت همسر و فرزند است؛ زیرا اگر دعا مؤثر نبود، خداوند به آن توصیه نمی فرمود.

5- آثار عفو همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 13

13 - عفو، گذشت و چشم پوشی از دشمنی ها و خطا های همسران و فرزندان، عامل جلب غفران و رحمت خداوند است.

وإن تعفوا و تصفحوا و تغفروا فإنّ الله غفور رحیم

6- آرامش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 189 - 6

6 - همسر مایه آرامش و راحتی انسان است.

جعل منها زوجها لیسکن الیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 4

4 - همسران، مایه سکونت و آرامش هم اند.

لتسکنوا الیها

7- آرزوی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 7

7_ آرزو و دعا کردن برای داشتن همسر و فرزند ، امری پسندیده و شایسته

والذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریتنا قره أعین

ص: 238

8- آرزوی همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 4,6

4 - بهشت و بودن در جوار لطف خداوند ، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنة

6 - همسر فرعون ، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنة

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت تحت شکنجه و آزار بود؛ می توان استنباط کرد که دعای او درباره بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

9- آسپزی همسر ابراهیم (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 26 - 3

3 - مراجعه حضرت ابراهیم (ع) به همسر خود ، برای تهیه غذای میهمانان

فراغ إلى أهله فجاء بعجل سمين

10- آمیزش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 6 - 1

1 - لزوم حفظ و نگه داری دامن از همگان ، جز از همسر و کنیز خویش

و الذين هم لفروجهم حفظون . إلا على أزواجهم أو ما ملكت أيمهم

استثنا در آیه فوق، استثنای مفرغ (خالی از مستثنی منه) است. با توجه به این که حذف «مستثنی منه» در کلام موجب، جایز نیست، حذف آن در آیه بالا، بدان جهت است که «حافظون» متضمن معنای نفی است؛ یعنی، «لایرسلونها علی أحد إلا علی أزواجهم أو ما ملکت أیمانهم؛ مؤمنان در آمیزش با احدی، خود را آزاد و رها نمی سازند؛ مگر با همسران خود یا کنیزانی که در تملک آنان قرار دارند».

11- احسان به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 128 - 13

13_ سفارش خداوند به شوهران ، درباره رعایت تقوا و احسان به همسران خویش

وإن تحسنوا و تتقوا

برداشت فوق مبتنی بر این است که مخاطبان «ان تحسنوا ..» خصوص شوهران باشند ؛ زیرا فرض آیه بر نشوز و اعراض

ص: 239

مردان است.

12- احیای همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 84 - 4

4- خداوند، خاندان (زن و فرزند) درگذشته ایوب (ع) را احیا و به او بازگردانید.

و ءاتیناهُ أهله

در این که مقصود از اعطای خاندان ایوب (ع) به آن حضرت چیست، دو دیدگاه وجود دارد: 1_ احیای زن و فرزندان درگذشته ایوب (ع) و بازگرداندن آنان به ایشان؛ 2_ اعطای زن و فرزندان جدید به جای زن و فرزندان از دست رفته او. برداشت یاد شده مبتنی بر دیدگاه اول است.

13- اختلاف افکنی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 6

6- همسر ابولهب، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به «حَمَّالَةَ الْحَطَبِ»، به معنای کنایی آن است که دعواها را شعلهور می ساخت.

14- اخلاق همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 8

8- خداوند، اخلاق و رفتار همسر زکریا (ع) را اصلاح و او را همسری شایسته برای ایشان قرار داد. *

فَاسْتَجَبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ يَحْيَىٰ وَأَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله «أَصْلَحْنَا لَهُ زَوْجَهُ» عطف بر «فَاسْتَجَبْنَا لَهُ» باشد. در این صورت اصلاح همسر جز خواسته

زکریا(ع) نبود؛ بلکه خدا از روی تفضل و افزون برخواستہ او، آن را به ایشان عطا فرمود. هم چنین اصلاح در معنای عام و گسترده خود استعمال شده است نه اصلاح نازایی. گفتنی است طرح مسأله اصلاح همسر پس از بخشیدن فرزند، مؤید همین برداشت است.

ص: 240

15- اذیت به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 19 - 18

18 - حرمت نگهداشتن و آزار رساندن به همسری که برای ادامه زندگی مورد نیاز مرد نیست، به منظور گرفتن بخشی از اموال وی.

و لا تعضلوهنّ لتذهبوا ببعض ما ایتموهنّ

امام صادق (ع) درباره آیه فوق فرمود: انّه الزّوج امره اللّهُ بتخلیه سبیلها اذا لم یکن له فیها حاجه و ان لا یُمسکها اضراً بها حتی تقتدی ببعض ما لهما.

مجمع البیان، ج 3، ص 40؛ نورالثقلین، ج 1، ص 459، ح 139.

16- اذیت همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 11

11 - همسر فرعون، افزون بر آزار دیدن از او، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت.

نَجْنی من فرعون و عمله و نَجْنی من القوم الظالمین

تکرار درخواست نجات (و نَجْنی) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

17- اذیت‌های همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 5

5 - همسر ابولهب، هنگام هیزم کشی به آزار پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداخت.

حَمّالہ الحطب

نصب «حَمّالہ الحطب» یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل «أَذَمَّ» - که محذوف است - منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا

است. برداشت یاد شده در هر دو مبنا، قابل استفاده و ناظر به شأن نزول آیه است که می گوید: «همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر(صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را آزار می داد».

18- ارزش جذابیت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 58 - 3

3- ارزش زیبایی و جذابیت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

ص: 241

لم يطمثهنّ إانس قبلهم ولا جانّ .. كآئهنّ الياقوت والمرجان

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابیت آنان اشاره کرده است.

19- ارزش زیبایی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 58 - 3

3 - ارزش زیبایی و جذابیت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

لم يطمثهنّ إانس قبلهم ولا جانّ .. كآئهنّ الياقوت والمرجان

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابیت آنان اشاره کرده است.

20- ارزش عفت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 58 - 3

3 - ارزش زیبایی و جذابیت همسر ، در پرتو عفت و پاکدامنی او است . *

لم يطمثهنّ إانس قبلهم ولا جانّ .. كآئهنّ الياقوت والمرجان

برداشت یاد شده با توجه به این نکته است که خداوند نخستین وصف حوریان را مصونیت آنان از بیگانگان بیان داشته و پس از آن به زیبایی و جذابیت آنان اشاره کرده است.

21- استمتاع از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 31 - 1

1 - ارضای غرایز جنسی ، جز از طریق همسر یا کنیز مملوک ، تجاوز به حدود الهی و به دور از حق و اعتدال است .

فمن ابتغى وراء ذلك فأولئك هم العادون

«عدوان» (مصدر «عادون»)، به معنای تجاوز کردن و از حد گذشتن است.

22- اسلام ستیزی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 1،2

ص: 242

1- همسر ابولهب (ام جمیل خواهر ابوسفیان)، در مخالفت با اسلام، مانند او بود.

و امرأته

«امرأته» عطف است بر فاعل «سیصلی» و بیانگر اشتراک ابولهب و همسرش در عذاب الهی و موجبات آن است.

2- همسر ابولهب، در مقابله با اسلام، دنباله رو شوهرش بود.

و امرأته

بیان پیوند زناشویی و وابستگی ام جمیل به ابولهب، با تعبیر «امرأته»، نشانگر مستقل نبودن او در تلاش های ضد اسلامی اش است.

23- اصلاح همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 8,9

8- خداوند، اخلاق و رفتار همسر زکریا (ع) را اصلاح و او را همسری شایسته برای ایشان قرار داد. *

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله «أصلحنا له زوجه» عطف بر «فاستجبنا له» باشد. در این صورت اصلاح همسر جز خواسته زکریا (ع) نبود؛ بلکه خدا از روی تفضل و افزون بر خواسته او، آن را به ایشان عطا فرمود. هم چنین اصلاح در معنای عام و گسترده خود استعمال شده است نه اصلاح نازایی. گفتنی است طرح مسأله اصلاح همسر پس از بخشیدن فرزند، مؤید همین برداشت است.

9- اعطای فرزند به زکریا (ع) و اصلاح همسرش از جانب خداوند، تنها به خاطر رعایت مصلحت و اجابت خواسته او بود.

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

تکرار «له» (برای او) - به ویژه در مورد اصلاح همسر - می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

24- اعراض از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 40

40 - بی اعتنایی مرد به همسر خویش در بستر، شیوه ای برای جلوگیری از ناسازگاری وی

والتی تخافون نشوزهنّ... واهجر وهنّ فی المضاجع

امام باقر (ع) درباره «واهجروهنّ في المضاجع» در آیه فوق فرمود: یحوّل ظهره الیها.

مجمع البیان، ج 3، ص 69؛ نورالثقلین، ج 1، ص 478، ح 231.

25- اعطاء همسر به انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 243

5_ خداوند اعطا کننده همسر و فرزند به پیامبران خویش

و جعلنا لهم أزواجًا و ذرية

26- اعطای همسر به ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 84 - 5,6,7

5- خداوند ، به جای خاندان از دست رفته ایوب (ع) ، زن و فرزندان جدید دیگری به او اعطا کرد .

و ءاتیناهُ أهله

6- رفع بیماری ، غم و گرفتاری ایوب (ع) و بازگشت خانواده اش به آن ، رحمتی از جانب خدا بر او بود .

فكشفنا ما به . . . رحمه من عندنا

7- خداوند ، افزون بر بازگرداندن زن و فرزندان ایوب (ع) به وی ، زن و فرزندان دیگری نظیر آنان به آن حضرت عطا کرد .

و ءاتیناهُ أهله و مثلهم معهم

27- الگو بودن همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 2

2- همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

28- الگوگیری از همسر بندگان خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 13

13_ بندگان خالص خدا ، از خداوند می خواهند که خود و همسر و فرزندان شان ، الگو و مقتدای مردم تقوایپیشه باشند .

و اجعلنا للمتقين إمامًا

29- امیدواری همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 16

16- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، خدا را با رغبت و امید می خواندند .

ص: 244

و يدعوننا رغبًا ورهبًا

30- اهمیت آبروی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 7 - 7

7- لزوم رعایت حرمت و حفظ آبرو و حیثیت زن، از سوی شوهر او

والذین یرمون أزوجهم .. والخ_مه أن لعنت الله علیه إن کان من الک_ذین

کیفر شدن مردانی که همسران شان را متهم به زنا و فحشا کنند، حاکی از آن است که حفظ حرمت و حیثیت دینی و اجتماعی زنان، بر همسران شان واجب و لازم است.

31- اهمیت حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 5 - 12

12 - اهمیت مسائل خانوادگی (ازدواج، طلاق، حقوق همسران و ...)، در میان موضوعات اسلامی و آموزه های قرآنی

إذا طَلَّقتِ النساءَ .. اتَّقوا اللهَ .. من یتَّق اللهَ ... یعظم له أجرًا

32- اهمیت خوش رفتاری با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 2 - 4

4- لزوم خوش رفتاری و رعایت موازین شرع و عقل، در روابط میان خود از سوی همسران

فأمسکوهنّ بمعروفٍ أو فارقوهنّ بمعروفٍ

آیه شریفه، هرچند در مورد ادامه زندگی یا جدایی کامل مرد با همسر خویش نازل شده است؛ ولی شامل تمامی مواردی می شود که باهم ارتباط برقرار می کنند.

33- اهمیت همسر برای محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- داشتن همسر ، امری لازم برای پیامبر (صلی الله علیه و آله)

أَنْ يَبْدَلَ أَزْوَاجًا خَيْرًا مِنْكَ

از تهدید خداوند به جایگزین کردن زانی دیگر _ نه صرف طلاق _ به جای همسران رسول خدا، مطلب یاد دشته قابل استفاده

ص: 245

است.

34- اهمیت همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 19 - 17

17_ احتمال وجود خیر فراوان ، در تداوم زندگی با زنانی که ناخوشایند انسان هستند .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً کثیراً

35- ایمان همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 2

2 - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

36- بارداری همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 9 - 7،9

7- توجه زکریا به ربوبیت خداوند ، مایه اطمینان او به امکان و سهولت بارداری همسر نازایش در صورت اراده و خواست خداوند

قال ربّک هو علیّ هین

جمله «هو علیّ هین» بدون «قال ربّک» نیز معنای تامی دارد، ولی اضافه شدن آن مفید این معنا است که این سخن، گفته شخص عادی نیست که در باره نحوه آن به فکر فروروی، بلکه گفته پروردگار تو است و او که تورا از هیچ آفرید، در شیوه اعطای فرزند به شما وانمی ماند.

9- خداوند با توجه دادن زکریا (ع) به نوپدایی و آفرینش وی ، او را به امکان پیدایش یحیی (ع) از وی و همسر نازایش مطمئن ساخت .

هو علیّ هین وقد خلقتک من قبل ولم تک شیئاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- زکریا (ع) خواستار نشانه ای از خداوند، برای شناخت زمان آمادگی او و همسرش برای برخورداری از فرزند

قال رب اجعل لی آیه

هدف زکریا از خواستن آیه و علامت، یا رفع تردید در صحت بشارت بوده و یا آمادگی برای رعایت آداب هم بستری و یا

ص: 246

پرداختن به شکرگزاری و امثال آن. برای احتمال سوم در آیه شاهدهی وجود ندارد. برخی احتمال اول را نیز به دلیل نسبت دادن تردید به پیامبران، نپذیرفته و احتمال دوم را صحیح دانسته اند. برداشت یاد شده براین اساس است.

37- برخورد کریمانه با همسران خطاکار

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 3 - 6

6 - برخورد کریمانه با همسران خطاکار خویش و به رخ نکشیدن همه اشتباهات آنان ، امری شایسته و بجا است .

عَرَفَ بَعْضُهُ وَأَعْرَضَ عَنْ بَعْضٍ

38- بشارت به همسر مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 1 - 20

20 - بشارت و امید دادن خداوند به همسران مؤمن ، مبنی بر پایان یافتن مناقشات آنان و پدید آمدن زمینه های رجوع و بازگشت آنها به زندگی مشترک خویش در ایّام عدّه

فَطَلَّقُوهُنَّ لَعَدَّتِهِنَّ .. لَا تَدْرِي لَعَلَّ اللَّهَ يُحْدِثُ بَعْدَ ذَلِكَ أَمْرًا

برداشت یاد شده، از آن جا است که ذیل آیه شریفه، درصدد دلداداری به همسران و ایجاد امید در جان و روح آنان است.

39- پاداش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 5

5 - مهریه زنان ، به منزله پاداشی برای آنان است .

ءَاتِيَتْ أَجُورَهُنَّ

مراد از «أجور» طبق گفته مفسران، مهریه های زنان است. تعبیر از «صداق» به «أجور» نکته یاد شده را می رساند.

40- پیری همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6- همسر زکریا، علاوه بر عقیم بودن دیرین خود در شرایط پیری و یائسگی بود. *

و کانت امراتی عاقراً

فعل «کانت»، ممکن است این معنا را افاده کند که همسر زکریا برای آوردن فرزند دو مشکل داشته است؛ 1_ سن زیاد؛ 2_

ص: 247

عقیم بودن دیرین او از جوانی.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 8 - 7

7- زکریا (ع)، هنگام بشارت تولد یحیی (ع)، همسری سال خورده داشت که از آغاز زندگی نازا بود.

و کانت امرأتی عاقراً

فعل «کانت» در آیه، با بیان دیرینه بودن نازایی، اشاره به گذشت زمان بارداری نیز دارد.

پیری همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 171 - 1

1 - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی، به جز همسر پیر او

فنجینَه و أهله أجمعین إلاَّ عجوزًا فی الغبرین

«عجوز» به معنای پیر زن و «عجوزاً» مستثنی از «أهله» است. «غبور» (مصدر «غابرن») نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، «غابرن» به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 2

2- همسر لوط به هنگام نزول عذاب، در سن پیری و فرسودگی قرار داشت.

إلاَّ عجوزًا

«عجوز» به کسی گفته می شود که در سن پیری و فرسودگی باشد و نشاط برای کار و تلاش نداشته و از آن عاجز باشد.

41- پیشگامی همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 12

12- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کارهای خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند.

إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ..» به زکریا(ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بازگردد.

42- تأمین حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 248

7 - نقش سازنده خداترسی و تقوایبشگی ، در تضمین حقوق همسران و رفع اختلاف های آنان

إذا طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ . . . وَ اتَّقُوا اللَّهَ رَبَّكُمْ

مطلب یاد شده، از توصیه خداوند به تقوایبشگی در بیان اولین حکم مربوط به طلاق استفاده می شود.

43- تأییب همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 44 - 3، 2، 1

1 - سوگند ایوب (ع) به تنبیه کردن همسر خطاکارش

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

مفسران درباره آیه شریفه _ براساس روایات وارده _ گفته اند: ایوب (ع) به خاطر خطایی که همسرش مرتکب شده بود، سوگند یاد کرد که او را تنبیه کند؛ ولی به خاطر خوبی ها و خدمات همسرش دوست نداشت که او را به نحوی که سوگند یاد کرده تنبیه نماید. از این رو خداوند به خاطر لطف و عنایت به او و همسرش، دستور داد با تهیه دسته ای از گیاه _ تنها یک بار _ به همسرش بزند تا بدین شکل به سوگند خود عمل کرده باشد.

2 - تنبیه همسر با دسته ای از گیاه خشک و تر _ آن هم یک بار ، توصیه خداوند به ایوب (ع) برای ادای سوگندش

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

«ضغث» به یک دسته از گیاه خشک و تر گویند.

3 - چاره جویی خداوند برای ایوب (ع) در مشکل ادای سوگندش به تنبیه همسرش

خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

44- تجاوز به حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 22

22 _ رعایت نکردن حقوق شوهر از سوی همسر ، نشوز است .

45- تحقیر اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 5 - 3

3- همسر ابولهب در آخرت ، در نهایت ذلّت و با گردنبنندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد .

فی جیدها جبل من مسد

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبنند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) خرج کند و آیه شریفه

ص: 249

با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبند لیلی خواهد بود؛ اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر «جید» گرچه با «عنق» به یک معنا است؛ ولی در موارد زینت کردن گردن «جید» استفاده می شود؛ از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

46- تحقیر همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 4

4- تحقیر شدن همسر لوط از سوی خداوند

إلّا عجزاً فی الغـبرین

تکبیر «عجزاً»، می تواند برای تحقیر باشد.

47- تداوم کفر همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 12

12 - کافر ماندن همسر ابولهب تا آخر عمر ، از پیشگویی های قرآن

سیصلی نازاً .. و امرأته حمّاله الحطب

48- ترک آمیزش با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 81 - 2,3

2_ قوم لوط به سبب گرایش شدید به لواط ، همبستری با زنان خویش را ترک کردند .

إنکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

«شهوة»، مفعول مطلق برای فعل محذوف (یشتهونها) است و دلالت بر گرایش و علاقه شدید مردان قوم لوط به لواط دارد.

3_ متارکه زنان و ترک همبستری با آنان ، امری نکوهیده و ناروا

إنکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

«من دون النساء» حکایت از آن دارد که قوم لوط ازدواج با زنان و زناشویی با همسران خویش را ترک کرده بودند. بنابراین نکوهشی که از استفهام توبیخی «أتأتون ...» استفاده می شود، دلالت بر ناروایی ترک ازدواج و متارکه زناشویی با همسران نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 29 - 3

3 - قوم لوط ، از آمیزش با زنان اعراض کرده و به عمل لواط ، روی آورده بودند .

أنتکم لتأتون الرجال و تقطعون السبیل

ص: 250

مراد از «سبیل»، در این آیه، احتمال دارد که به قرینه مقام، راه ایجاد نسل باشد و احتمال دارد که راهزنی باشد. برداشت بالا بنابر احتمال نخست است. گفتنی است، بنابراین احتمال، «تقطع السبیل» کنایه از قطع نسل، به سبب ترک آمیزش با زنان است.

49- تشویق به همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 19 - 13

13 _ تشویق مردان به نگاهداری همسران خویش ، هر چند که آنان مورد پسندشان نباشند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً کث

50- تعدد همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 3 - 5,6,8,9,10,13

5 _ محدودیت تعدّد زوجات به چهار همسر

فانکحوا .. مثنی و ثلث و رباع

6 _ مشروعیت تعدّد زوجات ، در گرو اطمینان به اجرای عدالت میان آنان

فانکحوا ما طاب لکم من النساء مثنی و ثلث و رباع فان خفتم الا تعدلوا فواحد

8 - تعدّد زوجات ، لغزشگاهی برای انحراف از عدالت

فانکحوا .. مثنی و ثلث و رباع فان خفتم الا تعدلوا فواحد

9 _ جواز تملک کنیزان متعدد و بهره گیری جنسی از آنان

فواحد او ما ملکتم ایمانکم

تعیین نکردن عدد در کنیزان در مقابل تعیین عدد در غیر آنان دلیل جواز بهره گیری جنسی از کنیزان متعدد است.

10 _ مشروعیت ازدواج با کنیزان متعدد

فواحد او ما ملکتم ایمانکم

«فواحده»، به قرینه صدر آیه، مفعول برای «انکحوا» است. یعنی «فانکحوا واحده»، و به مقتضای عطف، «ما ملکت» نیز مفعول آن خواهد بود. گفتنی است که بنابراین مبنا مخاطب در «ایمانکم»، شخصی که تصمیم به ازدواج دارد، نمی باشد.

13_ جواز تعدد همسران ، مشروط به رعایت عدالت در نفقه آنها

فان خفتم الا تعدلوا فواحده

امام صادق (ع) درباره «فان خفتم الا تعدلوا» در آیه فوق فرمود: یعنی فی النفقه.

کافی، ج 5، ص 363، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 439، ح 36.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 7

ص: 251

7_ جواز تعدد زوجات

ولن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء ولو حرصتم فلا تميلوا كل الميل

51- تقدیه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 12 - 1

1 - مجرمان در قیامت ، برای رهایی خود از عذاب الهی ، آماده فدا کردن همسران خویش اند .

وص_حبته

52- تقدیر عذاب همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 2

2- باقی ماندن همسر لوط (ع) در میان عذاب شدگان قوم لوط ، به تقدیر و دستور خدا بود .

إلا امرأته قدّرتنا إنها لمن الغیرین

تردیدی نیست که همه مقدرات به دست خداوند است و انتساب تقدیر (قدّرتنا) به فرشتگان، می تواند به خاطر این باشد که آنان مجری این تقدیر بوده اند.

53- تکفل همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 3

3 - همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر «تحت عبدین» استفاده شده است.

54- تکفل همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 3

3 - همسران نوح و لوط پیامبر ، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند .

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر «تحت عبدین» استفاده شده است.

ص: 252

55- تنبيه همسر ايوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - ص - 38 - 44 - 5

5- ايوب (ع)، در ادای سوگند خود (تنبيه همسرش) دچار تردید و پشیمانی شده بود.

و خذ بيدك ضغثاً فاضرب به ولا تحنث

توصیه خداوند به ايوب(ع) به نشکستن سوگندش، بیانگر این حقیقت است که ايوب(ع) در ادای سوگندش دچار تردید شده و حالت پشیمانی به او دست داده بود؛ به گونه ای که در جست و جوی راهی برای حل این مشکل برآمده بود.

56- تنزيه همسر محمد(صلى الله عليه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - نور - 24 - 26 - 12

12 - کسانی که در صدراسلام در ماجرای « افک » (تهمت زنا) مورد اتهام قرار گرفتند ، افرادی پاکدامن و منزّه از این تهمت و آلودگی بودند .

للخبثين ... لللطيين ... أولئك مبرءون مما يقولون

برداشت یاد شده، بر این اساس است که آیه شریفه مربوط به ماجرای «افک» باشد.

57- توصيه به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - طلاق - 65 - 1 - 6

6 - توصیه خداوند به مردان و همسرانشان ، مبنی بر رعایت تقوا و خداپرستی در مسائل مربوط به طلاق

إذا طلقتم النساء ... واتقوا الله ربكم

58- تهمت به همسر محمد(صلى الله عليه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

12 - نور - 24 - 11 - 2

2- هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت ، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

ص: 253

10 - کذب یکی از همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله)، « افک » و بهتانی آشکار بود .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ... وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مِّبِينٌ

59- جاسوسی همسر لوط (ع)

23_ « عن أبي عبد الله (ع) قال : إن الله تعالى بعث أربعة أملاك في إهلاك قوم لوط ... فأتوا لوطاً ... فسلموا عليه ... فقال لهم : المنزل ؟ فقالوا : نعم ... ثم مشى فلما بلغ باب المدينة ... دخل ودخلوا معه حتى دخل منزله فلما رأتهم إمرأته ... صعدت فوق السطح و صفت فلم يسمعوا فدخنت فلما رأوا الدخان أقبلوا إلى الباب يهرعون ... »

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: خداوند چهار فرشته برای هلاک کردن قوم لوط فرستاد . . . آنان نزد لوط رفتند و بر او سلام کردند ... لوط آنان را دعوت به منزل کرد و آنان موافقت کردند؛ سپس رفت تا به دروازه شهر رسید ... او با فرشتگان وارد شهر شدند تا به منزلش وارد شد همسر لوط وقتی که آنان را دید ... بالای بام رفت و دست بر هم زد، ولی قوم لوط نشنیدند. پس دود به پا کرد؛ همین که آن قوم دود را دیدند شتابان به درب خانه لوط رفتند...».

60- جبران مهریه همسر کافر

2 - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

وإن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار فعاقبتم

واژه «عاقبتم»، به معنای «اصبتم منهم غنیمه» دانسته شده است.

3 - جبران مخارج مردان مؤمن ، به مقدار اموالی که برای همسر کافر خود صرف کرده اند ؛ نه کمتر و نه فزون تر .

وإن فاتكم ... فأتوا ... مثل ما أنفقوا

61- جبران نفقه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 11 - 2

2 - مخارج و مهریه ای که مرد مؤمن برای همسر کافر خویش ، صرف کرده و اکنون به حکم اسلام از او جدا شده است ، باید از بیت المال و غنایم جنگی ، به مرد مؤمن پرداخت شود .

وإن فاتكم شيء من أزواجكم إلى الكفار فعاقبتم

ص: 254

واژه «عاقبتم»، به معنای «اصبتم منهم غنیمه» دانسته شده است.

62- جدایی از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 2 - 1

1 - پس از پایان عدّه، مرد یا باید به زن مطلقه خود رجوع کند و یا کاملاً از او جدا شود.

فَإِذَا بَلَغْنَ أَجَلَهُنَّ فَأَمْسِكُوهُنَّ بِمَعْرُوفٍ أَوْ فَارِقُوهُنَّ

63- جواز کتمان راز همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 3 - 13

13 - پوشیده داشتن برخی از مسائل از نزدیکان خود (مانند همسر و...) امری جایز و روا است.

وَإِذْ أَسْرَ النَّبِيِّ إِلَىٰ بَعْضِ أَزْوَاجِهِ حَدِيثًا فَلَمَّا تَبَيَّنَتْ لَهُ

64- حتمیت ورود همسر ابو لهب در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 8

8 - همسر ابولهب، در حالی که خود همیشه آتش جهنم را بر دوش می کشد، به دوزخ خواهد افتاد.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

چنانچه «حَمَّالَةَ الْحَطَبِ» حال و هم زمان با «سیصلی» باشد؛ ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود.

65- حرمت اختلاف فکری بین همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 31

31 - جدایی انداختن بین زن و شوهر، امری نکوهیده و حرام است.

ما يفرقون به بين المرء وزوجه و ما هم بضارين . . . إلا بإذن الله

ص: 255

66- حزن همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 3

3_ تأسف و اندوه همسر عمران ، به گمان عدم پذیرش نذرش

اَئِي نَذْرَتِ .. قَالَتْ رَبِّ اِنِّي وَضَعْتُهَا اُنْثٰى

67- حفظ حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 19، 21، 14

14_ همسران شایسته ، حافظ حقوق شوهران خویش در غیاب آنان

فَالصّٰلِحٰتُ .. حَافِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ

در برداشت فوق مفعول «حافظات» _ به مناسبت حکم و موضوع _ حقوق شوهران و لام در «للغیب» به معنی «فی» گرفته شده است.

19_ اطاعت از شوهر و حفظ حقوق وی ، وظیفه زن در برابر حق سرپرستی و تأمین زندگی وی از سوی مرد است .

الرجال قَوّٰمونٌ .. و بما انفقوا ... فالصّٰلِحٰتُ قانتات حَافِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بما حفظ اللّٰ

مراد از «بما حفظ اللّٰه»، حقوقی است که خداوند برای زنان مقرر کرده و آنها را بر عهده مردان قرار داده است. و «باء» مقابله در «بما حفظ» می رساند که لزوم اطاعت و حفظ حقوق شوهران در مقابل تعهداتی است که خداوند بر عهده شوهران قرار داده است.

21_ مسؤولیت زن در حفظ حقوق شوهر و اطاعت از او ، در چهارچوب قوانین الهی است . *

قانتات حَافِظٰتٌ لِّلْغَيْبِ بما حفظ اللّٰه

بر این مبنا که مراد از «ما حفظ اللّٰه» قوانین الهی و «باء» در «بما حفظ اللّٰه» برای مصاحبت باشد، معنای آیه چنین می شود: زنان باید با رعایت قوانین الهی، از شوهران خویش اطاعت و حقوق آنان را حفظ کنند.

68- حقوق متقابل همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 228 - 29، 23، 20، 16، 15

15_ برخوردارى زنان و شوهران از حقوقى متقابل و همانند، به صورت معروف و متعارف (بر اساس موازين عقلى و شرعى)

و لهنّ مثل الذى عليهنّ بالمعروف

16_ لزوم تعهد زنان و شوهران نسبت به رعايت حقوق متقابل و همانند يكديگر

و لهنّ مثل الذى عليهنّ بالمعروف

20_ عدالت، اساس وضع قوانين الهى براى زندگى زناشويى

و لهنّ مثل الذى عليهنّ بالمعروف و للرجال عليهنّ درجه

جمله «للرجال . . .»، قيدي است متمم «لهنّ . . .» يعنى حقوق همانند زن و شوهر به معنای تساوى مطلق نيست؛ چون مردان بر حسب آفرينش ويژگيهايى دارند كه بر اساس آن، حقوقى ويژه خواهند داشت. بر اين اساس، عدالت فيما بين رعايت

ص: 256

می شود.

23_ عدم مراعات حقوق متقابل زن و شوهر، از عوامل طلاق

و المطلقات یتربصن بانفسهن ثلثه قروء... و لهنّ مثل الذی علیهنّ

29_ هشدار و تهدید الهی به همسرانی که حقوق یکدیگر را نادیده می انگارند.

و المطلقات... و لهنّ مثل الذی... و الله عزیز حکیم

تذکر به «عزیز» بودن خداوند پس از بیان احکام، می تواند به منظور تهدید متخلفان باشد.

69- حقوق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 223 - 5

5_ زن باید در تمتّعات جنسی مرد، تسلیم او باشد.*

نساؤکم حرث لکم فأتوا حرثکم انی شتتم

از اینکه برای مردان در تمتّع از زنان، نوعی آزادی (آئی شتتم) قائل شده است، چنین استفاده می شود که زن نیز باید در این محدوده تسلیم شوهر باشد و در غیر این صورت، کلام لغو می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 226 - 4,6

4_ ایلاءکننده، نمی تواند بیش از چهار ماه همسر خود را بلا تکلیف بگذارد.

للذین یؤلون من نسائهم تربص اربعه اشهر

6_ لزوم آمیزش مردان با همسران خویش در هر چهار ماه*

للذین یؤلون من نسائهم تربص اربعه اشهر

به نظر می رسد که اگر ترک آمیزش در بیشتر از چهار ماه جایز بود، به همان مقدار، حکم ایلاء از نظر زمان افزایش می یافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4_ حق سکونت در خانه شوهر و نیز بهره‌گیری از اموال او به مدّت یکسال، از جمله حقوق زنان شوهر مُرده است.

وصیة لازواجهم متاعاً الی الحول غیر اخراج

ظهور کلمه «غیر اخراج» در این است که نباید زن شوهر مرده را از خانه شوهر بیرون کرد و لازمه این معنا حق سکونت برای اوست.

5_ زنان شوهر مرده نباید تا مدّت یکسال در غیر از خانه شوهر سکونت گزینند. *

متاعاً الی الحول غیر اخراج

برخی برآنند که کلمه «غیر اخراج»، بیان وظیفه زنان است؛ بنابراینکه فاعل «اخراج»، ازواج باشد؛ یعنی زنان نباید خود را از خانه شوهر خارج سازند. قابل ذکر است که مراد از ترک اخراج و یا خروج، سکونت گزیدن است، نه محبوس شدن در منزل.

6_ باقی ماندن زن در خانه شوهر، شرط پرداخت هزینه زندگی وی تا یکسال

متاعاً الی الحول غیر اخراج

بنابراینکه «غیر اخراج» علاوه بر بیان حق سکونت برای زن، قیدی باشد بر حکم سابق (لزوم پرداخت متاع). یعنی آنگاه زن شوهر مرده می تواند از مال شوهر بهره گیرد که از خانه وی خارج نشده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 81 - 3

3_ متارکه زنان و ترک همبستری با آنان، امری نکوهیده و ناروا

إنکم لتأتون الرجال شهوه من دون النساء

«من دون النساء» حکایت از آن دارد که قوم لوط ازدواج با زنان و زناشویی با همسران خویش را ترک کرده بودند. بنابراین نکوهشی که از استفهام توییحی «أتأتون ...» استفاده می شود، دلالت بر ناروایی ترک ازدواج و متارکه زناشویی با همسران نیز دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 5 - 65 - 11

11 - نقش سازنده تقوایی، در حفظ کانون گرم خانواده ها و رعایت شدن حقوق همسران

إذا طَلَّقتُم النساء... و اتَّقوا الله... من يتَّق... يعظم له أجرًا

برداشت یاد شده، از آن جا است که خداوند در ضمن پنج آیه مربوط به مسائل طلاق و اختلافات خانوادگی، چهاربار، به رعایت تقوا توصیه فرموده است.

70- حقوق همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 233 - 35, 37, 40, 16

16_ پدر و مادر نباید فرزند را وسیله تزیین حقوق یکدیگر قرار دهند.

لا تُضارَّ والده بولدها ولا مولود له بولده

بنابراینکه «لا تُضارَّ»، مجهول و باء، سببیه باشد؛ یعنی نباید به بهانه فرزند، پدر و مادر به دیگری ضرر رسانند.

35_ لزوم رعایت تقوا از سوی مادر، پدر، وارثان پدر و دایه نسبت به حقوق متقابل یکدیگر

و الوالدات یرضعن... و اتَّقوا الله

خطاب اصلی در «اتقوا الله»، متوجه کسانی است که آیه شریفه آنها را به وظایف و رعایت حقوقی مکلف کرد؛ یعنی پدر، مادر و دایه و وارثان پدر.

37_ خداترسی و توجه به نظارت او بر اعمال، عامل رعایت حقوق متقابل مادر، پدر و دایه

و الوالدات یرضعن . . . و اتقوا الله و اعلموا ان الله بما تعملون بصیر

40_ ممنوعیت محروم نمودن همسر (مرد یا زن) از آمیزش جنسی، به بهانه وجود فرزند و شیرخوارگی او

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود بولده

امام صادق (ع): كانت المرأة منّا ترفع يدها الى زوجها اذا اراد مجامعتها فتقول: لا أدعك لآتي اخاف ان احمل على ولدى و يقول الرجل لا اجمعك انى اخاف ان تعلقى فاقتل ولدى فنهى الله عزّ و جل أن تضارّ المرأة الرجل و ان يضارّ الرجل المرأة . . .

کافی، ج 6، ص 103، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 227، ح 884.

ص: 258

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 237 - 1

1_ و جوب پرداخت نصف مهریه تعیین شده به زن مُطلّقه از سوی شوهر ، در صورت عدم آمیزش جنسی با او

و ان طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمْسُوهُنَّ وَ قَدْ فَرَضْتُمْ لِهِنَّ فَرِيضَةَ فَنَصْفِ مَا فَرَضْتُمْ

مفسران برآند که جمله «اَنْ تَمْسُوهُنَّ»، کنایه از آمیزش جنسی است ؛ نه مُجَرَّد لمس.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 19 - 11، 14

11_ مرد نباید با همسر خویش ، هر چند مورد پسند او نباشد ، بدرفتاری کند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه «فان کرهتموهن» حذف شده و «عسی ان تکرهوا» جانشین آن شده است. یعنی «فان کرهتموهنّ فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ...».

14_ اساس زندگی خانوادگی و مصالح آن ، نباید دستخوش تمایلات مرد قرار گیرد .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 16، 17

16_ لزوم اطاعت زنان از شوهر خویش و حفظ حقوق آنان

فالصّالحات قانتات حافظات للغیب

17_ لزوم اطاعت زن از شوهر و حفظ حقوق وی ، مشروط به تأمین زندگی او از سوی مرد

و بما انفقوا من اموالهم فالصّالحات قانتات حافظات

ظاهراً «فالصّالحات ...» نتیجه ای است مترتب بر جمله «الرجال ... بما انفقوا». بنابراین اطاعت زن از شوهر در موردی است که شوهر، زندگی او را تأمین کند.

2_ نشوز شوهر و عدم تأمین حقوق همسر ، امری ناروا و ناپسند

وإن امراه خافت من بعلها نشوزاً أو اعراضاً فلا جناح عليهما أن يصلحا

4_ تردید مسلمانان صدر اسلام در جواز مصالحه زن و شوهر نسبت به حقوق یکدیگر

وإن امراه خافت .. فلا جناح عليهما أن يصلحا

کلمه «لا جناح» حاکی است که مسلمانان صدر اسلام بر آن گمان بودند که حقوق تعیین شده برای زن و شوهر، قابل مصالحه و گذشت نیست.

5_ جواز صرف نظر کردن زن از بعض حقوق خود، برای جلب نظر شوهر و جلوگیری از نشوز وی

وإن امراه خافت من بعلها نشوزاً .. ان يصلحا بينهما صلحاً و الصلح خیر

جمله «و احضرت الانفس الشح» حکایت از آن دارد که مصالحه عنوان شده در آیه، منوط به گذشت از حقوق شخصی است.

19_ مصالحه زن و شوهر در حقوق همسری در صورتی ارزشمند است که بر پایه احسان و تقوا باشد .

و الصلح خیر .. و إن تحسنوا و تتقوا فإن الله کان بما تعملون خبیراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 1,4,5,8,18

1 - مردان ، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء

4 - شوهران نباید - به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران - به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند .

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء .. فلا تمیلوا کل المیل

5 - بلا تکلیف رها ساختن زن (نه زندگی کردن و نه طلاق دادن وی) ، کاری ممنوع و حرام بر شوهران

فلا تمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

8 - لزوم رعایت عدالت در حد توان ، میان همسران

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم فلا تمیلوا کل المیل

18 - حرمت بلا تکلیف گذاشتن زن بگونه ای که نه از مزایای شوهرداری بهره مند باشد و نه از مزایای بی همسری

فلا تمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

از امام باقر و امام صادق علیهما السلام درباره معنای «کالمعلقه» در آیه فوق روایت شده که فرمودند: التي هی لا ذات زوج ولا ایم.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 349؛ نورالثقلین، ج 1، ص 559، ح 603.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 229 - 4,6

4 - لزوم تعهد شوهر به رعایت حقوق شناخته شده همسر خویش

فامساک بمعروف

مراد از «معروف» (شناخته شده) حقوقی است که بر اساس عقل، فطرت و شرع در بین مردم متدین و سلیم الفطره، مورد شناسایی قرار گرفته است. اگر چه آیه درباره زن مطلقه ای است که شوهرش به او رجوع کرده بود؛ ولی به طور کلی بیانگر حقوق تمامی زنان است.

6_ رفتار مرد با زن خود پس از رجوع در طلاق، باید بر اساس موازین شناخته شده عقل و شرع باشد.

الطلاق مرتان فامساک بمعروف

71- خدا و همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 101 - 3,4

3_ خداوند نه فرزندی دارد و نه هیچگاه همسری داشته است.

أني يكون له ولد ولم تكن له صاحبه

4_ وجود فرزند برای خدا، با توجه به نبودن همسری برای وی، امری نامعقول است.

ص: 260

أني يكون له ولد و لم تكن له صحبه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - جن - 72 - 3 - 4, 2

2 - خدا ، نه داراي همسر است و نه فرزند .

ما اتخذصـ حبه و لا ولدًا

4 - همسرگزینی و فرزندداری ، دون شأن و منزلت والای خداوند است .

و أنه تعـ لی جدّ ربّنا ما اتخذصـ حبه و لا ولدًا

72- خشوع همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

11 - انبياء - 21 - 90 - 17

17- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) ، از خاشعان درگاه الهی بودند .

و كانوا لنا خـ شعین

73- خطای همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - ص - 38 - 44 - 5, 6, 1

1 - سوگند ایوب (ع) به تنبیه کردن همسر خطاکارش

و خذ بیدک ضغثًا فاضرب به و لاتحنث

مفسران درباره آیه شریفه - براساس روایات وارده - گفته اند: ایوب (ع) به خاطر خطایی که همسرش مرتکب شده بود، سوگند یاد کرد که او را تنبیه کند؛ ولی به خاطر خوبی ها و خدمات همسرش دوست نداشت که او را به نحوی که سوگند یاد کرده تنبیه نماید. از این رو خداوند به خاطر لطف و عنایت به او و همسرش، دستور داد با تهیه دسته ای از گیاه - تنها یک بار - به همسرش بزند تا بدین شکل به سوگند خود عمل کرده باشد.

5 - ایوب (ع) ، در ادای سوگند خود (تنبیه همسرش) دچار تردید و پشیمانی شده بود .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

توصیه خداوند به ایوب(ع) به نشکستن سوگندش، بیانگر این حقیقت است که ایوب(ع) در ادای سوگندش دچار تردید شده و حالت پشیمانی به او دست داده بود؛ به گونه ای که در جست و جوی راهی برای حل این مشکل برآمده بود.

6 - خطای همسر ایوب (ع) ، خطایی بزرگ و غیرقابل چشم پوشی برای آن حضرت بود .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

سوگند ایوب(ع) مبنی بر تنبیه همسر خطاکارش، گویای این حقیقت است که خطای همسرش بزرگ و غیرقابل بخشش بود و گرنه شخصیتی مانند ایوب(ع)، از آن اغماض می کرد و او را می بخشید.

ص: 261

74- خواسته های همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 3

3- درخواست همسر فرعون از خداوند ، مبنی بر زیستن در جوار رحمت او و بنا کردن خانه ای در بهشت برای وی

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنة

75- خوردن از خانه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 9، 2

2- نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، در استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون هیچ اجازه ای ، مجازاند .

ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج ولا على المريض حرج .. أن تأكلوا من بيوتكم

برداشت فوق، مبتنی بر این است که جمله «و لا علی أنفسکم أن تأكلوا من بیوتکم» عطف بر جمله پیشین باشد. گفتنی است مقصود از «بیوتکم» (خانه های خود) خانه همسر و فرزندان است که از افراد خودی هر شخصی محسوب می شوند.

9- استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون اذن خواستن ، جایز است .

ليس على الأعمى حرج ... ولا على أنفسكم أن تأكلوا من بيوتكم

76- خیانت همسر لوط(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 9، 7

7- خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخاتتاها

9- بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

77- خیانت همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 7,9

7 - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخاتتاها

9- بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع)، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم یغنیا عنهما من الله شیئاً

ص: 262

78- درخواست همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 4

4_ بندگان خالص خدا، از خداوند خواستار سرور و روشنی چشمان در پرتو اعطای همسر و فرزند به آنان هستند .

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین

79- درخواست همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 1, 22

1_ بندگان خالص خدا، از خداوند خواستار همسر و فرزندان شایسته ای اند که رفتار و سیر و سلوک آنان، مایه چشم روشنی و سرفرازی آنان در زندگی باشد .

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین

درباره «من» در «من أزوجنا..» دو احتمال وجود دارد: 1_ «من» ابتدائیه باشد. در این صورت معنای آیه چنین می شود: «به ما از ناحیه همسران و فرزندانمان، آن ده که مایه روشنی چشمانمان باشد». 2_ «من» بیانیه باشد. براساس این احتمال، معنای آیه چنین می شود: «به ما روشنی چشمان_ که عبارت از همسر و فرزندان اند ببخش. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

22_ جمله « و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین و اجعلنا للمتّقین إماماً » متن دعای همیشگی بندگان خالص خدا

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین و اجعلنا للمتّقین إمام

آمدن آیه شریفه در قالب جمله اسمیه و نیز فعل مضارع «یقولون» حاکی از استمرار و همیشگی بودن آن دعا است.

80- درمان عقیمی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 7

7- نازایی و عقیم بودن زن، تقصی برای وی و نیازمند اصلاح است .

و أصلحنا له زوجه

کاربرد واژه «أصلحنا» اشاره به نقص نازایی دارد؛ زیرا صلاح در برابر فساد و نقص است.

ص: 263

81- درمان عقیمی همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 4

4- دعای زکریا (ع) مبنی بر اصلاح نازایی همسرش ، مورد اجابت قرار گرفت و خداوند او را شایسته حمل قرار داد .

فاستجبنا له و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله «أصلحنا له زوجه» عطف بر جمله «وهبنا له یحیی» باشد که در این صورت اصلاح همسر جز دعای زکریا(ع) محسوب می شود.

82- دعا برای همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 21

21_ دعا برای صلاح و نیک شدن همسر و فرزندان و خیرخواهی برای ایشان ، از اوصاف بندگان خالص خدا و امری پسندیده و مورد تشویق خداوند

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزواجنا وذریٰتنا قرة أعین واجعلنا للمتقین إیم

83- دعای همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 35 - 12

12_ دعای همسر عمران در پیشگاه خداوند و درخواست از او ، برای قبولی نذرش

ربّ ائی نذرت لک . . . انک انت السميع العليم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 22

22_ اجابت دعای همسر عمران ، در مورد حفظ مریم (س) و فرزندش از شرّ شیطان

وائی اعیذها بک و ذریّتها من الشیطان الرجیم

رسول خدا (صلی الله علیه و آله): . . . و قال عیسی (ع) فیما ینثی علی ربه: و اعاذنی و امی من الشیطان الرجیم فلم یکن له علینا سییل.

الدر المنثور، ج 2، ص 184.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 37 - 2

2_ اجابت دعای مادر مریم از سوی خداوند، درباره حفظ مریم (س) از شر شیطان

اتی اعیذها . . . فتقبلها . . . و انبتها نباتاً حسناً

ص: 264

84- دعای همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 7,8,10,13

7 - درخواست همسر فرعون از خداوند ، به نجات خویش از شرّ فرعون

و نَجّنی من فرعون

8 - درخواست همسر فرعون از خداوند ، به رهایی خویش از رفتار و برخورد فرعون

و نَجّنی من فرعون و عمله

10 - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نجات خود از شرّ مردم ستمگر (قبطیان و کارگزاران فرعون)

و نَجّنی من القوم الظالمین

13 - همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

نَجّنی من فرعون و عمله و نَجّنی من القوم الظالمین

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده باشد.

85- دینداری همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 2

2 - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ضرب الله مثلاً للذین کفروا ءامنوا امرأت فرعون

86- ذلت اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 5 - 3

3 - همسر ابولهب در آخرت ، در نهایت ذلّت و با گردنبنندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد .

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبنند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) خرج کند و آیه شریفه با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبنند لیفی خواهد بود؛ اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر «جید» گرچه با «عنق» به یک معنا است؛ ولی در موارد زینت کردن گردن «جید» استفاده می شود؛ از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

87- رذایل اخلاقی همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,7,8,9

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

ج_هد الكفار والمنفقين ... ضرب الله مثلاً للذين كفروا امراً نوح و امراً لوط

7 - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخاتاهما

8 - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخاتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

9 - بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم يغنيا عنهما من الله شيئاً

رذایل اخلاقی همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,7,8,9

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

ج_هد الكفار والمنفقين ... ضرب الله مثلاً للذين كفروا امراً نوح و امراً لوط

7 - خیانت همسران نوح و لوط به شوهران خود

فخاتاهما

8 - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

9- بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع)، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم یغنیا عنهما من الله شیئاً

88- روابط دوستانه همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 15، 8، 5

5- پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان، از آیات الهی است.

خلق لكم من انفسكم أزواجاً لتسكنوا إليها و جعل بینكم مودّة و رحمه

ص: 266

برداشت بالا بنابراین است که عبارت «و جعل بینکم ..» ارائه کلام سابق باشد. در این صورت «و جعل بینکم...» درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

8- وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من ءای-ته .. و جعل بینکم موّده و رحمه

15- اندیشمندان و متفکران، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند .

و من ءای-ته آن .. و جعل بینکم موّده و رحمه إنّ فی ذلک لآی-ت لقوم یتفکرون

89- روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 221 - 16

16_ تأثیر متقابل زن و شوهر، در اعتقادات یکدیگر

و لا تنکحوا المشرکات .. و لا تنکحوا المشرکین ... اولئک یدعون الی النار

90- ریسمان در گردن همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 5 - 1

1 - در افتادن همسر ابولهب به آتش جهنم، در حالتی خواهد بود که ریسمانی از الیاف به هم بافته در گردن دارد .

فی جیدها جبل من مسد

«جید» به معنای گردن یا محل گردنبند (قاموس) و «مسد» به معنای لیف ملایمی است که از درخت خرما گرفته می شود (العین). این آیه از آن جا که حال برای «امراته» و هم زمان با عامل خود (سیصلی) است، حالت ورود ام جمیل به جهنم را - که به گردن او زنجیری از رشته های به هم بافته، بسته شده است - ترسیم می کند.

91- زایمان همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 1

1_ همسر عمران پس از زایمان ، ناباورانه ، نوزاد خویش را دختر یافت .

فلما وضعتها قالت ربّ انى وضعتها انثى

92- زمينه دشمنى همسران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

ص: 267

3- ایمان به دین اسلام، ممکن است دشمنی برخی از مردم، حتی خویشاوندانی همچون همسر و فرزندان را برانگیزاند.

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ وَأَوْلَادِكُمْ عَدُوًّا لَكُمْ

93- زیان جدایی از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 102 - 30

30 - جدایی زن و شوهر در بر دارنده زیان برای ایشان است .

ما یفرقون به بین المرء و زوجته و ما هم بضارین . . . إلا یاذن الله

94- سختی مرگ همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 84 - 10

10- از دست دادن خانواده (زن و فرزندان)، مهم ترین رنج و ناراحتی انسان است .

فكشفتنا ما به من ضرّ وءاتینَه أهله و مثلهم معهم

95- سخن چینی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 6

6 - همسر ابولهب، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود .

حمّاله الحطب

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به «حمّاله الحطب»، به معنای کنایه آن است که دعواها را شعلهور می ساخت.

سوء ظن به همسر محمد(صلی الله علیه و آله)

1 - خداوند ، مسلمانان را به خاطر بدگمانی به همسر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و موضع گیری تردیدآمیز نسبت به شایعه « افک » ورد نکردن صریح آن ، مورد سرزنش قرار داد .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ . . . لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا

96- سوگند به طلاق همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 168 - 18

18 - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود: «ان من خطوات الشيطان الحلف بالطلاق و النذور في المعاصي و كل يمين بغير الله؛ از گامهای شیطان است قسم خوردن به طلاق همسر و نذر در گناهان و هر سوگندی که به غیر خداوند باشد».

97- سهم ارث همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 12 - 1,2,3,4,20

1 - سهم ارث شوهر، در صورتی که همسرش فرزندی نداشته باشد، نصف اموال به جامانده اوست.

و لكم نصف ما ترك ازواجكم ان لم يكن لهنّ ولد

2 - سهم ارث شوهر، در صورتی که همسرش دارای فرزند باشد، یک چهارم اموال بجامانده اوست.

فان كان لهنّ ولد فلکم الربع ممّا تركن

3 - سهم ارث زن، در صورتی که شوهرش فرزندی نداشته باشد، یک چهارم اموال شوهر است.

و لهنّ الربع ممّا تركتم ان لم يكن لكم ولد

4 - سهم ارث زن، در صورتی که شوهرش دارای فرزند باشد، یک هشتم مال بجامانده اوست.

فان كان لكم ولد فلهنّ الثمن ممّا تركتم

20 - در صورت نبودن فرزند برای میّت، نوه های وی به جای فرزند ارث می برند و موجب تنزل سهم زن، شوهر، پدر و مادر می شوند.

فان كان لكم ولد

امام باقر و صادق (ع): ... فان لم يكن له ولد و كان ولد الولد ذكوراً او اناثاً فأنهم بمنزله الولد ... و يحجبون الابوين و الزوج و الزوجه عن سهامهم الاكثر ...

تهذیب شیخ طوسی، ج 9، ص 289، ح 3، ب 27، مسلسل 1043؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 351، ح 8.

98- شایعه علیه همسر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 11 - 2

2- هم دستی و تشکل تنی چند از منافقان عصر بعثت، برای تهمت زنی و شایعه سازی علیه خانواده پیامبر (صلی الله علیه و آله)

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِنْكُمْ

بیشتر مفسران بر این باورند که گروه بهتان زننده (عصبه منکم) از منافقان بودند.

ص: 269

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 221 - 1,2,3,6,8

1 - حرمت ازدواج مؤمنان با زنان مشرک؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند.

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمننَّ

2 - باید ایمان معیار اصلی در انتخاب همسر باشد؛ نه زیبایی و یا حریت (برده نبودن)

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمننَّ و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمکم . . . و لعب

مصداق بارز «اعجاب» در انتخاب همسر، زیبایی و دلربایی است.

3 - کنیز مؤمن برای همسری شایسته تر است از آزاد زن مشرک؛ هر چند زیبا و دلربا باشد.

و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمکم

6 - حرمت ازدواج زنان مؤمن با مشرکان؛ مگر در صورتی که ایمان بیاورند.

و لا تنكحوا المشركين حتى يؤمنوا

8 - برده مؤمن برای همسری زن مسلمان شایسته تر است از آزاد مرد مشرک؛ هر چند ظاهری فریبنده داشته باشد.

و لعبد مؤمن خیر من مشرک و لو اعجبتمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 223 - 2,8

2 - عقیم نبودن، از ویژگی های زن شایسته و کامل

نساؤکم حرث لکم

از خصوصیات مهم زن، قابلیت بارور شدن او برای بقای نسل است؛ بنابراین چنانچه زن نازا باشد، از این ویژگی مهم عاری است و طبعاً چنین زنی از جهت طبیعی کامل نخواهد بود.

8 - لزوم دقت در انتخاب همسر و مراعات آداب آمیزش، برای به وجود آمدن فرزندان صالح

نساؤکم حرث لکم . . . وقدموا لانفسکم

دقت کشاورز در انتخاب زمین مورد کشت و نیز سعی تمام در به وجود آوردن شرایطی برای به ثمر نشانیدن محصولی عالی، از وجود مشابهت بین همسر و کشتزار است که می تواند مورد نظر آیه باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 232 - 7

7_ توافق و رضایت زن و مرد بر اساس آنچه عقلا و شرعاً پسندیده است ، شرط اساسی برای ازدواج

فلا تعضلوهنّ ان ینکحن . . . اذا تراضوا بینهم بالمعروف

100- شکنجه همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 270

11 - همسر فرعون ، افزون بر آزار دیدن از او ، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت .

نَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

تکرار درخواست نجات (و نَجْنِي) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

101- صفات همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 221 - 1, 2, 3, 6, 8

1_ حرمت ازدواج مؤمنان با زنان مشرک ; مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمننَّ

2_ باید ایمان معیار اصلی در انتخاب همسر باشد ; نه زیبایی و یا حریت (برده نبودن)

و لا تنكحوا المشركات حتى يؤمننَّ و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمکم . . . و لعب

مصدق بارز «اعجاب» در انتخاب همسر، زیبایی و دلربایی است.

3_ کنیز مؤمن برای همسری شایسته تر است از آزاد زن مشرک ; هر چند زیبا و دلربا باشد .

و لآمه مؤمنه خیر من مشرکه و لو اعجبتمکم

6_ حرمت ازدواج زنان مؤمن با مشرکان ; مگر در صورتی که ایمان بیاورند .

و لا تنكحوا المشركين حتى يؤمنوا

8_ برده مؤمن برای همسری زن مسلمان شایسته تر است از آزاد مرد مشرک ; هر چند ظاهری فریبنده داشته باشد .

و لعبد مؤمن خیر من مشرک و لو اعجبتمکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 223

2_ عقیم نبودن ، از ویژگی های زن شایسته و کامل

از خصوصیات مهم زن، قابلیت بارور شدن او برای بقای نسل است؛ بنابراین چنانچه زن نازا باشد، از این ویژگی مهم عاری است و طبعاً چنین زنی از جهت طبیعی کامل نخواهد بود.

102- طلاق همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 37 - 6

6 - همسر زید بن حارثه، با وی ناسازگار بود و زید، تصمیم گرفت از او جدا شود.

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. أمسک علیک زوجک

در شأن نزول آیه آورده اند که زینب، همسر زید، به خاطر این که زید، برده ای آزاد شده است، با او ناسازگاری می کرد و این، بر زید ناگوار بود و از این رو تصمیم گرفت زینب را طلاق دهد. امر «أمسک»، به این مطلب اشاره دارد و نیز فرمانی است به

ص: 271

زید از عملی ساختن تصمیم اش.

103- عدالت بین همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 16، 8، 4، 3، 2، 1

1_ مردان ، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء

2_ مراعات عدالت در محبت قلبی به همسران متعدد ، خارج از توان و اختیار مردان

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم

جمله «و لو حرصتم» (هر چند تمایل شدید به رعایت عدالت داشته باشید)، می رساند که مراد از عدالت در جمله «و لن تستطیعوا ان تعدلوا» عدالتی است که از اختیار و توان آدمی خارج است، بنابراین می توان گفت عدالت در مورد محبت و مودت و نظایر آن می باشد. برداشت فوق را فرمایش امام صادق(ع) تأیید می کند که در توضیح آیه فوق فرمود: یعنی فی الموده

کافی، ج 5، ص 362، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 558، ح 601.

3_ بی ثمر بودن تلاش شوهر برای رعایت عدالت کامل ، میان همسران خویش

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم

4_ شوهران نباید _ به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران _ به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند .

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء .. فلا تمیلوا کل المیل

8_ لزوم رعایت عدالت در حد توان ، میان همسران

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم فلا تمیلوا کل المیل

16_ عدم رعایت عدالت نسبی بین همسران ، گناه و آمرزش آن در گرو بازگشت به عدالت و رعایت تقواست .

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء .. و إن تصلحوا و تتقوا

104- عذاب همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 5

5_ همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید .

إلا امرأته كانت من الغبرین

«غابر» به معنای باقی مانده است. بنابراین «کانت من الغبرین» بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 272

18_ همسر لوط ، باید به عذابی که برای قوم لوط مقدر شده بود ، گرفتار می شد .

إنه مصیبها ما أصابهم

ضمیر در «إنه» به اصطلاح ضمیر شأن است و حاکی از تأکید می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 1

1- همسر لوط (ع) در زمره مجرمان قوم لوط و عذاب شدگان الهی بود .

إلّا ءال لوط إنا لمنجّوهم . . . إلّا امرأته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 171 - 2

2 - همسر لوط ، مخالف راه او و در زمره محکومان به عذاب

إلّا عجوزاً فی الغـبرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 57 - 1

1 - نجات لوط (ع) و خانواده اش _ به جز همسر وی _ از عذاب نازل شده بر قوم لوط

فأنجینـه و أهله إلّا امرأته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 32 - 7

7 - ملائکه عذاب قوم لوط ، پیشاپیش از عذاب شدن همسر لوط خبر داشتند و او راز نجات یافتگان نمی دانستند .

لننـجیته و أهله إلّا امرأته كانت من الغـبرین

«غابر» ماندن پس از سپری شدن چیزی است که با او بوده است (مفردات راغب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 33 - 14

14 - فرشتگان مأمور عذاب قوم لوط ، به لوط (ع) اعلام کردند که او و خانواده اش ، به جز همسرش را ، از عذاب نجات خواهند داد .

إِنَّا مَنجُوكَ وَأَهْلَكَ إِلَّا امْرَأَتَكَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 9

9 - بی تاثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع) ، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فَلَمْ يَغْنِيَا عَنْهُمَا مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

ص: 273

105- عذاب همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 9

9- بی تأثیر بودن اقدام حضرت نوح و لوط (ع)، برای نجات همسران خیانت کار خود از عذاب الهی

فلم یغنیا عنهما من الله شیئاً

106- عفت همسر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 26 - 12

12 - کسانی که در صدر اسلام در ماجرای «افک» (تهمت زنا) مورد اتهام قرار گرفتند، افرادی پاکدامن و منزه از این تهمت و آلودگی بودند.

للخبیثین... لللطیبین... أولئك مبرءون مما یقولون

برداشت یاد شده، بر این اساس است که آیه شریفه مربوط به ماجرای «افک» باشد.

107- عفو دشمنی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 9

9- توصیه خداوند به مؤمنان، مبنی بر عفو، چشم پوشی و بخشودن دشمنی های همسران و فرزندان خویش

عدواً لکم... و إن تعفوا و تصفحوا و تغفروا

108- عقیده همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 57 - 4

4- همسر لوط، مخالف اندیشه های وی و هم عقیده با قوم منحرف

فأنجينَه وأهله إلا امرأته

109- عقيمي همسر زكريا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 274

5- همسر زکریا، همسری عقیم و نازا بوده است.

و کانت امرأتی عاقراً

«عاقراً» به مرد یا زنی گفته می شود که از او فرزندی به عمل نمی آید (مفردات راغب).

6- همسر زکریا، علاوه بر عقیم بودن دیرین خود در شرایط پیری و یائسگی بود. *

و کانت امرأتی عاقراً

فعل «کانت»، ممکن است این معنا را افاده کند که همسر زکریا برای آوردن فرزند دو مشکل داشته است؛ 1_ سن زیاد؛ 2_ عقیم بودن دیرین او از جوانی.

7- زکریا (ع)، به رغم ناامیدی از داشتن فرزند از همسر نازایش، سالیانی دراز به زندگی مشترک خود با وی ادامه داد.

و کانت امرأتی عاقراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1- بشارت فرزند به زکریا (ع) در روزگار پیری و فرتوتی وی و نازایی همسر، برای او نویدی شگفت آور بود.

أنتی یکون لی غل-م و کانت امرأتی عاقراً و قد بلغت من الکبر عتياً

«أنتی»، یعنی چگونه و از چه راهی؟ (مصباح). «عتياً» جمع «عات» از ماده «عتو» (از حد گذشتن) است و مفاد جمله «قد بلغت...» این است که من از نظر پیری به افرادی رسیده ام که در کهن سالی از حد گذشته اند. برخی اهل لغت «عتياً» را مصدر و به معنای خشک و انعطاف ناپذیر شدن مفاصل و استخوان ها دانسته اند (الکشاف). مفاد جمله در این صورت این است که من از اثر پیری به خشکیده شدن اعضای بدنم رسیده ام.

7- زکریا (ع)، هنگام بشارت تولد یحیی (ع)، همسری سال خورده داشت که از آغاز زندگی نازا بود.

و کانت امرأتی عاقراً

فعل «کانت» در آیه، با بیان دیرینه بودن نازایی، اشاره به گذشت زمان بارداری نیز دارد.

11- زکریا (ع)، محرومیت از فرزند را در دوران جوانی خود و همسرش، تنها ناشی از نازایی همسر خویش می دانست.

و كانت امرأتی عاقراً وقد بلغت من الكبر عتياً

اختصاص وصف «نازایی» به همسر زکریا، گویای برداشت یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 5

5- همسر زکریا (ع) پیش از دعای آن حضرت نازا بود .

ربّ لاتذرني فرداً .. فاستجبنا له ووهبنا له یحیی واصلحنا له زوجه

110- علاقه به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 2

2_ مراعات عدالت در محبت قلبی به همسران متعدد ، خارج از توان و اختیار مردان

ص: 275

ولن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء ولو حرصتم

جمله «ولو حرصتم» (هر چند تمایل شدید به رعایت عدالت داشته باشید)، می رساند که مراد از عدالت در جمله «ولن تستطيعوا ان تعدلوا» عدالتی است که از اختیار و توان آدمی خارج است، بنابراین می توان گفت عدالت در مورد محبت و مودت و نظایر آن می باشد. برداشت فوق را فرمایش امام صادق(ع) تأیید می کند که در توضیح آیه فوق فرمود: یعنی فی الموده

کافی، ج 5، ص 362، ح 1؛ نورالثقلین، ج 1، ص 558، ح 601.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 24 - 4

2_ محبت پدر، فرزند، برادر، همسر و خویشاوندان نباید محبت خدا و رسول و جهاد در راه خدا را تحت الشعاع قرار دهد.

قل إن كان ءاباؤکم و أبناءؤکم ... أحب إليکم من اللّٰه ورسوله و جهاد فی سبيله

4_ روی گردانان از جهاد، به خاطر علقه های عاطفی (محبت پدر، فرزند، برادر، همسر و خویشاوندان) و دلبستگی مادی (مال، شغل و مسکن) مورد تهدید خداوند

قل إن كان ءاباؤکم ... و أموال اقدرتموها و ... أحب إليکم ... و جهاد فی سبيله فتر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 70 - 6

6 - انسان با تقوا، انسانی وفادار به همسر و دلبسته به او

ادخلوا الجنة انتم و أزواجکم

خداوند، به عنوان نوید به اهل تقوا فرموده است: همراه همسران وارد بهشت شوید، از این بشارت روشن می شود که مؤمنان دلبسته به همسر بوده و در انتظار این نوید بوده اند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - معارج - 70 - 11 - 8

8 - علاقه و دلبستگی انسان به فرزندان، قوی تر و بیشتر از همسر، برادر و دیگر خویشاوندان است. *

يودّ المجرم لو يفتدى من عذاب يومئذ بنيه

تقدّم ذكری نام فرزندان بر دیگر خویشاوندان و مردمان، ممکن است برای بیان مطلب یاد شده باشد.

111- عمل خیر همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 12، 13

12- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) شتابان به انجام کارهای خیر می پرداختند و در آن پیش قدم و پیشگام بودند.

إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ فِي الْخَيْرِ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این است که ضمیرهای جمع در جمله «إِنَّهُمْ كَانُوا إِسْرَعُونَ..» به زکریا(ع) و همسر و فرزند او

ص: 276

(یحیی) بازگردد.

13- انجام کار های خیر ، مورد علاقه و سیره مستمر زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی) بود .

وزکریا . . . و وهبنا له یحیی و أصلحنا له زوجه إتهم كانوا یسرعون فی الخیرت

فعل مضارع «یسارعون» و فعل «كانوا» پیش از آن بیانگر استمرار و تداوم است و متعدی شدن فعل «یسارعون» به «فی» حکایت از جدیت و علاقه به کار دارد.

112- عنصر خلقت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 1

1 - آفرینش همسران از جنسی همگون ، از آیات الهی است .

و من ءای-ته أن خلق لکم من أنفسکم أزوجًا

113- عواطف همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 5,8

5 - پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد ، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان ، از آیات الهی است .

خلق لکم من أنفسکم أزوجًا لتسکنوا إلیها و جعل بینکم مودّه و رحمه

برداشت بالا بنابراین است که عبارت «و جعل بینکم . . .» ارائه کلام سابق باشد. در این صورت «و جعل بینکم...» درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

8 - وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر ، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من ءای-ته . . . و جعل بینکم مودّه و رحمه

114- عوامل اعراض از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4- مؤمنان در صورت رویه رو شدن با دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، باید از آنان پرهیز کرده و دوری جویند .

إِنَّ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ ... عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

ص: 277

115- عیوب همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 7

7- نازایی و عقیم بودن زن ، نقصی برای وی و نیازمند اصلاح است .

و أصلحنا له زوجه

کاربرد واژه «أصلحنا» اشاره به نقص نازایی دارد؛ زیرا صلاح در برابر فساد و نقص است.

116- غرق همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 14

14_ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

و أهلک إلا من سبق علیه القول

117- فرار از همسر در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 36 - 1

1 - شوهران ، پیوند الفت و همراهی با همسران خویش را در قیامت نادیده گرفته و از آنان متواری خواهند شد .

یوم یفرّ المرء من ... و ص_حبتہ

«صاحبه» همسری است که با شوهر خویش ملازمت و معاشرت داشته باشد. این تعبیر حاکی از شدت حوادث قیامت است؛ به گونه ای که انسان، حتی همسری را که در دنیا با او سازگار و همراه بود، نیز رها خواهد کرد.

118- فرجام اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 4

4- سوختن در آتش ابدی دوزخ ، فرجام همسر ابولهب

و امرأته

119- فرجام همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 3

ص: 278

3 - خداوند ، همسر ابولهب را گرفتار سرنوشتی همسان فرجام شوهرش خواند .

و امرأته

120- فرجام همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 13

13 - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح . . . قیل ادخلا النار مع الذلین

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر _ پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام _ می تواند هشداری به آنان باشد.

121- فرجام همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 13

13 - هشدار خداوند ، به دو همسر خطاکار پیامبر (حفصه و عایشه) ، درباره سرنوشت شوم خیانت به پیامبر (صلی الله علیه و آله) همچون سرنوشت همسران نوح و لوط

ضرب الله مثلاً للذین کفروا امرأت نوح . . . قیل ادخلا النار مع الذلین

یادآوری خیانت همسران دو پیامبر _ پس از نقل ماجرای توطئه دو همسر پیامبر اسلام _ می تواند هشداری به آنان باشد.

122- فضایل همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 44 - 4

4 - ایوب (ع) و همسرش ، مورد لطف و عنایت خداوند بودند .

و خذ بیدک ضغثاً فاضرب به و لاتحنث

توصیه خداوند به ایوب (ع) برای وفای به سوگند خود به شکلی آسان، در حقیقت لطف و عنایت الهی به ایشان بود.

123- فضایل همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 - 2,4,6

2 - همسر فرعون (آسیه) ، نمونه بارز و مثال زدنی برای ایمان و دین داری است .

ص: 279

ضرب الله مثلاً للذين كفروا ءامنوا امرأت فرعون

4- بهشت و بودن در جوار لطف خداوند ، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنة

6- همسر فرعون ، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إذ قالت ربّ ابن لي عندك بيتاً في الجنة

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت تحت شکنجه و آزار بود؛ می توان استنباط کرد که دعای او درباره بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

124- قذف همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 6 - 4، 3، 2، 1

1 - مردی که همسرش را قذف کند (نسبت زنا بدهد) ، برای اثبات ادعای خود ، نخست باید چهار شاهد مرد ارائه کند .

والذین یرمون أزوجهم ولم یکن لهم شهداء

«شهداء» جمع «شاهد» است و شاهد مفرد مذکر است. بنابراین «شهداء» به معنای «چند مرد ناظر» می باشد. گفتنی است که عدد چهار، با توجه به آیه قبل _ که مربوط به قذف است _ و نیز به قرینه ذیل آیه _ که در صورت عجز از ارائه شهود باید چهار سوگند یاد شود _ استفاده می گردد.

2 - شوهر اگر برای اثبات قذف علیه همسرش ، از ارائه شاهدان ناتوان باشد ، باید چهار بار سوگند یاد کند .

والذین یرمون أزوجهم ولم یکن لهم شهداء إلاّ أنفسم فشهده أحدهم أربع شهده بالّ

3 - با عجز شوهر از آوردن شاهدان برای اثبات قذف علیه همسرش ، در صورتی نوبت به سوگند و لعان می رسد که شوهر ، مدعی مشاهده زنا باشد .

والذین یرمون أزوجهم ولم یکن لهم شهداء إلاّ أنفسم

استثنا در جمله «و لم یکن لهم شهداء إلاّ أنفسم» استثنای متصل است و معنای آیه چنین می باشد: «مردانی که همسران شان را قذف کنند، اگر فقط خودشان ناظر و شاهد زنا بودند و به جز خودشان کسی نبود، باید سوگند یاد کنند». مفهوم آن این می شود که: اگر خودشان هم شاهد نبودند، نوبت به لعان نمی رسد.

4 - شوهری که همسرش را قذف کند و از ارائه شاهدان ناتوان باشد و یا مدعی مشاهده زنا نباشد ، نوبت به سوگند او نمی رسد ; بلکه باید حد قذف بر وی جاری شود .

والذین یرمون أزوجهم ولم یکن لهم شهداء إلا أنفسم فشه_ده أحدهم أربع شه_دت باللّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 7 - 3

3 - مردانی که با سوگند دروغین ، همسرانشان را متهم به زنا کنند ، مستحق لعنت خدایند .

والخ_مسه أنّ لعنت الله علیه إن کان من الک_ذبین

ص: 280

125- قذف همسر محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 12 - 10

10 - قذف یکی از همسران پیامبر (صلی الله علیه و آله)، « افک » و بهتانی آشکار بود .

إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ .. لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ... وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مِّبِينٌ

126- قصه همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 8

8 - همسر ابولهب، در حالی که خود همیشه آتش جهنم را بر دوش می کشد، به دوزخ خواهد افتاد .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

چنانچه «حَمَّالَةَ الْحَطَبِ» حال و هم زمان با «سیصلی» باشد؛ ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود.

127- قصه همسر فرعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 11 -

4,6,7,8,9,10,11,13

4 - بهشت و بودن در جوار لطف خداوند، نهایت آرزو و آرمان معنوی همسر فرعون (آسیه)

إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

6 - همسر فرعون، در آرزوی شهادت به سر می برد .

إِذْ قَالَتْ رَبِّ ابْنِ لِي عِنْدَكَ بَيْتًا فِي الْجَنَّةِ

با توجه به این حقیقت که آسیه، از سوی فرعون به شدت تحت شکنجه و آزار بود؛ می توان استنباط کرد که دعای او درباره بنا شدن خانه ای در بهشت، اشاره به نائل شدن وی به فیض بزرگ شهادت است.

7- درخواست همسر فرعون از خداوند ، به نجات خویش از شرّ فرعون

و نَجّنی من فرعون

8- درخواست همسر فرعون از خداوند ، به رهایی خویش از رفتار و برخورد فرعون

و نَجّنی من فرعون و عمله

9- فرعون ، شخصیتی منفور در نگاه همسرش آسیه و رفتار وی غیر قابل تحمل برای او

و نَجّنی من فرعون و عمله

10- همسر فرعون ، از خداوند خواستار نجات خود از شرّ مردم ستمگر (قبطیان و کارگزاران فرعون)

و نَجّنی من القوم الظالمین

11- همسر فرعون ، افزون بر آزار دیدن از او ، از سوی کارگزاران نظام وی نیز تحت آزار و شکنجه قرار داشت .

نَجّنی من فرعون و عمله و نَجّنی من القوم الظالمین

تکرار درخواست نجات (و نَجّنی) درباره قوم ستمگر، می تواند بیانگر برداشت یاد شده باشد.

13- همسر فرعون ، از خداوند خواستار نابودی فرعون و حکومت ستم پیشه او

ص: 281

نَجْنِي مِنْ فِرْعَوْنَ وَعَمَلِهِ وَنَجْنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

برداشت یاد شده، مبتنی بر این احتمال است که آسیه، نجات خود را با نابودی فرعون و حکومت وی از خداوند خواستار شده باشد.

128- قصه همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 3

3- همسران نوح و لوط پیامبر، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند.

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر «تحت عبدین» استفاده شده است.

129- قصه همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 3

3- همسران نوح و لوط پیامبر، تحت سرپرستی و حمایت آن دو پیامبر قرار داشتند.

کانتا تحت عبدین من عبادنا

برداشت یاد شده، از تعبیر «تحت عبدین» استفاده شده است.

130- کفر همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 4

4_ همسر لوط، از زمره کافران به وی بود.

فانجینه و أهله إلا امرأته

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 19

19_ همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلک . . . إلاّ امرأتک إنه مصیبها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط _ که جمله «إنه مصیبها ما أصابهم» دلالت بر آن دارد _ حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارد شده _ ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

ص: 282

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 171 - 2

2 - همسر لوط ، مخالف راه او و در زمره محکومان به عذاب

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَيْرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 32 - 10

10 - همسر لوط ، از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

لِنُنَجِّيَنَّهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَيْرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 33 - 16

16 - همسر لوط (ع) از زمره کافران بود و به او ایمان نیاورد .

إِنَّا مَنجُّوكَ .. إِلَّا امْرَأَتَكَ كَانَتْ مِنَ الْغَيْرِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 3

3 - تمامی اعضای خاندان لوط ، به جز همسر او ، مؤمن بودند .

إِذْ نَجَّيْنَاهُ وَأَهْلَهُ أَجْمَعِينَ . إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَيْرِينَ

برداشت یاد شده به خاطر این نکته است که عذاب به جهت کفر است، پس نجات خاندان لوط دلیل ایمان شان و عذاب همسر لوط به نشانه کفر او است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,8

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

ج_هد الكفّار و المنفقين . . . ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح و امرأت لوط

8- کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخاتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و . . .

131- کفر همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 12

12_ برخی از افراد خانواده نوح (همسر و فرزندش) در زمره کافران و تکذیب کنندگان رسالت او بودند . *

ص: 283

و أهلك إلا من سبق عليه القول

«ال» در «القول» عهد ذکری و یا ذهنی است و اشاره به جمله «لاتخاطبني في الذين ظلموا إنهم مغرقون/37» دارد. بنابراین «إلا من ...»؛ یعنی، مگر آن کس که از پیش به خاطر کفر و ظلمش، حکم غرق شدن را برای او مقدر ساخته ایم. مفسران برآنند که مراد از «من سبق» همسر نوح به نام «واعله» و فرزندش به نام «یام» و یا «کنعان» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,8

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

جهد الكفار والمنفقين ... ضرب الله مثلاً للذين كفروا امرأت نوح و امرأت لوط

8 - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخانتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

132- گردنبند اخروی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 5 - 3

3 - همسر ابولهب در آخرت ، در نهایت ذلت و با گردنبندی از لیف های بافته شده تحقیر خواهد شد .

فی جیدها جبل من مسد

برخی گفته اند: همسر ابولهب، سوگند یاد کرده بود که گردنبند فاخر خود را در دشمنی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) خرج کند و آیه شریفه با بیان این که در آخرت، او دارای گردنبند لیفی خواهد بود؛ اوج حقارت او را بیان کرده است. تعبیر «جید» گرچه با «عنق» به یک معنا است؛ ولی در موارد زینت کردن گردن «جید» استفاده می شود؛ از این رو بر استهزا و تحقیر او افزوده است.

133- گناه همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 19

19_ همسر لوط به او ایمان نیاورد و به گناهی هم طراز گناهان قوم لوط آلوده بود .

فأسر بأهلک . . . إلاّ امرأتک إنه مصیبها ما أصابهم

همانندی کیفر همسر لوط با کیفر قوم لوط _ که جمله «إنه مصیبها ما أصابهم» دلالت بر آن دارد _ حاکی است که گناه وی نیز هم طراز گناه آن قوم بوده است. گویا وی به عملکرد آنان راضی بوده و یا به گونه ای - چنانچه در برخی روایات وارد شده _ ایشان را در گناهشان یاری می داده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 1

ص: 284

1- همسر لوط (ع) در زمره مجرمان قوم لوط و عذاب شدگان الهی بود .

إلا ءال لوط إنا لمنجّوهم . . . إلا امرأته

134- لباس بودن همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 187 - 3

3- زن و شوهر ، لباس عفاف یکدیگرند و هر کدام مایه پرهیز دیگری از گناهان جنسی است .

هن لباس لکم و أنتم لباس لهن

135- مادر قرار دادن همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 4 - 6,9

6 - ظهار ، هیچ گاه ، همسر مرد را ، در مقام مادر او ، قرار نخواهد داد .

و ما جعل أزواجكم اللّٰی نظـهرون منهنّ أمّهـتکم

9- در عصر جاهلیت ، مردان ، با ظهار همسر خود ، او را در ردیف مادر خود قرار داده و با او ، ترک مراوده می کردند .

و ما جعل أزواجكم اللّٰی نظـهرون منهنّ أمّهـتکم

این که خداوند فرموده است، ظهار، همسر را در منزلت مادر قرار نمی دهد، به دست می آید که مردان، با ظهار همسر، می خواسته اند با آنان ترک مراوده کنند؛ چون، بر این باور بودند که خلوت با مادر قطعاً، امر نادرستی است.

136- محدوده استیذان از همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 9

9- استفاده از خوراکی های اهل خانه خود (فرزندان و همسر) بدون اذن خواستن ، جایز است .

لیس علی الأعمی حرج . . . ولا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم

137- محرومیت از امداد همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 36 - 3

3- قیامت ، روز محرومیت از یاری همسران حتی علاقه مندترین آنان به انسان

وصـ حبتہ

ص: 285

فرار از همسری که مصاحبت و همراهی او در دنیا به ثبوت رسیده بود _ تا چه رسد به همسر ناسازگار _ نشانه سودمند نبودن آنان در قیامت است.

138- مرگ همسر ایوب (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 84 - 9

9- از دست دادن خانواده (زن و فرزندان)، مهم ترین رنج و ناراحتی ایوب (ع) بود.

أَتَى مَسْنَى الضَّرِّ . . . فَكَشَفْنَا مَا بِهِ مِنْ ضِرٍّ وَأَتَيْنَاهُ أَهْلَهُ وَ مَثَلَهُمْ مَعَهُمْ

برداشت یاد شده مبتنی بر این است که جمله «آتیناه اهلہ..» عطف بر «فکشفنا...» باشد. در این صورت ذکر «آتیناه اهلہ...» از باب ذکر خاص بعد از عام و مفید اهمیت و عظمت خواهد بود؛ زیرا از دست دادن خانواده، خود «ضراً» است.

139- مسافرت همسر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 7 - 4

4- همراهی خانواده موسی (همسر و فرزندان) با وی در سفر از «مدین»

إِذْ قَالَ مُوسَىٰ لِأَهْلِهِ . . . لَعَلَّكُمْ تَصْطَلُونَ

تعبیر «سناتیکم» و «لعلکم تصطلون» (با ضمایر جمع) نشان می دهد که همراهیان موسی بیش از یک نفر بوده اند و تعبیر «أهل» بیانگر آن است که همه آنان از نزدیکان (همسر و فرزندان) او بوده اند.

140- معاشرت با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 19 - 10، 11

10 _ وجوب معاشرت پسندیده مردان با همسرانشان

و عاشروهنّ بالمعروف

11 _ مرد نباید با همسر خویش، هر چند مورد پسند او نباشد، بد رفتاری کند.

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه «فان کرهتموهن» حذف شده و «عسی ان تکرهوا» جانشین آن شده است. یعنی «فان کرهتموهنّ فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 21 - 13

13_ زندگی پسندیده با همسر یا آزاد گذاردن وی با رفتار نیک ، پیمان برگرفته زن از مرد به هنگام ازدواج

ص: 286

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

از امام باقر(ع) درباره «میثاق» در آیه فوق چنین نقل شده است که: «المیثاق الغلیظ» هو العهد المأخوذ علی الزوج حاله العقد من امساک بالمعروف او تسریح باحسان.

مجمع البیان، ج 3، ص 42؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 356، ح 11.

141- معاهده همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 21 - 12، 11، 10، 9

9_ باز پس گیری مهریه زنان، شکستن پیمان محکمی است که همسران با شوهران خویش بسته اند .

و کیف تأخذونه و قد افضی بعضکم الی بعض و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

10_ برانگیختن وجدان انسانی از روش های قرآن برای ایجاد تعهد نسبت به رعایت پیمان های زناشویی

و کیف تأخذونه . . . و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

11_ مهریه، حقی برای زن در قبال آمیزش و پیمان زناشویی

و کیف تأخذونه و قد افضی

جمله «و قد افضی»، که کنایه از آمیزش است، و جمله «اخذن منکم»، که دلالت بر عقد زناشویی می کند، بیانگر این است که زن در قبال آن دو، مالک مهریه است.

12_ عقد نکاح، پیمان استواری که زن از مرد گرفته است .

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

امام باقر(ع) درباره میثاق در آیه فوق فرمود: «المیثاق»، الکلمه التي عقد بها النکاح . . .

کافی، ج 5، ص 560، ح 19؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 355، ح 8.

13_ زندگی پسندیده با همسر یا آزاد گذاردن وی با رفتار نیک ، پیمان برگرفته زن از مرد به هنگام ازدواج

و اخذن منکم میثاقاً غلیظاً

از امام باقر(ع) درباره «میثاق» در آیه فوق چنین نقل شده است که: «المیثاق الغلیظ» هو العهد المأخوذ علی الزوج حاله العقد من امساک بالمعروف او تسریح باحسان.

مجمع البیان، ج 3، ص 42؛ تفسیر برهان، ج 1، ص 356، ح 11.

142- مقام همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 14

14_ تعالی روحی و معنوی مادر حضرت مریم (همسر عمران)

اذ قالت . . . ربّ . . . ائی سمّیتها مریم و ائی اعیذها

ص: 287

از توجه به خدا، خلوصش در نذر و نامی که برای فرزند خویش انتخاب کرد (مریم به معنی عابده)، برداشت فوق استفاده شده است.

143- مقدرات همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 18

18_ همسر لوط ، باید به غذایی که برای قوم لوط مقدر شده بود ، گرفتار می شد .

إنه مصیبا ما أصابهم

ضمیر در «إنه» به اصطلاح ضمیر شأن است و حاکی از تأکید می باشد.

144- ملاک ارزش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - رحمن - 55 - 56 - 2

2 - دل بستگی زن ، تنها به همسر خویش و چشم ندوختن به اجنبی ، از جمله برترین ارزش های او است .

فیهنَّ قـصرت الطرف

برداشت یاد شده با توجه به دو مطلب زیر به دست می آید: الف) «قاصرات الطرف» به معنای چشم نداشتن به اجنبی باشد. ب) آیه شریفه در مقام بیان بهترین ارزش های زنان بهشت است.

145- ملاک انتخاب همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 3 - 4

4_ لزوم انتخاب همسرانی که خوشایند و مورد پسند هستند .

فانكحوا ما طاب لكم من النساء

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 25 - 21

21_ پاکدامنی زن ، معیاری در انتخاب وی برای همسری

فانکوهنّ . . . محصنات غیر مسافحات و لا متّخذات اخدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 5 - 17

17_ ایمان به خدا ، اعتقاد به وحی و رسالت و عفت و پاکدامنی ، از ارزش های والا در انتخاب همسر و تشکیل خانواده

ص: 288

146- منشأ عذاب همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 2

2- باقی ماندن همسر لوط (ع) در میان عذاب شدگان قوم لوط، به تقدیر و دستور خدا بود.

إلا امرأته قدّرتنا إنها لمن الغبرین

تردیدی نیست که همه مقدرات به دست خداوند است و انتساب تقدیر (قدّرتنا) به فرشتگان، می تواند به خاطر این باشد که آنان مجری این تقدیر بوده اند.

147- منشأ هلاکت همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 57 - 7

7- فرو گذاشتن همسر لوط در میان قوم محکوم به عذاب، براساس تقدیر الهی و برنامه از پیش تعیین شده

قدّرتنا من الغبرین

«غبور» (مصدر «غابرین») به معنای باقی ماندن است؛ یعنی، ما مقدر کردیم که همسر لوط از جمله باقی ماندگان باشد.

148- موارد دشمنی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 15

15 - «عن أبي جعفر (ع) في قوله: «إنّ من أزواجكم و أولادكم عدوّاً لكم فاحذروهم» و ذلك إنّ الرجل كان إذا أراد الهجرة إلى رسول الله (صلى الله عليه و آله) تعلق به ابته و امرأته و قالوا: نَشُدُّكَ اللهُ أن تذهب عنّا و تدعنا فنضیع بعدك فمنهم من يطیع أهله فيقيم فحذّرهم الله أبناءهم و نساءهم و نهاهم عن طاعتهم . . .»

از امام باقر (ع) درباره سخن خداوند: «إنّ من أزواجكم و أولادكم عدوّاً لكم فاحذروهم» روایت شده است: [در صدر اسلام گاهی] مردی که قصد هجرت به سوی رسول خدا (صلى الله عليه و آله) را داشت، فرزند و همسرش دامان او را می گرفتند و می گفتند: تو را به خدا قسم می دهیم که از نزد ما نروی و ما را بی کس نگذاری که ما بعد از تو از بین خواهیم رفت. برخی از آنان مطیع اهل و عیال خود می شدند و

[نزد آنان] می ماندند. از این رو خداوند آنان را از فرزندان و همسرانشان بر حذر داشته و آنان را از پیروی آنها نهی فرموده است...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 15 - 15

ص: 289

149- موجبات عذاب همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 6

6 - جدایی دیرینه زن لوط از آیین و روش همسرش ، عامل جدا ماندن وی از خانواده لوط و نجات نیافتن از عذاب الهی

إلا امرأته كانت من الغبرین

150- موقعیت خانوادگی همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 60 - 8

8- همسر ، جزو آل و خاندان مرد است .

ءال لوط .. إلا امرأته

151- مهریه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 4,5

4 - ازدواج با زن در صورت پرداخت مهریه ، حلال است .

إنا أحللنا لك أزواجك الّـتی ءاتیت أجورهنّ

5 - مهریه زنان ، به منزله پاداشی برای آنان است .

ءاتیت أجورهنّ

مراد از «أجور» طبق گفته مفسران، مهریه های زنان است. تعبیر از «صداق» به «أجور» نکته یاد شده را می رساند.

152- مهریه همسر در صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 3

3- پرداخت مهریه به همسر ، در صدراسلام ، امری رایج و لازم بوده است .

أزواجك الّتی ءاتیت أجورهنّ

ص: 290

153- مهریه همسر کافر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 23

23 - مرد مؤمن ، دارای حق مطالبه مهر همسرش از کافران ، در صورت پیوستن همسرش به جمع کافران

و سئلوا ما أنفقتم

چنان که از سیاق آیه استفاده می شود، مؤمن در صورتی مهریه همسر خویش را از کافران طلب می کند که همسر وی به جمع آنان پیوسته و در جامعه آنان پذیرفته شده باشد.

154- مهریه همسر مؤمن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 24

24 - کافران ، دارای حق مطالبه مهریه همسر خود ، در صورت پیوستن همسر ایشان به جمع مؤمنان

و لیسئلوا ما أنفقوا

155- ناسازگاری همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 37 - 6

6 - همسر زید بن حارثه ، با وی ناسازگار بود و زید ، تصمیم گرفت از او جدا شود .

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. أمسک علیک زوجک

در شأن نزول آیه آورده اند که زینب، همسر زید، به خاطر این که زید، برده ای آزاد شده است، با او ناسازگاری می کرد و این، بر زید ناگوار بود و از این رو تصمیم گرفت زینب را طلاق دهد. امر «أمسک»، به این مطلب اشاره دارد و نیز فرمانی است به زید از عملی ساختن تصمیم اش.

156- نذر همسر عمران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ همسر عمران، فرزندی را که در شکم داشت، برای خداوند نذر کرد و از هر خدمتی به خود آزاد ساخت.

اذ قالت امرات عمران ربّ ائّی نذرت لک ما فی بطنی محرّراً

7_ خلوص یتّ همسر عمران، در نذر فرزندش برای خدمت در راه خدا

ربّ ائّی نذرت لک

«لک»، بیانگر خلوص یتّ است.

8_ نذر مخلصانه همسر عمران، زمینه برگزیدن آل عمران برای نبوت از سوی خداوند

ص: 291

انّ الله اصطفى . . . ال عمران ... اذ قالت امرات عمران ربّ ائني نذرت لك

«اذ» متعلق به «اصطفى» است؛ یعنی آنگاه خداوند آل عمران را برگزید که همسر عمران، نذری مخلصانه کرد. و اخلاص، از «لك» استفاده شده است.

10 _ زنده نبودن عمران، آن زمان که همسرش، فرزند خویش را نذر پروردگار کرد. *

اذ قالت امرات عمران ربّ ائني نذرت لك ما في بطني محرراً

زیرا مادر با وجود پدر، معمولاً چنین تصمیمی را نسبت به فرزند اتخاذ نمی کند.

12 _ دعای همسر عمران در پیشگاه خداوند و درخواست از او، برای قبولی نذرش

ربّ ائني نذرت لك . . . انك انت السميع العليم

19 _ همسر عمران نذر نمود که جنین خود را برای همیشه خدمتگزار عبادتگاه قرار دهد.

ربّ ائني نذرت لك ما في بطني محرراً

امام باقر (ع): . . . انّ امرأه عمران نذرت ما في بطنها محرراً والمحرر للمسجد يدخله ثم لا يخرج منه ابداً . . .

کافی، ج 3، ص 105، ح 4؛ نورالثقلین، ج 1، ص 332، ح 113.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 3

3 _ تأسف و اندوه همسر عمران، به گمان عدم پذیرش نذرش

ائني نذرت . . . قالت ربّ ائني وضعتها اثنى

157- نسب همسر زکریا (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 6 - 3

3- همسر زکریا، از نسل یعقوب پیامبر (ع) بود. *

مقابله «یرثی» با «یرث من آل یعقوب»، ممکن است از آن جهت باشد که همسر وی از نسل یعقوب بوده است و طبعاً آن بخش از اموال خاندان یعقوب که به او رسیده بود، پس از وی در اختیار فرزندش قرار می گیرد.

158- نعمت همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 20 - 15

15_ داشتن همسر، خادم و مسکن، از نعمت های خداوند بر بنی اسرائیل

و جعلکم ملوکاً

از رسوا خدا(صلی الله علیه و آله) در توضیح « جعلکم ملوکاً» در آیه فوق روایت شده: زوجه و مسکن و خادم. حدیث فوق در صدد بیان معنای تنزیلی برای «ملک» می باشد، چنانکه در عرف عامه نیز مرسوم است که می گویند هر کس همسر، خادم و مسکن

ص: 292

الدر المنثور، ج 3، ص 47، سطر 5.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 1

1- قرار دادن همسرانی از جنس خود انسان ها برای آنان ، از نعمت های خداوند است .

والله جعل لكم من أنفسكم أزواجًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - زمر - 39 - 6 - 6

6- قرار دادن همسرانی از جنس خود انسان ها ، جلوه قدرت خدا و از نعمت های الهی

خلقکم من نفس وحده ثم جعل منها زوجها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 11 - 5

5- آفرینش همسر برای آدمی ، نعمتی خداوندی است .

جعل لكم من أنفسكم أزواجًا

با توجه به این که آیه در مقام امتنان و بیان نعمت های الهی است، برداشت بالا به دست می آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - دخان - 44 - 54 - 3

3- ازدواج و برخورداری از همسر ، نعمتی الهی برای انسان

كذلك و زوجنهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 8 - 9

9- هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنّات عدن الّتی وعدّتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذرّیّتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

160- نفاق همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 293

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,8

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

ج_هد الكفّار و المنفقين ... ضرب الله مثلاً للذين كفروا امراً نوح و امراً لوط

8 - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخاتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

161- نفاق همسر نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 2,8

2 - همسران نوح و لوط پیامبر ، نمونه بارز و مثال زدنی ، برای جریان کفر و نفاق اند .

ج_هد الكفّار و المنفقين ... ضرب الله مثلاً للذين كفروا امراً نوح و امراً لوط

8 - کفر و نفاق همسران نوح و لوط ، خیانت به آن دو پیامبر بود .

فخاتاهما

مفسران، مصداق بارز خیانت همسران نوح و لوط را، کفر و نفاق آنان دانسته اند و نیز روایت کرده اند که آنان با تطمیع دیگران علیه همسران خود اقدام کردند؛ مثلاً آنان اسرار خانه همسران خود را به دشمنان منتقل می کردند و ...

162- نفقه همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - طلاق - 65 - 7 - 5

5 - میزان پرداخت هزینه زندگی همسران و انفاق به دیگران ، بسته به توانایی و دارایی شوهران و انفاق گران است .

لينفق ذو سعة من سعته و من قدر عليه رزقه فلينفق ممّا آتاه الله

برداشت یاد شده، براساس دیدگاه برخی از مفسران است که گفته اند: آیه شریفه، علاوه بر مورد زنان مطلقه، شامل همه زنان و همه انفاق

های واجب و مستحب می شود.

163- نقش اجتماعی همسر ابولهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 6

6 - همسر ابولهب، زنی سخن چین و آتش بیار نزاع های مردم و تحریک کننده آنان به مخالفت با اسلام بود.

حَمَّالَةُ الْحَطَبِ

از آن جا که ابولهب، فردی ثروتمند و متشخص بود، ممکن است گفته شود که: توصیف همسر او به «حَمَّالَةُ الْحَطَبِ»، به

ص: 294

معنای کنایی آن است که دعوایها را شعلهور می ساخت.

164- نقش همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 189 - 6

6_ همسر مایه آرامش و راحتی انسان است .

جعل منها زوجها لیسکن الیها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 5

5_ همسر و فرزند ، مایه سرور و روشنی چشمان انسان است .

والذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 4

4 - همسران ، مایه سکونت و آرامش هم اند .

لتسکنوا الیها

165- نقش همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 1,2,8,19

1_ بندگان خالص خدا ، از خداوند خواستار همسر و فرزندان شایسته ای اند که رفتار و سیر و سلوک آنان ، مایه چشم روشنی و سرفرازی آنان در زندگی باشد .

والذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریّتنا قرّه أعین

درباره «من» در «من أزواجنا..» دو احتمال وجود دارد: 1_ «من» ابتدائیه باشد. در این صورت معنای آیه چنین می شود: «به ما از ناحیه همسران و فرزندانمان، آن ده که مایه روشنی چشمانمان باشد». 2_ «من» بیانیه باشد. براساس این احتمال، معنای آیه چنین می شود: «به

ما روشنی چشمان _ که عبارت از همسر و فرزندان اند ببخش. برداشت یاد شده، مبتنی بر احتمال نخست است.

2_ همسران شایسته، مایه سرور و روشنی چشمان یکدیگر

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا .. قره أعین

8_ تأثیر مثبت و سازنده صلاح و نیکی همسر در تربیت و تکامل معنوی فرزندان

و الذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا و ذریّتنا قره أعین

برداشت فوق، از آن جا است که عبادالرحمان، دعا برای صلاح و نیکی همسرانشان را بر فرزندان خود مقدم داشته اند.

19_ نقش مثبت و سازنده صلاح و نیکی همسر و فرزندان، در سرنوشت و سعادت انسان

ص: 295

دعا برای همسر و فرزندان و مقدم داشتن آنان بر خود به هنگام دعا کردن، می تواند گویای برداشت یاد شده باشد.

166- نیاز به همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 35 - 15

15_ مسکن، همسر و خوراک از نیازهای ضروری انسان

اسکن أنت و زوجك الجنة و كلا منها

جریان آفرینش آدم(ع) و نکات ذکر شده پیرامون آن، ترسیمی کلی از چهره انسان و نیازها، روحیات، افکار و... اوست نه مجرد داستانی از آدم(ع) و حوا؛ یعنی، اگر سخن از نیاز آدم(ع) و حوا به مسکن، همسر و خوراک به میان آمده بیانگر نیاز همه انسانها به این موارد می باشد و اگر سخن از تشریح و هدایت است، نشانگر نیاز همه انسانها به هدایت و تشریح خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 187 - 4,5

4 - نیاز مداوم زن و شوهر به یکدیگر

هن لباس لکم و أتم لباس لهن

در جمله «هن لباس لکم...» زن برای شوهر و شوهر برای زن، به لباس برای انسان، تشبیه شده اند. «نیاز مداوم» وجه شبه روشنی است که تشبیه مذکور گویای آن می باشد.

5 - نیاز جنسی زن و شوهر به یکدیگر از حکمت های حلیت آمیزش جنسی در شب های رمضان

أحل لکم ليله الصیام الرفث إلی نساءکم هن لباس لکم و أتم لباس لهن

جمله «هن لباس لکم...» بیانگر حکمت و دلیل اعلام حلیت (أحل لکم...) است.

167- ویژگیهای دعای همسر زکریا(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 90 - 16

16- زکریا (ع) و همسر و فرزند او (یحیی)، خدا را با رغبت و امید می خواندند .

و یدعوننا رغبًا و رهبًا

168- ویژگیهای ورود همسر ابو لهب به جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 8

ص: 296

8 - همسر ابولهب، در حالی که خود همیشه آتش جهنم را بر دوش می کشد، به دوزخ خواهد افتاد.

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

چنانچه «حَمَّالَةَ الْحَطَبِ» حال و هم زمان با «سیصلی» باشد؛ ناظر به حالت ام جمیل هنگام ورود به دوزخ خواهد بود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 5 - 1

1 - در افتادن همسر ابولهب به آتش جهنم، در حالتی خواهد بود که ریسمانی از الیاف به هم بافته در گردن دارد.

فی جیدها حبل من مسد

«جید» به معنای گردن یا محل گردنبند (قاموس) و «مسد» به معنای لیف ملایمی است که از درخت خرما گرفته می شود (العین). این آیه از آن جا که حال برای «امراته» و هم زمان با عامل خود (سیصلی) است، حالت ورود ام جمیل به جهنم را - که به گردن او زنجیری از رشته های به هم بافته، بسته شده است - ترسیم می کند.

169- هلاکت همسر لوط (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 83 - 5

5 - همسر لوط با ماندن در میان کافران به عذاب الهی گرفتار شد و به هلاکت رسید.

إلا امرأته كانت من الغبرین

«غابر» به معنای باقی مانده است. بنابراین «كانت من الغبرین» بیانگر این است که همسر لوط به جهت باقی ماندن در میان قومش، از عذاب الهی رهایی نیافت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 28

28 - «عن أبي بصير وغيره عن أحدهما عليهما السلام: . . . لما قال جبرئيل: «إنا رسل ربك» قال له لوط: يا جبرئيل عجل، قال: نعم، قال: يا جبرئيل عجل، قال: «إن موعدهم الصبح أليس الصبح بقریب» . . . فأدخل جناحه تحتها حتى إذا استعلت قلبها عليهم ورمی جدران المدینه بحجار من سجیل و سمعت إمرأه لوط الهده فهلكت منها؛

ابوبصیر و غیر او از امام باقر یا امام صادق_علیهما السلام_ روایت کرده اند که فرمود: هنگامی که جبرئیل به لوط گفت: ما فرشتگان،

فرستادگان پروردگار تو هستیم، لوط به او گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: باشد. لوط گفت: عجله کن، جبرئیل گفت: «موعد هلاکت آنها صبح است، آیا صبح نزدیک نیست؟»... پس بال خود را به زیر زمین آن دیار فرو برد، آن گاه که آن آبادی بالا رفت آن را به روی آنان واژگون کرد و دیوارهای شهر را با سجیل (سنگ گِل) سنگباران کرد. همسر لوط صدای شدید فرو ریختن دیوارها را شنید و از آن صدا به هلاکت رسید».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 171 - 1

1 - نجات همه خانواده لوط از عذاب الهی ، به جز همسر پیر او

فنجینـه و أهله أجمعین إلا عجوزاً فی الغـبرین

ص: 297

«عجوز» به معنای پیر زن و «عجوزاً» مستثنی از «أهله» است. «غبور» (مصدر «غابرن») نیز به معنای باقی ماندن است. بنابراین، «غابر» به کسی گفته می شود که همراهانش بروند و او باقی بماند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 174 - 1

1 - نجات لوط (ع) و خاندانش - به جز همسر وی - و هلاکت قوم زشت کردارش، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً

«ذلک» به جریان نجات لوط(ع) و کسان وی و نیز هلاکت قوم فساد پیشه اش اشاره دارد. «آیه» در این جا معادل «عبره» است و نکره آمدن آن برای بیان عظمت واقعه و درسی می باشد که در آن نهفته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 135 - 1

1 - همسر حضرت لوط، از هلاک شدگان عذاب الهی قوم لوط بود.

إِلَّا عَجُوزًا فِي الْغَابِرِينَ

«غابر» (مفرد «غابرن») به معنای باقی و مانده است و مقصود از آن، کسانی اند که از شهر بیرون نیامده و به عذاب الهی قوم لوط گرفتار شدند.

170- هلاکت همسر نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 40 - 14

14_ تقدیر الهی بر غرق شدن و هلاک گشتن برخی از افراد خانواده نوح

وَأَهْلِكَ إِلَّا مَنْ سَبَقَ عَلَيْهِ الْقَوْلُ

171- همسر آدم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 189 - 3,4

3_ خداوند ، همسر آدم (حوا) را از او آفرید .

جعل منها زوجها

برداشت فوق بر این اساس است که «من» در «منها» نشویه باشد. بر این مبنا «جعل منها زوجها» بیانگر این است که آدم(ع)، منشأ خلقت حوا بوده است.

4_ همسر آدم (حوا) انسانی همانند او در جنس و نوع

جعل منها زوجها

برداشت فوق مبتنی بر این است که «من» در «منها» جنسیه باشد. بنابراین جمله «جعل ...» گویای این است که زوج آدم انسان و از جنس و نوع او بوده است.

ص: 298

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 117 - 10

10 - حوا در بهشت مسکونی خویش ، همسر آدم (ع) و تحت سرپرستی وی بود .

عدو لک و لزوجک فلايخرجنکما

خداوند، رهنمودهای مربوط به حواریا، با آدم(ع) در میان گذاشته و او را به پرهیز هر دو از زمینه های خروج از بهشت فرمان داده است. این گونه خطاب را می توان نشان سرپرستی آدم(ع) قلمداد کرد.

172- همسر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 71 - 15، 4، 1

1_ همسر ابراهیم (ساره) در مجلس فرشتگان پیام آور بشارت حضور داشت .

و لقد جاءت رسلنا ابرهيم بالبشرى . . . وامرأته قائمه فضحكت

4_ همسر ابراهیم ، در پی اطلاع از مأموریت فرشتگان (هلاک سازی قوم لوط) شادان و خندان شد .

إنا أرسلنا إلى قوم لوط. وامرأته قائمه فضحكت

برداشت فوق از تفریح جمله «ضحکت» به وسیله حرف «فاء» بر «إنا أرسلنا . . .» در آیه قبل استفاده شده است؛ یعنی، آنچه مایه شادمانی همسر ابراهیم شد، این بود که دریافت قوم بزهدار لوط بر عذاب الهی گرفتار خواهند شد.

15_ « عن أبي جعفر (ع) [فی قوله تعالى] : « وامرأته قائمه » قال : إنما عني ساره قائمه . . . « فضحكت » یعنی فعجبت من قولهم . . . ;

از امام باقر(ع) درباره قول خدای تعالی : «وامرأته قائمه» روایت شده است: مقصود ساره همسر ابراهیم(ع) است که ایستاده بود . . . و درباره «ضحکت» [روایت شده است]: یعنی ساره از سخن فرشتگان شگفت زده شد . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 26 - 8، 5

5 - محل سکونت همسر ابراهیم (ع) مجزا از محیط پذیرایی میهمانان *

فراغ إلى أهله

حرکت مخفیانه ابراهیم(ع) به سوی اهل، در جایی فرض می شود که محیط خانواده آن حضرت در معرض دید میهمانان نبود.

8- سخاوت و میهمان نوازی ابراهیم (ع) و همسرش

فراغ إلى أهله فجاء بعجل سمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 29 - 4،3،2،1

1 - حضور همسر ابراهیم (ع)، در جمع آن حضرت و میهمانان ایشان

و بشروه بغل-م علیم . فأقبلت امرأته فی صرّه ... و قالت عجوز عقیم

2- فریاد همسر ابراهیم (ع) و سیلی زدن وی به صورت خویش ، با شنیدن بشارت اعطای فرزند به ایشان

ص: 299

«صرّه» به معنای فریاد و «صکّ» به معنای ضربه شدید است. «صکّت وجهها»؛ یعنی، سیلی سختی به صورت خویش نواخت.

3- هیجان، تعجب و ناباوری شدید همسر ابراهیم، از باروری پس از پیری و عمری نازایی

فأقبلت امرأته في صرّه فصکّت وجهها و قالت عجوز عقیم

4- همسر ابراهیم، فردی کهنسال و نازا به هنگام بشارت فرزنددار شدنش

فأقبلت امرأته .. و قالت عجوز عقیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 30 - 1,2,6,8

1 - اطمینان بخشی فرشتگان به همسر ابراهیم (ع)، در مورد خدایی بودن پیام و بشارتشان (فرزنددار شدن او)

قالوا کذلک قال ربّک

2- هم سخن شدن همسر ابراهیم (ع) با فرشتگان بشارت دهنده

قالت عجوز عقیم . قالوا کذلک قال ربّک

6- اعطای فرزند به همسر پیر و عقیم ابراهیم (ع)، متکی بر حکمت و علم الهی بود.

و قالت عجوز عقیم قالوا کذلک .. إنه هو الحکیم العلیم

تصریح به علم و حکمت الهی، در پی نوید به اعطای فرزند، بیانگر مطلب بالا است.

8- همسر ابراهیم (ع)، دارای شخصیتی والا و ارجمند در پیشگاه خداوند

قالت عجوز عقیم . قالوا کذلک قال ربّک

برداشت یاد شده، به خاطر این نکته است که همسر ابراهیم(ع)، با فرشتگان هم سخن شده و نیز درباره او تعبیر «ربّک» (پروردگار تو) به کار رفته است.

173- همسر ابو لهب در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - سوختن در آتش ابدی دوزخ ، فرجام همسر ابولهب

و امرأته

9 - گناهان همسر ابولهب ، در قیامت باری سنگین بر دوش او و برافروزاننده آتش جهنم خواهد بود .

حمّاله الحطب

مراد از «حطب»، می تواند گناهان باشد که مانند هیزم آتش را شعلهور می سازد.

174- همسر پادشاه مصر در مجلس زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 52 - 4

ص: 300

4_ همسر پادشاه مصر از زنان حاضر در مجلس مهمانی زلیخا و دلباخته یوسف (ع) بود .

ذلک لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

بر این مبنا که ضمیر در «یعلم» و «لم أخنه» به «ملک» باز گردد ، از جمله «ذلک لیعلم . . .» معلوم می شود که همسر ملک نیز در زمره زنانی بود که دستهای خویش را بردند.

175- همسر پادشاه مصر و یوسف (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 52 - 4

4_ همسر پادشاه مصر از زنان حاضر در مجلس مهمانی زلیخا و دلباخته یوسف (ع) بود .

ذلک لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

بر این مبنا که ضمیر در «یعلم» و «لم أخنه» به «ملک» باز گردد ، از جمله «ذلک لیعلم . . .» معلوم می شود که همسر ملک نیز در زمره زنانی بود که دستهای خویش را بردند.

176- همسر پسندیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 15، 14، 13

13_ همسران شایسته ، مطیع شوهران خویش هستند .

فَالصَّالِحَاتُ قَانِتَاتٌ

«قنوت» به معنی اطاعت همیشگی است که به دلیل بخش بعدی آیه (و التي تخافون . . .) مقصود، اطاعت از شوهر است. بنابراین مراد از «الصالحات»، همسران صالح و شایسته هستند. برداشت فوق را فرمایش امام باقر (ع) تأیید می کند که در مورد «قانتات» فرمود: مطیعات.

تفسیر قمی، ج 1، ص 137؛ نورالثقلین، ج 1، ص 477، ح 229.

14_ همسران شایسته ، حافظ حقوق شوهران خویش در غیاب آنان

فَالصَّالِحَاتُ .. حافظات للغیب

در برداشت فوق مفعول «حافظات» _ به مناسبت حکم و موضوع _ حقوق شوهران و لام در «للغیب» به معنی «فی» گرفته شده است.

15 _ همسرانی که خود را در نهان از هر آلودگی حفظ می کنند ، همسرانی شایسته هستند .

فالصّالحات .. حافظات للغیب

بدین احتمال که مفعول «حافظات»، «انفسهنّ» باشد.

ص: 301

177- همسر زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 30 - 4

4_ زلیخا، همسر عزیز مصر بود .

امرات العزیز

178- همسر زید بن حارثه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 37 - 18، 19، 17

17 - زیدبن حارثه، پس از کام گیری از همسرش، او را طلاق داد و از وی جدا شد .

فلما قضی زید منها وطراً زوجنـکها

«وטר» در لغت «نیاز مهم» را گویند (مفردات راغب). در آیه، «قضی... وطراً» کنایه از به پایان رسیدن حاجت زید از نکاح با زینب و به اتمام رسیدن زمان مجاز زناشویی آن دو است.

18 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) با زینب، مطلقه زید، پس از جدا شدن او از زید ازدواج کرد .

فلما قضی زید منها وطراً زوجنـکها

19 - ازدواج پیامبر (صلی الله علیه و آله) با زینب، مطلقه زید به امر خداوند بود .

فلما قضی زید منها وطراً زوجنـکها

179- همسر صالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 10

10 _ امکان بد و ناصالح شدن زن و یا شوهر، هر چند یکی از آنان خوب و صالح باشند .

والذین یقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذریتنا قره أعین

180- همسر عزیز مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 30 - 4

4_ زلیخا، همسر عزیز مصر بود.

امرات العزیز

ص: 302

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 35 - 14، 13، 11، 5

5_ ولایت همسر عمران بر فرزند خویش

ربّ ائی نذرت لک ما فی بطنی

11_ ولایت همسر عمران بر فرزند خویش ، به هنگام در حیات نبودن عمران *

ربّ ائی نذرت لک

13_ اعتقاد عمیق همسر عمران ، به شنوایی و علم گسترده الهی

ربّ . . . انک انت السميع العليم

14_ همسر عمران بر این باور بود که حمل او پسر است .

ربّ ائی نذرت لک ما فی بطنی محرراً

زیرا چنین مرسوم بود که پسر را تحریر می کردند و مادر مریم نذرش را، مشروط به پسر بودن حمل خویش نکرد. و از طرفی پس از زایمان، با تأسف و شگفتی گفت: انی وضعتها انثی.

18_ وعده خداوند به عمران که پسری به تو خواهیم داد ، سبب شد که همسرش گمان کند حمل او پسر خواهد بود .

ربّ ائی نذرت لک . . . فتقبّل منی

امام صادق (ع): ان الله تعالى اوحى الى عمران، انى واهب لک ذکراً سوياً مبارکاً . . . فحدث عمران امرأته حتّٰه بذلک . . .

کافی، ج 1، ص 535، ح 1؛ مجمع البیان، ج 2، ص 737.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - آل عمران - 3 - 36 - 21، 9

9_ همسر عمران ، نوزاد خویش را مریم نامید .

وَأَنِّي سَمَّيْتُهَا مَرْيَمَ

21_ تأسف همسر عمران ، در پی زادن مریم (س) ، از اینکه نذرش محقق نشده و دخترش به دلیل حائض شدن نمی تواند در مسجد مانده و محرّر باشد .

رَبِّ اَنِّي وَضَعْتُهَا اُنْثَىٰ . . . وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثَىٰ

امام صادق (ع): . . . «وَلَيْسَ الذَّكَرُ كَالْاُنْثَىٰ» اِنَّ الْاُنْثَىٰ تَحِيضُ فَتَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ وَالْمَحْرُورُ لَا يَخْرُجُ مِنَ الْمَسْجِدِ.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 170، ح 37؛ بحار الانوار، ج 14، ص 204، ح 18.

182- همسر لوط (ع) در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 10 - 10

10 - همسران نوح و لوط ، همانند کافران از دوزخیان اند .

وقيل ادخلا النار مع الداخلين

ص: 303

183- همسر لوط (ع) هنگام عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 81 - 16، 17

16_ فرشتگان به لوط (ع) توصیه کردند که همسرش را برای نجات از عذاب، به همراه خویش کوچ ندهد.

فأسر بأهلك بقطع من اليل . . . إلا امرأتك

برداشت فوق، بر این اساس است که «امرأتک» استثنا از «أهلك» باشد.

17_ از میان خانواده لوط (ع) تنها همسرش به هنگام کوچ شبانه از سیر باز ماند و به طرف دیار قوم لوط بازگشت.

و لا يلفت منكم أحد إلا امرأتك

برداشت فوق، مبتنی بر این احتمال است که «إلا امرأتک» استثنا از جمله «لا يلفت . . .» باشد. بر این مبنا جمله «لا يلفت . . .» این مصیبهها ما أصابهم» چنین معنا می شود: هیچ یک از شماها نباید از سیر باز ماند و به سوی خانه خود باز گردد و لکن همسرت تخلف خواهد کرد و باز خواهد گشت؛ زیرا باید به عذاب گرفتار شود.

184- همسر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 25 - 12

12 - «عن البزنطی قال : سألت الرضا (ع) عن قوله تعالى : «إنّ أبا يدعوک لیجزیک أجر ما سقیت لنا» أهي التي تزوّج بها؟ قال : نعم . . .»

از بزنطی نقل شده که گفت: از امام رضا(ع) درباره قول خدای تعالی: «إنّ أبا يدعوک لیجزیک أجر ما سقیت لنا» پرسیدم: آیا دختری که نزد موسی آمد و گفت پدرم تو را خواسته ... همان دختری بود که بعداً موسی(ع) با او ازدواج کرد؟ فرمود: آری...».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 27 - 21

21 - «عن أبي ذر قال : قال رسول الله (صلى الله عليه وآله) : إذا سألت أی الأجلین قضی موسی (ع) ؟ فقل خيرهما وأبرهما وإذا سئل أی المرأتین تزوّج ، فقل الصغرى منهما . . .»

از ابوذر روایت شده که گفت: رسول خدا(صلی الله علیه و آله) فرمود: اگر از تو سؤال شود که موسی(ع) کدام یک از دو زمان مورد قرارداد

با شعیب را تمام نمود؛ بگو بهترین و نیکوترین آن دو را و اگر سؤال شود با کدام یک از آن دو دختر ازدواج کرد؛ بگو با کوچک ترین آن دو.
..».

185- همسر ناصالح

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 74 - 10

10 - امکان بد و ناصالح شدن زن و یا شوهر ، هر چند یکی از آنان خوب و صالح باشند .

ص: 304

و الذين يقولون ربنا هب لنا من أزوجنا وذريتنا قره أعين

186- همسر نوح و نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - هود - 11 - 40 - 21

21_ « عن أبي عبدالله (ع) قال : جئت إمراه نوح إليه و هو يعمل السفينه فقالت له : إن التثور قد خرج منه ماء فقام إليه مسرعاً حتى جعل الطبق عليه فختمه بخاتمه فقام الماء ، فلما فرغ نوح من السفينه جاء إلى خاتمه ففضّه و كشف الطبق ففار الماء ؛

از امام صادق(ع) روایت شده است که فرمود: همسر نوح درحالی که شوهرش مشغول ساختن کشتی بود، به نزد او آمد و گفت: تنور آب درآورده. نوح با سرعت بر سر تنور رفت و سرپوشی بر روی آن گذاشت و با مهر خود آن را ممهور کرد. پس آب ایستاد. هنگامی که از ساختن کشتی فارغ شد مهر خود را شکست و سرپوش را کنار زد؛ پس آب فوران کرد».

187- همسر نوح (ع) در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - تحریم - 66 - 10 - 10

10 - همسران نوح و لوط ، همانند کافران از دوزخیان اند .

و قيل ادخلا النار مع الدخيلين

188- هوشیاری بر دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

19 - تغابن - 64 - 14 - 5

5 - مؤمنان ، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند .

عدواً لكم فاحذروهم

فرمان بر حذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم هشیاری و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

189- هیزم کشی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 5

5 - همسر ابولهب ، هنگام همیزم کشی به آزار پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداخت .

ص: 305

نصب «حمّاله الحطب» یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل «أذم» _ که محذوف است _ منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا است. برداشت یاد شده در هر دو مبنای قابل استفاده و ناظر به شأن نزول آیه است که می گوید: «همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را آزار می داد».

190- یوسف (ع) و همسر پادشاه مصر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 52 - 3

3_ یوسف (ع) با تقاضای دادرسی و درخواست بازجویی از زنان، درصدد بود تا به پادشاه اثبات کند که هرگز با همسر وی رابطه نامشروع نداشته و به او خیانت نکرده است.

ذلک لیعلم أنى لم أخنه بالغیب

برداشت فوق، بر این اساس است که ضمیر در «یعلم» و «لم أخنه» به «ملک» باز گردد.

همسرداری

191- نوصیه به همسرداری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 37 - 9، 8، 1

1 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) به زید بن حارثه، برای ادامه زندگی با همسرش و طلاق ندادن وی، سفارش کرد.

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. أمسک علیک زوجک

طبق شأن نزول، این آیه درباره زید بن حارثه و تصمیم اش برای طلاق همسر خود، زینب است. لازم به ذکر است که تعدیه فعل «أمسک» با «علی» متضمن معنای حبس و نگهداری است.

8 - دعوت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از زید بن حارثه، برای رعایت تقوای الهی درباره همسرش زینب

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه .. و اتق الله

9 - سفارش پیامبر (صلی الله علیه و آله) به زید، برای نگهداری همسرش و نیز رعایت تقوای الهی، امری شایسته یاد و یادآوری است.

و إذ تقول للذی أنعم الله علیه . . و اتق الله

«إذ» متعلق به «أذكر» مقدر است و در نتیجه، نکته یاد شده، از آن فهمیده می شود.

192- دروغ بودن همسر داری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 5 - 6, 3, 2

2- آگاهی و اعتراف گروهی از جن ، به دروغ بودن شرک ، همسرگزینی و فرزندداری خداوند

ص: 306

وَأَنَا ظَنُّنَا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

3- جن ، پیش از نزول قرآن ، از دروغ و ساختگی بودن شرک ، همسرگزینی و فرزندداری خداوند آگاه نبودند .

إِنَّا سَمِعْنَا قِرَاءَانَ عَجَبًا . . . وَأَنَا ظَنُّنَا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

6- شریک داشتن خداوند و همسر و فرزند گزیدن او ، کذب محض و ساخته دست انس و جن است .

وَأَنَا ظَنُّنَا أَنْ لَنْ تَقُولَ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا

193- دعوت به همسر داری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 37 - 32

32 - « عن أبي جعفر (ع) . . . ان رسول الله خطب على زيد بن حارثة ، زينب بنت جحش . . . فزوجها إياه فمكثت عند زيد ماشاء الله ، ثم إنهما تشاجرا في شيء إلى رسول الله . . . فقال زيد : يا رسول الله ! تأذن لي في طلاقها فإن فيها كبراً وإنها لتؤذيني بلسانها ، فقال رسول الله (صلى الله عليه وآله) : اتق الله وأمسك عليك زوجك . . . » ;

از امام باقر(ع) روایت شده که رسول خدا(صلى الله عليه وآله)، زینب دختر جحش را برای زید خواستگاری کرد . . . و او را به عقد وی در آورد. سپس مدتی را که خدا مقدر کرده بود، زینب، پیش زید بود. آن گاه میان زید و زینب، مشاجره ای رخ داد و هر دو پیش رسول خدا، شکوه بردند. زید گفت: ای رسول خدا! آیا اجازه می دهی او را طلاق بدهم. به خاطر این که او متکبر است و با زبانش مرا اذیت می کند؟ رسول خدا فرمود: از خدا بترس و همسرت را نگه دار. . .».

194- عقیده به همسر داری خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 3 - 6

6- جنیان ، پیش از نزول قرآن و بعثت پیامبراسلام ، معتقد به شرک و وجود همسر و فرزند برای خداوند

وَأَنَّهُ نَعَى لِي جَدِّ رَبَّنَا مَا اتَّخَذَ صِحْبَهُ وَلَا وَلَدًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 4 - 2

2- شرک و عقیده به همسرگزینی و فرزندداری خداوند ، عقیده ای سفیهانه و به دور از خرد

وَأَنَّهُ كَانَ يَقُولُ سَفِيهُنَا عَلَى اللَّهِ شَطَطًا

195- همسرداری حورالعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 37 - 1

1 - حوران بهشت ، طنّاز ، بسیار خندان و عاشق و شیفته شوهرانشان

ص: 307

«عُرب» جمع «عُروب» است و «عروب» به زنی گفته می شود که: طتّاز، عشوه گر، عاشق شوهر، فروتن برای وی و بسیار خندان باشد (قاموس المحيط).

همسری

196- آثار بی همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 33 - 10، 2

2- نیافتن همسر مناسب و امکانات ازدواج، مجوز آلودگی به فحشا و فساد جنسی نیست.

و لیستعفف الذین لایجدون نکاحاً

10 - زنان و مردان غیر متأهل فقیر و فاقد امکانات ازدواج، بیش از دیگران در معرض آلودگی به فساد جنسی اند.

و لیستعفف الذین لایجدون نکاحاً حتّی یغنیهم الله من فضله

توصیه خداوند به افراد غیر متأهل فقیر و فاقد امکانات ازدواج مبنی بر عفت و پاکدامنی، می تواند بیانگر نکته یاد شده باشد.

197- احکام همسری محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 53 - 40

40 - جایگاه همسری پیامبر، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد.

و إذا سألتموهنّ متّ عاً فسئلوهنّ من وراء حجاب . . . و لا أن تنکحوا أزوجه من بعده أ

198- ایمان در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 70 - 2

2- همسری متکی بر ایمان و تقوا، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

با توجه به این که در آیه 67 بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقوایندگان، قید «متقی» برای همسران استفاده می شود؛ زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

199- تقوا در روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 70 - 2

2- همسری متکی بر ایمان و تقوا، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ادخلوا الجنة انتم و ازوجکم

با توجه به این که در آیه 67 بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقواییشان، قید «متقی» برای همسران استفاده می شود؛ زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

200- چند همسری محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 6 - 7

7- پیامبر (صلی الله علیه و آله) همسران متعددی داشته است .

و ازوجه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 28 - 3

3- پیامبر (صلی الله علیه و آله) در یک زمان ، چندین همسر داشته است .

قل لأزواجک

«أزواج» جمع «زوج» است و بر سه و بیش از آن دلالت می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 50 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، همسران متعددی داشته است .

أزواجک الّتی ءاتیت أجورهنّ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تحریم - 66 - 1 - 4

4 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، در نیمه دوم بعثت (در مدینه) دارای چند همسر بود .

مرضات أزواجك

برداشت یاد شده، از آن جا است که سوره یاد شده در مدینه (در نیمه دوم بعثت) پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل شده است و این آیات اشاره به ماجرابی دارد که در آن دوران رخ داده است.

ص: 309

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 229 - 4,6

4_ لزوم تعهد شوهر به رعایت حقوق شناخته شده همسر خویش

فامساک بمعروف

مراد از «معروف» (شناخته شده) حقوقی است که بر اساس عقل، فطرت و شرع در بین مردم متدین و سلیم الفطره، مورد شناسایی قرار گرفته است. اگر چه آیه درباره زن مطلقه ای است که شوهرش به او رجوع کرده بود؛ ولی به طور کلی بیانگر حقوق تمامی زنان است.

6_ رفتار مرد با زن خود پس از رجوع در طلاق، باید بر اساس موازین شناخته شده عقل و شرع باشد.

الطلاق مرتان فامساک بمعروف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 233 - 16,35,37,40

16_ پدر و مادر نباید فرزند را وسیله تصبیح حقوق یکدیگر قرار دهند.

لا تُضارّ والده بولدها ولا مولود له بولده

بنابراینکه «لا تُضارّ»، مجهول و باء، سببیّه باشد؛ یعنی نباید به بهانه فرزند، پدر و مادر به دیگری ضرر رسانند.

35_ لزوم رعایت تقوا از سوی مادر، پدر، وارثان پدر و دایه نسبت به حقوق متقابل یکدیگر

والوالدات یرضعن . . . و اتقوا الله

خطاب اصلی در «اتقوا الله»، متوجه کسانی است که آیه شریفه آنها را به وظایف و رعایت حقوقی مکلف کرد؛ یعنی پدر، مادر و دایه و وارثان پدر.

37_ خداترسی و توجه به نظارت او بر اعمال، عامل رعایت حقوق متقابل مادر، پدر و دایه

والوالدات یرضعن . . . و اتقوا الله و اعلموا ان الله بما تعملون بصیر

40_ ممنوعیت محروم نمودن همسر (مرد یا زن) از آمیزش جنسی، به بهانه وجود فرزند و شیرخوارگی او

لا تضارّ والده بولدها و لا مولود بولده

امام صادق (ع): كانت المرأة منّا ترفع يدها الى زوجها اذا اراد مجامعتها فتقول: لا ادعك لاني اخاف ان احمل على ولدى و يقول الرجل لا اجامعك اني اخاف ان تعلقى فاقتل ولدى فنهى الله عزّ و جلّ أن تضارّ المرأة الرجل و ان يضارّ الرجل المرأة ..

كافي، ج 6، ص 103، ح 3؛ نورالثقلين، ج 1، ص 227، ح 884.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - بقره - 2 - 237 - 1

1_ وجوب پرداخت نصف مهریه تعیین شده به زن مُطلّقه از سوی شوهر ، در صورت عدم آمیزش جنسی با او

و ان طَلَّقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ اَنْ تَمْسُوهُنَّ وَ قَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنَصِفْ مَا فَرَضْتُمْ

مفسران بر آنند که جمله «ان تمسوهن» کنایه از آمیزش جنسی است ؛ نه مُجرّد لمس.

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 19 - 11، 14

ص: 310

11 _ مرد نباید با همسر خویش ، هر چند مورد پسند او نباشد ، بد رفتاری کند .

و عاشروهنّ بالمعروف فان کرهتموهن

جواب جمله شرطیه «فان کرهتموهن» حذف شده و «عسی ان تکرهوا» جانشین آن شده است. یعنی «فان کرهتموهنّ فایضاً عاشروهنّ بالمعروف عسی ...».

14 _ اساس زندگی خانوادگی و مصالح آن ، نباید دستخوش تمایلات مرد قرار گیرد .

فان کرهتموهنّ فعسی ان تکرهوا شیئاً و يجعل الله فيه خيراً كثيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 34 - 16،17

16 _ لزوم اطاعت زنان از شوهر خویش و حفظ حقوق آنان

فالصّالحات قانتات حافظات للغیب

17 _ لزوم اطاعت زن از شوهر و حفظ حقوق وی ، مشروط به تأمین زندگی او از سوی مرد

و بما انفقوا من اموالهم فالصّالحات قانتات حافظات

ظاهراً «فالصّالحات ..» نتیجه ای است مترتب بر جمله «الرجال ... بما انفقوا». بنابراین اطاعت زن از شوهر در موردی است که شوهر، زندگی او را تأمین کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 128 - 2،4،5،19

2 _ نشوز شوهر و عدم تأمین حقوق همسر ، امری ناروا و ناپسند

و إن امراه خافت من بعلها نشوزاً أو اعراضاً فلا جناح علیهما ان یصلحا

4 _ تردید مسلمانان صدر اسلام در جواز مصالحه زن و شوهر نسبت به حقوق یکدیگر

و إن امراه خافت .. فلا جناح علیهما ان یصلحا

کلمه «لاجناح» حاکی است که مسلمانان صدر اسلام بر آن گمان بودند که حقوق تعیین شده برای زن و شوهر، قابل مصالحه و گذشت نیست.

5_ جواز صرفنظر کردن زن از بعض حقوق خود، برای جلب نظر شوهر و جلوگیری از نشوز وی

وإن امراه خافت من بعلها نشوزاً .. ان يصلحا بينهما صلحاً و الصلح خير

جمله «و احضرت الانفس الشح» حکایت از آن دارد که مصالحه عنوان شده در آیه، منوط به گذشت از حقوق شخصی است.

19_ مصالحه زن و شوهر در حقوق همسری در صورتی ارزشمند است که بر پایه احسان و تقوا باشد .

و الصلح خير .. و إن تحسنوا و تقوا فإن الله كان بما تعملون خبيراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 129 - 1,4,5,8,18

1_ مردان، ناتوان از رعایت عدالت کامل میان همسران متعدد خویش

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء

4_ شوهران نباید _ به بهانه امکان نداشتن رعایت عدالت کامل بین همسران _ به برخی همسران خویش گرایش کامل و از دیگری اعراض کنند .

و لن تستطيعوا ان تعدلوا بين النساء .. فلا تميلوا كل الميل

ص: 311

5_ بلا تکلیف رها ساختن زن (نه زندگی کردن و نه طلاق دادن وی) ، کاری ممنوع و حرام بر شوهران

فلاتمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

8_ لزوم رعایت عدالت در حد توان ، میان همسران

و لن تستطیعوا ان تعدلوا بین النساء و لو حرصتم فلاتمیلوا کل المیل

18_ حرمت بلا تکلیف گذاشتن زن بگونه ای که نه از مزایای شوهرداری بهره مند باشد و نه از مزایای بی همسری

فلاتمیلوا کل المیل فتذروها کالمعلقه

از امام باقر و امام صادق علیهما السلام درباره معنای «کالمعلقه» در آیه فوق روایت شده که فرمودند: التی هی لا ذات زوج و لا ایم.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 349؛ نورالثقلین، ج 1، ص 559، ح 603.

202- عواطف همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 8، 5

5 - پیدایش همزیستی مسالمت آمیز میان زن و مرد ، پس از ازدواج و برانگیخته شدن عواطف ظریف دوستانه میان آنان ، از آیات الهی است .

خلق لکم من أنفسکم أزواجًا لتسکنوا إليها و جعل بینکم مودّة و رحمہ

برداشت بالا بنابراین است که عبارت «و جعل بینکم ..» ارائه کلام سابق باشد. در این صورت «و جعل بینکم...» درصدد بیان این مهم است که زن و مرد ناآشنا، چگونه پس از ازدواج، الفت و انس و زندگی محبت آمیزی پیدا می کنند.

8 - وجود مهر و عواطف دوستانه میان زن و شوهر ، عنایت خدادادی و از آیات الهی است .

و من ءای-ته ... و جعل بینکم مودّة و رحمہ

203- متفکران و روابط همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 21 - 15

15 - اندیشمندان و متفکران ، آیه الهی بودن روابط دوستانه زن و شوهر و محبت بین انسان ها را درمی یابند .

و من ءایته أن .. . و جعل بینکم مودّه و رحمه إنّ فی ذلک لآیّات لقوم یتفکّرون

204- ملاک جاودانگی همسری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 70 - 2

2 - همسری متکی بر ایمان و تقوا ، پایدار تا قیامت و ورود به بهشت

ص: 312

ادخلوا الجنة انتم وازوجكم

با توجه به این که در آیه 67 بیان شده بود که تمامی دوستان با یکدیگر دشمن خواهند شد، جز تقواییشان، قید «متقی» برای همسران استفاده می شود؛ زیرا رابطه زن و شوهری یکی از مصادیق دوستی ها است که در صورتی که طرفین متقی باشند، دوستی آنان تا قیامت پایدار خواهد ماند.

نقش همسری محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 53 - 40

40 - جایگاه همسری پیامبر ، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد .

و إذا سألتموهنّ متّ عأ فسنلوهنّ من وراء حجاب . . . ولا أن تنكحوا أزوجه من بعده أ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - احزاب - 33 - 55 - 10

10 - جایگاه همسری پیامبر ، جایگاهی ویژه است و حرمت و احکام خاصی دارد .

لا جناح علیهنّ فی . . . ولانسائهنّ

ص: 313

1- اعلام مقصد به همسفر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 60 - 7

7- آگاه ساختن فرمانبران و همراهان از مقصد نهایی سفر و مشکلات احتمالی راه، از آداب مسافرت است.

و إذ قال موسى لفتیه لأبرح حتی أبلغ

موسی(ع) برای همراه خویش، مقصد مورد نظر و نیز مقدار همت و عزمی را که برای رسیدن به آن دارد، بیان کرده است و از آن جهت که نقل کار پیامبران در قرآن جملگی، برای توصیه و تذکر است، برداشت بالا به دست می آید.

2- نقش همسفر موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 62 - 6

6- همسفر موسی (ع) عهده دار حمل و تدارک غذا بود.

قال لفتیه ءاتنا غداءنا

3- همسفر محمد(صلی الله علیه و آله) در هجرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 40 - 9، 10، 6

6_ همسفری تنها یک نفر با پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هنگام خروج از مکه به سوی غار ثور

إذ أخرجه الذین کفروا ثانی اثنین إذ هما فی الغار

«ال» در «الغار» برای عهد است و اشاره به غار ثور دارد.

9_ نگرانی فرد همراه پیامبر (صلی الله علیه و آله) (ابوبکر) به هنگام هجرت از مکه به مدینه و دلداری رسول خدا (صلی الله علیه و آله) به وی

إذ یقول لصحبه لاتحزن إن الله معنا

10 _ اعتماد و اطمینان پیامبر (صلی الله علیه و آله) به نصرت الهی نسبت به او و فرد همراهش (ابوبکر) در خلاصی از توطئه کافران مکه

لا تحزن إن الله معنا

ص: 314

4- همسفر موسی (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 60 - 12، 5، 2

2- موسی (ع) در جستار تحقیقی خویش برای یافتن خضر، با خدمت کار خود (یوشع (ع)) همراه بود.

و إذ قال موسی لفتیه لأبرح

«فتی» به معنای جوان است. در تعبیرات قرآن، از غلام و خدمت کار نیز با این تعبیر یاد شده است. لازم به ذکر است که بنابر برخی از روایات مأثور، همراه و همسفر موسی (ع)، «یوشع بن نون» وصی آن حضرت بوده است.

5- موسی (ع) همسفر خود را از احتمال طولانی بودن سفرشان آگاه ساخت و احتمال بازگشت از نیمه راه را منتفی دانست.

و إذ قال موسی لفتیه لأبرح... أو أمضی حقبًا

12- «عن أبي جعفر (ع): كان وصي موسى بن عمران، يوشع بن نون و هو فتاه الذي ذكر الله في كتابه؛

از امام باقر (ع) روایت شده: جانشین موسی بن عمران، یوشع بن نون بود و او، همان جوان همراه موسی (ع) بود که خداوند، او را در قرآن یاد کرده است».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 62 - 2

2- موسی (ع) در پی گذر کردن و پشت سر گذاشتن مجمع البحرین، گرسنگی و خستگی شدیدی را در خود و همسفرش احساس کرد.

ءاتنا غداءنا لقد لقينا من سفرنا هـذا نصبًا

«نصب» به معنای «رنج و سختی» است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 66 - 11

11- موسی (ع) همسفر خود را به همراهی با خضر (ع) و دریافت علوم او، وادار نکرد.*

هل أتبعك على أن تعلمن

در سفر با خضر، سخنی از همسفر موسی به میان نیامده است؛ ممکن است او در این سفر، از موسی جدا شده و یا به دلیل شخصیت برجسته موسی و خضر(ع) تنها، از آن دو، در آیات بعد یاد شده باشد. جمله «ذلک ما کنا نبغ» در آیات قبل، احتمال دوم را تأیید می کند.

همسفران

5- رحمت بر همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 43 - 9

9_ نوح (ع) و همراهان او در کشتی ، بهره مندان از رحمت خدا

لا عاصم الیوم من أمر الله إلا من رحم

ص: 315

6- عوامل نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 3 - 9

9- نجات نوح (ع) و همراهان او، پاداش عبودیت و شکرگزاری مداوم وی بود.

ذَرِيهٍ مِنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ إِذْهَانَ كَانِ عَبْدًا شَكُورًا

«ذَرِيه . . .» اشاره به نجات همراهان نوح(ع) از غرق شدن دارد و جمله «إِنَّه كَانِ عَبْدًا شَكُورًا» می تواند تعلیل برای آن نجات باشد؛ یعنی، چون حضرت نوح(ع) عبدي شاکر بود، او و همراهانش را نجات بخشیدیم.

7- فضایل همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 9

9- همراهان نوح (ع) در کشتی، افرادی با فضیلت و شایسته تمجید بودند.

و مَمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

تعبیر «ذَرِيه آدم» برای تمام انبیا کافی بود، تصریح به برخی از آباء و اجداد دیگر، از جمله هم سفران نوح(ع)، گویای شخصیت والای آنها است.

8- مدح همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 9

9- همراهان نوح (ع) در کشتی، افرادی با فضیلت و شایسته تمجید بودند.

و مَمَّنْ حَمَلْنَا مَعَ نُوحٍ

تعبیر «ذَرِيه آدم» برای تمام انبیا کافی بود، تصریح به برخی از آباء و اجداد دیگر، از جمله هم سفران نوح(ع)، گویای شخصیت والای آنها است.

9- مکان همسفران نوح(ع) در کشتی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 28 - 3

3 - داخل کشتی نوح ، محل استقرار حیوانات و خاندان وی و عرشه آن محل استقرار او و پیروانش بود .

فاسلک فیها . . و أهلک فإذا استویت أنت . . علی الفلک

ص: 316

برداشت یاد شده، با توجه به عبارت های «اسلک فیها» (در کشتی وارد کن) و «إذا استویت.. علی الفلک» (هرگاه تو... بر کشتی استقرار یافتی)، به دست آمده است.

10- منشأ نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 28 - 4

4- نجات نوح (ع) و خاندان و همراهان او از شر ستمگران، به اراده خداوند

فقل الحمد لله الذي نَجَّنا من القوم الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 119 - 2

2- نجات نوح (ع) و همراهانش، به اراده خدا و در پی استمداد وی برای رهایی از شر کافران

و نَجَّني و من معي... فأنجينَه و من معه في الفلک

11- نجات همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- یونس - 10 - 73 - 3

3_ خداوند، حضرت نوح (ع) و تمام کسانی را که با او در کشتی بودند، از غرق شدن نجات داد.

فنجَّينَه و من معه في الفلک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 120 - 1

1- غرق شدن و هلاکت قوم نوح، پس از نجات وی و همراهانش

ثم أغرقنا بعد الباقيين

«إغراق» (مصدر «أغرقنا») به معنای غرق کردن است. مضاف الیه «بعد» حذف شده و تقدیر آن چنین است: «بعد نجات نوح و من معه».

«الباقيين» جمع همراه با «ال» جنس و مفید استغراق می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - عنكبوت - 29 - 15 - 1

1 - خداوند، نوح (ع) و اصحاب کشتی او را، از غرق شدن در طوفان، نجات داد.

فأخذهم الطوفان... فأنجينه وأصحاب السفينه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - يس - 36 - 41 - 2

ص: 317

2 - سوار شدن فرزندان نوح (ع) و همراهان مؤمن او بر کشتی و نجات آنان از غرق شدن، از آیات و نشانه های قدرت و تدبیر خداوند است.

و آیه لهم انا حملنا ذریتهم فی الفلک المشحون

برداشت یاد شده بر این اساس استوار است که ضمیر «لهم» و «ذریتهم» به «عباد» بازگردد (البته به اعتبار این که عباد از بشر می باشند). و نیز مقصود از «فلک مشحون» کشتی حضرت نوح(ع) باشد که در آیه 119 سوره «شعراء» به همین تعبیر آمده است (فأنجیناه و من معه فی الفلک المشحون). بر این اساس معنای آیه چنین می شود: «آیه لهم انا حملنا ذرّیات البشر فی سفینه نوح».

12- نسل همسفران نوح(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 3 - 4، 1

1- بنی اسرائیل، از ذریه و نسل همراهان نوح (ع) در کشتی بودند.

هدی لبنی اسرائیل... ذریه من حملنا مع نوح

4- انتساب بنی اسرائیل به همراهان نوح (ع)، موجب شایستگی آنان به عنایت خدا برای هدایتشان گردید.

و آتینا موسی... ذریه من حملنا مع نوح

برداشت فوق مبتنی بر این نکته است که نصب «ذریه» به تقدیر فعل «اخص» و مجموع جمله «ذرّیه من حملنا...» در مقام تعلیل برای آیه قبل (و آتینا موسی...) باشد؛ یعنی، ما با نزول تورات، خواستار هدایت بنی اسرائیل بودیم؛ چون آنان از فرزندان همراهان حضرت نوح(ع) بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 58 - 3

3- نسل همراهان نوح در کشتی نجات، پیامبری بزرگ، چون ابراهیم (ع) را در خود پروراند.

من النبیین... ممّن حملنا مع نوح

مراد از «من حملنا مع نوح» به قرینه قبل و بعد آن «ذرّیه من حملنا...» است. بین انبیای ذکر شده در آیات قبل، تنها ابراهیم(ع) است که غیر از «ذرّیه آدم» با عنوان «نسل همراهان نوح» شناسایی شده است.

13- همراهی با همسفران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 84 - 11

11 - همراه بودن با هم سفران در مسافرت ، و جدا نشدن از آنان در مسیر ، از آداب سفر است .

و ما أعجلک . . . قال هم أولاء علی اثری

همسفران ابراهیم(ع)

ص: 318

13 - « عن ابراهيم بن ابي زياد الكرخي ، قال : سمعت ابا عبد الله (ع) يقول : إن ابراهيم (ع) . . . لما كسر أصنام نمرود . . . فأمرهم أن ينفوا ابراهيم من بلاده . . . فأخرجوا ابراهيم و لوطاً معه (ع) من بلادهم إلى الشام . فخرج ابراهيم (ع) و معه لوط لا يفارقه و ساره و قال لهم « إني ذاهب إلى ربّي سيهدين » يعني بيت المقدس ؛

ابراهيم بن ابي زياد کرخی می گوید: از امام صادق(ع) شنیدم که می فرمود: ابراهيم(ع) . . . چون بت های نمرود را شکست ... نمرود به اصحابش دستور داد ابراهيم(ع) را از شهر برانند ... پس ابراهيم(ع) را در حالی که لوط(ع) هم راه او بود، از شهرشان به سوی شام اخراج کردند و در حالی که لوط و ساره با او بودند [از شهر بیرون آمدند] و ابراهيم به آنان گفت: «إني ذاهب إلى ربی سيهدين»؛ یعنی، به سوی بیت المقدس می روم».

14- همسفران لوط(ع)

16_ فرشتگان به لوط (ع) توصیه کردند که همسرش را برای نجات از عذاب ، به همراه خویش کوچ ندهد .

فأسر بأهلك بقطع من اليل . . . إلا امرأتك

برداشت فوق، بر این اساس است که «امرأتک» استثنا از «أهلك» باشد.

17_ از میان خانواده لوط (ع) تنها همسرش به هنگام کوچ شبانه از سیر باز ماند و به طرف دیار قوم لوط بازگشت .

و لا يلفت منكم أحد إلا امرأتك

برداشت فوق، مبنی بر این احتمال است که «إلا امرأتک» استثنا از جمله «لا يلفت . . .» باشد. بر این مبنا جمله «لا يلفت... إنه مصيبتها ما أصابهم» چنین معنا می شود: هیچ یک از شماها نباید از سیر باز ماند و به سوی خانه خود باز گردد و لکن همسرت تخلف خواهد کرد و باز خواهد گشت؛ زیرا باید به عذاب گرفتار شود.

15- همسفران موسی(ع)

2- موسی (ع) در مسیر حرکت خویش، علاوه بر همسر خود، افرادی دیگر از اعضای خانواده اش را به همراه داشت.

فقال لأهله امكثوا

فعل «امكثوا» که به صورت جمع آمده است، بر نکته یاد شده دلالت دارد.

4- خانواده و همراهان موسی (ع) در بیابان، آتشی را که موسی (ع) مشاهده کرد، ندیدند.*

فقال لأهله امكثوا أئیءانست نازًا

از گفته موسی (ع) که فرمود: «من آتشی را دیدم» می توان احتمال داد که دیگر همراهان موسی (ع) آن آتش را ندیده بودند. و گرنه دیدن را به خود اختصاص نمی داد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 319

4- همراهی خانواده موسی (همسر و فرزندان) با وی در سفر از « مدین »

إذ قال موسى لأهله .. لعلكم تصطلون

تعبیر «سناتیکم» و «لعلکم تصطلون» (با ضمائر جمع) نشان می دهد که همراهیان موسی بیش از یک نفر بوده اند و تعبیر «أهل» بیانگر آن است که همه آنان از نزدیکان (همسر و فرزندان) او بوده اند.

16- همسفران نوح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 64 - 10، 4

4_ مؤمنان به رسالت نوح (ع) ، همراه و همسفر او در کشتی

فانجینه و الذین معه فی الفلک

10_ گروهی از همسفران نوح (ع) در کشتی نجات ، نه از مؤمنان بودند و نه از تکذیب کنندگان آیات الهی

فانجینه و الذین معه فی الفلک و أغرقنا الذین کذبوا بآیتنا

از اینکه خداوند نجات یافتگان را توصیف نکرد که اهل ایمان بودند، مثلاً فرمود «و الذین آمنوا»، می توان گفت گروهی از همراهان نوح(ع) در کشتی به وی ایمان نداشتند. و از جمله «و أغرقنا ...» می توان فهمی آن گروه وی را تکذیب نیز نکردند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 27 - 8

8- نوح (ع) ، مأمور جای دادن حیوانات و مؤمنان خاندانش در کشتی ، با ظهور اولین نشانه های طوفان

فإذا جاء أمرنا .. فاسلك فیها من کل زوجین اثنین و أهلک إلا من سبق علیه القول

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 28 - 2

2- استقرار نوح (ع) و مؤمنان همراه او در کشتی ، پس از جای دادن حیوانات و خاندانش در آن

فاسلك فيها من كل زوجين اثنين وأهلك .. فإذا استويت أنت و من معك على الفلك

از تفریع عبارت «فإذا استويت» بر آیه قبل، استفاده می شود که حضرت نوح(ع) نخست حیوانات و خاندانش را در کشتی جای داد و آن گاه خود و یارانش بر آن سوار شدند.

ص: 320

1- موانع همسفرگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 20

20 - نقص عضو مانند نابینایی ، لنگی و بیماری را ، نباید مانع از هم غذا شدن با افراد سالم دانست .

لیس علی الأعمی حرج . . . ولا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أ

توصیه خداوند به این که افراد ناقص العضو، نابینایان و .. حق دارند با افراد سالم هم غذا شوند، می تواند به این دلیل باشد که کسی گمان نکند که نقص عضو، مانع از هم غذا شدن است و باید از افراد ناقص العضو، اجتناب کرد. گفتنی است آنچه در برخی از تواریخ آمده است که برخی از مردم از هم غذا شدن با نابینایان و .. خودداری می کردند، مؤید همین برداشت است.

2- همسفرگی با بیماران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 19,38

19 - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج . . . ولا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أ

38 - « عن أبي جعفر (ع) فی قوله « لیس علی الأعمی حرج و لا علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج » و ذالک أن أهل المدینه قبل أن یسلّموا كانوا یعزلون الأعمی و الأعرج و المریض و كانوا لا یأکلون معهم و كان الأعمی و المریض یقولون : لعلنا نؤذیهم إذا أکلنا معهم فاعتزلوا مواکلتهم فلما قدم النبی (صلی الله علیه و آله) سألوه عن ذالک فأنزل الله « لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «لیس علی الأعمی حرج ..» فرمود: اهل مدینه قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با دیگران هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر(صلی الله علیه و آله) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً».

3- همسفرگی با خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 21

21 - هریک از مسلمانان ، می توانند با اعضای خانواده خود و نیز خویشاوندان و دوستان خویش به صورت جمعی (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج . .. و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أو

4- همسفرگی با کوران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 19,38

19 - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

لیس علی الأعمی حرج . .. و لا علی أنفسکم أن تأکلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم ... أو

38 - « عن أبی جعفر (ع) فی قوله « لیس علی الأعمی حرج و لا- علی الأعرج حرج و لا علی المریض حرج » و ذالک أن أهل المدینه قبل أن یسلّموا كانوا یعزلون الأعمی و الأعرج و المریض و كانوا لا یأکلون معهم و كان الأعمی و المریض یقولون : لعلنا نوذیهم إذا أکلنا معهم فاعتزلوا مواکلتهم فلما قدم النبی (صلی الله علیه و آله) سألوه عن ذالک فأنزل الله « لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً ;

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «لیس علی الأعمی حرج . ..» فرمود: اهل مدینه قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با دیگران هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر(صلی الله علیه و آله) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأکلوا جمیعاً أو أشتاتاً».

5- همسفرگی با لنگ ها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 19,38

19 - نابینایان ، لنگ ها و مریضان ، می توانند با دیگر اعضای خانواده خود و نیز با خویشاوندان و دوستان خویش باهم (بر سر یک سفره) و یا جداگانه ، غذا میل کنند .

ليس على الأعمى حرج... ولا على أنفسيكم أن تأكلوا من بيوتكم أو بيوت آبائكم... أ

38 - « عن أبي جعفر (ع) في قوله « ليس على الأعمى حرج ولا على الأعرج حرج ولا على المريض حرج » وذلك أن أهل المدينة قبل أن يسلّموا كانوا يعزلون الأعمى والأعرج والمريض وكانوا لا يأكلون معهم وكان الأعمى والمريض يقولون: لعلنا نؤذيهم إذا أكلنا معهم فاعتزلوا مواكلتهم فلما قدم النبي (صلى الله عليه وآله) سأله عن ذلك فأنزل الله « ليس عليكم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً »

از امام باقر(ع) درباره سخن خداوند «ليس على الأعمى حرج...» فرمود: اهل مدينة قبل از آنکه مسلمان شوند، نابینایان، لنگان و بیماران را از خود جدا می کردند و با آنان هم غذا نمی شدند... و کوران و بیماران می گفتند: شاید اگر ما با دیگران

ص: 322

هم غذا شویم، موجب اذیت آنان باشیم. از این رو از هم غذا شدن با دیگران کناره می گرفتند. پس هنگامی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) وارد مدینه شد، از آن حضرت سؤال کردند. خداوند این آیه را نازل فرمود: لیس علیکم جناح أن تأكلوا جميعاً أو أشتاتاً.

6- همسفرگی مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 61 - 21

21 - هریک از مسلمانان، می توانند با اعضای خانواده خود و نیز خویشاوندان و دوستان خویش به صورت جمعی (بر سر یک سفره) و یا جداگانه، غذا میل کنند.

لیس علی الأعمی حرج.. ولا علی أنفسکم أن تأكلوا من بیوتکم أو بیوت ءابائکم... أو

ص: 323

11- همکاری

1- آثار همکاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 8

8- نقش مهم تعاون خویشاوندی در زندگی انسان

و جعل لکم . . . حفده

برداشت فوق از آن جاست که خداوند ضمن برشمردن چند نعمت مهم، پس از موضوع همسرداری و فرزند، به مسأله تعاون خویشاوندی اشاره فرموده است که از معنای لغوی «حفده» استفاده می شود.

2- آثار همکاری با دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 27 - 14

14- همکاری و همدلی با دشمنان اسلام، حتی در برخی زمینه ها، موجب عذاب فراگیر به هنگام مرگ

قالوا... سنطیعکم فی بعض الأمر... فکیف إذا توقّتهم الملّـنکه یضربون وجوههم و أد

3- آثار همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 27 - 13

13- ضربات شکنجه بر صورت و پشت منافقان، بازتاب روی آوری به کافران و اعراض از اهل ایمان*

قالوا... سنطیعکم... یضربون وجوههم و أدبـرهم

ضمیر «هم» احتمالاً به منافقانی بازمی گردد که در آیه قبل، روی آوری پنهانی آنان به کافران مطرح شده است. با توجه به این نکته، احتمال می رود که وجود شکنجه برای آنان از دو سو، از آن جهت باشد که اولاً رو به کفر کرده و ثانیاً پشت به ایمان و مؤمنان کرده اند.

4- احکام همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 47 - 16

16_ ارائه برنامه های اقتصادی به دولت ها و مردم کافر برای دور ماندنشان از گرسنگی و مصونیت در برابر قحطی ها و دشواریها ، امری جایز و پسندیده است .

قال تزرعون سبع سنين... إلا قليلاً مما تأكلون

5- انذار نارکان همکاری با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 63 - 7

7- هشدار خداوند ، به کسانی که برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی و حضور در کنار پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، پناه جویانه و پنهانی گریختند .

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لوأذاً

6- اهمیت همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 6

6 - حضور در کنار رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش در مسائل عمومی ، امری لازم و بایسته

إنما المؤمنون الذين آمنوا بالله ورسوله وإذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا

7- پناهجویی نارکان همکاری با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 63 - 7

7- هشدار خداوند ، به کسانی که برای شانه خالی کردن از مسؤولیت حل و فصل مسائل اجتماعی و حضور در کنار پیامبر (صلی الله علیه و آله)

عليه و آله) ، پناه جويانه و پنهاني گريختند .

قد يعلم الله الذين يتسللون منكم لوأذاً

8- ترك همكاري اجتماعي

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

ص: 325

11- اعراض از تشکیل خانواده، فرزندداری، تعاون اجتماعی و بهره‌وری از روزی‌های حلال الهی، شیوه‌ای باطل و نادرست است.*

والله جعل لكم من أنفسكم أزواجًا.. أقبالب_طل يؤمنون

بدان احتمال که "والله جعل لكم.." در مقام بیان ارزش دادن به موضوع همسری و... باشد و در پایان بیان اعتراض آمیز "أقبالباطل يؤمنون" در ردّ کسانی باشد که از پذیرش این ارزشها روی گردانند، این برداشت به دست می‌آید.

9- ترک همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 7

7 - ترک حضور در محضر رهبری جامعه اسلامی برای حل و فصل امور مهم اجتماعی و مشاوره در مسائل عمومی بدون اذن خواستن، نشانه نفاق و ضعف ایمان است.

و إذا كانوا معه على أمر جامع لم يذهبوا حتى يستذنوه إن الذين يستذنونك أولئك

برداشت یاد شده، با توجه به شأن نزول آیه شریفه است که درباره منافقان می‌باشد و این آیه، در حقیقت تعریضی است به آنان.

10- جلب همکاری مردمی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 95 - 11

11- جذب همیاری توده‌ها در انجام پروژه‌های عظیم و مردمی، از اصول مدیریت است.

فأعينوني بقوه أجعل بينكم وبينهم ردماً

از آن جا که خداوند، راه صحیح هر کار و اسباب آن را به ذی‌القرنین نمایانده بود، او، خواهان همکاری مردم در انجام طرح می‌شود و این نشان از آن دارد که «ساختن» بدون ایجاد «فرهنگ سازندگی» کارساز نیست و از طریق مشارکت و حس همیاری است که می‌توان به این اهداف نائل گردید.

11- کیفر همکاری با ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- كيفر الهی به هنگام نزول ، فراگیر همه ظالمان و همراهان و یاوران آنان است .

فأغرقنّه و من معه جميعًا

9- تأیید ، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم ، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنّه و من معه جميعًا

ص: 326

12- کیفر همکاری با مفسدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 103 - 9

9- تأیید، همراهی و تقویت عناصر فاسد و حاکمیت های ظالم، دارای فرجامی هلاکت بار و مشترک با آنها

فأغرقنّه و من معه جميعًا

13- همکاری با جن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 88 - 10

10- امکان ارتباط، اتفاق نظر، همکاری و تعاون میان انسان و جن

قل لئن اجتمعت الإنس و الجنّ علی أن یأتوا بمثل

از اینکه خداوند فرمود: «اگر جن و انس دست به دست هم دهند، باز نمی توانند مثل قرآن بیاورند» استفاده می شود که امکان ارتباط و تعاون میان آنان وجود دارد و اگر نه، تحدی لغو بود.

14- همکاری با رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 2

2 - حضور در کنار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی، از اوصاف مؤمنان راستین

إتّما المؤمنون الذین ءامنوا باللّٰه ورسوله و إذا کانوا معه علی أمر جامع لم یذهبوا

«أمر جامع» به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن پردازند. کلمه «مع» نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

15- همکاری با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5_ جواز معاهده و پیمان همکاری و ترک مخاصمه با غیر مسلمانان

الَّذِينَ يَصِلُونَ إِلَى قَوْمٍ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِيثَاقٌ

ص: 327

16- همکاری با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - نور - 24 - 62 - 2

2 - حضور در کنار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و رهبری جامعه اسلامی برای امور مهم اجتماعی و مشاوره و کنکاش پیرامون یک مسأله عمومی، از اوصاف مؤمنان راستین

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ ءَامَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَإِذَا كَانُوا مَعَهُ عَلَىٰ أَمْرٍ جَامِعٍ لَّمْ يَذْهَبُوا

«أمر جامع» به مسأله ای گفته می شود که در خور این باشد که مردم به خاطر آن اجتماع کنند و به مشاوره و فراگیری و حل و فصل آن بپردازند. کلمه «مع» نیز افاده کننده معنای مشارکت است.

17- همکاری خانوادگی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 72 - 8

8- نقش مهم تعاون خویشاوندی در زندگی انسان

و جعل لكم .. حفده

برداشت فوق از آن جاست که خداوند ضمن برشمردن چند نعمت مهم، پس از موضوع همسررداری و فرزند، به مسأله تعاون خویشاوندی اشاره فرموده است که از معنای لغوی «حفده» استفاده می شود.

ص: 328

1- اقرار همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 38 - 2

2- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

ل_كُنَّا هُوَ اللّٰهُ رَبِّيْ وَ لَأَشْرِكُ بِرَبِّيْ أَحَدًا

«ل_كُنَّا» در اصل «ل_كُنْ أُنَا» بوده است و پس از حذف همزه «أُنَا» و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

2- امتحان با همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 71 - 14

14 - خوردن ، آشامیدن ، تجمل ، زیبایی ، داشتن همدم و همراهانی موافق ، از مهم ترین جاذبه و دل بستگی های انسان و وسیله آزمون او

يطاف عليهم بصحاف . . و فيها ما تشتهيه الأنفس

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: الف) موارد بالا در این آیات بیان شده و تخصیص به ذکر یافته است. ب) خداوند به اهل تقوا نوید داده است که اگر در این زمینه ها کنترل و تقوا داشته باشند و از حدود الهی نگذرند، در بهشت به همه آنها دست خواهند یافت.

3- امیدواری همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 40 - 1

1- مرد مؤمن ، با اظهار امیدبه پروردگار خویش ، نعمتی برتر از بوستان ثروت مند مغرور را آرزو کرد .

فَعَسَى رَبِّيْ أَنْ يُّؤْتِيَنِي خَيْرًا مِنْ جَنَّتِكَ

4- بی تأثیری مواعظ همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 42 - 2

2- نصایح مرد مؤمن ، در ثروت مند گرفتار کبر و غرور ، بی تأثیر بود .

و أُحیط بثمره

روشن است که اگر مرد ثروت مند، به نصایح مرد مؤمن گوش فرا می داد، گرفتار نابودی اموال و سرمایه خود نمی شد.

5- تبری همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 38 - 1,2

1- مرد مؤمن (سمبل ایمان) از بینش و منش کفرآلود ثروت مند دنیاگرا ، اظهار بی زاری کرد .

لـكُنَّا هُوَ اللّٰهَ رَبِّي

2- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

لـكُنَّا هُوَ اللّٰهَ رَبِّي و لا اشرک برّبي احدًا

«لـكُنَّا» در اصل «لـكُنْ اَنَا» بوده است و پس از حذف همزه «اَنَا» و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

6- تحقق آرزوی همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 42 - 3

3- امید و آرزوی مرد مؤمن ، بازوال امکانات ثروت مند مغرور ، تحقق یافت .

فَعَسَى رَبِّي اَنْ ... و أُحيط بثمره

7- تعالیم همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سورہ - سورہ - آیہ - فیش

10 - کہف - 18 - 41 - 4

4- مرد مؤمن ، با بیان ناتوانی ثروت مند مغرور از دسترسی به آب فرو رفته ، او را به وابستگی نعمت ها به مشیت الہی ، آکاه ساخت .

ص: 330

لولا... قلت ما شاء الله... أو يصبح ماؤها غورًا فلن تستطيع له طلبًا

8- توحید همشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 38 - 2

2- مرد مؤمن ، با اعتراف به ربوبیت خدای یگانه و اظهار بی زاری از شرک ، اندیشه خود را از افکار انحرافی ثروت مند مغرور ، متمایز ساخت .

ل_كُنَّا هُوَ اللهُ رَبِّي وَلَا أُشْرِكُ بِرَبِّي أَحَدًا

«ل_كُنَّا» در اصل «ل_كُنْ أَنَا» بوده است و پس از حذف همزه «أنا» و ادغام نون ها، دو کلمه، به صورت یک کلمه نوشته می شود.

9- توکل همشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 39 - 13

13- مؤمنان ، متکی به مشیت و نیروی الهی اند ، نه مال و فرزند .

لولا... قلت ما شاء الله لا قوة إلا بالله إن ترن أنا أقل منك مالا وولداً

10- سرزنشهای همشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 39 - 1

1- بی توجهی رفاه مند مغرور به نقش اساسی مشیت خدا در امور ، مورد سرزنش مرد مؤمن قرار گرفت .

ولولا... قلت ما شاء الله

11- شخصیت همشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 39 - 11

11- خودباختگی و خودکم بینی ، به خاطر کمی مال و فرزند ، در مرد مؤمن راه نیافت .

إن ترن أنا أقلّ منك مالاً وولداً

جمله «فعسى ربّي..» _ در آیه بعد _ جواب شرط و حاکی از امیدواری مرد مؤمن به عنایت خداوند است.

ص: 331

12- علاقه به همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 71 - 14

14 - خوردن، آشامیدن، تجمل، زیبایی، داشتن همدم و همراهانی موافق، از مهم ترین جاذبه و دل بستگی های انسان و وسیله آزمون او

یطاف علیهم بصحاف... و فیها ما تشتهیه الأنفس

برداشت یاد شده با توجه به دو نکته است: الف) موارد بالا در این آیات بیان شده و تخصیص به ذکر یافته است. ب) خداوند به اهل تقوا نوید داده است که اگر در این زمینه ها کنترل و تقوا داشته باشند و از حدود الهی نگذرند، در بهشت به همه آنها دست خواهند یافت.

13- فقر همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 39 - 11

11- خودباختگی و خودکم بینی، به خاطر کمی مال و فرزند، در مرد مؤمن راه نیافت.

إن ترن أنا أقلّ منك مالاً وولداً

جمله «فعسى ربّی...» _ در آیه بعد _ جواب شرط و حاکی از امیدواری مرد مؤمن به عنایت خداوند است.

14- نقش همنشین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 3

3- معاشران و همدمان، دارای نقشی اساسی در عقیده، عمل و سرنوشت انسان

وقیضنا لهم قرناء فزیّنوا لهم ما بین أیدیهم و ما خلفهم و حقّ علیهم القول

15- نقش همنشین اغواگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 2

2- گرفتاری کافران و دشمنان دین خدا، در دام افراد وسوسه کننده و اغواگر، کیفر الهی برای آنان است.

وَقَيِّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنُوا لَهُمْ

از این که خداوند تعیین هم نشین اغواگر را برای کافران به خود نسبت داده (قَيِّضْنَا)، مطلب یاد شده استفاده می شود.

ص: 332

16- هشدار همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 41 - 1

1- مرد مؤمن به ثروت مند مغرور در مورد امکان به زمین فرورفتن آب های جاری در باغ و کشت زار او و خشکیدن آن با عذاب الهی هشدار داد .

أو یصبح ماؤها غورًا

«غور» مصدر و در معنای «غائر» (فرورونده) به کار رفته است، استعمال مصدر به معنای اسم فاعل در لغت عرب از شیوه های مبالغه است.

17- همنشین اغواگر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 1

1 - دشمنان دین حق ، گرفتار هم نشینانی اغواگراند .

و قیضنا لهم قرناء فزینوا لهم

«تقیض» (مصدر «قیضنا») به معنای مقدر ساختن است که در این جا به مفهوم گرفتار ساختن می باشد. «قرناء» (جمع «قرین») نیز به معنای هم نشینان و هم دمان است.

18- همنشین باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 37 - 1

1- مصاحبت و همراهی مرد مؤمن (سمبل ایمان) با ثروت مند مغرور ، به جهت گفتگو و ارشاد او بوده است .

قال له صاحبه و هو یحاوره

«محاورة» یعنی رد و بدل کردن منطق و کلام و پاسخ گویی به هم (لسان العرب). تصریح به جمله حالیه «و هو یحاوره» هدف از مصاحبت را بیان می کند که همان پاسخ گویی به گفته های کفرآمیز فرد منکر معاد باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 8

8 - آمال و آرزوهای آدمی ، زمینه ساز وسوسه شیاطین و هم نشینان بد

فزیّنوا لهم ما بین ایدیهم و ما خلفهم

ص: 333

برداشت یاد شده بنابر این احتمال است که مراد از «ما بین آیدیهم» وضعیت موجود و مقصود از «ما خلفهم» آینده ای باشد که در پیش دارند.

20- همنشین جهنمیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 7 - 4

4 - «عن أبي جعفر (ع) في قوله «وإذا النفوس زوجت» قال: أمّا أهل الجنّة فرّوجوا الخيرات و الحسان و أمّا أهل النار فمع كلّ إنسان منهم شيطان؛

از امام باقر(ع) در تفسیر قول خداوند «وإذا النفوس زوجت» روایت شده که فرمود: اهل بهشت با زنان زیبا و نیکو خلق ازدواج می کنند و اما اهل آتش، با هر انسانی از آنان شیطانی [قرین] است».

همنشینان

21- ارزش همنشینان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 13

13_ ارزش والای رفیق و همنشین خوب برای انسان

من يطع الله . . و حسن اولئك رفيقاً

چون رفاقت با انبیا و . . به عنوان پاداشی برای اطاعت کنندگان مطرح شده است، ارزش رفاقت و همنشینی با نیکان به دست می آید.

22- زمینه عذاب همنشینان ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 94 - 5

5 - حضور در جمع ظالمان ، دربردارنده خطر شمول عذاب آنها بر انسان

ربّ فلا تجعلني في القوم الظالمين

23- همنشینان اخروی اصحاب یمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 9 - 2

2 - کسانی که نامه عمل آنان به دست راستشان عطا شود ، در قیامت با خویشاوندان خود مأنوس خواهند بود .

ص: 334

و ينقلب إلى أهله

فعل «ينقلب» دلالت می کند که مراد از «أهل»، همان خویشاوندان انسان در دنیا است که در قیامت نیز در کنار او خواهند بود. برخی مراد از «أهل» را، حور و غلمان بهشتی دانسته اند؛ ولی واژه انقلاب (رجوع کردن) و نیز جمله «إنَّه كان في أهله مسروراً» در آیات بعد، دیدگاه نخست را تأیید می کند.

24- همشنان اخروی متقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 33 - 3

3 - تقواییشگان، برخوردار از هم نشینی صمیمانه حوریان جوان در بهشت

أترابًا

در «معجم مقایس اللغه»، «تَرَبُّ» با «خِدْن» (دوست و همراه) به یک معنا گرفته شده است.

25- همشنان بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکریر - 81 - 7 - 3

3 - «عن نعمان بن بشیر سمعت رسول الله (صلى الله عليه وآله) يقول: «وإذا النفوس زوجت» قال: هما الرجلان يعملان العمل، يدخلان الجنة والنار؛

از نعمان بن بشیر روایت شده که گفت: از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شنیدم که این آیه را قرائت می فرمود: «وإذا النفوس زوجت» و فرمود: آنان دو مردی هستند که هر دو یک عمل را انجام می دهند و همراه هم داخل بهشت یا جهنم می شوند».

26- همشنان بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 23 - 5

5- پدران، همسران و فرزندان واردشدگان به بهشت عدن در صورتی که صالح باشند به ایشان ملحق خواهند شد.

جنّات عدن يدخلونها و من صلح من آبائهم و أزوجهم و ذریّتهم

27- همشيان جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

20 - تكوير - 81 - 7 - 3

3 - « عن نعمان بن بشير سمعت رسول الله (صلى الله عليه وآله) يقول : « وإذا النفوس زوجت » قال : هما الرجلان يعملان العمل ،

ص: 335

از نعمان بن بشیر روایت شده که گفت: از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) شنیدم که این آیه را قرائت می فرمود: «وإذا النفوس زوجت» و فرمود: آنان دو مردی هستند که هر دو یک عمل را انجام می دهند و همراه هم داخل بهشت یا جهنم می شوند».

28- همنشینان در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 6,9

6_ پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) ، از همنشینان بهشتی پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من يطع الله .. فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين ... و الصالحين

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

9_ همنشینی و مصاحبت با پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و .. پاداشی برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

29- همنشینان دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 1

1 - دشمنان دین حق ، گرفتار هم نشینانی اغواگراند .

و قيصنا لهم قرناء فزيتوا لهم

«تقیصن» (مصدر «قیصنا») به معنای مقدر ساختن است که در این جا به مفهوم گرفتار ساختن می باشد. «قرناء» (جمع «قرین») نیز به معنای هم نشینان و هم دمان است.

30- همنشینان دنیوی بهشتیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - گفتگوی بهشتیان با یکدیگر ، درباره هم نشینان خود در دنیا در بزم بهشتی

قال قائل منهم ائی کان لی قرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بهشتیان ، درباره سرنوشت هم نشینان کافر دنیایی خود ، از دیگر بهشتیان پرسش کرده و از وضعیت آنان کسب اطلاع

ص: 336

خواهند کرد .

قال هل أنتم مّطلعون

استفهام «هل» برای عرض و یا امر است که مفاد آن تقاضا و درخواست می باشد.

2- بهشتیان ، برای یافتن هم نشینان کافر دنیایی خود و آگاه شدن از سرنوشت آنان در قیامت ، به جستوجو خواهند پرداخت .

قال هل أنتم مّطلعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 55 - 1

1 - اطلاع یافتن بهشتیان ، از سرنوشت هم نشینان کافر دنیایی خویش در قیامت

إتی کان لی قرین . . . قال هل أنتم مّطلعون . فاطّلع

«فا» در فاطّلع» فصیحه و عطف بر جمله مقدر است که تقدیر آن چنین می باشد: «هل أنتم مّطلعون حتّی اطلّع أنا ایضاً فاطّلعوا و اطلّع هو بعد ذلك؛ آیا شما اطلاع دارید تا من هم مطلع شوم؟ پس اطلاع یافتند و سپس او نیز اطلاع یافت».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 1,3

1 - سخن گفتن بهشتیان با هم نشینان کافر دنیایی خویش ، به وقت مشاهده آنان در دوزخ

فراء فی سواء الجحیم . قال تالّله إن کدتّ

3 - سوگند مؤکد بهشتیان برای هم نشینان دوزخی خود ، مبنی بر تلاش آنان در جهت هلاکت مؤمنان و معتقدان به معاد در دنیا

قال تالّله إن کدتّ لتردین

«ارداء» (مصدر «تردین») به معنای نابودکردن است.

31- هم نشینان شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 36 - 9

9- روی گردانان از یاد خدا و پیام وحی، هر یک گرفتار شیطان خاص خویش

و من یعش عن ذکر الرحمن نقیض له شیطاناً فهو له قرین

تکرار «له» ممکن است اشاره به این جهت داشته باشد که هر فردی، برای خود شیطانی خاص دارد.

32- همنشینان کافران صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 73 - 6

6- کافران عصر بعثت، فریفته وضعیت بهتر اقتصادی و هم نشینان به ظاهر آراسته خویش بودند.

ص: 337

أَيُّ الْفَرِيقَيْنِ خَيْرٌ مَقَامًا وَأَحْسَنُ نَدِيًّا

افتخار به محفل، در حقیقت افتخار به حاضران در آن است و مراد از اهل محفل به قرینه «من هو.. أضعف جنداً» _ در آیات بعد _ هم فکران و یاوران کافران است.

33- همنشینان گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 10

10 - همدمی منحرفان با شیاطین در دوزخ، تأثیری در تخفیف عذاب و یا آرامش آنان نخواهد داشت.

لَنْ يَنْفَعَكُمْ الْيَوْمَ إِذْ ظَلَمْتُمْ أَنْكُم فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ

برداشت یاد شده بر این اساس است که عبارت «أَنْكُم فِي...» فاعل «لَنْ يَنْفَع» باشد.

34- همنشینان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 2

2- پیامبر (صلی الله علیه و آله) با تهیدستان مؤمن، معاشرت داشت.

و اصبر نفسک مع الذین یدعون ربّهم

واژه «اصبر» چنان چه دارای مفعول باشد، امر به حبس کردن و تثبیت است. این تعبیر و نیز جمله «لا تعد عیناک عنهم» این نکته را می رساند که شیوه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در برخورد با تهیدستان، شیوه ای مطلوب بوده و خداوند، او را به پایداری بر آن و ترک انصراف از دیدار آنان ترغیب می کند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 2 - 7

7 - مجلس پیامبر (صلی الله علیه و آله)، پذیرای عموم مردم و آماده بهره بردن حتی برای معلولان و طبقات غیر اشراف

أَنْ جَاءَ الْأَعْمَى

35- همنشینان مخلصان در بهشت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 30 - 2

2 - بندگان خالص خداوند و هم نشینان آنان ، در بهشت برین جای داده خواهند شد .

فی عب_دی . و ادخلی جنتی

ص: 338

36- آثار همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 119 - 4

4- ایمان به خدا و همراهی با پیامبران ، مایه نجات و بهره مندی از لطف و رحمت الهی

و نَجِّیْهِ و من معی من المؤمنین . فَأُنَجِّیْهِ و من معه

37- آثار همنشینی با بدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 56 - 7، 5

5- تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان ، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن كدت لتردين

7- رهایی از آثار سوء هم نشینی با کافران و بدکاران و حفظ عقاید دینی با داشتن ارتباط با آنان ، امری مشکل ولی ممکن است .

قال تالله إن كدت لتردين

هم نشینی با کافران، انسان را تا آستانه هلاکت می برد؛ ولی در عین حال عده ای از مردم خود را از آثار هلاکت بار آن نجات می دهند و در نتیجه تهستی می شوند. از این مطلب می توان استفاده کرد که رهایی از مشکل هم نشینی با کافران و بدکاران هر چند مشکل است؛ ولی محال نیست و امری ممکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 57 - 2

2- توفیق نجات از پیامد های هلاکت بار معاشرت با افراد فاسد و منحرف ، نعمت و لطف الهی است .

و لولا نعمه ربی لكنت من المحضرين

38- آثار همنشینی با ظالمان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- حضور در جمع ظالمان ، دربردارنده خطر شمول عذاب آنها بر انسان

ربّ فلاتجعلني في القوم الظالمين

ص: 339

39- آثار همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 56 - 7، 5

5 - تأثیر سوء هم نشینی با کافران و بدان، تا آستانه هلاکت و سقوط کامل

قال تالله إن كدت لتردين

7 - رهایی از آثار سوء هم نشینی با کافران و بدکاران و حفظ عقاید دینی با داشتن ارتباط با آنان، امری مشکل ولی ممکن است.

قال تالله إن كدت لتردين

هم نشینی با کافران، انسان را تا آستانه هلاکت می برد؛ ولی در عین حال عده ای از مردم خود را از آثار هلاکت بار آن نجات می دهند و در نتیجه تهستی می شوند. از این مطلب می توان استفاده کرد که رهایی از مشکل هم نشینی با کافران و بدکاران هر چند مشکل است؛ ولی محال نیست و امری ممکن می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 57 - 1

1 - بهشتیان، رهایی خود از پیامد های هلاکت بار هم نشینی با کافران دوزخی را، مدیون لطف خدا و به توفیق او می دانند.

ولولا نعمه ربّي لكنت من المحضرين

40- آثار همنشینی با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 57 - 3

3 - رهایی انسان از جبر محیط اجتماعی و نیز از پیامد های سوء معاشرت با افراد فاسد و منحرف جامعه، در سایه ایمان به خدا و لطف و عنایت او، امری ممکن است.

ولولا نعمه ربّي لكنت من المحضرين

41- آثار همنشینی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

49- ایمان و عمل صالح خود انسان ، ملاک اصلی رستگاری و نه صرف مصاحبت با پیامبر (صلی الله علیه و آله)

والذین معه . . . وعد الله الذین ءامنوا و عملوا الصالحات منهم مغفره و أجرًا عظیم

چنانچه ضمیر «منهم» به «الذین معه» بازگردد؛ از آیه شریفه استفاده می شود که همراهان و مصاحبان پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نه براساس مصاحبت؛ بلکه بر ملاک ایمان و عمل، از مغفرت و پاداش بهره خواهند برد.

ص: 340

42- آثار همنشینی با مرفهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 19

19- پیامبر (صلی الله علیه و آله)، در صورت نزدیک شدن به رفاه مندان و بریدن از مؤمنان تهیدست، در خطر گرایش به جلوه های دنیا بود.

و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

43- آداب همنشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - واقعه - 56 - 16 - 3

3- نشستن روبه روی همدیگر، از آداب نیکو در مجالس و رفتاری بهشتی گونه

متکین علیها متق بلین

44- آداب همنشینی با اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 72 - 2

2- صبر و تحمل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است.

ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبراً

مسلم است که حضرت موسی (ع) به جهت تعلم، با خضر (ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 75 - 5

5- صبر و شکیبایی، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است.

قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبراً

45- آداب همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 72 - 2

2- صبر و تحمل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است.

ألم أقل إنك لن تستطيع معي صبراً

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش

ص: 341

دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 75 - 5

5- صبر و شكيبايي ، شرط ضروري جهت بهره بردن از مصاحبت اوليای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است .

قال ألم أقل لك إنك لن تستطيع معي صبراً

46- آرزوی عدم همنشینی با گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 38 - 1

1 - انسان گمراه و غفلت زده ، در روز قیامت گرفتار حسرت و آرزومند عدم همنشینی با عناصر شیطانی گمراه کننده

حتی إذا جاءنا قال یـ لیت بینی و بینک بعد المشرقین

47- اجتناب از همنشینی با بدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 56 - 6

6 - هشدار الهی به اجتناب از هم نشینی با کافران و بدکاران

قال تالله إن کدت لتردین

نقل ماجرای گفتوگوی بهشتیان با هم نشینان کافر و دوزخی خود و تأثیری که هم نشینان بد بر دیگران می گذارند، در واقع هشدار است به همه انسان ها که در انتخاب هم نشین، نهایت دقت را مبذول دارند.

48- اجتناب از همنشینی با جاهلان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 12

12 - لزوم پرهیز از هم نشینی با افراد نادان و یاوه گو

49- اجتناب از همشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صفات - 37 - 56 - 6

ص: 342

6 - هشدار الهی به اجتناب از هم نشینی با کافران و بدکاران

قال تالله إن کدت لتردین

نقل ماجرای گفتوگوی بهشتیان با هم نشینان کافر و دوزخی خود و تأثیری که هم نشینان بد بر دیگران می گذارند، در واقع هشدار است به همه انسان ها که در انتخاب هم نشین، نهایت دقت را مبذول دارند.

50- اجتناب از همنشینی با یاوه گویان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 55 - 12

12 - لزوم پرهیز از هم نشینی با افراد نادان و یاوه گو

لانبغی الحج_هلین

51- احکام همنشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 37 - 5

5- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو یحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 53 - 6

6 - جواز ملازمت و همنشینی با کافران ، با حفظ معتقدات دینی خود *

إئی کان لی قرین . یقول ... أءذا متنا ... لمدینون

52- ارزش همنشینی با پاکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 108 - 16

فیه رجال یحبون أن یتطهروا

«فیه رجال . . .» به منزله دلیلی است برای سزاواری اقامه نماز در مسجد قبا ؛ یعنی، چون در این مسجد مردم صالح و جویندگان پاکی وجود دارند، شایسته است که دیگران با اینان همنشین شوند، زیرا همنشینی با صالحان و پاکان دارای تأثیر مثبت است.

ص: 343

53- ارزش همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 108 - 16

16_ ارزش همنشین شدن با صالحان و جویندگان طهارت، و تأثیر آن در رشد و کمال معنوی انسان

فیه رجال یحبون أن یتطهروا

«فیه رجال ..» به منزله دلیلی است برای سزاواری اقامه نماز در مسجد قبا؛ یعنی، چون در این مسجد مردم صالح و جویندگان پاکی وجود دارند، شایسته است که دیگران با اینان همنشین شوند، زیرا همنشینی با صالحان و پاکان دارای تأثیر مثبت است.

54- اهمیت همنشینی با خداترسان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - عبس - 80 - 10 - 4

4- لزوم استقبال از همنشینی با خداترسان و دین پژوهان و پرهیز از بی اعتنایی به آنان

فأنت عنه تلّهی

55- ترک همنشینی با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 3،18

3- رفاه مندان عصر بعثت، برای منصرف ساختن پیامبر (صلی الله علیه و آله) از معاشرت با تهیدستان مؤمن، تلاش می کردند.

و اصبر نفسک مع الذین یدعون ربّهم .. و لاتطع من أغفلنا قلبه

18- قطع ارتباط با خداخواهان تهیدست، زمینه ساز تمایل آدمی به مظاهر مادی و جلوه های ظاهری دنیامداران است.

و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

56- توصیه به همنشینی با مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- پایداری بر همدلی و همزیستی با مؤمنان مخلص تهیدست ، توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

واصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم

ص: 344

57- زمینه همنشینی با شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 36 - 10

10 - « عن أمير المؤمنين (ع) : من تصدّى بالإثم أعشى عن ذكر الله تعالى و من ترك الأخذ عمّن أمر الله بطاعته قيض له شيطاناً فهو له قرين »

از امیرالمؤمنین (ع) روایت شده: هر کس مرتکب گناه شود از یاد خدا روی گردان شده و کوردل می گردد و کسی که ترک کند گرفتن [معارف دین] را از کسی که خداوند اطاعت او را فرمان داده است، خداوند شیطانی را برای او قرار می هد که همدم او خواهد بود».

58- زمینه همنشینی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 11

11- خو گرفتن به دعا و نیایش در صبح و پسین ، مایه ارجمندی نزد خداوند و شایستگی برای همنشینی با پیامبر (صلی الله علیه و آله) است .

و اصبر نفسک مع الذین یدعون ربهم بالغدوه و العشی

فعل «یدعون» مضارع و برای استمرار است.

59- شرایط همنشینی با خضر (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 78 - 10

10- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع) ، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سأبئک بتأویل ما لم تستطع علیه صبراً

60- شرایط همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

27_ فرمانبرداری از خداوند و تسلیم او بودن ، شرط درآمدن به جرگه صالحان است .

توفنی مسلماً و ألحقنی بالصـلحین

ص: 345

61- شرایط همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 78 - 10

10- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع)، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سَأْتِيكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

62- صبر در همنشینی با اولیاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 72 - 2

2- صبر و تحمّل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است .

أَلَمْ أَقُلْ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

مسلم است که حضرت موسی (ع) به جهت تعلّم، با خضر (ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 75 - 5

5- صبر و شکیبایی، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است .

قَالَ أَلَمْ أَقُلْ لَكَ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

63- صبر در همنشینی با خضر (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 78 - 10

10- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع)، نیازمند صبری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است .

سَأْتِيكَ بِتَأْوِيلِ مَا لَمْ تَسْتَطِعْ عَلَيْهِ صَبْرًا

64- صبر در همنشینی با علما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 72 - 2

2- صبر و تحمل در مصاحبت با اولیای خدا و برخورداران از علوم ویژه الهی ، شرطی ضروری جهت بهره بردن از آنها است .

أَلَمْ أَقُلْ إِنَّكَ لَنْ تَسْتَطِيعَ مَعِيَ صَبْرًا

ص: 346

مسلم است که حضرت موسی(ع) به جهت تعلّم، با خضر(ع) همراه گردید و او نیز شرط لازم را صبر و شتاب نکردن در پرسش دانست. در این آیه، مجدداً، بر آن شرط ضروری تأکید کرده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 75 - 5

5- صبر و شكیایی، شرط ضروری جهت بهره بردن از مصاحبت اولیای خاص خداوند و برخورداران از علوم الهی است.

قال ألم أقل لك إنك لن تستطیع معی صبراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 78 - 10

10- برخورداری از علم تأویل و تحلیل حوادث و مصاحبت با عالمانی مانند خضر (ع)، نیازمند صبوری برتر از صبر موسی (ع) و طاقتی افزون تر از طاقت او است.

سأنتبک بتأویل ما لم تستطع علیه صبراً

65- محرومیت از همنشینی با خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 13 - 2

2- دوزخیان در آخرت، از حضور شادمانه نزد خویشاوندان خود محروم خواهند بود.

إنّه كان فی أهله مسروراً

مقایسه دو تعبیر «ینقلب الی أهله» (در آیات پیشین) و «كان فی أهله»، گویای این است که گرفتاران دوزخ، از لذت همنشینی با خویشاوندان خود بهره ای نمی برند.

66- مرفهان و همنشینی با محمد(صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 4

4- توانگران، با اظهار آمادگی برای کمک های مادّی، حضور مؤمنان تهیدست را در پیرامون پیامبر (صلی الله علیه و آله)، مانع نشست

با آن حضرت می شمردند .

و اصبر نفسك . . . و لاتعد عيناك عنهم تريد زينه الحيوه الدنيا

67- ملاك همشینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 25 - 4

ص: 347

4- تناسب دوستان و هم نشینان انسان با شخصیت وی

وَقَيِّضْنَا لَهُمْ قُرَنَاءَ فَزَيَّنَّا لَهُمْ

بنابر این که معنای «قَیِّضْنَا» تبدیل باشد، استفاده می شود که انسان به تناسب شخصیت خودش دوستان و هم نشینانی پیدا می کند.

68- ملاک همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 118 - 6

6- تنها ایمان ، ملاک پیوند و همراهی نمودن با پیامبران است .

وَنَجِّنِي وَمَنْ مَعِيَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ

69- ملاک همنشینی در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 7 - 2

2- هر انسانی در قیامت ، براساس کردار دنیوی خود ، هم نشینی مناسب خواهد یافت .

وَإِذَا النُّفُوسُ زُوِّجَتْ

از جمله معانی «زوج» فردی است که دارای قرین باشد (لسان العرب). تناسب حکم و موضوع در این مورد، گویای آن است که انسان مؤمن، هم نشینی نظیر حورالعین خواهد یافت و غیر مؤمن، با شیطان های هم ردیف خود همراه خواهد شد.

70- موانع همنشینی با محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 4

4- توانگران ، با اظهار آمادگی برای کمک های مادی ، حضور مؤمنان تهیدست را در پیرامون پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، مانع نشست با آن حضرت می شمردند .

و اصبر نفسک . . . و لاتعد عیناک عنهم ترید زینه الحیوه الدنیا

71- نعمت همنشینی با پدر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 8 - 9

9 - هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

ص: 348

و أدخلهم جنّات عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذرّيتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

72- نعمت همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 101 - 22

22- زیستن با صالحان در سرای آخرت از نعمت های گران سنگ الهی است .

و ألحقني بالصّٰلِحین

جمله «ألحقنی» پس از «توفی مسلماً» می رساند که مراد از الحاق ، الحاق در قیامت و سرای آخرت است.

73- نعمت همنشینی با فرزند

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 8 - 9

9- هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنّات عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذرّيتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

74- نعمت همنشینی با همسر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 8 - 9

9- هم جواری و هم زیستی با پدران ، همسران و فرزندان ، از نعمت های الهی و از خواسته های بشر

و أدخلهم جنّات عدن التي وعدتهم و من صلح من ءابائهم و أزوجهم و ذرّيتهم

یادآوری ورود پدران، همسران و فرزندان به بهشت در جوار مؤمنان تائب، می تواند گویای مطلب یاد شده باشد.

75- نهی از ترک همنشینی با فقرا

16- خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از ترک همنشینی با خداجویان تهیدست و عطف توجه از آنان به طبقه اشراف ، برحذر داشت .

و اصبر نفسک . . . و لاتعد عیناک عنهم

نهی در «لاتعد عیناک» گرچه متوجه چشمان است (چشمان ات از آن گروه نگذرد) ولی مراد، نهی پیامبر (صلی الله علیه و آله) از برگرداندن

ص: 349

نظر و توجه خود از تهیدستان به ثروت مندان است.

76- نهی از ترک همنشینی با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 16

16- خداوند ، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را از ترک همنشینی با خداجویان تهیدست و عطف توجه از آنان به طبقه اشراف ، برحذر داشت .

و اصبر نفسک . . . و لاتعد عیناک عنهم

نهی در «لاتعد عیناک» گرچه متوجه چشمان است (چشمان ات از آن گروه نگذرد) ولی مراد، نهی پیامبر(صلی الله علیه و آله) از برگرداندن نظر و توجه خود از تهیدستان به ثروت مندان است.

77- همنشینی اخروی با خانواده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 13 - 4

4 - شادمانی از حضور بین خانواده و دودمان خویش در آخرت ، غیر قابل قیاس با دل خوشی به حضور بین آنان در دنیا است .

و یقلب الی أهله مسرورًا . . . إنّه کان فی أهله مسرورًا

آیه شریفه حضور فرح بخش بین خویشاوندان در آخرت را به عنوان پاداش یاد کرده و شادکامی بین خاندان در دنیا را ناپایدار و بی اثر در رفع مشکلات قیامت معرفی کرده است؛ تا تفاوت دو حالت نمودار گردد.

78- همنشینی اخروی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 101 - 22,23,24,25

22_ زیستن با صالحان در سرای آخرت از نعمت های گران سنگ الهی است .

و ألحقنی بالصـلحین

جمله «ألحقنی» پس از «توفنی مسلماً» می رساند که مراد از الحاق ، الحاق در قیامت و سرای آخرت است.

23_ ملحق شدن به صالحان در سرای آخرت ، از تقاضا های یوسف (ع) در نیایشش به درگاه خداوند

وَأَلْحَقَنِي بِالصَّالِحِينَ

24_ انسان باید برای تسلیم بودن در برابر خدا و عاقبت به خیر شدن و زیستن با صالحان در سرای آخرت ، دعا کرده و به درگاه خدا نیایش کند .

توفنی مسلماً و أَلْحَقَنِي بِالصَّالِحِينَ

25_ پذیرش ولایت خداوند ، زمینه ساز تسلیم شدن در برابر خدا و شایسته بودن برای همزیستی با صالحان در سرای آخرت

أَنْتَ وَلِيٌّ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ توفنی مسلماً و أَلْحَقَنِي بِالصَّالِحِينَ

ص: 350

79- همنشینی اخروی با مخلصان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - فجر - 89 - 29 - 4

4- همنشین شدن با بندگان خالص خداوند در قیامت، حرکت به سوی او و بهره مندی از جلوه های ربوبیت او است.

ارجعی إلى ربك... فادخلی فی عبـدی

از معانی حرف «فاء»، تفصیل بعد از اجمال است و این آیه، رجوع به پروردگار را با تفصیل بیشتری بیان می دارد.

80- همنشینی با استهزگران اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 4, 3, 1

1_ بر کسانی که از همنشینی با بیهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن گرفته شده است.

3_ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن و متعلق آن «خوض» گرفته شده است. علاوه بر این که «ذکری» نیز مفعول مطلق برای فعل

محذوف «یذکرونهم» فرض شده است؛ یعنی: «یتقون الخوض و لکن یذکرونهم ذکری».

4_ بر مؤمنانی که از همنشینی با مغالطه گران و یاوه گویان در مورد قرآن و اسلام پرهیز کنند، گناهی نیست، هر چند مغالطه و استهزای

آنان ادامه یابد.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ممکن است این آیه در صدد پاسخ به سؤال برخی مؤمنان باشد. بدین گونه که آنان فکر کنند که اگر ما مجالس کافران را تحریم کنیم، آنان

زمینه مساعد بیشتری برای مغالطه و استهزا دارند. این آیه می فرماید شما پرهیز کنید، گناه کار آنان به شما تسری نمی کند.

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

ص: 351

81- همنشینی با استهزاگران قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 6

6 _ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

82- همنشینی با انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 12، 9، 6، 1

1 _ مصاحبت با پیامبران، صدیقان، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان، پاداش اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول . . . و الصّالحین

«صدیق»، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

6 _ پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، از همنشینان بهشتی پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان خواهند بود.

و من یطع الله . . . فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النّبیین . . . و الصّالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

9 _ همنشینی و مصاحبت با پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و . . . پاداشی برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

12_ پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول . . . و حسن اولئک رفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 70 - 1,2

1_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . ذلك الفضل من الله

بنابر اینکه «ذلک»، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مناسبت که «الفضل» خبر برای «ذلک» باشد.

2_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (صلی الله علیه و

آله)

فاولئک مع الذین . . . ذلك الفضل من الله

ص: 352

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 71 - 5

5_ مجاهدان راه خدا، همنشین با پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم .. یا ایها الذین امنوا خذوا حذرکم

83- همنشینی با اهل عذاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 65 - 9

9- حضور در جمع مستحقان عذاب الهی، انسان را در معرض گرفتار شدن در عذاب آنها قرار می دهد .

فأسر بأهلک .. و لایلتفت منکم أحد

برداشت فوق، بر این احتمال است که غرض از دستور به عدم بازگشت به خاطر گرفتار نیامدن به عذاب الهی در سرزمین قوم لوط است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 94 - 6

6 - نبودن در جمع ظالمان به هنگام نزول عذاب الهی بر آنان، درخواست پیامبر (صلی الله علیه و آله) از خداوند

ربّ فلا تجعلنی فی القوم الظالمین

84- همنشینی با باغدار متکبر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 37 - 1

1- مصاحبت و همراهی مرد مؤمن (سمبل ایمان) با ثروت مند مغرور، به جهت گفتگو و ارشاد او بوده است .

قال له صاحبه و هو یحاوره

«محاورة» یعنی رد و بدل کردن منطق و کلام و پاسخ گویی به هم (لسان العرب). تصریح به جمله حالیه «و هو یحاوره» هدف از مصاحبت را بیان می کند که همان پاسخ گویی به گفته های کفرآمیز فرد منکر معاد باشد.

85- همشینی با حورالعین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 33 - 3

3 - تقوایشگان ، برخوردار از هم نشینی صمیمانه حوریان جوان در بهشت

أترابًا

ص: 353

در «معجم مقاییس اللغه»، «تَرْب» با «خِدْن» (دوست و همراه) به یک معنا گرفته شده است.

86- همنشینی با خویشاوندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - انشقاق - 84 - 9 - 2,4

2- کسانی که نامه عمل آنان به دست راستشان عطا شود، در قیامت با خویشاوندان خود مأنوس خواهند بود.

و ینقلب إلی أهله

فعل «ینقلب» دلالت می کند که مراد از «أهل»، همان خویشاوندان انسان در دنیا است که در قیامت نیز در کنار او خواهند بود. برخی مراد از «أهل» را، حور و غلمان بهشتی دانسته اند؛ ولی واژه انقلاب (رجوع کردن) و نیز جمله «إِنَّه کان فی أهله مسروراً» در آیات بعد، دیدگاه نخست را تأیید می کند.

4- انس با خویشاوندان و سربلندی نزد آنان در قیامت، از زمره پاداش های الهی است.

و ینقلب إلی أهله مسروراً

87- همنشینی با شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 39 - 10

10- همدمی منحرفان با شیاطین در دوزخ، تأثیری در تخفیف عذاب و یا آرامش آنان نخواهد داشت.

لن ینفعکم الیوم إذ ظلمتم أنکم فی العذاب مشترکون

برداشت یاد شده بر این اساس است که عبارت «أنکم فی...» فاعل «لن ینفع» باشد.

88- همنشینی با شیاطین در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 38 - 9

9- مشاهده شیاطین در قیامت و همنشینی با آنان، خود نوعی عذاب برای گمراهان است.

قال ی_لیت بینی و بینک بعد المشرقین

89- همشینی با شیطان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - تکویر - 81 - 7 - 4

4 - « عن أبی جعفر (ع) فی قوله « وإذا النفوس زوجت » قال : أمّا أهل الجنّة فرّوجوا الخیرات و الحسان و أمّا أهل النار

ص: 354

فمع کلّ إنسان منهم شیطان ؛

از امام باقر(ع) در تفسیر قول خداوند «وإذا النفوس زوجت» روایت شده که فرمود: اهل بهشت با زنان زیبا و نیکو خلق ازدواج می کنند و اما اهل آتش، با هر انسانی از آنان شیطانی [قرین] است».

90- همنشینی با صالحان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 12، 9، 6، 1

1 _ مصاحبت با پیامبران ، صدّیقان ، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان ، پاداش اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول ... و الصّالحین

«صدّیق»، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

6 _ پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) ، از همنشینان بهشتی پیامبران ، صدّیقان ، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من یطع الله ... فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النّبیین ... و الصّالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

9 _ همنشینی و مصاحبت با پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و ... پاداشی برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

12 _ پیامبران ، صدیقین ، شاهدان و صالحان ، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول ... و حسن اولئک رفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 70 - 2، 1

1_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . ذلک الفضل من الله

بنابر اینکه «ذلک»، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این میناست که «الفضل» خبر برای «ذلک» باشد.

2_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

فاولئک مع الذین . . . ذلک الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 71 - 5

5_ مجاهدان راه خدا ، همنشین با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان

ص: 355

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم . . . يا ايها الذين امنوا خذوا حذرکم

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 84 - 5

5_ همنشینی و همراهی با صالحان آرمانی مقدس و ارزشمند

و نطمع ان یدخلنا ربنا مع القوم الصالحین

91- همنشینی با صدیقان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

3 - نساء - 4 - 69 - 1,6,9,12

1_ مصاحبت با پیامبران، صدیقان، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان، پاداش اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول . . . و الصالحین

«صدیق»، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

6_ پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، از همنشینان بهشتی پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان خواهند بود.

و من یطع الله . . . فاولئك مع الذين انعم الله عليهم من النبيين ... و الصالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

9_ همنشینی و مصاحبت با پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئك مع الذين انعم الله عليهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و . . . پاداشی برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

12_ پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول . . . و حسن اولئك رفیقاً

1_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . ذلك الفضل من الله

بنابر اینکه «ذلک»، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که «الفضل» خبر برای «ذلک» باشد.

2_ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

فاولئک مع الذین . . . ذلك الفضل من الله

ص: 356

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 71 - 5

5_ مجاهدان راه خدا، همنشین با پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم .. یا ایها الذین امنوا خذوا حذرکم

92- همنشینی با کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 6، 7

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

7_ مسلمانان در همنشینی با کافران و مشرکان بی طرف باید با تذکر آنان را از مغالطه و استهزای در اسلام و قرآن بر حذر دارند. *

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 10، 12، 3

3_ گروهی از مسلمانان صدر اسلام، پذیرای دوستی و ولایت کفار، در عین نهی خداوند حتی از همنشینی با آنها

الذین یتخذون الکفرین اولیاء .. یکفر بها و یستهزا بها فلا تقعدوا معهم

10_ جواز معاشرت و مجالست با کافران، آنگاه که آیات الهی را استهزا نکنند و سخنانشان کفر به آیات الهی نباشد.

فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

مفهوم جمله «حتی یخوضوا ..»، جواز معاشرت با شرط ذکر شده است.

12_ شرکت کنندگان در مجالس کفر و استهزای به آیات الهی، همسان با کافران استهزاگر

یکفر بها... فلا تتعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره إنکم إذاً مثلهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 37 - 5

5- هم نشینی و مصاحبت با کافران به منظور بحث ارشادی و هدایت آنان ، بلامانع است .

قال له صاحبه وهو يحاوره أكفرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - صافات - 37 - 53 - 6

6 - جواز ملازمت و همنشینی با کافران ، با حفظ معتقدات دینی خود *

إني كان لي قرين . يقول ... أءذا متنا ... لمدينون

ص: 357

93- همنشینی با گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 79 - 10

10 _ لعن شدن گروهی از بنی اسرائیل به سبب تأثیرناپذیری آنان در برابر نهی از منکر و نیز گروه ناهی از منکر به سبب همنشینی با گنهکاران

لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل . . . کانوا لایتناهون عن منکر فعلوه

از حضرت علی(ع) روایت شده: . . . و لما وقع التقصیر فی بنی اسرائیل جعل الرجل منهم یری اخاه علی الذنب فینهاه فلا ینهه فلا یمنعه ذلك من ان یکون اکیله و جلیسه و شریبه حتی ضرب الله عزوجل قلوب بعضهم ببعض و نزل فیهم القرآن حیث یقول عزوجل «لعن الذین کفروا من بنی اسرائیل . . . کانوا لایتناهون عن منکر فعلوه . . .»

ثواب الاعمال مترجم، ص 597، ح 3؛ نورالثقلین، ج 1، ص 660، ح 312.

94- همنشینی با گواهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 12، 9، 6

6 _ پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)، از همنشینان بهشتی پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان خواهند بود .

و من یطع الله . . . فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . و الصالحین

چون مصاحبت و همنشینی با پیامبران برای همه پیروان آنان در دنیا تحقق نمی یابد، بنابراین زمان آن، آخرت و مکانش بهشت است.

9 _ همنشینی و مصاحبت با پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، از نعمت های الهی در بهشت

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم

از اینکه همنشینی با پیامبران و . . . پاداشی برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله) شمرده شده است، برداشت فوق به دست می آید.

12 _ پیامبران، صدیقین، شاهدان و صالحان، رفیقان و همنشینانی نیکو برای پیروان خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من يطع الله و الرسول . . . و حسن اولئک رفیقاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 70 - 1,2

1 _ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، دارای فضیلتی کامل

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم من النبیین . . . ذلک الفضل من الله

بنابر اینکه «ذلک»، اشاره به معیت و رفاقت در آیه قبل باشد، و فضیلت کامل بر این مبناست که «الفضل» خبر برای «ذلک» باشد.

2 _ معاشرت و همنشینی با پیامبران ، صدیقان ، شاهدان و صالحان ، تفضلی الهی برای اطاعت کنندگان از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

ص: 358

فاولئک مع الذین . . . ذلك الفضل من الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 71 - 5

5_ مجاهدان راه خدا، همنشین با پیامبران، صدیقان، شاهدان و صالحان

فاولئک مع الذین انعم الله علیهم . . . یا ایها الذین امنوا خذوا حذرکم

95- همنشینی با گواهان عمل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 69 - 1

1_ مصاحبت با پیامبران، صدیقان، شاهدان و گواهان اعمال و صالحان، پادشاه اطاعت از خدا و رسول (صلی الله علیه و آله)

و من یطع الله و الرسول . . . و الصالحین

«صدیق»، یعنی بسیار راستگو و شاید مبالغه بودن آن اشاره به صداقت آنان در گفتار و عمل باشد. برخی برآنند که مقصود از صدیقین، اولین کسانی هستند که پیامبران را تصدیق کردند و شاهدان، یا به معنای کشته شدگان در راه خدا و یا گواهان بر اعمال انسانها و یا عالمان واقعی دین است.

96- همنشینی با مجاهدان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 73 - 3

3_ آرزوی همراهی با مجاهدان پس از مشاهده پیروزی، و خوشحالی از ترک جهاد پس از شکست، روحیه و منشی ناشایست

فان اصابتکم مصیبه . . . و لئن اصابتکم فضل من الله . . . یا لیتی کنت معهم

97- همنشینی با مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 68 - 8

8_ گفتگو و مجالست با مشرکان و مخالفان، در صورتی که به یاهه گویی و مغالطه گری در دین نپردازند، ممنوع نیست.

فأعرض عنهم حتى يخوضوا في حديث غيره

ظاهراً «حتی» غایت برای حکم «اعراض» است؛ یعنی تا زمانی از مشرکان اعراض کن که در آیات الهی خوض می کنند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 6،7

ص: 359

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

7_ مسلمانان در همنشینی با کافران و مشرکان بی طرف باید با تذکر آنان را از مغلطه و استهزای در اسلام و قرآن بر حذر دارند.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

98- همنشینی با معذوران از جهاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 93 - 11

11_ ارزش گذاری غلط و ترجیح دادن همنشینی با عاجزان بر شرکت در جهاد، معلول جهل و نابخردی

رضوا بأن یکونوا مع الخوالف و طبع الله علی قلوبهم فهم لا یعلمون

برداشت فوق بر این مبنا است که طبع قلب و عدم علم، عامل موضع گیریهای متخلفان از جهاد باشد.

99- همنشینی با مغالطه گران در آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 68 - 15

15_ همنشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه گوینان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین یخوضون فیء آیتنا .. فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 5

5_ فلسفه تحریم همنشینی با یاوه گوینان مغالطه گر در آیات الهی، بازداشتن آنها از این عمل ناپسند است.

فلا تقعد بعد الذکری .. و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

100- همنشینی با مغالطه گران در دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 68 - 13

13_ شیطان در صدد است حکم حرمت حضور در مجلس یاوه گویان مغالطه گر درباره دین فراموش شود.

وإما ینسینک الشیطن

نون «ینسینک» زایده در «اما»، که برای تأکید می باشد، بیانگر این است که شیطان در صدد به فراموشی کشاندن انسان در

ص: 360

این گونه موارد است.

101- همنشینی با مغالطه گران در قرآن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 68 - 15

15_ همنشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه گویان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین یخوضون فیء ایتنا .. فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 4, 3, 1

1_ بر کسانی که از همنشینی با بیهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن گرفته شده است.

3_ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن و متعلق آن «خوض» گرفته شده است. علاوه بر این که «ذکری» نیز مفعول مطلق برای فعل

محذوف «یذکرونهم» فرض شده است؛ یعنی: «یتقون الخوض و لکن یذکرونهم ذکری».

4_ بر مؤمنانی که از همنشینی با مغالطه گران و یاوه گویان در مورد قرآن و اسلام پرهیز کنند، گناهی نیست، هر چند مغالطه و استهزای

آنان ادامه یابد.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

ممکن است این آیه در صدد پاسخ به سؤال برخی مؤمنان باشد. بدین گونه که آنان فکر کنند که اگر ما مجالس کافران را تحریم کنیم، آنان

زمینه مساعد بیشتری برای مغالطه و استهزا دارند. این آیه می فرماید شما پرهیز کنید، گناه کار آنان به شما تسری نمی کند.

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

102- همنشینی با منکران حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 19

19 - لزوم پرهیز از همنشینی با منکران و تکذیب گران حق و بدگویی کنندگان نسبت به حقگرایان

ص: 361

إذا سمعتم آيات الله يكفر بها ويستهزأ بها

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: اذا سمعت الرجل يجحد الحق و يكذب به ويقع في اهله فقم من عنده و لاتقاعده.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 281، ح 290؛ نورالثقلین، ج 1، ص 564، ح 627.

103- همنشینی با مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 54 - 4

4_ تواضع در برابر مؤمنان و همنشینی با آنان، از صفات لازم برای رهبران دینی جامعه است.

و إذا جاءك الذين يؤمنون بآيتنا فقل سلم عليكم

گر چه خطاب آیه به پیامبر(صلی الله علیه و آله) است، ولی چون آن حضرت نمونه ای برای همه است، این ویژگی برای همه رهبران دینی ضروری است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 14 - 1

1 - منافقان، بدان پندار که در دنیا با مؤمنان بوده اند و در انجام اعمال و تکالیف دینی (نماز، روزه و...) با آنان همراهی داشته اند، خود را همچون مؤمنان سزاوار رحمت الهی می دانند.

فضرب بينهم بسور له باب باطنه فيه الرحمه .. ینادونهم ألم نكن معکم

104- همنشینی با مؤمنان فقیر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 2

2- پیامبر(صلی الله علیه و آله) با تهیدستان مؤمن، معاشرت داشت.

و اصبر نفسک مع الذين يدعون ربهم

واژه «اصبر» چنان چه دارای مفعول باشد، امر به حبس کردن و تثبیت است. این تعبیر و نیز جمله «لاتعد عیناک عنهم» این نکته را می

رساند که شیوه پیامبر(صلی الله علیه و آله) در برخورد با تهیدستان، شیوه ای مطلوب بوده و خداوند، او را به پایداری بر آن و ترک انصراف از دیدار آنان ترغیب می کند.

105- همشینی جایز

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 69 - 6، 3، 1

1_ بر کسانی که از همشینی با بیهوده گویان درباره قرآن و اسلام پرهیز می کنند، ولی بناچار سخنان آنها را می شنوند،

ص: 362

گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری لعلهم یتقون

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن گرفته شده است.

3_ بر کسانی که در همنشینی با مغالطه گران درباره قرآن و اسلام از بحث پرهیز نموده و سعی در بازداشتن دیگران کنند، گناهی نیست.

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء و لکن ذکری

در این برداشت، «یتقون» به معنای لغوی آن و متعلق آن «خوض» گرفته شده است. علاوه بر این که «ذکری» نیز مفعول مطلق برای فعل محذوف «یذکرونهم» فرض شده است؛ یعنی: «یتقون الخوض و لکن یذکرونهم ذکری».

6_ همنشینی با کافران و مشرکانی که به استهزا و مغالطه در قرآن و اسلام نپردازند، حرام نیست.*

و ما علی الذین یتقون من حسابهم من شیء

در این آیه فاعل «یتقون» کافران، و مرجع ضمیر «حسابهم» خوض کنندگان فرض شده است؛ یعنی حساب کافرانی که از خوض پرهیز می کنند، از حساب خوض کنندگان جدا و همنشینی با آنان بی اشکال است.

106- همنشینی حرام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 4، 2، 1

1_ شرکت جستن در مجالسی که آیات الهی مورد استهزا و انکار قرار گیرد، حرام است.

و قد نزل علیکم فی الکتب... فلا تقعدوا معهم حتی یخوضوا فی حدیث غیره

2_ حرمت نشست در مجالس استهزای به آیات الهی و کفر به آنها، حکمی که قبلاً نیز در قرآن بیان شده بود.

و قد نزل علیکم فی الکتب أن إذا سمعتم... و یستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

4_ حرمت حضور در مجالس گناه و لزوم ترک آن مجالس

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یستهزأ بها فلا تقعدوا معهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شیطان در صدد است حکم حرمت حضور در مجلس یاوه گویان مغالطه گر درباره دین فراموش شود.

وإما ینسینک الشیطن

نون «ینسینک» زایده در «اما»، که برای تأکید می باشد، بیانگر این است که شیطان در صدد به فراموشی کشاندن انسان در این گونه موارد است.

15 - همنشینی و مجالست با مغالطه گران و یاوه گویان و جدل کنندگان در مورد قرآن و آیات الهی حرام است.

الذین یخوضون فی ایتنا .. فلا تقعد بعد الذکری مع القوم الظلمین

107- همنشینی دنیوی با خانواده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 363

4- شادمانی از حضور بین خانواده و دودمان خویش در آخرت، غیر قابل قیاس با دل خوشی به حضور بین آنان در دنیا است.

و ينقلب إلى أهله مسرورًا .. إنه كان في أهله مسرورًا

آیه شریفه حضور فرح بخش بین خویشاوندان در آخرت را به عنوان پاداش یاد کرده و شادکامی بین خاندان در دنیا را ناپایدار و بی اثر در رفع مشکلات قیامت معرفی کرده است؛ تا تفاوت دو حالت نمودار گردد.

108- همنشینی شیاطین با معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - زخرف - 43 - 38 - 12

12 - همنشینی شیاطین با ترک کنندگان یاد خدا در روز واپسین *

فهو له قرين .. حتى إذا جاءنا ... فبئس القرين

به قرینه «فبئس القرین»، می توان گفت: غایت در «حتى إذا جاءنا» نقطه نهایی قرین بودن را نمی رساند؛ بلکه بعد از «حتى» نیز مانند قبل از آن است.

109- همنشینی محمد(صلی الله علیه و آله) با فقرا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 5

5- پایداری بر همدلی و همزیستی با مؤمنان مخلص تهیدست، توصیه خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود.

و اصبر نفسك مع الذين يدعون ربهم

110- همنشینی محمد(صلی الله علیه و آله) با مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 2 - 5

5 - حضور همیشگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) در میان مردم، گواه روشنی برای آنان بر مبرّ بودن ساحت آن حضرت از گمراهی و فسادرای

آوردن وصف «صاحب» (همدم، همنشین) برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اضافه آن به «کم»، پیامدار این معنا است که رسول اکرم (صلی الله علیه و آله) همیشه با شما بوده و این حضور خود گواهی است بر پاکی و درستی آن حضرت در طول عمرشان.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 27 - 12

12 - از امام باقر (ع) روایت شده که فرمود: «قال لی اَبی علی بن الحسین . . . ایاک و مصاحبه القاطع لرحمه . . . قال الله عز و جل »
الذین . . . یقطعون ما امر الله به أن یوصل . . . أولئک هم الخاسرون » ;

پدرم، امام سجاد (ع)، به من فرمود: . . . از همشینی با کسی که قطع رحم می کند پرهیز . . . خدای عز و جل فرمود: «آنان که . . . قطع می کنند آنچه را که خدا امر به وصل آن نموده . . . اینانند زیانکاران».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 140 - 19

19 - لزوم پرهیز از همشینی با منکران و تکذیب گران حق و بدگویی کنندگان نسبت به حقگرایان

إذا سمعتم آیت الله یکفر بها و یستهزأ بها

امام رضا(ع) درباره آیه فوق فرمود: اذا سمعت الرجل یجحد الحق و یکذب به و یقع فی اهله فقم من عنده و لاتقاعده.

تفسیر عیاشی، ج 1، ص 281، ح 290؛ نورالثقلین، ج 1، ص 564، ح 627.

ص: 365

1- تاریخ هنر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 44 - 7

7- وجود تمدن، هنر و صنعت پیشرفته در عهد سلیمان (ع)

حسبته لجه... قال إنه صرح ممرّد من قوارير

ساختن صحنی از آبگینه‌ها به گونه‌ای طبیعی که آب جلوه‌کند و بیننده آن را آب پندارد، نشانگر صنعت و هنر پیشرفته دستگاه سلیمانی است.

2- سوء استفاده از هنر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 112 - 14

14 - شیاطین انس و جن از هنر و تبلیغات فریبنده برای فریب دادن مردم و مبارزه با انبیا بهره می‌برند.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

«زخرف القول» به کلام آراسته شده می‌گویند که از مصادیق هنر است و می‌توان گفت که این مورد به عنوان نمونه ذکر شده است. گفتنی است «غرورا» در برداشت فوق مفعول له واقع شده است.

3- نقش آثار هنری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 97 - 17

17 - ارزش‌های مادی و هنری، نباید موجب سستی در مبارزه با شرک و نابود کردن نمودها و زمینه‌های آن گردد.

وانظر إلی ال_هک... لنحرّفته ثمّ لنسفّته فی الیمّ نسفاً

با وجود آن که گوساله‌سامری از فلزات قیمتی ساخته شده بود و امکان این وجود داشت که از آن استفاده‌های صحیح نیز صورت گیرد؛ در عین حال موسی (ع) به سوزاندن و نابود ساختن آن فرمان داد؛ چرا که ارزش حفاظت از عقاید صحیح و مبارزه با انحرافات عقیدتی، قابل

مقایسه با ارزش های مادی نیست.

ص: 366

4- نقش هنر نمایشی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 64 - 6,7

6- ابراهیم (ع) برای مبارزه با بت پرستی و اثبات توحید، از هنر نمایش استفاده کرد.

فجعلهم جذذاً إلاً کبیراً لهم... قال بل فعله کبیرهم ه_ذا فس_لوهم... فقالوا إنک

7- بهره جستن از هنر نمایش در تبلیغ دین، راهی شایسته و موفق

فجعلهم جذذاً إلاً کبیراً لهم... قال بل فعله کبیرهم ه_ذا فس_لوهم... فقالوا إنکم

از این که حضرت ابراهیم(ع) در تبلیغ توحید، از هنر تجسمی و صحنه نمایش بهره گرفت و به هدف خود دست یافت، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

5- هنر ابراهیم(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 64 - 6

6- ابراهیم (ع) برای مبارزه با بت پرستی و اثبات توحید، از هنر نمایش استفاده کرد.

فجعلهم جذذاً إلاً کبیراً لهم... قال بل فعله کبیرهم ه_ذا فس_لوهم... فقالوا إنک

6- هنر در تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - انبیاء - 21 - 64 - 7

7- بهره جستن از هنر نمایش در تبلیغ دین، راهی شایسته و موفق

فجعلهم جذذاً إلاً کبیراً لهم... قال بل فعله کبیرهم ه_ذا فس_لوهم... فقالوا إنکم

از این که حضرت ابراهیم(ع) در تبلیغ توحید، از هنر تجسمی و صحنه نمایش بهره گرفت و به هدف خود دست یافت، می توان برداشت یاد شده را استفاده کرد.

7- هنر در دوران سلیمان(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 44 - 7

7 - وجود تمدن، هنر و صنعت پیشرفته در عهد سلیمان (ع)

حسبته لجه . . . قال إنه صرح ممرّد من قوارير

ساختن صحنی از آبگینه ها به گونه ای طبیعی که آب جلوه کند و بیننده آن را آب بپندارد، نشانگر صنعت و هنر پیشرفته

ص: 367

دستگاه سلیمانی است.

8- هنر در معماری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 128 - 6

6 - نیاز و هنرمند بودن ، از معیار های لازم برای خلق آثار و معماری ها و بناسازی ها

أتبنون بکلّ ریع ءایه تعبثون

9- هنر شیاطین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 112 - 14، 16

14 _ شیاطین انس و جن از هنر و تبلیغات فریبنده برای فریب دادن مردم و مبارزه با انبیا بهره می برند.

یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

«زخرف القول» به کلام آراسته شده می گویند که از مصادیق هنر است و می توان گفت که این مورد به عنوان نمونه ذکر شده است. گفتنی است «غرورا» در برداشت فوق مفعول له واقع شده است.

16 _ لزوم هشیاری در برابر ترفندهای هنری و تبلیغی شیاطین انس و جن

و کذلک جعلنا لکل نبی عدوا . . . یوحی بعضهم إلی بعض زخرف القول غرورا

ص: 368

14- هوی و هوس

1- آثار هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 10، 9

9_ یعقوب (ع) فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی را، وادار کننده فرزندانش بر توطئه علیه یوسف (ع) دانست .

بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

10_ نفس آدمی، بر آراستن کار های زشت و ناروا و واداشتن او به ارتکاب آنها تواناست .

بل سؤلت لکم أنفسکم أمراً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 96 - 9

9 - تسویلات و وسوسه های نفس، زمینه ساز به کارگیری دین و دانش برای ایجاد انحراف و گمراه ساختن مردم

بصرت... فنبدتها و کذلک سؤلت لی نفسی

آنچه که سامری در اختیار داشت و موجب گمراهی او و مردم بسیاری شد، علوم و معارفی بود که وی آن را در راه گمراه کردن مردم به کار گرفت.

2- اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 96 - 12

12 - لزوم هشیاری انسان در برابر تسویلات نفس خویش

و کذلک سؤلت لی نفسی

3- نقش هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - خوب و زیبانهایی کار های ناروا ، از جمله ویژگی های نفس انسان

و کذلک سوّلت لی نفسی

4- هوی و هوس برادران یوسف

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 18 - 21، 9

9- یعقوب (ع) فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی را ، وادار کننده فرزنداناش بر توطئه علیه یوسف (ع) دانست .

بل سوّلت لکم أنفسکم امرًا

21_ « عن علی بن الحسین (ع) . . . قال [یعقوب لهم] بل سوّلت لکم أنفسکم امرًا و ما کان الله لیطعم لحم یوسف الذئب من قبل أن أرى تأویل رؤیاه الصادقه ;

از امام سجاده (ع) روایت شده است: . . . یعقوب به برادران یوسف گفت: «بل سوّلت لکم أنفسکم امرًا» و چنین نیست که خدا گوشت یوسف را به خورد گرگ بدهد، قبل از آنکه تأویل خواب راستین او را ببینم».

ص: 370

1- اهمیت هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 5 - 8

8 - اهمیت نور، تاریکی، آب و هوا در حیات زمین

و اختلَفَ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ... و تصريف الريح

2- تشبیه به ذرات هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - زلزله - 99 - 7 - 2

2- کارهای خیر، هر چند به وزن مورچه ای ریز و یا ذرات معلق در هوا باشد، باقی مانده، در قیامت بر انسان عرضه خواهد شد.

فمن يعمل مثقال ذره خيراً يره

«مثقال»؛ یعنی، وسیله ای که با آن، وزن چیزی سنجیده شود (مفردات). «ذره» (مفرد «ذره») به معنای کوچک ترین نوع مورچه است (صحاح اللغة). برخی آن را یک صدم وزن «جو» دانسته و برخی گفته اند: مراد ذراتی است که در شعاع خورشید، مشاهده می شود. (لسان العرب)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - زلزله - 99 - 8 - 2

2- کارهای ناروا، هر چند به وزن مورچه ریز و یا ذرات معلق در هوا باشد، باقی مانده، در قیامت بر انسان عرضه خواهد شد.

و من يعمل مثقال ذره شراً يره

3- زندگی در سرزمین های خوش آب و هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 50 - 8

8 - مطلوبیت زندگی در سرزمین های خوش آب و هوا

و ءاوين_هما إلى ربوه ذات قرار و معين

4- محرومیت از هوای مطبوع

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نبأ - 78 - 27 - 4

4 - محرومیت دوزخیان از هوای مطبوع و آب ، عقوبتی مناسب با انکار معاد

لا یدوقون فیها بردًا و لا شرابًا . . . إثمهم كانوا لایرجون حسابًا

کیفر دوزخیان در آیات پیشین، به دو صورت نفی و اثبات بیان شده است؛ آنان از هوای سرد و نوشیدنی، محروم اند(نفی) و به نوشیدن «حمیم» و «غساق» مجبور خواهند بود(اثبات). «جزاء وفاقاً» آن را کیفری مناسب با کردار آنان _ که آن هم به صورت نفی و اثبات بوده _ بیان کرده است؛ آنها معاد را باور نداشتند(نفی) و آیات خدا را تکذیب می کردند(اثبات). آیه «جزاء وفاقاً» دلالت دارد که محرومیت، کیفری مناسب با بی اعتقادی است و نوشیدن مایع داغ و چرکین، کیفر مناسب تکذیب است.

5- منافقان و گرمای هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 81 - 11

11 _ گرمی هوا ، بهانه منافقان صدر اسلام برای تخلف از جنگ و دستاویزی برای تبلیغ و بازداشتن از شرکت دیگران در جهاد

وقالوا لاتنفروا فی الحر

6- ناپایداری هوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 48 - 7

7 - هوا ، در زمان تشکیل ابر ، ناپایدار است .

یرسل الریاح فتثیر سحابًا

کاربرد کلمه «تثیر» _ که به معنای به حرکت درآوردن و پراکندن است _ نشان می دهد که در حال تشکیل ابر، هوا پایدار نیست.

16- هواپرستی

1- آثار اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 10

10- اهتمام به نماز و پشت پازدن به هوا های نفسانی ، موجب هدایت و نجات از عذاب است .

أضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوة فسوف يلقون غيًّا

2- آثار نجات از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 18

18 - رهایی از هوای نفس ، از میان برنده روحیه طغیان گری است .

فأما من طغى . . . وأما من ... ونهى النفس عن الهوى

3- آثار هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 10

10 - آیین موجود در میان یهود و نصارا ، آیینی است تشکیل یافته از آرا و افکار برخاسته از هوا های نفسانی .

ولئن اتبعت أهواءهم

مراد از «أهواءهم» به قرینه «حتى تتبع ملتهم» دین و آیین یهود و نصارا است. تعبیر کردن از آیین آنان به «أهواء» (خواهشهای نفسانی)، بیانگر این است که: آنچه یهود و نصارا به عنوان دین مطرح می کردند افکار و اندیشه های برخاسته از هواهای نفسانی آنان بوده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 9

9_ هواپرستی و شهوترانی ، مایه دوری از رحمت الهی

وَاللّٰهُ يَرِيْدُ اَنْ يَتُوْبَ عَلَيْكُمْ وَيَرِيْدَ الَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الشَّهْوَاتِ اَنْ تَمِيْلُوْا مِيْلًا عَظِيْمًا

ص: 373

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 135 - 18, 19, 23

18 - پیروی از هوا و هوس مانع اجرای عدالت

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

نهی خداوند از تبعیت هوای نفس در پی فرمان به اقامه عدل، می رساند که هوای نفس از بارزترین موانع عدالتخواهی است و خداوند، با صراحت بدان هشدار داده است.

19 - پیروی از هواهای نفسانی، موجب انحراف و عدول از حق

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

بنابر اینکه «ان تعدلوا» از عدول به معنی انحراف، و مفعول له برای «فلاتتبعوا» باشد، البته در این صورت باید قبل از «تعدلوا» لای نافییه مقدر باشد، یعنی «ان لاتعدلوا» (خداوند شما را از پیروی هوا و هوس نهی کرد تا منحرف نشوید.)

23 - شانه خالی کردن از اجرای عدالت اجتماعی، نشأت گرفته از هواهای نفسانی است.

کونوا قومین بالقسط شهداء لله .. فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 48 - 20

20 - هواهای نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها، لغزشگاهی بس خطرناک برای حاکم و قاضی

فاحکم .. ولاتتبع اهواءهم عما جاءک من الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 19

19 - رویگردانی از حکم و داوری پیامبر (صلی الله علیه و آله)، نتیجه پیروی از هوای نفس

وإن احکم بینهم بما أنزل الله ولاتتبع اهواءهم .. فان تولوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - خواسته های نفسانی ، ریشه گرایش به احکام جاهلی

و لا تتبع اهواءهم .. افحکم الجهلیه ییغون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 70 - 11، 12، 8

8 - بنی اسرائیل با نقض پیمان های الهی و پیروی از هوا های نفسانی ، فاقد پایگاه مطمئن برای اقامه تورات ، انجیل و دیگر معارف الهی

لستم علی شیء .. لقد اخذنا میثق بنی اسرئیل

بنابر اینکه جمله «لستم علی شیء ..» به این معنا باشد که شما پایگاهی ندارید تا بتوانید تورات و انجیل را اقامه کنید، می توان گفت آیه مورد بحث آن پایگاه را تفسیر می کند ؛ یعنی آن پایگاه عبارت است از تعهد به میثاق الهی و پرهیز از هواپرستی.

ص: 374

11 _ هواپرستی بنی اسرائیل ، زمینه ساز تکذیب انبیا و قتل آنان

رسول بما لاتهوری انفسهم فریقاً کذبوا و فریقاً یقتلون

12 _ مخالفت و رویارویی با انبیا و شکستن میثاق الهی ، برخاسته از هواپرستی انسانها

کَلِمَا جَاءَهُمْ رَسُولٌ .. فریقاً کذبوا و فریقاً یقتلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 77 - 19، 15، 14

14 _ غلو و افراط در دین ، برخاسته از تمایلات نفسانی و بدور از دلیل و برهان

لاتغلو فی دینکم غیر الحق و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا

15 _ پی ریزی عقاید دینی بر پایه هواپرستی و تمایلات نفسانی ، موجب گمراهی و گمراه سازی دیگران

و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا کثیراً

19 _ اضلال و به گمراهی کشاندن جوامع ، پیامد گمراهی و هواپرستی و در پی دارنده محرومیت از هدایت به اسلام

و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا .. و اضلوا کثیراً و ضلوا عن سواء السبیل

تکرار «اضلوا» می تواند اشاره به مراحل ضلالت هواپرستان گمراه داشته باشد که در این صورت فاعل در هر سه فعل «قد ضلوا» و «اضلوا» و «اضلوا» یک طایفه خواهد بود. بنابراین «لاتتبعوا...» یعنی متابعت نکنید از هواپرستانی گمراه که دیگران را به گمراهی کشاندند و در نتیجه از هدایت به سواء السبیل (اسلام) باز ماندند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 56 - 4، 6

4 _ شرک و پرستش غیر خدا، پنداری مبتنی بر هوا و هوس و تمایلات نفسانی است.

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

6 _ پیروی از هواها و تمایلات نفسانی مشرکان، موجب ضلالت و محروم ماندن از هدایت می شود.

قل لا أتبع أهواءکم قد ضللت إذاً و ما أنا من المهتدین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 119 - 12، 13، 14، 15

12 - بسیاری از مردم با هوای نفس خود نادانسته موجب گمراهی دیگران می شوند.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

«با» در «بأهوائهم» سببیه است، ولی در «بغير علم» معنی الصاق دارد.

13 - کسانی که با اندیشه های مبتنی بر تمایلات خود دیگران را به گمراهی می کشانند، مردمی نادان هستند.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

14 - جهل و هوای نفس از عوامل اصلی گمراهی است.

و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

15 - هوای نفس موجب خدشه و تشکیک در احکام حلال و حرام خداوند می شود.

و ما لكم ألا تأكلوا... و إن كثيرا لیضلون بأهوائهم بغير علم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 375

18 _ اعتراف گمراهان در قیامت به تبعیت از خواهشهای نفسانی خویش تا آخرین لحظه عمر

ربنا استمتع بعضنا ببعض و بلغنا أجلنا الذي أجلت لنا

جمله «و بلغنا»، پس از «ربنا استمتع . . .»، بیان استمرار بهره گیری گمراهان از تمتعات دنیا تا لحظه رسیدن اجل است. بنابراین عمر آنها در این منظور صرف شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 150 - 11، 10

10 _ تحریمهای بی دلیل (بدعتگذاری)، تحت تأثیر تمایلات نفسانی است.

الذین یشهدون أن الله حرم . . . ولا تتبع أهواء

11 _ پیروی از هواهای نفسانی زمینه ساز شهادت نابحق است.

فإن شهدوا فلا تشهد معهم ولا تتبع أهواء الذین کذبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - اعراف - 7 - 17 - 11

11 _ شکرگزاران، رهپویان صراط مستقیم الهی هستند.

لأقعدن لهم صرطک المستقیم . . . لا تجد أكثرهم شکرین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 176 - 5، 3

3 _ بلعم باعورا به خاطر دنیاگرایی و هواپرستی از نایل شدن به منزلت های والا و قرب الهی محروم شد .

ولو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

5 _ دنیاگرایی و پیروی از هوا های نفسانی مانع کارسازی دانش های الهی است .

ولو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

12_ دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا موجب فاصله گرفتن او از آیات الهی و تکذیب آنها شد .

فانسلخ منها .. و لكنه أخلد إلى الأرض

جمله «و لكنه أخلد .. » می تواند بیانگر علت «فانسلخ منها» باشد. یعنی دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا باعث شد که از آیات الهی فاصله گیرد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 178 - 9

9_ دنیا دوستی و هواپرستی ، زمینه ساز گمراهی و زیانکاری است .

و لكنه أخلد إلى الأرض .. و من يضلل فأولئك هم الخسرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 3,6

3- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات ، موجب گمراهی و گرفتاری به عذاب است .

ص: 376

أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت فسوف يلقون غيًّا

«غی» به معنای گمراهی است. گفتنی است که در جمله «یلقون غیًّا» به قرینه آیه بعد (... یدخلون الجنّه) _ مضافی در تقدیر است; یعنی، «یلقون جزاء غیِّهم; آنان سزای گمراهی خود را _ که جهنم و عذاب آن است _ خواهند چشید».

6- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات ، ریشه اصلی انحرافات پس از رحلت پیامبران

فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 60 - 6

6- ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات ، کفر عملی است .

أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت . . . إلا من تاب وءامن

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 16 - 10، 7، 6

6- پیروی از هواها و امیال نفسانی ، در پی دارنده کفر و بی ایمانی به قیامت است .

من لایؤمن بها واتبع هویه

«اتبع» ماضی است و عطف بر «لایؤمن» که مضارع است; بنابراین پیروی از هوس ها که در زمان قبل انجام گرفته است، سبب بی ایمان در زمان بعد خواهد شد.

7- هواهای نفسانی ، ریشه اشکال تراشی در عقیده به معاد و مجازات های الهی در آخرت است .

فلایصدنک عنها من . . . اتباع هویه

10 - پیروی از هوای نفس ، عامل تباهی و هلاکت است .

فلایصدنک عنها من . . . اتباع هویه فتردی

آیه، کسانی را که از هواپرستان فریب خورده اند، هلاک شده می داند; قهراً هواپرستان، خود نیز چنین سرنوشتی خواهند داشت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5- خوش گذرانی و فرورفتن در ناز و نعمت و رفاه، از زمینه های عذاب و هلاکت دنیوی

و کم قصمنا من قریه . . . وارجعوا إلی ما أترفتم فیہ

برداشت یاد شده از آمدن «فیہ» _ که برای ظرفیت است _ استفاده می شود؛ بدین صورت که نعمت و رفاه، ظرف و انسان برخوردار، مظروف قرار گرفته است. این مطلب حاکی از فرورفتن مترفان ستمگر در ناز و نعمت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 43 - 2،4

2_ هواپرستی، منشأ گرایش مشرکان به شرک و بت پرستی است .

أرءیت من اتخذ إلیه هویه

جمله «أرءیت من اتخذ إلیه هویه» استیغافیه بیانیه است و در مقام بیان منشأ و علت گرایش مشرکان به معبودهای متعدد و مقاومت آنان بر این عقیده باطل می باشد.

ص: 377

4- هواپرستی، مانع اصلی حق پذیری و هدایت است.

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 11، 2

2- هواپرستی، مانع حق شنوی و خردورزی است.

من اتّخذ إلهه هویه .. أم تحسب أنّ أكثرهم یسمعون أو یعقلون

11- هواپرستی و شرک، موجب سقوط انسان از منزلت انسانی خویش

أرءیت من اتّخذ إلهه هویه .. إن هم إلاّ كالأنعَم بل هم أضلّ سبیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 8، 10، 2

2- کفرورزی به قرآن و تورات، علی رغم عدم وجود کتابی هدایت بخش تر از آنها، نشان از حق ستیزی و پیروی از هوای نفس دارد.

قل فاتوا بکتب .. أهدىٰ منهما... فاعلم أنّما يتبعون أهواءهم

8- هواپرستی، ظلم و موجب محرومیت از هدایت خداوند

إنّ الله لا یهدی القوم الظالمین

10- انکار بدون دلیل حق، ظلم و برخاسته از هواپرستی

فلما جاءهم الحقّ .. قالوا سحران تظنّ هرا... إنّ الله لا یهدی القوم الظالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 29 - 9، 12، 3

3- پیروی از هوای نفس، از عوامل انکار توحید و گریز از پذیرش حق است.

هل لکم من ما ملکتم ایمنکم .. بل اتّبع الذین ظلموا أهواءهم بغير علم

9- تبعیت جاهلانیه از هوای نفس، درپی دارنده محرومیت از هدایت الهی و عامل غوطهور شدن در گمراهی است.

بل اتّبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم فمن يهدى من أضلّ الله

12 - تبعیت از هوای نفس ، مانع هدایت پذیری است .

بل اتّبع الذين ظلموا أهواءهم .. فمن يهدى من أضلّ الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 35 - 4

4 - شرک ، برخواسته از هواپرستی است و نه باوری منطقی .

بل اتّبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم .. أم أنزلنا عليهم سلطاناً

«أم» استفهام، باید بین دو جمله استفهامی قرار بگیرد. در این که استفهام قبلی آن چیست؟ احتمال دارد، فراز «بل اتّبع الذين ...» باشد. بنابراین، معنا چنین می شود: «آیا آنان، جاهلانه، تابع هواهای خودند و یا بر عقیده خود دلیلی دارند؟. دلیلی که ندارند، پس تابع هوای نفس اند.».

ص: 378

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - سبأ - 34 - 46 - 11

11 - انگیزه های ناخالص نفسانی و جو ناسالم فکری جامعه ، از موانع شناخت درست حقایق

آن تقوموا لله مثنی و فردی ثم تفکروا

توصیه به قیام برای خدا، حاکی از رد انگیزه های ناخالص است و «مثنی و فردی» دعوت به پرهیز از جو زندگی است. این می رساند که ناخالصی و غوغاسالاری، به فهم درست آسیب می زند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 10,11,15,16,17,20,22

10 - پیروی از هوای نفس ، مانع اجرای حق است .

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی

نهی از پیروی هوای نفس، پس از فرمان به داوری به حق میان مردم، می تواند به منظور بیان حقیقت یاد شده باشد.

11 - پیروی از هوای نفس ، مهم ترین خطر تهدید کننده قاضیان و داوران

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی

15 - حق پرستی و حق مداری ، در تضاد با هواپرستی است .

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی

16 - هواپرستی ، موجب گمراهی و دوری از راه خدا است .

و لا تتبع الهوی فیضلك عن سبیل الله

17 - پیروی از هوای نفس ، ناسازگار با حرکت در مسیر خدا و مانعی بزرگ و خطری جدی بر سر راه کمال آدمی

و لا تتبع الهوی فیضلك عن سبیل الله

20 - داوری ظالمانه و متکی بر هوا و هوس ، در پی دارنده عذاب شدید الهی

فاحکم بین الناس بالحق و لا تتبع الهوی .. . إنّ الذین یضلونّ عن سبیل الله لهم عذ

22 - هواپرستی ، علت نخستین و زمینه اصلی ابتلای انسان به عذاب شدید الهی

و لا تتبع الهوى .. إن الذين يضلون عن سبيل الله لهم عذاب شديد بما نسوا يوم ا

آیه شریفه، پیروی از هوای نفس را سبب گمراهی و گمراهی را، موجب ابتلا- به عذاب شدید دانسته است؛ ولی در پایان، فراموشی روز حساب را سبب عذاب شدید معرفی کرده است. از این بیان استفاده می شود که برای عذاب شدید، سبب های گوناگونی هست و چون پیروی از هوای نفس مقدم ذکر شد، می توان استفاده کرد که این سبب از نخستین سبب های عذاب است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 15 - 12، 9

9 - هواپرستی و تمایلات نفسانی ، مخالف اهداف دعوت الهی است .

و لا تتبع أهواءهم

12 - هواپرستی ، عامل تفرقه و دسته بندی های مذهبی *

و ما تفرقوا .. إلا .. بغياً .. و لا تتبع أهواءهم

بنابراین که ضمیر «أهوائهم» _ به قرینه آیه قبل _ به اختلاف کنندگان اهل کتاب بازگردد، عبارت «لا تتبع أهوائهم» می تواند این نکته را برساند که هواپرستی موجب تفرقه آنان شده است.

ص: 379

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جایشه - 45 - 18 - 13، 10

10 - پیروی از تمایلات و درخواست های جاهلانه، عامل بروز اختلاف و رخداد تفرقه میان امت ها

فما اختلفوا الا من بعد .. و لا تتبع أهواء الذين لا يعلمون

خداوند در پی طرح اختلافات بنی اسرائیل، پیامبر (صلی الله علیه و آله) را موظف به پیروی از دین و مخالفت با هواها و هوس های جاهلانه نموده است. از این نکته می توان به دست آورد که منشأ اختلافات، در پیروی از هوس ها نهفته است.

13 - جهل و هواپرستی، منشأ و خاستگاه مخالفت با شریعت و آیین الهی

جعلنك على شریعه .. و لا تتبع أهواء الذين لا يعلمون

از تقابل میان «أهواء» با «شریعه» می توان استفاده کرد که هر آنچه مخالف با شریعت باشد، ریشه در هوا و هوس های جاهلانه دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جایشه - 45 - 23 - 6، 5، 2

2 - هواپرستی، ریشه مخالفت برخی آگاهان و اهل دانش با پیامبران

أفریت .. علی علم

5 - هواپرستی مایه پوچ انگاشتن نظام هستی و نادیده گرفتن عدل الهی

و خلق الله .. بالحق و لتجزی ... و هم لا یظلمون . أفریت من اتخذ إل_هه هویه

خداوند پس از بیان هدفمندی هستی و عدل حاکم بر نظام مجازات با تعبیر «أفریت من اتخذ إل_هه هوه» در حقیقت تقابل میان هواپرستی و باور به هدفمندی هستی و عدل الهی را یاد آور شده است.

6 - اطاعت و پیروی مطلق از هوای نفس، به منزله شرک و پرستش غیر خداوند است .

أفریت من اتخذ إل_هه هویه

از آن جا که اطاعت مردمان از هوای نفس خویش، با هدف عبودیت و پرستش صورت نمی پذیرد؛ خداوند با تعبیر هشداردهنده آیه شریفه، به این نکته تذکر می دهد که تبعیت و پیروی مطلق از هوا و هوس، به منزله شرک و عبودیت غیر خداوند است.

11 - حرکت براساس هواها، با وجود شناخت حق، زمینه ساز تثبیت گمراهی در انسان

من اتّخذ إل_هه هویه و أضله الله على علم

برداشت بالا بدان احتمال است که بیان «أضله الله» _ پس از «اتّخذ إل_هه هواه» _ به عنوان نتیجه و بازتاب باشد؛ یعنی، چون آنان هوس خویش را به خدایی گرفتند، خداوند نیز آنان را به گونه ای گمراه ساخت که با وجود بهره مندی از تمام ابزار ادراکاتی، طرفی نبستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 24 - 4

4 - گناه پیشگی و هواپرستی ، دارای پیوند با بی اعتقادی به حیات اخروی

اجتر حوا السینات . . اتّخذ إل_هه هویه ... وقالوا ما هی إلا حیاتنا الدنیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 380

14- کفر ، هواپرستی ، استکبار و عصیان گری ، عناصری به هم پیوسته

يعرض الذين كفروا... و استمتعتم بها... تستكبرون في الأرض بغير الحق و بما كنتم ت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 3

3- ناخشنودی از پیام های وحی و انکار آن از روی هوس ، مایه حبط تمامی اعمال

كرهوا ما أنزل الله فأحبط أعم لهم

با توجه به اطلاق کلمه «أعمالهم»، حبط تمامی اعمال از آیه برداشت می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 4

4- راه کفر ، دارای ریشه در هوس ها و فاقد منطق روشن

كمن زين له .. و اتبعوا أهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 8, 9, 11

8- عدم درک کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ناشی از هواپرستی و تیرگی قلب آنان

قالوا .. ماذا قال ... أولئك الذين طبع الله على قلوبهم و اتبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر «طبع الله على قلوبهم» به عنوان علت «یستمع إلیک .. قالوا ... ماذا قال آنفاً» یاد شده باشد _ و نه معلول آن _ برداشت بالا استفاده می شود.

9- هواپرستی و ناتوانی از درک حقایق معنوی ، دو عنصر به هم پیوسته

طبع الله على قلوبهم و اتبعوا أهواءهم

عطف دو جمله، ارتباط و پیوستگی تنگاتنگ میان محتوای آن دو را می رساند.

11- هواپرستی ، مانع درک حقایق وحی و عامل مهر شدن قلب انسان به اراده خداوند *

أولئك الذين طبع الله على قلوبهم واتبعوا أهواءهم

جمله «واتبعوا أهوائهم» می تواند بیانگر علت «طبع الله...» باشد؛ چه این که «طبع الله» می تواند بیانگر علت ناتوانی کافران و منافقان از درک پیام وحی به شمار آید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ذاریات - 51 - 11 - 3

3- غفلت از ارزش ها ، معلول غرق شدن در گرداب پندار ها و تمنیات نفسانی است . *

الخرصون . الذين هم في غمره ساهون

از ارتباط «فی غمره» با «ساهون» ممکن است چنین استفاده شود که انسان، زمانی گرفتار غفلت و حق ستیزی می شود که دل مشغولی های دنیا و حفره های جاه و مال و شهوت، او را در خود فرو برده باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 381

18 - نجم - 53 - 23 - 10، 8

8 - شرک و باور های خرافی مشرکان ، برخاسته از هوا و هوس و اغراض آلوده آنان

إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ مَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ

10 - هواپرستی ، انگیزه اصلی بی توجهی انسان به دلیل و برهان ، در تحصیل معارف

مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ مَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ

با توجه به ارتباط بین صدر آیه شریفه با «و ما تهوی الأنفس» _ که علت بی توجهی مشرکان به یقین و برهان را بازگو می کند _ مطلب یاد شده استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 4 - 3

3 - هواپرستی ها ، مانع عبرت آموزی و متأثر شدن انسان از پیام های هشداردهنده وحی

وَ اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ ... وَ لَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 5 - 5

5 - گرفتاری در دام هوای نفس ، مانع تأثیر حکیمانه ترین هشدار ها و پیام ها در انسان

وَ اتَّبِعُوا أَهْوَاءَهُمْ ... حِكْمَةٌ بَلِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النَّذَرَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - قیامه - 75 - 5 - 4

4 - هوا های نفسانی ، مانع پذیرش حقایق دینی و ایمان و اذعان به آن

بَلْ يَرِيدُ الْإِنْسَانُ لِيَفْجُرَ أَمَامَهُ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 37 - 2

2 - طغیان گری ، سرکشی در برابر دستورات خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، در پی دارنده مجازات در آخرت

فأما من طغی

«طغیان»؛ یعنی، از حد گذراندن (لسان العرب). متعلق «طغی» _ به قرینه «من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی» (در آیات بعد) _ بی اعتنایی به پروردگار و پیروی از هوای نفس است. جمله «فإنّ الجحیم هی المأوی» در آیات بعد _ که جزای «فأما» است _ بر مجازات اخروی دلالت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 17

17 - هوای نفس ، زمینه ساز گرفتاری به کیفر الهی

من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

ص: 382

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 41 - 3

3 - بی پروایی در برابر خداوند و پیروی از هوای نفس ، مانع ورود به بهشت است .

و نهی النفس عن الهوى . فَإِنَّ الْجَنَّةَ هِيَ الْمَأْوَى

4- آثار هواپرستی سامری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 96 - 8

8 - فریب کاری های نفس و جلوه پردازی های نفسانی ، وادار کننده سامری به ایجاد انحراف گوساله پرستی در بنی اسرائیل بود .

و كذلك سوّلت لی نفسی

«کذلک» در این موارد برای تشبیه چیزی به خود آن است. بنابراین مراد سامری از این تشبیه، این است که برای تسویلات نفسانی من، مثالی بهتر از همین تسویل _ که دعوت مردم به گوساله پرستی است _ وجود ندارد.

5- آثار هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 3 - 1

1 - تکذیب آیات الهی و معجزات پیامبر (صلی الله علیه و آله) از سوی کافران ، معلول هواپرستی آنان

و کذبوا و اتبعوا أهواءهم

آمدن عبارت «و اتبعوا أهواءهم» _ پس از «کذبوا»، این نکته را می رساند که خواهش های نفسانی کافران، بازدارنده ایشان از تصدیق به آیات و معجزات می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 8 - 6

6 - سرخوشی و هواپرستی کافران در دنیا ، در پی دارنده دشواری های دیرپای قیامت

و اتبعوا أهواءهم . . . يقول الک فرون ه_ذا یوم عسر

«عسر» (صفت مشبهه) دال بر ثبات و دوام وصف است.

6- آثار هواپرستی کافران صدراسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 3

3 - اتهام بی دلیل سحر به قرآن و تورات از سوی کافران صدراسلام ، برخاسته از هواپرستی آنان بود .

ص: 383

قالوا سحران نظ_هرا .. فاعلم أنّما يتبعون أهواءهم

7- آثار هواپرستی مرفهان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 32

32- هواپرستی ثروت مندان عصر بعثت ، عامل امتیازخواهی آنان از پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود .

و لاتطع من ... اتبع هویه

8- آثار هواپرستی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 57 - 9

9- اظهار نظر مشرکان درباره دختر داشتن خداوند و فرزند دلخواه (پسر) داشتن خود ، مبتنی بر خواهش نفسانی بوده است .

و يجعلون لله البنات ... و لهم ما يشتهون

9- آثار هواپرستی مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 11

11- مبارزه مشرکان مکه با پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ناشی از هواپرستی آنان و نه دلایل منطقی

قریتک الّتی أخرجتک .. و اتبعوا أهواءهم

10- اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 18

18 - معارف و قوانینی شایسته و بایسته پذیرش و پیروی اند که از هوا های نفسانی پیراسته و بر پایه علم بنا شده باشند .

و لئن اتبعت أهواءهم من بعد جاءک من العلم إنک إذا لمن الظلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 48 - 18

18 - لزوم پابندی به حق در حکم و داوری و پرهیز از تمایلات نفسانی افراد

ص: 384

فاحکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم عما جاءك من الحق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 70 - 6

6_ پذیرش احکام و تعالیم الهی در گرو پرهیز از هواپرستی و تمایلات نفسانی

کلما جاءهم رسول بما لا تهوی انفسهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 176 - 11، 8، 6

6_ نیل به مقام قرب الهی، مشروط به پرهیز از دنیاگرایی و دوری از متابعت هوای نفس است.

و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

8_ مشیت خداوند در اعطای منزلت های معنوی به انسان ها، منوط به پرهیزشان از دنیاگرایی و هواهای نفسانی است.

و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض

جمله «و لکنه أخلد ..» تعلیل برای مفهوم جمله «و ل__ و شئنا ...» است؛ یعنی: و لو شئنا لرفعنه بها و لکننا لم نشأ ذلک لانه أخلد إلى الأرض.

11_ کسانی که دنیاگرا نباشند و از پیروی هواهان نفسانی پرهیز کنند، شیطان راه نفوذی در آنان نخواهد داشت.

فانسلخ منها فأتبعه الشیطن . . . و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض

آیه قبل شیطان را سوق دهنده بلعم به گمراهی معرفی کرد، و آیه مورد بحث بیان می دارد که اگر او دنیاگرا و پیرو هوای خویش نبود، به درجات رفیع می رسید؛ یعنی شیطان به تعقیب او نمی پرداخت. بنابراین تلاش شیطان برای گمراه سازی پس از تمایل آدمی به دنیا و هوای خویش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 7

7- به پاداشتن نماز و اهتمام به آن، و دوری جستن از خواسته های نفسانی و شهوات، دو ویژگی مهم و برجسته پیامبران و هدایت یافتگان است.

فخلف من بعدهم خلف أضاعوا الصلوه واتبعوا الشهوت

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

15 - ص - 38 - 26 - 9

9- هشدار خداوند به داوود (ع)، برای پیروی نکردن از هوای نفس، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحقّ ولا تتبّع الهوى

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - محمد - 47 - 17 - 8

8- تقوا، بازداشتن نفس از پیروی هواها و هوسها است.

واتّبعوا أهواءهم والذین اهتدوا... وءاتى هم تقوى هم

از این آیه و آیه قبل، نوعی تقابل میان «طبع قلب» با «زادهم هدی» و میان «اتّبعوا أهوائهم» با «آتاهم تقواهم» استفاده

ص: 385

می شود؛ بدان گونه که هر یک ضد دیگری به شمار می آید.

11- انبیا و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 14

14 - همه انسان ها ، حتی پیامبران ، در معرض افتادن در دام هوای نفس اند .

ی_داود . . . فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبّع الهوی

توصیه به پرهیز از پیروی هوای نفس به داوود(ع)، گویای این حقیقت است که همه انسان ها، حتی پیامبران، در معرض چنین خطری قرار دارند؛ و گرنه چنین توصیه ای لغو خواهد بود.

12- اهمیت اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - یونس - 10 - 15 - 17

17 _ پرهیز از محور قرار دادن جلب رضایت مردم و سخن گفتن بر وفق و تمایلات و خواسته های نفسانی آنان ، از وظایف مهم و اساسی رهبران و مبلغان دینی

و إذا تتلی علیهم آياتنا . . . ائت بقرءان غیر هذا ... قل ما یكون لی أن أبدله من

13- اهمیت اعراض از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 13

13 - لزوم بازداشتن خویشتن از تمایلات و خواسته های ناروا

و نهی النفس عن الهوی

نفس هر انسان، خود او است و خواسته نفس انسان از وی، تعبیری مجازی است؛ گویا شخص فرمان خودش را اطاعت می کند. «هوی» مصدر، به معنای مفعول است؛ یعنی، آنچه محبوب نفس است. البته متعارف این است که کلمه «هوی» تنها در مورد خواسته های ناروا به کار رود.

14- ترک هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 48 - 19

19_ قضاوت بر اساس احکام الهی در گرو پرهیز از تمایلات و هواهای نفسانی منحرفان

ص: 386

فاحکم بینهم بما أنزل الله ولا تتبع اهواءهم

نهی «لا تتبع» پس از «فاحکم» برای تفهیم این معناست که در صورت تبعیت از خواسته دیگران، قضاوت بر اساس احکام الهی میسر نیست.

15- تزیین هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 80 - 20

20_ غضب خدا و عذاب همیشگی، پیامد دوستی بسیاری از بنی اسرائیل با پادشاهان ستمگر و زیبا جلوه دادن هواهای نفسانی آنان، به امید دستیابی به بهره های دنیایی آنان

تری کثیراً منهم يتولون الذين كفروا .. وفي العذاب هم خلدون

از امام باقر(ع) در توضیح آیه فوق روایت شده: يتولون الملوك الجبارين و يزينون لهم اهوائهم ليصيبوا من دنياهم.

تفسیر تبیان، ج 3، ص 611; نورالثقلین، ج 1، ص 661، ح 315.

16- تعالیم انبیا و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 3 - 2

2- تعارض و ناهمسازی میان پیام انبیا و هواهای نفسانی انسان *

وإن يروا آية .. و كذبوا و اتبعوا أهواءهم

در صورتی که «و اتبعوا أهواءهم» علت تکذیب باشد، استفاده می شود که آنچه انسان را در قبال آیات الهی به ستیز وامی دارد؛ هواهای نفسانی است. بنابراین سازگاری میان هواهای نفسانی و پیام های الهی وجود ندارد.

17- حرمت هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 6

6- حرمت پیروی و تأثیرپذیری از تمایلات نفسانی دیگران در حکم و قضاوت

وإن احکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 5

5- پیروی از خواسته های نفسانی حرام است .

واتبعوا الشهوت فسوف یلقون عیباً

ص: 387

18- خطر هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 7

7_ هواهای نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها ، لغزشگاهی خطرناک برای حاکم و قاضی

وإن احکم بینهم بما أنزل اللّٰه و لا تتبع اواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 56 - 5

5_ لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون اللّٰه قل لا أتبع اواءکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 14

14 - همه انسان ها ، حتی پیامبران ، در معرض افتادن در دام هوای نفس اند .

ی_داود . . . فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

توصیه به پرهیز از پیروی هوای نفس به داوود(ع)، گویای این حقیقت است که همه انسان ها، حتی پیامبران، در معرض چنین خطری قرار دارند؛ و گرنه چنین توصیه ای لغو خواهد بود.

19- زمینه اجتناب از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 24 - 5

5 - ایمان به معاد و حیات اخروی ، مستلزم دوری از گناه و هواپرستی

أفریت من اتّخذ إلّٰهه هویه . . . وقالوا ما هی إلّاّ

تأکید مشرکان بر انکار معاد، ممکن است بر این اساس بوده باشد که عقیده به معاد، در تغییر مسیر زندگی هوس آلود تأثیر اساسی داشته و آدمیان را از میل به گناه باز می دارد.

20- زمينه هواپرستي

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - احقاف - 46 - 20 - 14

14- كفر ، هواپرستي ، استكبار و عصيان گري ، عناصرى به هم پيوسته

يعرض الذين كفروا... واستمتعتم بها... تستكبرون فى الأرض بغيرالحقّ و بما كنتم ت

ص: 388

21- زمینه هواپرستی رهبران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 13

13 - حکومت و منصب قضاوت ، بستر بسیار لغزنده و رهبران و داوران در معرض مقهور شدن به دست هوای نفس

ی_داود إنا جعلناك خليفه في الأرض فاحكم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوى

22- زمینه هواپرستی قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 13

13 - حکومت و منصب قضاوت ، بستر بسیار لغزنده و رهبران و داوران در معرض مقهور شدن به دست هوای نفس

ی_داود إنا جعلناك خليفه في الأرض فاحكم بين الناس بالحق ولا تتبع الهوى

23- سرزنش هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 33

33- پیروی از هوای نفس ، نکوهیده و نشانه غفلت از یاد خدا است .

و لاتطع من أغفلنا قلبه عن ذكرنا و اتبع هوى ه

جمله «اتبع هواه» می تواند عطف تفسیری برای «أغفلنا» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 23 - 13

13 - نکوهش مضاعف هواپرستی و پیروی از حدس و گمان ، در شرایط وضوح و تجلی حقیقت

إن يتبعون . . . ولقد جاءهم من ربهم الهدى

ضمیمه شدن ذیل آیه شریفه، می تواند بیانگر این باشد که هواپرستی و متابعت مشرکان از حدس و گمان در شرایط وضوح حقیقت، دارای

زشتی فزون تری است.

24- ظلم هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 8

ص: 389

8- هواپرستی ، ظلم و موجب محرومیت از هدایت خداوند

إِنَّ اللَّهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

25- عوامل هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 13

13- انحراف در بینش ، عامل هواپرستی و انحراف در گرایش *

زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ

از تقدیم «زین له سوء عمله» _ که دلالت بر انحراف در بینش دارد _ بر «اتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ» _ که بیانگر انحراف در گرایش است _ مطلب بالا قابل برداشت است.

26- فرجام هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 15 - 20

20- بی تقوایی و هواپرستی ، منتهی به خلود در آتش دوزخ

زَيْنَ لَهُ سُوءَ عَمَلِهِ وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَهُمْ . . . هُوَ خَلِدٌ فِي النَّارِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 39 - 2

2 - نادیده گرفتن مقام ربوبیت خداوند و زیاده روی در هواپرستی ، فرجامی جز آتش دوزخ ندارد .

فَأَمَّا مَنْ طَغَى . . . فَإِنَّ الْجَحِيمَ هِيَ الْمَأْوَى

از آن جا که مراد از طغیان در «من طغى» _ به قرینه «من خاف مقام ربه و نهى النفس عن الهوى» (در آیات بعد) _ بی اعتنایی به پروردگار و پیروی از هوای نفس است، تهدید به جحیم نیز، درباره کسانی است که این گونه باشند.

27- فرجام هواپرستی منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- مرگ، خط پایانی بر توطئه ها و هواپرستی عناصر سست ایمان منافق

قالوا للذین کرهوا .. فکیف إذا توفّتهم الملئـئکه

از ارتباط دو آیه، مطلب بالا قابل برداشت است؛ یعنی، سست ایمان های منافق، گرچه در دنیا به هر کاری دست می زنند؛ اما با مرگ _ که به تمامی توطئه هاشان پایان خواهد داد _ چه خواهند کرد.

ص: 390

28- فسق هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 99 - 10

10 - هواپرستی ، حسد ، نژادپرستی ، خود بزرگ بینی و خویشتن را بدون هیچ دلیل اهل بهشت پنداشتن ، از مصادیق فسق است .

و ما یکفر بها إلا الفسقون

29- کیفر هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 179 - 10

10_ عالمان دینی دنیا دوست و هواپرست و تکذیب کنندگان آیات الهی ، اهل دوزخند .

لكنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه . . . و لقد ذرأنا لجهنم كثيراً

برداشت فوق مقتضای ارتباط آیه مورد بحث با آیات پیشین است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 37 - 15

15_ پیروی از آرا و قوانین برخاسته از هوا های نفسانی ، با وجود احکام و قوانین قرآن ، موجب گرفتار شدن به عقوبتهایی از ناحیه خداوند است .

ولئن اتبعت أهواءهم بعد ما جاءك من العلم مالک من الله من ولیّ ولاواق

30- مبارزه با هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 15 - 11

11 - جامعه اسلامی ، نباید تمایلات اجتماعی ناروا را بر قوانین الهی برتری دهد .

فادع و . . . و لا تتبع أهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 15

15 - انسان ، بر مهار نفس خویش از هوس های ناروا ، توانا است .

و نهی النفس عن الهوی

ص: 391

31- مبارزه با هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 2

2 - لزوم پایداری حق و حق طلبان ، در برابر هوس ها و تمایلات فساد انگیز کافران

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت و الأرض و من فيهنّ

32- محمد(صلی الله علیه و آله) و هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 3 - 1

1 - تأکید خداوند ، بر اصالت سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) و متکی نبودن پیام های آن حضرت به هوای نفس

و ما ينطق عن الهوى

33- موارد هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 135 - 20،21

20_ مقدم داشتن مصالح خویش ، والدین و بستگان بر شهادت به حق ، هواپرستی و عدالت شکنی است .

كونوا قومين بالقسط شهداء لله و لو على أنفسكم .. فلا تتبعوا الهوى

21_ ملاحظه فقر و غنای افراد در ادای شهادت ، هواپرستی است .

شهداء لله .. ان يكن غنياً او فقيراً فالله أولى بهما فلا تتبعوا الهوى

34- موانع هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 17 - 3

3_ توجه انسان به وجود دو مراقب بر اعمال وی ، زمینه ساز تبعیت نکردن از وسوسه های نفس

و نعلم ما توسوس به نفسه .. إذ يتلقى المتلقين عن اليمين وعن الشمال قعيد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 14

14 - خداترسی ، مانع هواپرستی است .

و أمّا من خاف مقام ربّه و نهی النفس عن الهوی

ترتیبی که در ذکر خداترسی و نهی از هوای نفس مراعات شده، حاکی از ترتّب حقیقی آن دو است.

ص: 392

35- نهی از هواپرستی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - نساء - 4 - 135 - 16,17

16 _ نهی خداوند از پیروی هوا و هوس

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

17 _ اجرای عدالت ، در گرو پیروی نکردن از هوا و هوس و تمایلات نفسانی است .

فلاتتبعوا الهوی ان تعدلوا

بنابر اینکه «ان تعدلوا» از عدل به معنای عدالت، و مفعول له برای «لاتتبعوا» باشد. یعنی خداوند از پیروی هوا و هوس نهی کرد تا عدالت را اجرا کنید.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 5

5 _ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی تمایلات نفسانی اهل کتاب در قضاوت

و لاتتبع اهواءهم

36- هواپرستی اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 5

5 _ خداوند ، بر حذر دارنده پیامبر (صلی الله علیه و آله) از پیروی تمایلات نفسانی اهل کتاب در قضاوت

و لاتتبع اهواءهم

37- هواپرستی بت پرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 43 - 1

1_ مشركان و بت پرستان ، مردمانى هواپرست

أرءيت من اتّخذ إل_هه هويه

38- هواپرستى برادران يوسف

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8 - يوسف - 12 - 83 - 5

ص: 393

5_ یعقوب (ع) ، ماجرای گرفتاری بنیامین را نتیجه توطئه ای برخاسته از جلوه پرداز های نفس فرزندان خویش دانست .

قال بل سؤلت لکم أنفسکم امرًا

جمله «سؤلت لکم . . .» ؛ یعنی ، نفس شما امر ناپسندی را برای شما زیبا جلوه داد و ارتکاب آن را برای شما آسان ساخت. این جمله حاکی از اطمینان یعقوب به توطئه فرزندانش است.

39- هواپرستی بلعم باعورا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 176 - 12، 3، 2

2_ بلعم باعورا عالمی دنیاگرا و پیرو هوا و هوس خویش بود .

و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

«اخلاذ»، مصدر «أخلد»، هنگامی که به «إلی» متعدی شود، به معنای تمایل پیدا کردن و اعتماد داشتن است. کلمه «الأرض» چون در مقابل رفعت و منزلت معنوی و تقرب به خدا قرار گرفته، مراد از آن امور پست و حقیر مادی و دنیوی است. بنابراین «أخلد إلى الأرض» یعنی او به امور پست مادی و لذتهای دنیوی تمایل پیدا کرد و به آنها دل خوش نمود.

3_ بلعم باعورا به خاطر دنیاگرایی و هواپرستی از نایل شدن به منزلت های والا و قرب الهی محروم شد .

و لو شئنا لرفعنه بها و لکنه أخلد إلى الأرض و اتبع هوه

12_ دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا موجب فاصله گرفتن او از آیات الهی و تکذیب آنها شد .

فانسلخ منها . . . و لکنه أخلد إلى الأرض

جمله «و لکنه أخلد . . .» می تواند بیانگر علت «فانسلخ منها» باشد. یعنی دنیاخواهی و هواپرستی بلعم باعورا باعث شد که از آیات الهی فاصله گیرد.

40- هواپرستی بنی اسرائیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 70 - 16، 11، 8، 7

7_ بنی اسرائیل ، مردمی پیمان شکن و هواپرست

لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل .. . كلما جاءهم رسول بما لاتهورى انفسهم

8_ بني اسرائيل با نقض پيمان هاى الهى و پيروى از هوا هاى نفسانى ، فاقد پاىگاه مطمئن براى اقامه تورات ، انجيل و ديگر معارف الهى

لستم على شىء .. . لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل

بنابر اينكه جمله «لستم على شىء .. .» به اين معنا باشد كه شما پاىگاهى نداريد تا بتوانيد تورات و انجيل را اقامه كنيد، مى توان گفت آيه مورد بحث آن پاىگاه را تفسير مى كند ؛ يعنى آن پاىگاه عبارت است از تعهد به ميثاق الهى و پرهيز از هواپرستى.

11_ هواپرستى بني اسرائيل ، زمينه ساز تكذيب انبيا و قتل آنان

رسول بما لاتهورى انفسهم فريقاً كذبوا و فريقاً يقتلون

16_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتارى آنان به لغزشهاى همانند لغزش هاى بني اسرائيل : (نقض پيمان

ص: 394

های الهی، هواپرستی، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَا تَهْوَىٰ اٰنْفُسَهُمْ فَرِيقًا كَذِبًا و فریقاً یقتلون

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

41- هواپرستی جانشینان انبیا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 1

1- با رفتن هر پیامبری از بین قوم خویش، ناهلانی که نماز را تباه و شهوات (هواهای نفسانی) را پیروی می کردند، جایگزین آنان شدند.

«خَلْفٌ» (به فتح لام) در مورد جانشین خوب و «خَلْفٌ» (به سکون لام) در مورد جانشین بد به کار می رود (مقایس اللغه). براین اساس «خلف من بعدهم خلف»؛ یعنی، جانشینان بدی جایگزین آنان شدند.

42- هواپرستی در جاهلیت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 164 - 13

13_ هواپرستی و رواج ضد ارزش ها، جهل و محرومیت از تعالیم دین، از جلوه های گمراهی مردم، پیش از ظهور پیامبر (صلی الله علیه و آله)

يَزْكِيَهُمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكُتُبَ وَالْحِكْمَةَ وَ اِنَّ كَانُوا مِنْ قَبْلِ لَفِي ضَلَالٍ مَّبِينٍ

43- هواپرستی در عقیده

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 16، 15

15_ پی ریزی عقاید دینی بر پایه هواپرستی و تمایلات نفسانی، موجب گمراهی و گمراه سازی دیگران

و لا تتبعوا هواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا كثيراً

16_ پیروی از تمایلات در عقاید دینی ، موجب خارج شدن از حد اعتدال و راه میانه

و لا تتبعوا أهواء قوم . . . و ضلوا عن سواء السبيل

ص: 395

44- هواپرستی در قضاوت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 9

9- هشدار خداوند به داوود (ع)، برای پیروی نکردن از هوای نفس، در داوری میان مردم

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبّع الهوی

45- هواپرستی دشمنان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 7

7- دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه . . . إنّ الله لایهدی القوم الظّـلمین

46- هواپرستی دشمنان کتب آسمانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 7

7- دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه . . . إنّ الله لایهدی القوم الظّـلمین

47- هواپرستی دنیا طلبان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - نازعات - 79 - 40 - 19

19 - ترجیح دهندگان دنیا بر آخرت، پیروان هوای نفس خویش اند.

و ءاثر الحیوه الدنیا . . . و أمّا من ... نهی النفس عن الهوی

48- هواپرستی ظالمان

11 - متقین ، نفوذناپذیر و مصون در برابر تمایلات هواپرستانه ستمکاران

و لا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ ... وَإِنَّ الظَّالِمِينَ ... وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِينَ

یادکرد وصف «تقوا» برای کسانی که در پرتو ولایت حق قرار دارند و با اطاعت از خدا، از آمال جاهلانه و ظالمانه تبعیت نمی

کنند، بیانگر برداشت یاد شده است.

49- هواپرستی قاضی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 7

7_ هواهای نفسانی و تمایلات اشخاص و گروه ها ، لغزشگاهی خطرناک برای حاکم و قاضی

وإن احکم بینهم بما أنزل الله و لا تتبع اهواءهم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 26 - 11

11 - پیروی از هوای نفس ، مهم ترین خطر تهدید کننده قاضیان و داوران

فاحکم بین الناس بالحقّ و لا تتبع الهوی

50- هواپرستی کافران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

15 - ص - 38 - 27 - 9

9- هواپرستی ، انکار روز قیامت ، باطل و بی هدف شمردن جهان آفرینش ، از اوصاف کافران است .

و لا تتبع الهوی فیضلک عن سبیل الله . . . بما نسوا یوم الحساب . و ما خلقنا السما

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 9 - 2

2- کافران ، هواپرستانی ، ناخشنود از پیام های خداوند

و الذین کفروا . . . بأنّهم کرهوا ما أنزل الله

تعبیر «کرهوا»، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 14 - 1

1- مؤمنان ، متکی به برهان و عقل و کافران ، دلخوش به پندار و هوای نفس

أفمن كان على بينة من ربه .. و اتبعوا أهواءهم

در واژه «بینه» شناخت عقلی نهفته است. از مقابله آن با «أهواء»، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 16 - 8

ص: 397

8- عدم درک کافران نسبت به وحی و سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، ناشی از هواپرستی و تیرگی قلب آنان

قالوا .. ماذا قال ... أولئك الذين طبع الله على قلوبهم واتبعوا أهواءهم

بنابر این که تعبیر «طبع الله على قلوبهم» به عنوان علت «یستمع إلیک .. قالوا ... ماذا قال آنفاً» یاد شده باشد _ و نه معلول آن _ برداشت بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 18 - 2

2- تنها برپایی ناگهانی قیامت ، به هوش آورنده کافران لجوج هواپرست

اتبعوا أهواءهم .. فهل ينظرون إلا الساعة أن تأتيهم بغتة

از مضمون آیه شریفه استفاده می شود که خداوند، همه دلایل لازم را به کافران نمایانده و حتی نشانه های قیامت را نیز برای آنان محقق ساخته است. تنها چیزی که باقی مانده برپایی خود قیامت است. اما آنان با مشاهده همه دلایل، ایمان نیاورده و منتظراند تا آخرین مهلت نیز سپری شود.

51- هواپرستی کافران مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

ولقد صرفنا فی هـذا القرآن لیدّکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطقی و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

وإذا ذکرت ربک فی القرآن وحده ولّوا علی أدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

52- هواپرستی گمراهان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 128 - 18

18_ اعتراف گمراهان در قیامت به تبعیت از خواهشهای نفسانی خویش تا آخرین لحظه عمر

ربنا استمتع بعضنا ببعض و بلغنا أجلنا الذي أجلت لنا

ص: 398

جمله «و بلغنا»، پس از «رینا استمتع . . .»، بیان استمرار بهره گیری گمراهان از تمتعات دنیا تا لحظه رسیدن اجل است. بنابراین عمر آنها در این منظور صرف شده است.

53- هواپرستی گناهکاران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 3

3 - گناه پیشگان ، پرستشگر و اطاعت کننده هوس های خویش

أم حسب الذین اجترحو السیئات . . . من اتخذ إلهه هویه

54- هواپرستی مخالفان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 15 - 7

7 - تسلیم نشدن در برابر فشار خواسته ها و تمایلات گوناگون مخالفان فرمان خداوند به پیامبر (صلی الله علیه و آله)

فادع و استقم كما أمرت ولا تتبع أهواءهم

55- هواپرستی مسیحیان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 11

11 - یهود و نصارا، آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، به انحراف کشانده بودند .

ولئن اتبعت أهواءهم

بدیهی است که آیین یهودیت و نصرانیت، ریشه الهی و آسمانی دارد. بنابراین تعبیر کردن از آیین آنان به هواهای نفسانی، می رساند که: یهودیان و نصرانیان با نقوذ دادن آرا و هواهای نفسانی خویش در معارف و احکام دین، وجهه الهی آن را از میان برده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 15، 11

11 - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، آمیخته بودند .

مقصود از «أهواءهم» (آرای برخاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

15 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت أهواءهم .. إنك إذا لمن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 18

18 - گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

و لا تتبعوا أهواء قوم .. و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبیل

کلمه «ضلوا» در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله «قد ضلوا من قبل» بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که جمله «ضلوا عن سواء السبیل» حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید «من قبل» در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

56- هواپرستی مسیحیان صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 37 - 5

5- عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله)، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود.

و لئن اتبعت أهواءهم

«أهواء» (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه - به قرینه مقابله آن با احکام قرآن - آرا، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

57- هواپرستی مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 56 - 5,6

5 - لغزیدن در دام هوسها و تمایلات مشرکان و منحرفان، خطری برای رهبران دین و همه موحدان

الذین تدعون من دون الله قل لا أتبع أهواءکم

6 - پیروی از هواها و تمایلات نفسانی مشرکان، موجب ضلالت و محروم ماندن از هدایت می شود.

قل لا أتبع أهواءكم قد ضللت إذاً و ما أنا من المهتدين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 150 - 7

7_ تحریمهای بی جای مشرکان برخاسته از هواپرستی و فاقد ارزش و اعتبار است.

فإن شهدوا فلا تشهد معهم ولا تتبع أهواء الذين كذبوا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 57 - 7

ص: 400

7- گرایش های مشرکان مبتنی بر خواهش های نفسانی بوده است .

و لهم ما يشتهون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 43 - 1

1_ مشرکان و بت پرستان ، مردمانی هواپرست

أرءیت من اتخذ إلهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 29 - 15، 13، 11، 7، 4، 1

1 - مشرکان ، از تمایلات و هوا های نفسانی خویش پیروی جاهلانه می کنند .

هل لكم .. من شركاء ... بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم

با توجه به این که آیه، در سیاق آیاتی آمده که در اثبات توحید و رد عقیده مشرکان است، مراد از «الذين ظلموا» مشرکان است.

4 - مشرکان ، در انکار وحدانیت خداوند و گزینش معبودان خویش ، دلیل و منطقی نداشته و از هوای نفس خویش تبعیت کردند .

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم بغير علم

مراد از ظلم _ که در آیه، به عنوان صفت مشرکان ذکر شده است _ عقیده شرک آلود است.

7 - مشرکان ، مردمانی هواپرست ، گمراه و محروم از هدایت خداوند

بل اتبع الذين ظلموا أهواءهم .. فمن يهدي من أضلّ الله

11 - هرگونه تلاشی برای هدایت مشرکان تابع هوای نفس ، نافرجام است .

الذين ظلموا .. فمن يهدي من أضلّ الله

13 - مشرکان هواپرست ، از داشتن هرگونه یابوری ، در برابر اراده الهی ، محروم اند .

فمن يهدي من أضلّ الله و ما لهم من نصرين

15 - هیچ کس ، نمی تواند مشرکان هواپرست را از اضلال الهی نجات بدهد .

فمن يهدي من أضلّ الله و ما لهم من نصرين

مراد از «ناصرین» به قرینه سیاق و فراز قبلی، می تواند «نجات دهنده» باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 23 - 12، 9

9 - مشرکان، مردمی خودبین، هواپرست و منفعت طلب

أَلْكُمْ الذِّكْرَ وَ لِه الْأُنْثَى . . . إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ مَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ

با توجه بدین نکته که حتی شرک مشرکان، برخاسته از هواپرستی و منفعت خواهی آنان است، مطلب بالا استفاده می شود. گفتنی است که در آیه «أَلْكُمْ الذِّكْرَ...»، نمودی از این خودبینی ارائه شده است.

12 - مشرکان، گرفتار هواپرستی و پیروی از حدس و گمان، به رغم تجلی انوار هدایت الهی در حق ایشان

إِنْ يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَ مَا تَهْوَى الْأَنْفُسُ وَ لَقَدْ جَاءَهُمْ مِنْ رَبِّهِمْ الْهُدَى

ص: 401

58- هواپرستی مشرکان مکه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 41 - 9

9- برخورد کافران و مشرکان مکه با قرآن ، اساس علمی و عقلانی نداشت ؛ بلکه برخاسته از انگیزه های نفسانی _ روانی آنان بود .

و لقد صرفنا فی هـذا القرآن لیذکروا و ما یزیدهم إلا نفورًا

خداوند، حاصل تبیین تنوع و گوناگونی آیات خویش را برای مشرکان، نفرت آنان معرفی می کند و این، نشان می دهد که آنان، به جای برخورد منطقی با آیات الهی، برخورد روانی _ نفسانی داشتند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 46 - 10

10- برخورد منکرانه کافران و مشرکان مکه با قرآن ، برخاسته از منطق و عقل نبود ؛ بلکه انگیزه نفسانی _ روانی داشت .

و إذا ذکرت ربک فی القرآن وحده ولّوا علی أدبهم نفورًا

«نفرت» از مقولات نفسانی - روانی است. بنابراین موضع نفرت آلود مشرکان با قرآن، برخاسته از انگیزه های نفسانی - روانی آنان بود.

59- هواپرستی مکذبان آخرت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 27 - 5

5- پیروی از هوا و گمان و آرزوپردازی های بی حاصل ، از ویژگی های ناباوران به آخرت

إن هی إلا أسماء سمّیتموها .. إن یتبعون إلا الظنّ و ما تهوی الأنفس ... أم لل

ارتباط آیات، نشانگر این است که منکران آخرت، از ویژگی های یاد شده برخوردارند.

60- هواپرستی مکذبان دین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 17 - 5

5- بی تقوایی و هواپرستی ، بزرگ ترین مشکل تکذیب کنندگان دین در قیامت

فویل یومئذ للمکذبین . . . هـ_ذِه النار الّتی کنتم بها تکذّبون ... إنّ المتّقین فی

در این آیات، «متّقین» جبهه مقابل «مکذّبین» قرار گرفته است. از این تقابل مطلب استفاده می شود.

ص: 402

61- هواپرستی مکذبان قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - طور - 52 - 12 - 1

1 - تکذیب کنندگان قیامت ، عناصری فرو رفته در باطل و سرگرم هوسرانی

للمکذبین . الذین هم فی خوض یلعبون

«خوض» به معنای وارد شدن در کارهای بیهوده و باطل و «لعب» (مصدر «یلعبون») به معنای سرگرمی و هوسرانی است.

62- هواپرستی و حق

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 7

7 - تمایلات و هوس های نفسانی ، در ضدیت با حق

ولو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت والأرض

63- هواپرستی یهود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 120 - 11

11 - یهود و نصارا ، آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، به انحراف کشانده بودند .

ولئن اتبعت أهواءهم

بدیهی است که آیین یهودیت و نصرانیت، ریشه الهی و آسمانی دارد. بنابراین تعبیر کردن از آیین آنان به هواهای نفسانی، می رساند که:

یهودیان و نصرانیان با نفوذ دادن آرا و هواهای نفسانی خویش در معارف و احکام دین، وجهه الهی آن را از میان برده بودند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 145 - 11، 15

11 - یهود و نصارا آیین الهی خویش را با آرای بر خاسته از هوا های نفسانی ، آمیخته بودند .

و لئن اتبعت أهواءهم

مقصود از «أهواءهم» (آرای برخاسته از هواهای نفسانی) آیین و مرام دینی یهود و نصارا است؛ زیرا مبارزه آنان با پیامبر (صلی الله علیه و آله) و اهل ایمان بر سر باورها و احکام دینی بوده است و از آنجا که آیین اهل کتاب، آیینی الهی بوده ولی در آیه شریفه از آن به هواهای نفسانی تعبیر شده، برداشت فوق به دست می آید.

15 - پیامبر (صلی الله علیه و آله) موظف به پرهیز از پیروی یهود و نصارا و ردّ آرای نفسانی ایشان

و لئن اتبعت أهواءهم .. إنك إذا لمن الظالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 77 - 18

ص: 403

18_ گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

و لا تتبعوا أهواء قوم . . . و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبيل

کلمه «ضلوا» در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله «قد ضلوا من قبل» بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که جمله «ضلوا عن سواء السبيل» حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید «من قبل» در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

64- هواپرستی یهود صدر اسلام

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - رعد - 13 - 37 - 5

5_ عقاید و آرای یهود و نصارا در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، عقاید و آرای برخاسته از هواهای نفسانی بود .

وَلْتَن اتبعت أهواءهم

«أهواء» (جمع هوی) به معنای خواهشها و تمایلات نفس است و مراد از آن در آیه شریفه _ به قرینه مقابله آن با احکام قرآن _ آرا ، عقاید و قوانین برخاسته از تمایلات نفسانی است.

هواپرستان

65- {هواپرستان}

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 70 - 16، 11، 7

7_ بنی اسرائیل ، مردمی پیمان شکن و هواپرست

لقد اخذنا ميثق بني اسرائيل . . . كلما جاءهم رسول بما لا تهوى انفسهم

11_ هواپرستی بنی اسرائیل ، زمینه ساز تکذیب انبیا و قتل آنان

رسول بما لا تهوى انفسهم فریقاً کذبوا و فریقاً یقتلون

16_ هشدار خداوند به مسلمانان در مورد خطر گرفتاری آنان به لغزشهایی همانند لغزش های بنی اسرائیل : (نقض پیمان های الهی ،

هواپرستی ، تکذیب و قتل انبیا)

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا .. لَا تَهْوَىٰ أَنفُسَهُمْ فَرِيقًا كَذَبُوا وَفَرِيقًا يَقْتُلُونَ

از اهداف این بخش از آیات با توجه به ذکر مسلمانان در ابتداء کلام (ان الذین ءامنوا) و آنگاه بیان سرگذشت شوم بنی اسرائیل، این است که مسلمانان را از گرفتار شدن به چنین سرنوشتی پرهیز دهد و به آنان گوشزد کند که آنان نیز در خطر آلودگی به چنین اعمال ناروایی هستند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 18

18 - گروهی از یهودیان و مسیحیان عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) ، هواپرستان گمراه و ناشر عقاید افراطی و غلوآمیز در میان همکیشان خود

ص: 404

و لا تتبعوا أهواء قوم . . . و اضلوا كثيراً و ضلوا عن سواء السبيل

کلمه «ضلوا» در دو بخش از آیه می تواند اشاره به دو طایفه از گمراهان داشته باشد، طائفه ای پیش از بعثت که جمله «قد ضلوا من قبل» بیانگر آن است و طائفه ای معاصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) که جمله «ضلوا عن سواء السبيل» حاکی از آنان می باشد. گفتنی است که آوردن قید «من قبل» در یک بخش و نیامدن آن در بخش بعد، گویای این تفسیر است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - انعام - 6 - 159 - 13

13 _ إن رسول الله (صلی الله علیه و آله) قال: . . . «إن الذين فرقوا دينهم و كانوا شيعا»، هم اصحاب البدع و اصحاب الأهواء و اصحاب الضلالة من هذه الأمة . . .

رسول خدا (صلی الله علیه و آله) پس از تلاوت آیه «إن الذين فرقوا . . .» فرمود: آنان همان بدعتگذاران و هواپرستان و گمراهان از این امت هستند . . .

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 43 - 1

1 _ مشرکان و بت پرستان ، مردمانی هواپرست

أرءیت من اتخذ إلهه هویة

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 7

7 - دشمنان دین خدا و کتاب های آسمانی ، عناصری هواپرست و ظالم

و من أضلّ ممّن اتّبع هویة . . . إنّ الله لا یهدی القوم الظّالمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

14 - روم - 30 - 29 - 7

7 - مشرکان ، مردمانی هواپرست ، گمراه و محروم از هدایت خداوند

بل اتّبع الذّین ظلّموا أهواءهم . . . فمن یهدی من أضلّ الله

2- کافران ، هواپرستانی ، ناخشنود از پیام های خداوند

والذین كفروا .. بأنهم كرهوا ما أنزل الله

تعبیر «کرهوا»، می رساند که کافران نه این که حقیقت دین را نفهمیده و انکار می کنند بلکه پس از فهم پیام دین، براساس تمایلات و گرایش های درونی، پذیرش پیام وحی بر آنان دشوار است.

ص: 405

66- آثار رد تمایلات هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 71 - 3

3 - استواری نظام تکوین ، مرهون راه نداشتن آرای هوسبازان در قوانین به حق آن

و لو اتبع الحق أهواءهم لفسدت السموت و الأرض و من فیهنّ

67- آشامیدنیهای اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 29 - 22

22- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لا تطع من أغفلنا قلبه .. بس الشراب و ساءت مرتقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

68- اضلال هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 5

5_ تلاش هواپرستان برای انحراف جوامع دینی از محدوده احکام و قوانین الهی

و لا تنكحوا .. حرمت ... و یرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

69- اطاعت از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 7

7_ پیروی از آراء و اندیشه های هواپرستان ، مایه دوری از رحمت الهی

و اللّٰه یرید ان یتوب علیکم و یرید الذین یتبعون الشهوات ان تمیلوا میلاً عظیماً

از تقابل اراده الهی به رحمت با اراده هواپرستان به انحراف، استفاده می شود که پیروی از هواپرستان عامل دوری از رحمت خداوند است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 49 - 10

10 _ دست شستن از تعالیم قرآن _ حتی اندکی از آن _ ، حرام و نشانه پیروی از اندیشه های هواپرستان

و لا تتبع اهواءهم و احذرهم ان یفتنوک عن بعض ما أنزل الله إلیک

ص: 406

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 8

8 - پیروی اهل کتاب از پیشینیان گمراه و هواپرست خویش ، منشأ غلو و گزافه بستن آنان به دین

يا اهل الكتب لا تغلوا .. و لا تتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل

بنابر اینکه مخاطبان «یا اهل الكتب» نصارا و یهود در عصر پیامبر (صلی الله علیه و آله) باشند، به نظر می رسد مراد از «قوم قد ضلوا من قبل» پیشینیانی از خود اهل کتاب باشد و مصداق مورد نظر در ضلالت آن قوم، غلو و تجاوزشان در طرح مسائل دینی است.

70- اعراض از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 20 - 9

9 - تسلیم نشدن در برابر القانات هواپرستان ، لازمه بصیرت دینی است .

و لا تتبع أهواء الذين .. هـ ذا بصائر للناس

71- اکثریت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 1

1 - پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إلهه هويه .. أم تحسب أن أكثرهم يسمعون أو يعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که «أم» در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند «بل») و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتنی است مقصود از «یسمعون» شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

72- بی ارزشی بینش هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 31

31- آرا و پیشنهاد های هواپرستان ، بی ارزش ، و اطاعت از آن ناروا است .

و لاتطع من ... اتبع هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 29 - 4

4- تنها راه شناخت شیوه برخورد با مؤمنان تهیدست ، وحی الهی است نه آرای هواپرستان غافل از خداوند

و لاتطع من ... وقل الحق من ربکم

ص: 407

73- بی ایمانی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 60 - 5

5- ضایع کنندگان نماز و پیروان هواهای نفسانی ، ایمان واقعی ندارند .

أضاعوا الصلوة واتبعوا الشهوة .. إلا من ... ءامن

برحسب ظاهر اشخاص یاد شده در آیه قبل، در زمره پیروان انبیا و مؤمنان به آنان قرار داشته اند. بنابراین ایمان مجدد آنان بدان معنا است که ایمان آنان در حال ضایع کردن نماز و پیروی از شهوات، ایمان واقعی نبوده است؛ بلکه ایمان صوری و سطحی بوده است.

74- بی عقلی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 6، 1

1_ پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إلَهه هویة .. أم تحسب أن أكثرهم یسمعون أو یعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که «أم» در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند «بل») و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتنی است مقصود از «یسمعون» شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

6_ مردمان هواپرست را، در حق نشنوی و بی خردی، جز به چهارپایان (شتر ، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد .

إن هم إلا كالأنعم

«أنعام» نامی است که شامل سه نوع حیوان می شود: شتر و گاو و گوسفند.

75- تشبیه هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 6

6_ مردمان هواپرست را، در حق نشنوی و بی خردی، جز به چهارپایان (شتر ، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد .

إن هم إلا كالأنعم

«أنعام» نامی است که شامل سه نوع حیوان می شود: شتر و گاو و گوسفند.

ص: 408

76- جهل هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 10

10 - هواپرستان ، در شناخت راه آدمیت و سعادت و گام زدن در آن ، بسی ناتوان تر و گمراه تر از چهارپایان

إن هم إلا كالأنعم - م بل هم أضل سبيلاً

77- حق ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 12

12 - پرستشگران هوای نفس - براساس سنت الهی - ناشنوا ، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

من اتخذ إل - هه هویه و أضله الله علی علم و ختم علی سمعه و قلبه و جعل علی بصره غ

78- حق ناشنوایی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 1,6

1 - پندار حق شنوی و خرد ورزی بیشتر هواپرستان ، پنداری بس واهی و به دور از واقعیت

من اتخذ إل - هه هویه . . . أم تحسب أن أكثرهم یسمعون أو یعقلون

برداشت یاد شده، با توجه به این نکته است که «أم» در آیه شریفه، از نوع منقطعه و برای اضراب (مانند «بل») و متضمن معنای استفهام انکاری است. گفتنی است مقصود از «یسمعون» شنیدن ظاهری نیست؛ بلکه مراد شنیدن با گوش دل و حرف شنوی است.

6 - مردمان هواپرست را ، در حق نشنوی و بی خردی ، جز به چهارپایان (شتر ، گاو و گوسفند) نمی توان تشبیه کرد .

إن هم إلا كالأنعم - م

«أنعام» نامی است که شامل سه نوع حیوان می شود: شتر و گاو و گوسفند.

79- ذلت اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 2

2- تکذیب گران هواپرست ، گرفتار ذلت و خواری در رستاخیز

و کذبوا و اتبعوا أهواءهم .. خشعاً أبصرهم یخرجون من الأجداث

ص: 409

80- سازش با هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - شوری - 42 - 15 - 10

10 - سازش با هواپرستان و تمایلات نامشروع آنان ، موجب انحراف رهبران دینی

فادع و استقم كما أمرت و لا تتبع أهواءهم

استقامت (مصدر «استقم») به معنای ادامه حرکت در راه راست است و تقابل «استقم» با «لا تتبع أهوائهم» مطلب بالا را می رساند.

81- سرزنش اطاعت از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 28 - 31

31- آرا و پیشنهاد های هواپرستان ، بی ارزش ، و اطاعت از آن ناروا است .

و لا تطع من ... اتبع هويه

82- سفاقت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - يوسف - 12 - 33 - 21

21_ اسیران دام هوس و تمایلات جنسی نامشروع ، از زمره سفیهان و بی خردانند .

أصب إليهنّ و أكن من الحجِ هلين

83- عبرت از گمراهی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائيه - 45 - 23 - 18

18 - لزوم عبرت آموزی مردمان از گمراهی هواپرستان

أفريت من اتخذ إلّـه هويه ... أفلاتدكّرون

«أفلا تذکرون» می تواند به مجموع آیه نظر داشته باشد.

84- عجز هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 44 - 10

ص: 410

10_ هواپرستان ، در شناخت راه آدمیت و سعادت و گام زدن در آن ، بسی ناتوان تر و گمراه تر از چهارپایان

إن هم إلا كالأنعـم بل هم أضلّ سبيلاً

85- عذاب اخروی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - كهف - 18 - 29 - 22

22- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لاتطع من أغفلنا قلبه . . . بسّ الشراب و ساءت مرتفقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

86- عقیده هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 11

11_ ضلالت های فراوان و ریشه دار بشر ، میراث عقاید و افکار هواپرستان تاریخ

و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا كثيراً

بدان احتمال که «کثیراً» صفت مفعول مطلق محذوف باشد ; یعنی (اضلوا اضلالاً کثیراً).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 24 - 3

3- هواپرستان ، معتقد به منحصر بودن زندگی انسان در دنیا و پایان یافتن آن با مرگ *

من اتّخذ إلـهه هویه . . . و قالوا ما هی إلاّ حیاتنا الدنیا نموت و نحیا

برداشت بالا بدان احتمال است که فاعل «قالوا» هواپرستان باشد که در آیه قبل مطرح بود.

87- علم هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7- گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضلّه الله علی علم

مراد از «علی علم» ممکن است علم هواپرستان باشد.

ص: 411

88- عوامل نجات هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 60 - 1

1- توبه ، ایمان واقعی و عمل صالح ، تنها راه رهایی ضایع کنندگان نماز و پیروان شهو ها از عذاب الهی است .

فسوف یلقون غیًّا . إلاّ من تاب و ءامن و عمل صلحًا

استثنا در «إلاّ من تاب ..» متصل است و مراد از توبه، پشیمانی از ضایع کردن نماز و پیروی از تمایلات نفسانی است. در مورد ایمان بدان جهت قید «واقعی» ذکر شده است که بر حسب ظاهر افراد یاد شده در آیه قبل، در زمره مؤمنان بودند؛ ولی نماز را ضایع می کردند؛ یعنی، ایمان ظاهری و اسمی را دارا بودند، ولی ایمان واقعی را نداشتند.

89- قبول توبه هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 60 - 3

3- توبه ضایع کنندگان نماز و پیروان هوای نفس پذیرفته می شود .

أضاعوا الصلوه و اتبعوا الشهوت .. إلاّ من تاب

90- کری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 12

12 - پرستشگران هوای نفس - براساس سنت الهی - ناشنوا ، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

من اتّخذ إلّـه هـه هویه و أضلّه اللّـه علی علم و ختم علی سمعه و قلبه و جعل علی بصره غ

91- کوری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 12

12 - پرستشگران هوای نفس - براساس سنت الهی - ناشنوا ، نابینا و تأثیرناپذیر در برابر حق

من اتخذ إل_هه هويه و أضله الله على علم و ختم على سمعه و قلبه و جعل على بصره غ

92- كيفر هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

2 - آل عمران - 3 - 106 - 15

ص: 412

فأما الذين أسودت وجوههم

امیرالمؤمنین (ع): «فأما الذين أسودت وجوههم . . .»، انهم اهل البدع و الاهواء من هذه الامه.

مجمع البيان، ج 2، ص 809؛ نورالثقلین، ج 1، ص 382، ح 325.

93- گمراهی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - نساء - 4 - 27 - 6

6 _ هشدار خداوند به مؤمنان در مورد نفوذ آراء و اندیشه های انحرافی هواپرستان

و يريد الذين يتبعون الشهوات ان تميلوا ميلاً عظيماً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 4

4 - هواپرستان ، گمراه ترین مردمان

و من أضلّ ممّن اتّبع هويّه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جاثیه - 45 - 23 - 7

7 - گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداري آنان از علم و آگاهی

و أضلّه الله على علم

مراد از «علی علم» ممکن است علم هواپرستان باشد.

94- مبارزه با هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - ربوبیت خداوند، مقتضی برخوردی سخت با هواپرستان

خاف مقام ربّه ونهی النفس عن الهوی

در آیه شریفه ترس هر کس از ربوبیت خداوند، مقدمه نهی خود از هوا و هوس قرار داده شده است. بنابراین هواپرستان، باید از خداوند به دلیل ربوبیت او، هراس داشته باشند.

ص: 413

95- محرومیت هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 50 - 9

9- هواپرستان و ظالمان ، محروم از هدایت خداوند

و من أضلّ ممّن اتّبع هویه ... إنّ الله لا يهدى القوم الظّالمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 7

7- گمراهی هواپرستان و محرومیت آنان از هدایت الهی ، به رغم برخورداری آنان از علم و آگاهی

و أضلّه الله علی علم

مراد از «علی علم» ممکن است علم هواپرستان باشد.

96- مراد از هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - مریم - 19 - 59 - 12

12- « فی جوامع الجامع « واتبعوا الشهوات » : رووا عن علی (ع) : من بنى الشدید وركب المنظور و لبس المشهور ;

در کتاب جوامع الجامع، ذیل آیه « واتبعوا الشهوات» آمده است که: از حضرت علی(ع) روایت کرده اند که فرمود: [تابع شهوات] کسی است که بنای محکم بسازد و مرکبی را سوار شود که آن مرکب، مورد توجه مردم باشد و لباس شهرت بپوشد».

97- معبود هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 1

1- هوای نفس ، معبود و خدای گروهی از مردمان

أفرءیت من اتّخذ إلّٰهه هویه

98- منشأ گمراهی هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 9

9- اضلال الهی نسبت به هواپرستان ، دارای ملاک علمی و نه بی دلیل و برهان *

و أضلّه الله علی علم

بنابراین که منظور از «علم» در آیه شریفه علم الهی باشد؛ تذکر به «علی علم» در حقیقت عالمانه بودن و فلسفه داشتن

ص: 414

افعال الهی، از جمله اضلال هواپرستان را می‌رساند.

99- هدایت ناپذیری هواپرستان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - فرقان - 25 - 43 - 6

6_ هیچ کس، حتی پیامبران الهی، توانایی هدایت هواپرستان حق ناپذیر را ندارد.

من اتَّخذ إلَهه هویه أفأنت تكون علیه وکیلاً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 5 - 4

4- بی تأثیری اندازگران الهی در هواپرستان حق‌گریز، به رغم حکیمانه بودن پیام‌های آنان

حکمه ب_لغه فما تغن النذر

از مترتب شدن «ما تغن النذر» بر «حکمه بالغه»، استفاده می‌شود که هر چند هشدارهای وحی، حکیمانه و رسا است؛ ولی در اهل هوا مؤثر نیفتاده است.

100- هواپرستان اهل کتاب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 77 - 9

9_ غالیان هواپرست و گمراه از اهل کتاب، گمراه‌کننده بسیاری از مردم

و لاتتبعوا اهواء قوم قد ضلوا من قبل و اضلوا کثیراً

در برداشت فوق «کثیراً» مفعول به برای «اضلوا» گرفته شده است؛ یعنی «اضلوا کثیراً من الناس».

101- هواپرستان در جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - کهف - 18 - 29 - 22

22- رفاه مندانِ هواپرست ، در قیامت ، گرفتار آتشی فراگیر و آشامیدنی هایی ناگوارند .

و لاتطع من أغفلنا قلبه . . . بس الشراب و ساءت مرتفقاً

نکته یاد شده از ارتباط دو آیه استفاده شده است.

ص: 415

102- هواپرستان در قیامت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 7 - 2

2 - تکذیب گران هواپرست ، گرفتار ذلت و خواری در رستاخیز

و کذبوا و اتبعوا أهواءهم . . . خشعاً أبصرهم یخرجون من الأبدان

ص: 416

17- هوای نفس

1- آثار هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - جائیه - 45 - 23 - 1

1 - هوای نفس ، معبود و خدای گروهی از مردمان

أفرءیت من اتّخذ إلِهه هویه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - ق - 50 - 16 - 3,4

3_ نفس آدمی ، دارای انگیزش های منفی و مرموز

و نعلم ما توسوس به نفسه

«وسوسه» (مصدر «توسوس») در اصل به معنای صدای آهسته است و در این جا کنایه از خواطر مذموم و ناپسند می باشد.

4_ انکار معاد ، ناشی از وسوسه های مرموز نفس و نه نارسایی برهان آن*

بل هم فی لبس من خلق جدید . . . و نعلم ما توسوس به نفسه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - نجم - 53 - 3 - 5

5 - هوای نفس ، منشأ اصلی سخنان باطل و القای مفاهیم گمراه کننده

و ما ینطق عن الهوی

از این که «الهوی» به خصوص نفی گشته و عوامل دیگر یاد نشده است، مطلب بالا استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مانده - 5 - 30 - 11

11_ حسد و هوای نفس آدمی ، جلوگیری از پندپذیری و عاقبت اندیشی

انى اخاف الله رب العلمين انى اريد . . . فطوعت له نفسه قتل اخيه فقتله

2- اطاعت از هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 417

15 - پيروان هواى نفس ، در معرض خسارت و زيان

فطوعت له نفسه قتل اخيه فقتله فاصبح من الخسرين

3- خطر هواى نفس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

17 - ق - 50 - 16 - 8

8_ علم الهى به اعماق وجود آدمى ، هشدارى به وى در تأثيرپذيرى از وسوسه هاى نفس

و نعلم ما توسوس به نفسه و نحن أقرب إليه من حبل الوريد

تعبير و «نحن أقرب...» _ در پى «نعلم ما توسوس...» _ مى تواند از آن جهت باشد كه آدمى با ناظر ديدن خدا، خود را از بند وسوسه هاى نفس رها مى سازد.

4- قدرت هواى نفس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

4 - مائده - 5 - 30 - 8

8 _ توانايى هواى نفس در سرکوبى عواطف برادرى و انساني

فطوعت له نفسه قتل اخيه

تصريح به کلمه «اخي» برای رساندن اين است كه حتى عواطف برادرى نيز نتوانست نفس قابيل را از خواسته خویش (كشتن هابيل) باز دارد.

5- محمد (صلى الله عليه و آله) و هواى نفس

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

18 - نجم - 53 - 4 - 2

2 - راه نداشتن كمترين سخن متكى بر هوا و هوس ، در قلمرو پيام ها و رهنمود هاى پيامبر (صلى الله عليه و آله)

و ما ينطق عن الهوى . إن هو إلا وحى يوحى

6- نقش هوای نفس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 30 - 6

6_ هوای نفس آدمی ، گرایش دهنده او به اعمال ناپسند

ص: 418

فطوعت له نفسه قتل اخیه

7- هوای نفس قابیل

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

4 - مائده - 5 - 30 - 16، 4، 3، 1

1_ درگیری و کشمکش درونی قابیل با هوای نفس خویش در مورد قتل هابیل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

3_ وسوسه های نفسانی قابیل ، وادار کننده وی به کشتن هابیل

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

4_ قابیل ، فریفته وسوسه های نفس خویش

فطوعت له نفسه قتل اخیه فقتله

16_ نفس قابیل ، دام خواسته وی و پذیرای تصمیم او بر قتل برادرش هابیل

فطوعت له نفسه قتل اخیه

«طوعت» می تواند به معنای «تابعیت» باشد، یعنی نفس قابیل در قتل برادرش هابیل پیرو او گردید. بر اساس این احتمال، قابیل نفس خورا فریب داده و آن را رام خود ساخته بود، نه اینکه فریفته وسوسه های خویش شده باشد.

ص: 419

1- آثار تکذیب نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 1

1_ خداوند ، قوم عاد را به سبب شرکورزی و انکار رسالت هود به پلیدی گرفتار ساخت و بر آنان غضب کرد .

قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

2- آثار نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 5

5- تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده با توجه به قید «لکم» _ با لام انتقاع _ استفاده می شود.

3- اتمام حجت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 3

3_ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ مَا أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَيْكُمْ

روشن است که جمله «فقد أبلغتکم . . .» نمی تواند جواب شرط «فإن تولّوا ...» باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود _ چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند _ بلکه آن جمله سببِ جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست؛ زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

4- اجابت دعای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 40 - 1

1 - استجابت دعای (نصرت خواهی) پیامبر پس از نوح از سوی خداوند

قال رب انصرنی .. قال عمّا قلیل لیصبحنّ ن_دمین

«عن» در «عمّا قلیل» به معنای «بعد» و «ما» نکره موصوفه و کنایه از «زمان» می باشد. «قلیل» نیز صفت «ما» است؛ یعنی، «بعد زمان قلیل». «عمّا قلیل» متعلق به «یصبحنّ» و «إصبحنّ» (مصدر یصبحنّ) به معنای صیوررت و شدن است.

5- اخلاص هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 127 - 1

1 - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم، در قبال رسالت خویش

وما أسئلكم علیه من أجر .. إلاّ علی ربّ الع_لمین

6- اذیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 1

1_ قوم عاد، درصدد آزار و اذیت هود (ع) و از میان برداشتن او بودند.

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. انی توکلت علی الله ربی وربکم

7- استشهاد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 6

6_ هود (ع)، خداوند را بر بی تأثیر دانستن معبود های اهل شرک و اعلان بیزاری از آنان، گواه گرفت.

قال إني أشهد الله وأشهدوا أني بريء مما تشركون

اشهاد (مصدر اشهد) به معنای گواه گرفتن است.

8- استقامت هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 4

ص: 421

4_ هود، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد.

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 5

5_ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود.

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله ربی وربکم

9- استمداد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 2

2- فرستاده الهی پس از نوح خواستاری یاری خدا در برابر تکذیب گری های قومش بود.

قال رب انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 40 - 1

1 - استجاب دعای (نصرت خواهی) پیامبر پس از نوح از سوی خداوند

قال رب انصرنی .. قال عمّا قلیل لیصبحنّ نـدمین

«عن» در «عمّا قلیل» به معنای «بعد» و «ما» نکره موصوفه و کنایه از «زمان» می باشد. «قلیل» نیز صفت «ما» است؛ یعنی، «بعد زمان قلیل». «عمّا قلیل» متعلق به «یصبحنّ» و «إصباح» (مصدر یصبحنّ) به معنای صیوررت و شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 41 - 1

1 - نزول عذابی فراگیر بر نخستین جامعه پس از نوح، در پی استمداد پیامبر آنان از خداوند

قال رب انصرنی .. فأخذتهم الصیحه

10- اطاعت از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 126 - 2

2- هود (ع)، خواهان اطاعت قومش از او، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِتَى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

تَفْرِيع «اتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا» بِر «إِتَى لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ» مَفِيدٌ مَطْلَبٌ يَادُ شَدِيدٌ اسْت.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 422

1 - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد ، برای اطاعت از وی ، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی ، غرور و خشونت
أتبنون ... تعبثون ... بطشتم جبّارین . فاتّقوا الله و اطيعون

11- اظهار خیرخواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5 - تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده با توجه به قید «لکم» _ با لام انتقاع _ استفاده می شود.

12- اعتماد به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه «آمین» می تواند از ریشه «أمن» و به معنای «مأمون»؛ (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید «آمین» دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

13- اعراض از انذارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - مردم جامعه پس از نوح ، هشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستاده الهی را به دروغ گویی متهم کردند .

قال ربّ انصرنی بما کذبون

14- اعلان تبری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 5

5_ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش نمی شمارد .

ص: 423

قال . . . اشهدوا أني بريء مما تشركون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک، به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: «اشهدکم»، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: «أشهد الله» معلوم می شود مراد از «واشهدوا»، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

15- التجای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 1,4

1 - التجای پیامبر پس از نوح به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرني بما كذبون

ظرف «قال» محذوف است؛ یعنی، «قال بعد ما ايس من ايمانهم». «باء» در «بما كذبون» سببیه و «ما» مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین «بما كذبون» به تأویل «بتكذيبهم إياي» می باشد.

4 - التجای فرستاده الهی پس از نوح به درگاه پروردگار ، برای نزول عذاب استیصال

قال رب انصرني بما كذبون

«باء» در «بما كذبون» می تواند برای آلیت باشد. در این صورت «ما» اسم موصول و به معنای «الذی» بوده و عاید آن محذوف است؛ یعنی، «رب انصرني بالذی كذبوني به» (پرودگار! مرا با همان چیزی که [دروغش پنداشتند و] تکذیبیم کردند، یاری فرما).

16- امانتداری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 1

1 _ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغكم رسلت ربي و أنا لكم ناصح أمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 3,6

3- تأکید هود (ع) بر امانت داری خویش در ابلاغ پیام الهی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «أَمِينٌ» از ریشه «أمانه» _ مقابل خیانت _ مشتق شده باشد.

6- هود (ع)، شخصیتی خوشنام و امانت دار در میان قوم خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

تأکید هود(ع) بر «أَمِينٌ» بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 424

2- هود (ع)، خواهان اطاعت قومش از او، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إني لكم رسول أمين . فاتقوا الله و اطيعون

تفریح «اتقوا الله و اطيعون» بر «إني لكم رسول أمين» مفید مطلب یاد شده است.

امنیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 2

2_ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود.

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إني توكلت علی الله

جمله «إني توكلت..» بیان علت برای معنای کنایی «فکیدونی جمیعاً...» است و آن معنای کنایی، عجز و ناتوانی قوم عاد بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

17- انبیا قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 5

5_ قوم عاد برخوردار از وجود پیامبرانی قبل از هود

قال الملائة الذين كفروا .. إنا لنظنك من الكذابين

«ال» در «الكذابين» می تواند عهده باشد. بر این مبنا مقصود قوم عاد از کلمه «الكذابين» پیامبرانی است که پیش از هود مبعوث شدند و مورد تکذیب قرار گرفتند و در بین آنان به دروغگویان معروف شدند. و نیز می تواند «ال» برای جنس باشد. در این صورت «الكذابين» اشاره به گروهی خاص نخواهد بود. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

18- انبیای بعد از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 10

10- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان مردم

وقد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت «من بین یدیه» می تواند به معنای زمان معاصر وی و «من خلفه» به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: «من بین یدیه»؛ یعنی، پیش از او و «من خلفه»؛ یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

ص: 425

19- انبیای قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 10

10- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان مردم

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت «من بین یدیه» می تواند به معنای زمان معاصر وی و «من خلفه» به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: «من بین یدیه»؛ یعنی، پیش از او و «من خلفه»؛ یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

20- انبیای معاصر هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 10

10- وجود پیامبرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان مردم

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

عبارت «من بین یدیه» می تواند به معنای زمان معاصر وی و «من خلفه» به گذشته اشاره داشته باشد و می توان گفت: «من بین یدیه»؛ یعنی، پیش از او و «من خلفه»؛ یعنی، بعد از آن حضرت. برداشت یاد شده ناظر به تمام احتمالات است.

21- انتظارات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 18

18 _ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا انی معکم من المنتظرین

22- اندازهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 32 - 10

10 - پیامبر پس از نوح (هود یا صالح) ، قوم خود را به عواقب شوم شرکورزی هشدار داد .

ما لکم من إله غیره أفلاتتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 36 - 2

2 - انذار پیوسته مردم به معاد ، از سوی پیامبر جامعه پس از نوح

هیئات هیئات لما توعدون

ص: 426

به کارگیری فعل مضارع، بیانگر این نکته است که پیامبران جامعه پس از نوح، مردم را مستمراً نسبت به مسأله قیامت و معاد، بیم می دادند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 5

5 - هشدار قبلی مردم به عذاب استیصال ، از سوی پیامبر پس از نوح

قال رب انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 135 - 2،5

2 - اقدام هود (ع) به انذار دادن قوم عاد به عذاب قیامت

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظیم

5 - هشدار هود (ع) به امکان نزول عذاب سخت دنیوی بر قوم کفرپیشه عاد

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظیم

مراد از «یوم عظیم» می تواند روز قیامت باشد (برداشت های پیش بر این احتمال است). همچنین می تواند روز استیصال در دنیا باشد. برداشت یاد شده بر پایه این احتمال است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 1،7،9

1- پیامبر (صلی الله علیه و آله) مأمور یادکرد سرگذشت پیامبر قوم عاد و تلاش های وی در جهت انذار قومش

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

7- اقدام هود (ع) به هدایت و انذار قوم عاد

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

9- سرگذشت هود و انذار های او به قوم خود ، نمونه ای از سرگذشت رسولان الهی و تلاش آنان برای هدایت مردم در طول تاریخ

وقد خلت النذر من بین یدیہ و من خلفه

می توان گفت: تعبیر «قد خلت . . و من خلفه» در آیه شریفه، به صورت جمله معترضه آمده، تا بیانگر این معنا باشد که یادکرد سرگذشت هود به مثابه یادکرد دیگر پیامبران است؛ زیرا آنان در هدف مشترک بوده اند و سرگذشت هود به عنوان نمونه یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 1

1- موضع گیری خصمانه قوم عاد ، در برابر انذار های برادرانه پیامبرشان (هود (ع))

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر . . قالوا أجنبتنا لتأفكنا عن ءالهتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 18 - 4

ص: 427

4- قوم عاد، گرفتار عذاب الهی، در پی درس نگرفتن از انذارهای مکرر پیامبر خویش

کذبت عاد فکیف کان عذابی و نذر

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 30 - 3

3- قوم ثمود، گرفتار عذاب الهی، در پی درس نگرفتن از انذارهای مکرر پیامبر خویش

کذبت ثمود بالتندر... فکیف کان عذابی و نذر

عطف «نذر» بر «عذابی»، ممکن است بیانگر این معنا باشد که عذاب الهی در حق ثمودیان، بدون انذارهای مکرر و اتمام حجت نبوده است.

23- اولین دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 6

6 _ دعوت به پرستش خدای یکتا، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قال یقوم اعبدوا الله

24- اهانت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 33 - 8

8 - تحقیر پیامبر پس از نوح و توهین به او، از سوی اشراف و سران قومش

ما هـ ذال إلا بشر مثکم

به کارگیری «هـ ذال» _ که برای اشاره به نزدیک است _ بیانگر نوعی توهین و تحقیر نسبت به پیامبر و مقام رسالت او است.

25- اهداف رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - بيم دادن از عذاب الهی ، از اهداف مهم رسالت هود

أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم لينذركم

ص: 428

26- ایمان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 2

2_ گروهی از قوم هود رسالت وی را پذیرفتند و آیات الهی را تصدیق کردند و به یگانگی خداوند ایمان آوردند .

والذین معه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 36 - 4

4- اشراف جامعه پس از نوح ، نگران گرایش توده مردم به پیامبرشان

هیئات هیئات لما توعدون

تأکیدهای مکرر اشراف و اصرار شدید آنان بر دروغ بودن ادعاهای پیامبر جامعه پس از نوح، حکایت از آن دارد که وحشت آنان از این بود که مبدا توده های مردم، تحت تأثیر سخنان آن پیامبر قرار گرفته و به او گرایش پیدا کنند.

27- برخورد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 11

11_ هود با پرخاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد .

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أتمم وءاباؤکم

28- بشارت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 40 - 2

2- نزدیک بودن زمان نزول عذاب ، نوید خداوند به نخستین پیامبر پس از نوح

قال عمّا قليل لیصبحنّ ندمین

29- بشارت‌های هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 13، 8

8_ نزول باران های فراوان ، در صورت پرهیز از شرک و گرایش به توحید و پرستش خدا ، از نوید های هود (ع) به قوم خویش

و ی_ قوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه یرسل السماء علیکم مدرارًا

فعل مضارع «یرسل» به اصطلاح در جواب فعل امر (استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه) قرار گرفته و با «إن» شرطیه مقدر مجزوم

ص: 429

شده است؛ یعنی: «إِنْ تَسْتَغْفِرُوا وَتَتُوبُوا يَرْسَلْ ..»؛ اگر استغفار کنید و به سوی خدا حرکت کنید، او ابرهای پر باران را برای شما خواهد فرستاد».

13- هود (ع) مردم خویش را در صورت استغفار از گناهان، گرایش به توحید و پرستش خدا، به افزایش نیرو و توانشان بشارت داد.

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا الیه .. یزدکم قوه الی قوتکم

«یزدکم» عطف بر «یرسل» و جواب برای شرط مقدر می باشد؛ یعنی: «إِنْ تَسْتَغْفِرُوا .. یزدکم؛ اگر استغفار کنید و ... خداوند نیروی شما را افزایش می دهد».

30- بعثت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 15

15- «عن الصادق (ع): لما حضرت نوحاً (ع) الوفاء دعا الشیعه فقال لهم: إعلموا أنه ستكون من بعدی غیبه تظهر فیهِ الطواغیت و أن الله عزوجل یفرج عنکم بالقائم من ولدی اسمه هود ...»؛

از امام صادق(ع) روایت شده: هنگامی که وفات نوح فرارسید، پیروانش را فرا خواند و فرمود: بدانید همانا به زودی بعد از من غیبتی خواهد بود که در آن طاغوتها پدید می آیند و خدای عزوجل بهوسیله فردی قیام کننده از نسل من، که نام او هود است، برای شما گشایش پدید می آورد...».

31- بی ایمانی به اندازهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 2

2- ناباوری قوم عاد نسبت به هشدارهای هود (ع)، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعذبین فکذبوه

32- بینات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 9 - 11

11- رسولان الهی با دلایل و براهین روشن در میان اقوام مختلف و از جمله قوم نوح، عاد و ثمود، مبعوث شدند.

جاءتهم رسلهم بالبينات

ص: 430

33- بینش هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 3

3_ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشتن را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فإن تولّوا فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليك

روشن است که جمله «فقد أبلغتكم ..» نمی تواند جواب شرط «فإن تولّوا ...» باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود _ چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند _ بلکه آن جمله سببِ جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست؛ زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

34- پاداش هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 51 - 5

5_ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال ی قوم .. إن أجرى إلا على الذی فطرنی

35- پشیمانی مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 40 - 3

3 - پشیمانی سخت تکذیب گران پیامبر جامعه پس از نوح ، به هنگام مشاهده عذاب استیصال

قال عمّا قليل لیصبحنّ ندمین

36- تاریخ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 89 - 9

9_ فاصله زمانی میان عصر شعیب با عصر نوح ، هود و صالح (ع) زیاد بوده است .

مثل ما أصاب قوم نوح أو قوم هود أو قوم صـلح و ما قوم لوط منكم ببعید

از اینکه شعیب(ع) از میان اقوام یاد شده تنها قوم لوط را به نزدیک بودن با مردم مدین (عصر خویش) توصیف کرد ، برداشت فوق استفاده می شود.

ص: 431

37- تبری هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 6

6_ ناتوانی بت ها برای از میان بردن هود (ع) ، علی رغم بیزاری جستن علنی او از آنها ، نشانه حقیقت نداشتن ادعای قوم عاد (ابتلای هود به جنون از ناحیه بت ها)

إن نقول إلاّ اعتراضك بعض الهتنا بسوء... فكيدوني جميعاً ثم لا تنظرون

38- تبلیغ هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 13

13_ هود بر حذر دارنده قوم خویش از گرفتار شدن به عذاب های الهی به سبب پرستش نکردن خدای یکتا و پرهیز نکردن از گرایش های شرک آلود

أفلا تتقون

«انتقاء» مصدر «تقون» به معنای گرفتن حفاظ برای دوری از مکروه و مانع شدن از رسیدن مکروه است. در اینجا به مناسبت مورد و تأیید آیات بعد (همانند آیه 70)، مراد از مکروه، عذابهای الهی است، یعنی: أفلا تتقون عذاب الله.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 4، 2، 1

1_ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلّغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغكم رسلت ربي و أنا لكم ناصح أمين

2_ هود ، مبلّغ پیام های الهی ، و نه بازگوکننده نظریات شخصی خویش

أبلغكم رسلت ربي

4_ هود ، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد .

أبلغكم رسلت ربي

1_ هود (ع) ، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

2_ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

3_ هود (ع) ، پس از ابلاغ پیام های الهی و اتمام حجت بر مردم ، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست .

فإن تولّوا فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

روشن است که جمله «فقد أبلغتكم . . .» نمی تواند جواب شرط «فإن تولّوا . . .» باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود _ چه مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند _ بلکه آن جمله سببِ جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض

کنید، من مسؤولیتی ندارم و مؤاخذه ای بر من نیست؛ زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 3

3- تأکید هود (ع) بر امانت داری خویش در ابلاغ پیام الهی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده بدان احتمال است که «أَمِين» از ریشه «أمانه» _ مقابل خیانت _ مشتق شده باشد.

39- تعالیم هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 6

6 _ دعوت به پرستش خدای یکتا، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قال يقوم اعبدوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 18

18 _ هود از مردم خویش خواست تا همواره نعمت های الهی را به خاطر داشته باشند .

فاذكروا الاء الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 1

1 _ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند، مردمش را به توحید، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أَجْتِنَّا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنُذِرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 5

5_ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود (ع) برای قوم عاد

قال ی قوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 18، 4، 2

2_ طلب بخشایش گناهان از خداوند ، حرکت به سوی او و استغفار از شرک ، از توصیه ها و پیام های هود (ع) به مردم خویش

ص: 433

و ی قوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

4_ حصر ربوبیت به خداوند و او را مدبر امور همگان دانستن ، از تعالیم هود (ع) به قوم خویش

استغفروا ربکم

18_ سلطه و حاکمیت خداوند بر هستی ، از تعالیم هود (ع) به مردم خویش

یرسل السماء علیکم مدرارًا و یزدکم قوه إلی قوتکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 10

10_ ربوبیت فراگیر خداوند ، سیطره او بر همه جنبندگان و ضرورت توکل بر او ، از تعالیم حضرت هود (ع)

ینی توکلت علی الله ربی و ربکم ما من دابّه إلاّ هواء اخذ بناصیتها

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 59 - 10

10_ تعالیم هود (ع) ، ناسازگار با منافع سران جبار و سرکش قوم عاد

و اتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 132 - 1

1 - تأکید هود (ع) بر تقوای الهی و پرهیز از ناسپاسی در برابر خدای نعمت بخش

و اتّقوا الذی أمّدکم بما تعلمون

«إمداد» (مصدر «أمّدکم») به معنای کمک کردن و «ما» در «بما تعلمون» کنایه از نعمت هایی است که تفصیل آن در آیات بعد آمده

است. متعلق «تعلمون» به خاطر رعایت فاصله آیات حذف شده و تقدیر آن چنین است: «أمّدکم بما تعلمون أنّها من إمداده».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 15

15- هود (ع) ، پیامدار توحید و خداپرستی برای قوم خویش

و اذکر أخاعاد إذ أنذر قومہ بالأحقاف . . ألاّ تعبدوا إلاّ اللّٰه

در برداشت یاد شده «ألاّ تعبدوا. .» ادامه اندازها و سخنان هود(ع) دانسته شده است. در این صورت تنها جمله «وقد خلت النذر...» جمله معترضه می باشد.

40- تعدد رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 3

3_ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

ص: 434

41- تعدد معجزه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 59 - 3

3_ هود (ع) ، معجزات متعددی را برای اثبات ربوبیت خداوند در اختیار قوم عاد قرار داد . *

و تلک عاد جحدوا بأی ت ربهم

42- تکذیب بینات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 2

2_ قوم عاد ، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دلیلی روشن بر حقانیت نبوتش ، متهم می کردند .

قالوا ی هود ما جئتنا ببینه

43- تکذیب معجزه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 2

2_ قوم عاد ، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دلیلی روشن بر حقانیت نبوتش ، متهم می کردند .

قالوا ی هود ما جئتنا ببینه

44- تکذیب وعده های هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 5

5- اظهار ناباوری قوم عاد ، نسبت به وعده ها و سخنان هود (ع)

قالوا .. فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصّـدقین

قوم عاد با پیشنهاد نزول عذاب، در واقع می خواستند بنمایانند که به نادرستی و کذب سخنان هود(ع) یقین دارند.

ص: 435

45- تکذیب هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 1,4

1_ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال الملائه الذين كفروا من قومه

4_ تکذیب هود از سوی کافران قومش ، مبتنی بر حدس و گمان ، و نه علم و یقین *

إنا لنظنك من الكذابين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 7

7_ تأکید قوم عاد ، بر ایمان نیاوردن به هود (ع) و تصدیق نکردن پیام ها و رسالت های او

و ما نحن لك بمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 2

2 - ناباوری قوم عاد نسبت به هشدار های هود (ع) ، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعذبين فكذبوه

46- تنزیه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 67 - 1,3,4

1_ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكني رسول من رب العلمين

3_ هود با استناد به رسالت الهی خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و کم خردی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

4_ هود و ديگر پيامبران الهى ، مبرا از هر گونه سفاهت و كم خردى

قال يقوم ليس بي سفاهه

هود در بيان علت پيراستگى خود از سفاهت جمله « و لكنى رسول . . . » را به كار برد تا اين نکته را گوشزد كند كه ره يافتن سفاهت در رسولان الهى امكان پذير نيست.

47- توحيد افعالى هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فيش

8- هود - 11 - 55 - 1

1_ هود (ع) ، به مشركان قومش اعلام كرد كه تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شايسته عبادت مى داند .

ص: 436

أني بريء مما تشركون. من دونه

ضمير در «دونه» به «الله» در آیه قبل برمی گردد.

48- توحيد عبادی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 1

1_ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أني بريء مما تشركون. من دونه

ضمير در «دونه» به «الله» در آیه قبل برمی گردد.

49- توطئه قتل هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 3

3_ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جميعاً ثم لاتنظرون

«انظار» به معنای مهلت دادن است و «لاتنظرون» (مرا مهلت ندهید) کنایه از «نابودم سازید» ، می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 1

1_ قوم عاد ، درصدد آزار و اذیت هود (ع) و از میان برداشتن او بودند .

فکیدونی جميعاً ثم لاتنظرون. إني توكلت على الله ربي وربكم

50- توكل هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 2

2_ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند ، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله

جمله «إنی توکلت ..» بیان علت برای معنای کنایی «فکیدونی جمیعاً...» است و آن معنای کنایی ، عجز و ناتوانی قوم عاد بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

ص: 437

51- تهمت ارتجاع به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 137 - 3

3 - تهمت ارتجاع و واپس گرایی به هود (ع) از سوی قوم عاد

إن هـِذا إلاّ خلق الأولین

52- تهمت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 2

2_ اشراف کفرپیشه قوم هود ، وی را به سفاهت و دروغگویی متهم کردند .

قال الملاء الذین کفروا .. انا لنریک فی سفاهه و انا لنظنک من الکذبین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 2

2_ قوم عاد ، هود (ع) را به نداشتن معجزه و دلیلی روشن بر حقانیت نبوتش ، متهم می کردند .

قالوا ی_هود ما جئتنا ببینه

53- تهمت جنون به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 2

2_ قوم عاد ، هود (ع) را متهم به اغتشاش روانی کردند و سخنان او را برخاسته از جنون پنداشتند .

إن نقول إلاّ اعتریک بعضء الهتنا بسوء

«سوء» به معنای رنج ، سختی ، مرض و آفت و مانند اینهاست. و مراد از آن ، در آیه شریفه _ به مناسبت مورد _ مرض جنون و مانند آن می باشد.

6_ ناتوانی بت ها برای از میان بردن هود (ع) ، علی رغم بیزاری جستن علنی او از آنها ، نشانه حقیقت نداشتن ادعای قوم عاد (ابتلای هود به جنون از ناحیه بت ها)

إن نقول إلاّ اعتراضك بعض الهتنا بسوء... فكيدوني جميعاً ثم لا تنظرون

54- تهمت دروغگویی به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 38 - 1

1 - فرستاده الهی پس از نوح ، متهم به دروغ گویی از سوی اشراف و عناصر مرفه قومش

وقال الملائم من قومه . . . إن هو إلا رجل افتری . . . و ما نحن له بمؤمنین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 39 - 6

6 - مردم جامعه پس از نوح ، هشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستاده الهی را به دروغ گویی متهم کردند .

قال رب انصرنی بما کذبون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 2

2- قوم عاد ، متهم کننده هود (ع) ، به دروغ پردازی برای جداسازی آنان از خدایانشان

قالوا أجبنا لتأفکنا عن ءالهننا

55- جهان بینی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 1

1_ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أنی بریء مما تشرکون. من دونه

ضمیر در «دونه» به «الله» در آیه قبل برمی گردد.

56- خواسته های هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- هود (ع)، خواهان اطاعت قومش از او، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

تقریب «اتقوا الله وأطيعون» بر «إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ» مفید مطلب یاد شده است.

57- خوشنامی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 439

6- هود (ع)، شخصیتی خوشنام و امانت دار در میان قوم خویش

إتی لکم رسول أمين

تأکید هود(ع) بر «أمين» بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

خویشاوندان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 3

3_ وجود رابطه خویشاوندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

وإلی عاد أخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود(ع) برادر قوم عاد بود، می تواند به خویشاوندی آن حضرت با قوم عاد، اشاره داشته باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 1

1 - هود (ع)، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید «أخوهم» می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 3

3- پیامبر قوم عاد (هود)، از تبار ایشان و دارای رابطه خویشاوندی با آنان *

و اذکر أخا عاد .. . إذ أنذر

واژه «أخ» ممکن است اشاره به رابطه خویشاوندی داشته باشد.

58- خویشاوندی قوم عاد با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 1

1 - هود (ع) ، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید «أخوهم» می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

ص: 440

59- خویشاوندی هود(ع) با قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 3

3_ وجود رابطه خویشاندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

وإلی عاد أخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود برادر قوم عاد بود، می تواند اشاره به این باشد که آن حضرت از خویشان قوم عاد بوده و نیز می تواند اشاره به این باشد که وی برای آنان، حتی پیش از نبوتش، انسانی دلسوز بوده و به آنان محبت داشته است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 3

3- پیامبر قوم عاد (هود) ، از تبار ایشان و دارای رابطه خویشاوندی با آنان *

و اذکر أخوا عاد .. . إذ أنذر

واژه «أخ» ممکن است اشاره به رابطه خویشاوندی داشته باشد.

60- خیرخواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 8، 7، 6، 1

1_ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمین

6_ خیرخواهی هود ، تنها در جهت منافع مردم بود ، نه آمیخته به منفعت های شخصی خویش

و أنا لکم ناصح أمین

«لام» در «لکم» اشاره به خلوص هود در خیرخواهی دارد.

7_ ابلاغ پیام های خداوند به مردم ، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغكم رسلت ربي وأنا لكم ناصح أمين

8_ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت .

أبلغكم . . . وأنا لكم ناصح أمين

آوردن «ناصح» و «آمین» به صورت وصف، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل «أبلغكم»، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 4

4- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

واذکر أخاعاد

ص: 441

واژه «أخ» چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی؛ به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

61- دشمنان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 33 - 2

2- پیشگامی سران و اشراف جامعه پس از نوح، در مخالفت با پیامبرشان

وقال الملأ من قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 1

1- موضع گیری خصمانه قوم عاد، در برابر انداز های برادرانه پیامبرشان (هود (ع))

واذکر أخواعاد إذ أنذر . . . قالوا أجنتنا لتأفکنا عن ءالہتنا

دشمنی با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 34 - 1

1 - مبارزه اشراف جامعه پس از نوح با پیامبرشان، در چهره خیر اندیشی و مصلحت طلبی برای مردم

ولئن أطعتم بشرًا . . . لخرسرون

62- دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 5

5_ هود با برانگیختن عواطف قومی مردم، دعوت خویش را آغاز کرد.

قال یقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 18، 19

16 - هود (ع) به منظور ایجاد زمینه رستگاری در قوم خویش آنان را به یادآوری دو نعمت بزرگ الهی (جانشینی قوم نوح، برخورداری از نیرویی چشمگیر) فراخواند.

و اذکروا إذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح . . . لعلکم تفلحون

18 - هود از مردم خویش خواست تا همواره نعمت های الهی را به خاطر داشته باشند .

فاذکروا ءالاء الله

ص: 442

19_ توجه دادن مردم به نعمت های الهی ، از روش های تبلیغی _ هدایتی هود (ع)

فاذكروا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 1, 12

1_ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أجئتنا لنعبد الله وحده و نذر ما كان يعبد آباؤنا

12_ قوم عاد ، مردمی مغرور ، متعصب و لجوج در برابر دعوت توحیدی هود (ع)

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصادقين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 2

2_ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب ، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد .

فأتنا بما تعدنا .. قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

63- دعوت های هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 5

5_ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود (ع) برای قوم عاد

قال ی قوم اعبدوا الله ما لکم من الٰه غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 51 - 11

11_ هود (ع) ، قومش را به اندیشه کردن و فهمیدن حقایق و معارف دین فراخواند .

20_ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند.

و لاتتولوا مجرمین

«تولی» (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و پذیرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 6

6_ دعوت هود (ع) و سخنان او، بی تأثیر در بازسازی قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و ما نحن بتارکی ءالہتتا عن قولک

«عن» در «عن قولک» برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله «ما نحن ...» چنین می شود: سخن و ادعای تو، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 2

2_ هود (ع)، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند.

فکیدونی جمیعاً

چون در آیه قبل، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود، مقصود از «جمیعاً» تمامی مشرکان و همه بتهاست.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 2

2 - دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه «آمین» می تواند از ریشه «أمن» و به معنای «مأمون»؛ (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید «آمین» دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 126 - 1

1 - دعوت مجدد هود (ع) از عادیان، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ . . . فَاتَّقُوا اللَّهَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 131 - 1

1 - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد، برای اطاعت از وی، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی، غرور و خشونت

أتبنون... تعبتون... بطشتم جبارین. فاتقوا الله و أطيعون

64- دلایل حقانیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 5

5_ عجز و ناتوانی قوم عاد و خدایانشان، برای از میان بردن هود (ع)، دلیل و آیتی بر حقانیت رسالت او

فکیدونی جميعاً ثم لاتنظرون

ص: 444

«فاء» در «فکیدونی» فصیحه و حاکی از جمله ای مقدر است. آن جمله به قرینه «إِنْ نَقُولُ إِلَّا اعْتَرِكُ...» چنین است: «إِنْ كَانَ كَمَا تَقُولُونَ فَكَيْدُونِي...»; اگر تنها چنین نیرویی دارند پس شما و آنها با من به مبارزه برخیزید و کار را یکسره کنید».

65- دلسوزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 4

4_ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

وإِلَىٰ عَادِ أَخَاهِمُ هُودًا قَالَ يَقَوْمِ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 2

2 - سخن دلسوزانه هود (ع) با عادیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

قید «أخوهم» و وجود لحن مشفقانه در تعبیر «أَلَا تَتَّقُونَ» (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید)، بیانگر مطلب یاد شده است.

66- رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 1

1_ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند ، مردمش را به توحید ، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند .

أَجْتِئْنَا لِنُعْبِدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذُرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 12

12_ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی حضرت هود (ع)

ی_ قوم اعبدوا الله ما لكم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 1، 2

1_ هود (ع) ، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

2_ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

ص: 445

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 1

1 - تأکید هود (ع) بر رسالت الهی خویش برای قومش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 14 - 2

2 - فرستادگان الهی (هود و صالح) ، مبلغ توحید در میان قوم عاد و ثمود

إِذْ جَاءَتْهُمْ الرِّسَالُ .. أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا اللَّهَ

67- روش تبلیغ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 2

2 - سخن دلسوزانه هود (ع) با عادیان ، در دعوت آنان به تقوا و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمُ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ

قید «أخوهم» و وجود لحن مشفقانه در تعبیر «أَلَا تَتَّقُونَ» (آیا نمی خواهید تقوا پیشه کنید)، بیانگر مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 136 - 5

5 - موعظه و پنددهی ، روش تبلیغی حضرت هود (ع) در ارتباط با قوم عاد

قَالُوا سِوَا عَلِينَا أَوْعَظْتَ أَمْ لَمْ تَكُنْ مِنَ الْوَعَّظِينَ

68- زمینه یأس هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 136 - 4

4- تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

ص: 446

69- سرزنشهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 6

6 - عادیان ، مورد سرزنش هود (ع) به خاطر بی تقوایی و گنه پیشگی

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

استفهام در جمله «ألا تتقون» می تواند برای توبیخ و سرزنش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 128 - 3

3 - سرزنش عادیان توسط هود (ع) به خاطر ساختن بناهایی بی فایده و بازیگرانه

أتنبون بكلّ ريع آيه تعبتون

استفهام در «أتنبون» برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 129 - 4

4 - سرزنش عادیان از سوی هود (ع) ، به خاطر احداث قصرها و روحیه کاخ نشینی آنان

وتتخذون مصانع لعلکم تخلدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 130 - 3

3 - نکوهش قوم عاد از سوی هود (ع) ، به خاطر خشونت و زورگویی آنان

وإذا بطشتم بطشتم جبارین

70- شرک ستیزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 12

12_ مبارزه با شرک ، از وظایف اصلی حضرت هود (ع)

ی_ قوم اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 8

8_ قاطعیت و صلابت هود (ع) ، در امر رسالت و مبارزه با شرک و بت پرستی

قال إني أشهد الله وأشهدوا أني بريء مما تشرکون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 447

2_ هود (ع) ، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را ، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند .

فکیدونی جمعاً

چون در آیه قبل ، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود ، مقصود از «جمعاً» تمامی مشرکان و همه بتهاست .

71- صداقت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 7،8

7_ ابلاغ پیام های خداوند به مردم ، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمین

8_ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت .

أبلغکم .. و أنا لکم ناصح أمین

آوردن «ناصح» و «أمین» به صورت وصف، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل «أبلغکم»، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 10،11

10_ قوم عاد ناباور به صداقت و راستگویی حضرت هود (ع)

فأتنا .. إن كنت من الصدقین

11_ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود ، از وی خواستند تا تهدید های خویش را تحقق بخشد .

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 126 - 2

2- هود (ع)، خواهان اطاعت قومش از او، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

تَفْرِيع «اتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا» بِر «إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ» مَفِيدٌ مُطْلَبٌ يَادُ شَدِيدٌ اسْتِ.

72- ظلم ستیزی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- هود - 11 - 59 - 10

10_ تعالیم هود (ع)، ناسازگار با منافع سران جبار و سرکش قوم عاد

وَاتَّبِعُوا أَمْرَ كُلِّ جَبَّارٍ عَنِيدٍ

ص: 448

73- عبرت از قصه هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 5

5- سرگذشت هود (ع) و قوم عاد، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فكذبوه فأهلكنهم إن في ذلك لآيه

واژه «ذلک» اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه «آیه» در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل «عبره» دارد و نکره آمدن آن برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

74- عقیده هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 5

5_ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا بر وی ، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 1

1_ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند .

أنی بریء مما تشركون. من دونه

ضمیر در «دونه» به «الله» در آیه قبل برمی گردد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 2

2_ هود (ع) به خاطر توکلش بر خداوند ، مطمئن به محفوظ ماندن از دسیسه ها و توطئه های قوم عاد بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. إنی توکلت علی الله

جمله «إني توكلت..» بیان علت برای معنای کنایی «فکیدونی جمیاً...» است و آن معنای کنایی، عجز و ناتوانی قوم عاد بر ضربه زدن به هود(ع) می باشد.

75- عمل به تکلیف هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 5

ص: 449

5_ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود .

فکیدونی جمیعاً ثم لاتنظرون. انی توکلت علی الله ربی وربکم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 2

2_ هود (ع) ، پیام های الهی را به مردم رسانید و وظیفه رسالت را به خوبی انجام داد .

فقد أبلغتکم ما أرسلت به إلیکم

76- عوامل تکذیب نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 2

2_ قوم عاد به دلیل نامعقول شمردن پیامبری برای فردی از بشر ، رسالت هود را انکار کردند .

إنا لنریک فی سفاهه . . . أو عجبتم أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم

77- عوامل تکذیب هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 59 - 13

13_ تکبر ، سرکشی و لجاجت سران قوم عاد ، مایه انکار رسالت هود (ع) از سوی آنان و نپذیرفتن تعالیم او

و تلک عاد جحدوا بأیّت ربهم و عصوا رسله و اتبعوا أمر کل جبار عنید

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 33 - 12

12 - انکار بعد معنوی انسان و منحصر پنداشتن او در بعد حیوانی (چون خوردن و آشامیدن) ، عامل تکذیب رسالت پیامبر پس از نوح ،

از سوی اشراف

ما هـ ذالآ بشر مثلکم یا کل ممّا تأکلون منه و یشرب ممّا تشربون

تکیه اشراف بر خوردن و آشامیدن برای انکار رسالت پیامبرشان، نشانگر این حقیقت است که آنان، انسان را موجودی در حد حیوان می پنداشتند و منکر بعد معنوی او بودند.

78- فضایل هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 4

4_ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

ص: 450

وإلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 1,4,5,6,7,8

1_ هود (ع) در پاسخ قوم عاد، خویشان را مبلغ پیام های خداوند، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند.

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمين

4_ هود، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد.

أبلغکم رسلت ربی

5_ اعتقاد راسخ هود به ربوبیت خدا بر وی، موجب استواریش در تبلیغ رسالت های الهی

و لکنی رسول من رب العلمین. أبلغکم رسلت ربی

6_ خیرخواهی هود، تنها در جهت منافع مردم بود، نه آمیخته به منفعت های شخصی خویش

و أنا لکم ناصح أمين

«لام» در «لکم» اشاره به خلوص هود در خیرخواهی دارد.

7_ ابلاغ پیام های خداوند به مردم، جلوه ای از درستکاری و خیرخواهی هود برای مردم خویش

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمين

8_ هود در میان قومش به درستکاری و خیرخواهی شهرت داشت.

أبلغکم .. و أنا لکم ناصح أمين

آوردن «ناصح» و «امین» به صورت وصف، در مقابل بیان تبلیغ رسالت به صورت فعل «أبلغکم»، می تواند اشاره به این نکته داشته باشد که خیرخواهی و درستکاری هود(ع) مخصوص زمان رسالت وی نبوده بلکه پیش از آن نیز بدان شهرت داشته است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 4

4_ هود (ع)، حتی پیش از بعثتش به پیامبری، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود.

وإلى عاد أخاهم هودًا قال يـ قوم

برخی برآند که «أخوت» در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و «إلى عاد أخاهم هودًا» حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر «یا قوم» (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطف دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 6

6 - هود (ع) ، شخصیتی خوشنام و امانت دار در میان قوم خویش

إني لكم رسول أمين

تأکید هود(ع) بر «أمین» بودن خود، در صورتی ثمربخش است که وی از پیشینه امانت داری و خوشنامی برخوردار باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 4

ص: 451

4- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

و اذکر أٰخاعاد

واژه «أخ» چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی؛ به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

79- فلسفه مبارز طلبی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 4

4_ آشکار شدن عجز بت ها و تأثیر نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند ، هدف هود (ع) از فراخوانی مردم ، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فکیدونی جمعاً ثم لاتنظرون

«کیدوا» فعل امر از مصدر «كَيْدٌ» (مکر کردن) است. امر در جمله فوق_ به تناسب مورد_ امر تعجیزی است؛ یعنی ، درخواستی است برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

80- قاطعیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 8

8_ قاطعیت و صلابت هود (ع) ، در امر رسالت و مبارزه با شرک و بت پرستی

قال إني أشهد الله وأشهدوا أني بريء مما تشركون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 56 - 5

5_ هود (ع) مصمم به ابلاغ رسالت های الهی و تحمل هر گونه گزند و آزار در طریق آن بود .

فکیدونی جمعاً ثم لاتنظرون. إني توكلت على الله ربي وربكم

81- قبول هشدارهای هود(ع)

2- دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه «أَمِين» می تواند از ریشه «أَمِنَ» و به معنای «مأمون»؛ (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید «أَمِين» دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

82- قصه هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 3,4,5,6

3_ وجود رابطه خویشاندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

وإلى عاد أخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود برادر قوم عاد بود، می تواند اشاره به این باشد که آن حضرت از خویشان قوم عاد بوده و نیز می تواند اشاره به این باشد که وی برای آنان، حتی پیش از نبوتش، انسانی دلسوز بوده و به آنان محبت داشته است. برداشت فوق بر اساس احتمال اول است.

4_ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

وإلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

5_ هود با برانگیختن عواطف قومی مردم ، دعوت خویش را آغاز کرد .

قال يقوم

6_ دعوت به پرستش خدای یکتا ، مهمترین و نخستین پیام هود برای قوم عاد

قال يقوم اعبدوا الله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 1,2,4

1_ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال الملأ الذين كفروا من قومه

2_ اشراف کفرپیشه قوم هود ، وی را به سفاهت و دروغگویی متهم کردند .

قال الملأ الذين كفروا .. انا لنريك في سفاهه و انا لنظنك من الكذابين

4_ تکذیب هود از سوی کافران قومش ، مبتنی بر حدس و گمان ، و نه علم و یقین *

إنا لنظنك من الكذابين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 67 - 3، 2، 1

1_ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود، خویشان را از هر گونه سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

2_ هود، رسولى از جانب خدا

و لكنى رسول من رب العلمين

3_ هود با استناد به رسالت الهی خود، خویشان را از هر گونه سفاهت و کم خردی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكنى رسول من رب العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 453

1_ هود (ع) در پاسخ قوم عاد، خویشان را مبلغ پیام های خداوند، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند.

أبلغکم رسلت ربی و أنا لکم ناصح أمين

4_ هود، استواری خویش را در تبلیغ رسالت های الهی به مردم گوشزد کرد.

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3_ ادعای پیامبری از سوی هود (ع)، نشانه سفاهت وی در پندار قوم عاد

إننا لنریک فی سفاهه... أو عجبتم أن جاءکم ذکر من ربکم علی رجل منکم

16_ هود (ع) به منظور ایجاد زمینه رستگاری در قوم خویش آنان را به یادآوری دو نعمت بزرگ الهی (جانشینی قوم نوح، برخورداری از نیروی چشمگیر) فراخواند.

و اذکروا إذ جعلکم خلفاء من بعد قوم نوح... لعلکم تفلحون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1_ هود با ابلاغ مأموریت خویش از جانب خداوند، مردمش را به توحید، عبادت خداوند و ترک پرستش معبودان دروغین فراخواند.

أجئتنا لنعبد الله وحده و نذر ما کان یعبدها أبائنا

7_ تقلید از نیاکان و حفظ سنت های پیشینیان، از انگیزه های قوم عاد برای پرستش معبودان دروغین و رویارویی با دعوت هود

قالوا... و نذر ما کان یعبدها أبائنا

11_ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود، از وی خواستند تا تهدید های خویش را تحقق بخشد.

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2_ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد.

فأتنا بما تعدنا .. قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

10_ هود، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

اتجدلونني في أسماء سميتموها أنتم وءابؤكم

11_ هود با پر خاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد.

اتجدلونني في أسماء سميتموها أنتم وءابؤكم

17_ هود (ع)، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت.

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

متعلق «انتظروا» به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

18_ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 3، 2

2_ گروهی از قوم هود رسالت وی را پذیرفتند و آیات الهی را تصدیق کردند و به یگانگی خداوند ایمان آوردند .

و الذين معه

3_ خداوند ، هود و مؤمنان به وی را از عذاب نازل شده بر قوم عاد ، نجات بخشید .

فأنجينه و الذين معه برحمه منا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 51 - 11، 5

5_ هود (ع) ، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش ، تنها برعهده خداوند است .

قال ي قوم .. إن أجرى إلا على الذى فطرني

11_ هود (ع) ، قومش را به اندیشه کردن و فهمیدن حقایق و معارف دین فراخواند .

أفلاتعقلون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 20، 2

2_ طلب بخشایش گناهان از خداوند ، حرکت به سوی او و استغفار از شرک ، از توصیه ها و پیام های هود (ع) به مردم خویش

وی قوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه

20_ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید ، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند .

و لاتتولوا مجرمین

«تولی» (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و نپذیرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 6

6_ دعوت هود (ع) و سخنان او، بی تأثیر در بازداری قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و ما نحن بتارکی ءالھتنا عن قولک

«عن» در «عن قولک» برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله «ما نحن ...» چنین می شود: سخن و ادعای تو، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 5,6

5_ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش

ص: 455

نمی شمارد .

قال .. اشهدوا أنى برىء مما تشركون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک، به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: «اشهدکم»، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: «أشهد الله» معلوم می شود مراد از «واشهدوا»، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

6_ هود (ع) ، خداوند را بر بی تأثیر دانستن معبود های اهل شرک و اعلان بیزاری از آنان ، گواه گرفت .

قال إني أشهد الله واشهدوا أنى برىء مما تشركون

اشهاد (مصدر اشهد) به معنای گواه گرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 4، 3، 2

2_ هود (ع) ، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را ، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند .

فکیدونی جمعاً

چون در آیه قبل ، سخن از مشرکان و نیز بتهای آنان بود ، مقصود از «جمعاً» تمامی مشرکان و همه بتهاست.

3_ هود (ع) ، به مشرکان قوم عاد اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جمعاً ثم لاتنظرون

«انظار» به معنای مهلت دادن است و «لاتنظرون» (مرا مهلت ندهید) کنایه از «نابودم سازید» ، می باشد.

4_ آشکار شدن عجز بت ها و تأثیر نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند ، هدف هود (ع) از فراخوانی مردم ، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فکیدونی جمعاً ثم لاتنظرون

«کیدوا» فعل امر از مصدر «كَيْدٌ» (مکر کردن) است. امر در جمله فوق _ به تناسب مورد _ امر تعجیزی است؛ یعنی ، درخواستی است برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

5_ خداوند، هود (ع) و پیروانش را، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد.

و لما جاء أمرنا نجينا هودًا والذين آمنوا معه

10_ خداوند، هود (ع) و پیروان او را، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد.

و نجینهم من عذاب غلیظ

بر این اساس که مقصود از «عذاب غلیظ» عذاب اخروی باشد، ماضی آوردن فعل «نجینا» اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 38 - 1

1 - فرستاده الهی پس از نوح، متهم به دروغ گویی از سوی اشراف و عناصر مرفه قومش

وقال الملائم من قومه... إن هو إلا رجل افتري... و ما نحن له بمؤمنين

ص: 456

1 - التجای پیامبرِ پس از نوح به درگاه پروردگار ، پس از ناامیدی از تأثیر تبلیغاتش در مردم

قال رب انصرنی بما کذبون

ظرف «قال» محذوف است؛ یعنی، «قال بعد ما ایس من ایمانهم». «باء» در «بما کذبون» سببیه و «ما» مصدریه (موصول حرفی) است. بنابراین «بما کذبون» به تأویل «بتکذیبهم ایّای» می باشد.

2 - فرستاده الهی پس از نوح خواستاری یاری خدا در برابر تکذیب گری های قومش بود .

قال رب انصرنی بما کذبون

4 - التجای فرستاده الهی پس از نوح به درگاه پروردگار ، برای نزول عذاب استیصال

قال رب انصرنی بما کذبون

«باء» در «بما کذبون» می تواند برای آلیت باشد. در این صورت «ما» اسم موصول و به معنای «الذی» بوده و عاید آن محذوف است؛ یعنی، «رب انصرنی بالذی کذبونی به» (پرودگار! مرا با همان چیزی که [دروغش پنداشتند و] تکذیبم کردند، یاری فرما).

5 - هشدار قبلی مردم به عذاب استیصال ، از سوی پیامبرِ پس از نوح

قال رب انصرنی بما کذبون

6 - مردم جامعه پس از نوح ، هشدار عذاب را جدی نگرفتند و فرستاده الهی را به دروغ گویی متهم کردند .

قال رب انصرنی بما کذبون

1 - استجابت دعای (نصرت خواهی) پیامبرِ پس از نوح از سوی خداوند

قال رب انصرنی . . . قال عمّا قلیل لیصبحنّ ندمین

«عن» در «عمّا قلیل» به معنای «بعد» و «ما» نکره موصوفه و کنایه از «زمان» می باشد. «قلیل» نیز صفت «ما» است؛ یعنی، «بعد زمان قلیل». «عمّا قلیل» متعلق به «یصبحنّ» و «إصباح» (مصدر یصبحنّ) به معنای صیوررت و شدن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 123 - 1

1 - تکذیب رسالت هود (ع) ، از سوی قوم عاد

كذبت عاد المرسلين

گفتنی است که «عاد» اسم جد اعلای قوم هود است. بنابراین تمسیه آن قوم به عاد، از باب تمسیه یک قبیله به نام نیای آن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 6

6 - عادیان ، مورد سرزنش هود (ع) به خاطر بی تقوایی و گنه پیشگی

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

ص: 457

استفهام در جمله «أَلَا تَتَّقُونَ» می تواند برای توبیخ و سرزنش باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 125 - 2،5

2- دعوت هود (ع) از قومش مبنی بر پذیرفتن رسالت وی ، اعتماد کردن به او و جدی گرفتن هشدارهایش

أَلَا تَتَّقُونَ . إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

واژه «آمین» می تواند از ریشه «أَمِنَ» و به معنای «مأمون»؛ (فرد مورد اعتماد) باشد. در این صورت آوردن قید «آمین» دعوتی است از جانب هود(ع) به قومش که به او اعتماد کنند (به سخنانش گوش فرا دهند و هشدارهایش را جدی بگیرند).

5- تصریح هود (ع) بر خیرخواهی خود و تضمین منافع عادیان در پرتو رسالت خویش

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ

برداشت یاد شده با توجه به قید «لکم» _ با لام انتقاع _ استفاده می شود.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 126 - 1،2

1- دعوت مجدد هود (ع) از عادیان ، برای رعایت تقوای الهی و پرهیز از گناه

إِذْ قَالَ لَهُمْ أَخُوهُمْ هُودٌ أَلَا تَتَّقُونَ . . . فَاتَّقُوا اللَّهَ

2- هود (ع) ، خواهان اطاعت قومش از او ، به دلیل آشکار بودن صداقت و امانت داری وی

إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ . فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا

تفریع «اتقوا الله وأطيعوا» بر «إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ» مفید مطلب یاد شده است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 127 - 1

1- تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم ، در قبال رسالت خویش

وَمَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ . . . إِلَّا عَلَى رَبِّ الْعَالَمِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 128 - 3

3 - سرزنش عادیان توسط هود (ع) به خاطر ساختن بناهایی بی فایده و بازیگرانه

أْتَبْنُونَ بَكْلًا رِيعًا آیه تعبون

استفهام در «أْتَبْنُونَ» برای توبیخ و سرزنش است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 129 - 4

4 - سرزنش عادیان از سوی هود (ع) ، به خاطر احداث قصرها و روحیه کاخ نشینی آنان

و تَتَّخِذُونَ مَصَانِعَ لَعَلَّكُمْ تَخْلَدُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 458

1 - دعوت مجدد هود (ع) از قوم عاد ، برای اطاعت از وی ، رعایت تقوای الهی و پرهیز از بیهودگی ، غرور و خشونت

أتنبون ... تعبثون ... بطشتم جبارین . فاتقوا الله و أطيعون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - تأکید هود (ع) بر بیمناک بودن درباره سرنوشت قومش ، به خاطر بی تقوایی و ناسپاسی آنان

فاتقوا الله .. الذي أمّكم ... إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

2 - اقدام هود (ع) به انذار دادن قوم عاد به عذاب قیامت

إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بی تأثیر خوانده شدن موعظه ها و اندرز های هود از سوی قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

4 - تلاش قوم عاد ، به ایجاد یأس و ناامیدی در حضرت هود (ع) نسبت به دستیابی او به اهداف رسالتش

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

یادآوری قوم عاد به حضرت هود(ع) مبنی بر مؤثر نبودن موعظه هایش ، می تواند به منظور ایجاد یأس در آن حضرت و نیز بازداشتن ایشان از تلاش برای ادامه رسالت و تبلیغ خود باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - تهمت ارتجاع و واپس گرایی به هود (ع) از سوی قوم عاد

إن مـذا إلا خلق الأولین

6- تکیه و پافشاری قوم عاد بر سنت های نیاکانشان ، عامل رویارویی آنان با هود (ع) ورد کردن نصایح وی

إن هـَذَا إِلاَّ خَلْقَ الْأَوَّلِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 2

2- ناباوری قوم عاد نسبت به هشدار های هود (ع) ، ریشه تکذیب رسالت آن حضرت

و ما نحن بمعدّیین فکذّبوہ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 17، 9

9- سرگذشت هود و انذار های او به قوم خود ، نمونه ای از سرگذشت رسولان الهی و تلاش آنان برای هدایت مردم در طول تاریخ

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

ص: 459

می توان گفت: تعبیر «قد خلت .. و من خلفه» در آیه شریفه، به صورت جمله معترضه آمده، تا بیانگر این معنا باشد که یادکرد سرگذشت هود به مثابه یادکرد دیگر پیامبران است؛ زیرا آنان در هدف مشترک بوده اند و سرگذشت هود به عنوان نمونه یاد شده است.

17- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أخوا عاد .. إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 22 - 2

2- قوم عاد ، متهم کننده هود (ع) ، به دروغ پردازی برای جداسازی آنان از خدایانشان

قالوا أجبئنا لتأفكنا عن ءالھتنا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 23 - 1

1- اظهار بی اطلاعی هود (ع) ، از کیفیت و زمان نزول عذاب الهی بر کافران قومش

فأتنا .. قال إتما العلم عند الله

83- قصه هود(ع) از آیات خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 5

5 - سرگذشت هود (ع) و قوم عاد ، آیتی بزرگ و عبرت آموز برای دیگران

فكذبوه فأهلكنهم إن في ذلك لآیه

واژه «ذلک» اشاره دارد به: نصیحت های هود(ع) و هشدارهای وی به عادیان، تأثیر ناپذیری آنان، تکذیب رسالت او و سرانجام هلاکت آنان به اراده خداوند. گفتنی است که کلمه «آیه» در اصل، به معنای نشانه است و در این جا معنایی معادل «عبره» دارد و نکره آمدن آن برای تفخیم و بیانگر وجود مایه های بزرگ عبرت در داستان هود و عادیان است.

84- قوم عاد و نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 3

3_ ادعای پیامبری از سوی هود (ع) ، نشانه سفاهت وی در پندار قوم عاد

إننا لنرىك في سفاهه .. أو عجبتهم أن جاءكم ذكر من ربكم على رجل منكم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 2

2_ قوم عاد ، رسالت هود را از سوی خداوند ، برای دعوت به توحید و مبارزه با شرک باور نداشتند .

ص: 460

أَجْتِنَّا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ

استفهام در جمله «أَجْتِنَّا ..» استفهام انکاری ابطالی است. یعنی دلالت می کند که آنچه مورد استفهام واقع شده (مأموریت هود برای دعوت به یکتاپرستی)، بی اساس است و مدعی آن (حضرت هود) دروغگوست.

85- قوم عاد و هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 69 - 2

2_ قوم عاد به دلیل نامعقول شمردن پیامبری برای فردی از بشر، رسالت هود را انکار کردند.

إِنَّا لَنُرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ .. أَوْ عَجَبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذَكَرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 10، 11

10_ قوم عاد ناباور به صداقت و راستگویی حضرت هود (ع)

فَأْتِنَا .. إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

11_ قوم عاد با ناباوری به صداقت و راستگویی هود، از وی خواستند تا تهدیدهای خویش را تحقق بخشد.

فَأْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 53 - 6، 7

6_ دعوت هود (ع) و سخنان او، بی تأثیر در بازدارای قومش از شرک و پرستش خدایان دروغین

و مَا نَحْنُ بِتَارِكِي آلِ هَيْثَمَ عَنْ قَوْلِكَ

«عن» در «عن قولك» برای تعلیل است. بنابراین معنای جمله «ما نحن ...» چنین می شود: سخن و ادعای تو، باعث نخواهد شد که ما خدایان خویش را رها کنیم.

7_ تأکید قوم عاد، بر ایمان نیاوردن به هود (ع) و تصدیق نکردن پیامها و رسالت های او

و ما نحن لك بمؤمنين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - غافر - 40 - 31 - 2

2- قوم نوح ، عاد ، ثمود و اقوام پس از آنان ، پیوسته با دعوت پیامبران خود به مخالفت برمی خاستند .

مثل دأب قوم نوح . . . و الذین من بعدهم

86- کيفر انکار رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 18

ص: 461

18 _ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 1

1 _ خداوند ، قوم عاد را پس از اصرارشان به شرک و انکار رسالت هود ، به عذابی فراگیر گرفتار ساخت .

فأنجيناه و الذين معه برحمه منا و قطعنا دابر الذين كذبوا

87- کيفر تکذيب هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 1

1 - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذيب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فكذبوه فأهلكنهم

مبارزه با هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 66 - 1

1 _ گروهی از اشراف قوم هود به وی ایمان آوردند و گروهی دیگر با انکار رسالت او در برابرش جبهه گیری کردند .

قال الملائه الذين كفروا من قومه

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 7

7 _ تقلید از نیاکان و حفظ سنت های پیشینیان ، از انگیزه های قوم عاد برای پرستش معبودان دروغین و رویارویی با دعوت هود

قالوا... و نذر ما كان يعبد آباؤنا

مجادله هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 10

10_ هود، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

اتجدلوننی فی أسماء سمیتموها أنتم وءاباؤکم

ص: 462

88- محبت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 4

4_ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

وإلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

89- محدوده رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 2

2_ رسالت هود (ع) در محدوده قوم عاد بود .

وإلى عاد أخاهم هوداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 2

2_ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

وإلى عاد أخاهم هوداً

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 23 - 4

4- هود (ع) ، تنها موظف به ابلاغ رسالت خویش و نه تعیین زمان عذاب و آوردن آن

فأتنا بما تعدنا .. قال إنا العلم عند الله وابلغكم ما أرسلت به

90- محدوده علم هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 23 - 1

1- اظهار بی اطلاعی هود (ع) ، از کیفیت و زمان نزول عذاب الهی بر کافران قومش

فأتنا .. قال إنما العلم عند الله

91- محدوده مسؤلیت هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 2

2_ هود ، مبلّغ پیام های الهی ، و نه بازگوکننده نظریات شخصی خویش

ص: 463

92- مخالفان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 42 - 3

3 - مخالفت همگانی قوم نوح، عاد و ثمود با پیامبرانشان (نوح، هود و صالح)

و ان يكذبوك فقد كذبت قبلهم قوم نوح و عاد و ثمود

93- مزد رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 127 - 1

1 - تصریح هود (ع) به نداشتن کمترین چشمداشت مادی از مردم، در قبال رسالت خویش

و ما أسئلكم عليه من أجر... إلا على ربِّ العـلمین

94- مسؤولیت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 11

11 _ مبارزه با شرک، از وظایف اصلی هود

قال يقوم اعبدوا الله ما لكم من إله غيره

95- مقامات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 67 - 2,3

2 _ هود، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

3_ هود با استناد به رسالت الهی خود ، خویشتن را از هر گونه سفاهت و کم خردی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكني رسول من رب العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 3

ص: 464

3_ هود ، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت های متعدد

أبلغكم رسلت ربي

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 2

2_ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

وإلى عاد أخاهم هودًا

96- مکذبان انذارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 23 - 1

1 - قوم ثمود ، تکذیب گر انذار ها و هشدار های پیامبر خویش

كذبت ثمود بالتندر

«نذر» جمع «نذیر» است. «نذیر» بر دو معنا اطلاق می شود: «انذار» و «منذر». در برداشت، معنای اول در نظر گرفته شده است.

97- مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 58 - 1

1_ قوم عاد ، رسالت هود (ع) را نپذیرفتند و به شرک و کفر اصرار ورزیدند .

فإن تولوا .. يستخلف ربى قوماً غيركم ... ولما جاء أمرنا نجينا هودًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 123 - 1

1 - تکذیب رسالت هود (ع) ، از سوی قوم عاد

كذبت عاد المرسلين

گفتنی است که «عاد» اسم جد اعلای قوم هود است. بنابراین تمسیه آن قوم به عاد، از باب تمسیه یک قبیله به نام نیای آن است.

98- ممانعت از ایمان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 38 - 3

ص: 465

3- اشرف جامعه پس از نوح، مردم را از گرویدن به فرستاده الهی بر حذر می داشتند.

و ما نحن له بمؤمنین

اعلام اشرف مبنی بر این که به این مرد (فرستاده الهی) ایمان ندارند، می تواند دستوری ضمنی به مردم باشد که باید از آنان پیروی کنند و به فرستاده الهی گرایش نداشته باشند.

99- منذران پس از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 11

11- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان قوم عاد *

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

در صورتی که واژه «النذر» شامل مطلق انذارگران شود - چه نبی و چه غیر نبی - احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) انذارگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز انذارگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانی بودند که مشرکان را انذار می کردند.

100- منذران قبل از هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 11

11- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان قوم عاد *

و قد خلت النذر من بین یدیه و من خلفه

در صورتی که واژه «النذر» شامل مطلق انذارگران شود - چه نبی و چه غیر نبی - احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) انذارگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز انذارگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانی بودند که مشرکان را انذار می کردند.

منذران معاصر هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 11

11- وجود انذارگرانی قبل و بعد از هود (ع) و همزمان با وی، در میان قوم عاد *

وقد خلت النذر من بين يديه و من خلفه

در صورتی که واژه «النذر» شامل مطلق اندازگران شود - چه نبی و چه غیر نبی - احتمال می رود مراد آیه شریفه این باشد که تنها هود(ع) اندازگر قوم عاد نبود؛ بلکه قبل از او نیز اندازگرانی آمدند و حتی در زمان او هم موحدانى بودند که مشرکان را انداز می کردند.

ص: 466

101- منکران نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 2

2_ قوم عاد ، رسالت هود را از سوی خداوند ، برای دعوت به توحید و مبارزه با شرک باور نداشتند .

أَجْتَنَّا لِنُعْبِدَ اللَّهَ وَحْدَهُ

استفهام در جمله «أَجْتَنَّا ..» استفهام انکاری ابطالی است. یعنی دلالت می کند که آنچه مورد استفهام واقع شده (مأموریت هود برای دعوت به یکتاپرستی)، بی اساس است و مدعی آن (حضرت هود) دروغگوست.

102- مواعظ هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 136 - 1,5

1 - بی تأثیر خوانده شدن موعظه ها و اندرز های هود از سوی قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

5 - موعظه و پنددهی ، روش تبلیغی حضرت هود (ع) در ارتباط با قوم عاد

قالوا سواء علينا أوعظت أم لم تكن من الوعظين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 137 - 1,6

1 - عادیان ، نصیحت های هود (ع) را تکرار شیوه مدعیان پیامبری در گذشته خوانده و آن را فاقد ارزش و اعتبار اعلام کردند .

إن هـَذَا إِلَّا خَلْقُ الْأَوَّلِينَ

واژه «خُلِقَ» به معنای شیوه و رفتار است. بنابراین «خلق الأولین»؛ یعنی، رفتار پیشینیان. گفتنی است که برداشت یاد شده بدان احتمال است که کلمه «هـَذَا» اشاره به رفتار ناصحانه هود(ع) داشته باشد. بر این اساس مراد از «خلق الأولین» (شیوه پیشینیان)، شیوه پیامبران پیش از هود(ع) می باشد.

6 - تکیه و پافشاری قوم عاد بر سنت های نیاکانشان ، عامل رویارویی آنان با هود (ع) و رد کردن نصایح وی

103- موانع ایمان به هود (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 7

7_ آلودگی قوم عاد به پلیدی و گرفتاری ایشان به خشم خدا، مانع آنان از تصدیق رسالت هود و گرایش به توحید و یکتاپرستی

قال قد وقع علیکم من ربکم رجس و غضب

برداشت فـوق بر اساس این احتمال است که جمله «قد وقع . . .» به منزله دلیلی باشد بر کفرورزی قوم عاد، نه نتیجه ای

ص: 467

برای انکار توحید و رسالت. یعنی هود با این جمله اشاره به ریشه عنادورزی آنان دارد.

104- مؤمنان به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 58 - 12، 4

4_ گروهی از قوم عاد ، توحید را پذیرفتند و به رسالت هود (ع) ایمان آوردند .

والذین ءامنوا معه

12_ « عن أبي عبدالله (ع) قال : لما بعث الله عزوجل هوداً (ع) أسلم له العقب من ولد سام وأما الآخرون . . . فأهلكوا بالريح العقيم . . . »

از امام صادق(ع) روایت شده است: هنگامی که خداوند هود(ع) را مبعوث فرمود، باقی ماندگان از نسل سام به او گرویدند اما دیگران . . . به وسیله باد عقیم و بی حاصل هلاک شدند . . .».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

16 - فصلت - 41 - 15 - 19

19 - « عن الصادق (ع) قال : لَمَّا بَعَثَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ هُوداً (ع) أَسْلَمَ لَهُ الْعَقَبُ مِنْ وَدِ سَامٍ وَأَمَّا الْآخِرُونَ فَقَالُوا : « مِنْ أَشَدِّ مَنَّا قُوَّةً » ;

از امام صادق(ع) روایت شده که چون خداوند هود(ع) را به رسالت مبعوث کرد نسل باقی مانده از سام(بن نوح) به او ایمان آورده و تسلیم او شدند. و اما دیگران گفتند: من اشدّ منّا قوه».

مهربانی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 67 - 1

1_ هود با پاسخی رأفت آمیز به قوم خود ، خویشان را از هر گونه سفاهت و دروغگویی مبرا دانست .

قال يقوم ليس بي سفاهه و لكني رسول من رب العلمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 4

4_ هود (ع) ، حتی پیش از بعثتش به پیامبری ، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود .

وإلی عاد أخاهم هودًا قال ی قوم

برخی برآنند که «أخوت» در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و «إلی عاد أخاهم هودًا» حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر «یا قوم» (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطف دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 468

4- هود (ع) ، برادری دلسوز و خیرخواه برای قوم عاد

و اذکر أخوا عاد

واژه «أخ» چه اشاره به روابط عاطفی خویشاوندی داشته باشد و چه اشاره به اخوت معنوی؛ به هر حال پیامدار دلسوزی و محبت عمیق است.

105- مهلت به هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8- هود - 11 - 55 - 3

3_ هود (ع) ، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه ها و مکرهایشان ، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند .

فکیدونی جمعياً ثم لاتنظرون

«انظار» به معنای مهلت دادن است و «لاتنظرون» (مرا مهلت ندهید) کنایه از «نابودم سازید» ، می باشد.

106- مهمترین تعالیم هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 35 - 3

3- وعده معاد و حیات دوباره انسان ها در قیامت ، یکی دیگر از مهم ترین پیام های پیامبر جامعه پس از نوح

أیعدکم . . . و کنتم تراباً و عظاً_ ما انکم مخرجون

107- مهمترین دعوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

12 - مؤمنون - 23 - 32 - 4

4- دعوت به توحید و پرستش خدای یگانه ، اولین و مهم ترین پیام نخستین پیامبر پس از نوح (هود یا صالح)

أن اعبدوا الله ما لکم من إله غیره

«آن» برای تفسیر پیامی است که پیامبر (پیامبری که برای جامعه پس از طوفان نوح برانگیخته شده بود)، مأمور ابلاغ آن به مردم بود.

108- مهمترین رسالت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 5

ص: 469

5- دعوت به تقوا، محور تبلیغات و هدایت‌گری هود پیامبر

إذ قال لهم أخوهم هود ألا تتقون

109- نبوت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 1

1_ هود، از انبیا و فرستادگان الهی است.

لقد أرسلنا... و إلى عاد أخاهم هوداً

«إلى عاد» عطف بر «إلى قومه» و «أخاهم» عطف بر «نوحاً» در آیه 59 است، یعنی: أرسلنا إلى عاد أخاهم هوداً.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 67 - 2,3

2_ هود، رسولی از جانب خدا

و لکنی رسول من رب العلمین

3_ هود با استناد به رسالت الهی خود، خویشتن را از هر گونه سفاهت و کم‌خردی مبرا دانست.

قال یقوم لیس بی سفاهه و لکنی رسول من رب العلمین

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 3

3_ هود، پیامبری از جانب خداوند و حامل رسالت‌های متعدد

أبلغکم رسلت ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 103 - 1

1_ خداوند، موسی (ع) را پس از نوح، هود، صالح، لوط و شعیب به پیامبری مبعوث کرد.

ثم بعثنا من بعدهم موسى

مراد از ضمیر در «من بعدهم» پیامبرانی است که داستانشان در آیات پیشین مطرح شد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 1

1_ هود (ع)، از پیامبران و رسولان الهی است.

و لقد أرسلنا .. و إلى عاد أخاهم هودًا

«إلى عاد» عطف بر «إلى قومه» و «أخاهم» عطف بر «نوحاً» در آیه 25 است؛ یعنی: و لقد أرسلنا إلى عاد أخاهم هودًا.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 470

4- نوح، هود و صالح (ع)، از پیامبران الهی

فقد کذبت قبلهم قوم نوح و عاد و ثمود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 1

1 - هود (ع)، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید «أخوهم» می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

110- نجات پیروان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 58 - 5,6,10

5_ خداوند، هود (ع) و پیروانش را، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد.

و لما جاء أمرنا نجینا هودًا والذین ءامنوا معه

6_ نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود.

نجینا هودًا والذین ءامنوا معه برحمه منا

«برحمه» متعلق به «نجینا» می باشد.

10_ خداوند، هود (ع) و پیروان او را، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد.

و نجینهم من عذاب غلیظ

بر این اساس که مقصود از «عذاب غلیظ» عذاب اخروی باشد، ماضی آوردن فعل «نجینا» اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

111- نجات هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 72 - 3,4

3_ خداوند ، هود و مؤمنان به وی را از عذاب نازل شده بر قوم عاد ، نجات بخشید .

فَأُنجِيهِمُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةِ مَنَا

4_ نجات هود و همراهانش ، جلوه ای از رحمت خاص خداوند

فَأُنجِيهِمُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةِ مَنَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 471

5_ خداوند، هود (ع) و پیروانش را، از عذاب نازل شده بر قوم عاد نجات داد.

و لما جاء أمرنا نجينا هودًا والذين آمنوا معه

6_ نجات هود (ع) و پیروانش از عذاب استیصال، جلوه ای از رحمت خداوند بر آنان بود.

نجينا هودًا والذين آمنوا معه برحمه منا

«برحمه» متعلق به «نجينا» می باشد.

10_ خداوند، هود (ع) و پیروان او را، از گرفتار شدن به عذاب آخرت نجات داد.

و نجینهم من عذاب غلیظ

بر این اساس که مقصود از «عذاب غلیظ» عذاب اخروی باشد، ماضی آوردن فعل «نجینا» اشاره به این نکته دارد که: مؤمنان به هود(ع) پس از نزول عذاب استیصال بر قوم عاد، همچنان به ایمان خویش پایبند بودند و مستحق عذاب اخروی نشدند.

112- نژاد هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 1

1 - هود (ع)، پیامبری از نژاد قوم عاد و دارای پیوند خویشاوندی با آنان

إذ قال لهم أخوهم هود

قید «أخوهم» می تواند برای بیان پیوند خویشاوندی هود(ع) با قومش و یا تعبیری کنایی از شفقت و دلسوزی آن حضرت نسبت به آن قوم باشد.

113- نشانه های صداقت هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 51 - 3

3_ هود (ع)، پاداش نخواستن از مردم را، نشانه ای بر صداقت خویش در ادعای نبوت دانست.

لأستلکم علیه أجرًا إن أجری إلا علی الذی فطرنی أفلا تعقلون

در برداشت فوق ، جمله «أفلا تعقلون» در ارتباط با «لأستلکم . . .» معنا شده است. بر این اساس ، هود(ع) به مردم می گوید: اگر در این معنا اندیشه کنید که من هیچ مزدی از شما درخواست نمی کنم ، خواهید فهمید که در ادعای نبوت راستگو هستم.

114- نگرانی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 135 - 1

ص: 472

1 - تأکید هود (ع) بر بیمناک بودن درباره سرنوشت قومش ، به خاطر بی تقوایی و ناسپاسی آنان

فَاتَّقُوا اللَّهَ .. الذی أمَدکم ... إتی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 17

17- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أخوا عاد .. إتی أخاف علیکم عذاب یوم عظیم

115- نواهی هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 13

13 _ هود بر حذر دارنده قوم خویش از گرفتار شدن به عذاب های الهی به سبب پرستش نکردن خدای یکتا و پرهیز نکردن از گرایش های

شرك آلود

أفلا تتقون

«انتقاء» مصدر «تقون» به معنای گرفتن حفاظ برای دوری از مکروه و مانع شدن از رسیدن مکروه است. در اینجا به مناسبت مورد و تأیید

آیات بعد (همانند آیه 70)، مراد از مکروه، عذابهای الهی است، یعنی: أفلا تتقون عذاب الله.

116- هدایتگری هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 124 - 5

5- دعوت به تقوا، محور تبلیغات و هدایت گری هود پیامبر

إذ قال لهم أخواهم هود ألا تتقون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 7

7- اقدام هود (ع) به هدایت و انذار قوم عاد

و اذکر أخوا عاد إذ أنذر قومه

117- هشدار هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 70 - 9

9_ هود (ع) مردمش را در صورت مقامت بر شرک و پرستش نکردن خدای یگانه به عذاب الهی تهدید کرد .

ص: 473

فأتنا بما تعدنا إن كنت من الصدقين

118- هشدارهای هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 5

5_ نابودی کفرپیشگان قوم عاد و جایگزینی اقوامی دیگر به جای آنها ، هشدار هود (ع) به آنان

فإن تولوا... و يستخلف ربي قومًا غيركم

«استخلاف» به معنای جانشین ساختن و جایگزین کردن است و این معنا در آیه شریفه ، مستلزم نابود کردن قوم عاد می باشد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - احقاف - 46 - 21 - 17

17- اظهار نگرانی و هشدار هود (ع) ، نسبت به فرجام شوم قوم خویش و نزول عذاب الهی بر آنان

و اذکر أبا عاد... إني أخاف عليكم عذاب يوم عظيم

119- هلاکت مکذبان هود(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - شعراء - 26 - 139 - 1

1 - هلاکت قوم عاد ، به اراده الهی و در پی تکذیب رسالت هود (ع) از سوی آنان بود .

فكذبوه فأهلكنهم

120- هود(ع) و جنون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 3

3_ قوم عاد ، برخی از آلله خویش را عامل جنون و اغتشاش روانی هود (ع) می پنداشتند .

إن نقول إلاّ اعتريك بعض ءالهننا بسوء

«إعتراء» به معنای شامل شدن و اصابت کردن است (لسان العرب). و از آن جا که «إعتراء» در آیه شریفه، به وسیله حرف «باء» به مفعول دوم (بسوء) متعدی شده، به معنای رسانیدن و شامل کردن می باشد. بنابراین جمله «إن نقول...؛ یعنی، ما سخنی جز این نمی گوئیم که یکی از خدایان ما، مرض و آفتی بر تو افکنده است».

ص: 474

121- هود(ع) و قوم عاد

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 65 - 2،4

2_ رسالت هود (ع) در محدوده قوم عاد بود .

وإلى عاد أخاهم هوداً

4_ هود ، پیامبری دلسوز و با محبت به مردم خویش (قوم عاد)

وإلى عاد أخاهم هوداً قال يقوم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 68 - 1

1_ هود (ع) در پاسخ قوم عاد ، خویشان را مبلغ پیام های خداوند ، خیرخواه مردم و فردی امین و سزاوار اطمینان خواند .

أبلغكم رسالت ربي و أنا لكم ناصح أمين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 2،10،11،17،18

2_ هود (ع) در پاسخ ناباوری قوم عاد به اخطار های عذاب ، فراهم آمدن زمینه های عذاب (پلید گشتن و گرفتاری به غضب خدا) را به آنان ابلاغ کرد .

فأتنا بما تعدنا .. قال قد وقع عليكم من ربكم رجس و غضب

10_ هود ، گرفتار جدال و کشمکش مدام قوم عاد درباره معبودان بی اساسشان

اتجدلونني في أسماء سميتموها أنتم وءاباؤكم

11_ هود با پرخاش به قوم خویش خواهان ترک بحث و جدال آنان با وی درباره معبودان دروغین شد .

اتجدلونني في أسماء سميتموها أنتم وءاباؤكم

17_ هود (ع) ، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت .

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

متعلق «انتظروا» به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

18_ هود در انتظار نزول عذاب الهی بر قوم عاد ، پس از ابلاغ رسالت های الهی و اصرار آنان بر انکار توحید و رسالت وی

فانتظروا إني معكم من المنتظرين

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 50 - 4, 3, 2

2_ رسالت هود (ع) ، محدود به قوم عاد بود .

وإلى عاد أخاهم هوداً

3_ وجود رابطه خویشاوندی و نسبی میان هود (ع) و قوم عاد

وإلى عاد أخاهم هوداً

تصریح به اینکه هود(ع) برادر قوم عاد بود ، می تواند به خویشاوندی آن حضرت با قوم عاد ، اشاره داشته باشد.

4_ هود (ع) ، حتی پیش از بعثتش به پیامبری ، فردی دلسوز قوم خویش و با محبت نسبت به آنان بود .

وإلى عاد أخاهم هوداً قال ی قوم

ص: 475

برخی برآنند که «أخوت» در این جا کنایه از محبت و دلسوزی است. بر این اساس جمله و «إلی عاد أخاهم هودًا» حاکی از آن است که: هود(ع) پیش از رسالتش نیز دلسوز قومش بوده است. تعبیر «یا قوم» (ای مردم من!) نیز حکایت از مهربانی و عطوفت دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 52 - 4,8,13,18,20

4_ حصر ربوبیت به خداوند و او را مدبر امور همگان دانستن ، از تعالیم هود (ع) به قوم خویش

استغفروا ربکم

8_ نزول باران های فراوان ، در صورت پرهیز از شرک و گرایش به توحید و پرستش خدا ، از نوید های هود (ع) به قوم خویش

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه یرسل السماء علیکم مدرارًا

فعل مضارع «یرسل» به اصطلاح در جواب فعل امر (استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه) قرار گرفته و با «إن» شرطیه مقدر مجزوم شده است؛ یعنی: «إن تستغفروا و توبوا یرسل...»؛ اگر استغفار کنید و به سوی خدا حرکت کنید، او ابرهای پر باران را برای شما خواهد فرستاد».

13_ هود (ع) مردم خویش را در صورت استغفار از گناهان، گرایش به توحید و پرستش خدا، به افزایش نیرو و توانشان بشارت داد.

و یقوم استغفروا ربکم ثم توبوا إلیه... یردکم قوه إلی قوتکم

«یردکم» عطف بر «یرسل» و جواب برای شرط مقدر می باشد؛ یعنی: «إن تستغفروا... یردکم؛ اگر استغفار کنید و... خداوند نیروی شما را افزایش می دهد».

18_ سلطه و حاکمیت خداوند بر هستی ، از تعالیم هود (ع) به مردم خویش

یرسل السماء علیکم مدرارًا و یردکم قوه إلی قوتکم

20_ هود (ع) از قوم عاد خواست تا از دعوتش (پذیرش توحید ، یکتاپرستی و ترک شرک و استغفار از گناهان) اعراض نکنند و بر گناه خویش اصرار نورزند .

و لاتتولوا مجرمین

«تولی» (مصدر لاتتولوا) به معنای اعراض کردن و نپذیرفتن است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 54 - 5

5_ هود (ع) به مشرکان اعلان کرد که از معبودهایشان بیزار است و آنها را منشأ هیچ تأثیری نمی داند و شایسته پرستش نمی شمارد .

قال .. اشهدوا انی بریء مما تشرکون

بیزاری و تنفر هود(ع) از بتها و معبودهای اهل شرک، به معنای منشأ اثر ندانستن آنها و شایسته عبادت نشمردنشان است. از اینکه هود(ع) در خطاب به مردم نگفت: «اشهدکم»، ولی در گواه خواهی از خداوند گفت: «أشهد الله» معلوم می شود مراد از «واشهدوا»، مجرد اعلان است نه شاهد گرفتن مردم.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 55 - 4, 3, 2, 1

ص: 476

1_ هود (ع)، به مشرکان قومش اعلام کرد که تنها خداوند را مؤثر در جهان دانسته و تنها او را شایسته عبادت می داند.

أني بريء مما تشركون. من دونه

ضمير در «دونه» به «الله» در آیه قبل برمی گردد.

2_ هود (ع)، همه مشرکان قوم عاد و خدایان آنان را، به توطئه و مبارزه علیه خویش فرا خواند.

فكيدوني جميعاً

چون در آیه قبل، سخن از مشرکان و نیز بت‌های آنان بود، مقصود از «جميعاً» تمامی مشرکان و همه بت‌هاست.

3_ هود (ع)، به مشرکان قومش اعلام کرد که در پی توطئه‌ها و مکرهایشان، به او مهلت نداده و او را از میان بردارند.

فكيدوني جميعاً ثم لاتنظرون

«انظار» به معنای مهلت دادن است و «لاتنظرون» (مرا مهلت ندهید) کنایه از «نابودم سازید»، می باشد.

4_ آشکار شدن عجز بت‌ها و تأثیر نداشتن آنها در امور آدمیان و نیز روشن شدن ناتوانی قوم عاد در برابر خواست خداوند، هدف هود (ع)

(از فراخوانی مردم، به مبارزه و توطئه علیه خویش

فكيدوني جميعاً ثم لاتنظرون

«کیدوا» فعل امر از مصدر «كَيْدٌ» (مکر کردن) است. امر در جمله فوق _ به تناسب مورد _ امر تعجیزی است؛ یعنی، درخواستی است

برای نشان دادن عجز و ناتوانی مخاطب از انجام کار.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 57 - 3، 1

1_ هود (ع)، موظف به ابلاغ پیامهایی از ناحیه خداوند به قوم عاد

فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

3_ هود (ع)، پس از ابلاغ پیام‌های الهی و اتمام حجت بر مردم، خویشان را مسؤول اعراض آنان نمی دانست.

فإن تولّوا فقد أبلغتكم ما أرسلت به إليكم

روشن است که جمله «فقد أبلغتكم...» نمی تواند جواب شرط «فإن تولّوا...» باشد؛ زیرا هود(ع) رسالت خویش را ابلاغ کرده بود _ چه

مردم اعراض کنند و چه ایمان آورند _ بلکه آن جمله سببِ جواب و جانشین آن می باشد؛ یعنی، اگر اعراض کنید، من مسؤولیتی ندارم و

مؤاخذه ای بر من نیست؛ زیرا آنچه را که به خاطر آن به سوی شما فرستاده شده بودم، به شما ابلاغ کردم.

122- هود(ع) و مزد تبلیغ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 51 - 1

1_ هود (ع) ، به مردم خویش اعلام کرد که در برابر ابلاغ رسالت کمترین مزدی از آنان نخواهد خواست .

ی_ قوم لاأستلکم علیه أجرًا

123- هود(ع) و مزد رسالت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 477

1_ هود (ع)، به مردم خویش اعلام کرد که در برابر ابلاغ رسالت کمترین مزدی از آنان نخواهد خواست .

ی_ قوم لاأسئلكم علیه أجرًا

3_ هود (ع)، پاداش نخواستن از مردم را، نشانه ای بر صداقت خویش در ادعای نبوت دانست .

لاأسئلكم علیه أجرًا إن أجرى إلا على الذی فطرنی أفلاتعقلون

در برداشت فوق، جمله «أفلاتعقلون» در ارتباط با «لاأسئلكم ..» معنا شده است. بر این اساس، هود(ع) به مردم می گوید: اگر در این معنا اندیشه کنید که من هیچ مزدی از شما درخواست نمی کنم، خواهید فهمید که در ادعای نبوت راستگو هستم.

5_ هود (ع)، به قومش اعلام کرد که پاداش رسالتش، تنها برعهده خداوند است .

قال ی_ قوم .. إن أجرى إلا على الذی فطرنی

124- هود(ع) و مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

6 - اعراف - 7 - 71 - 17

17_ هود (ع)، قوم مشرک خویش را به نزول عذابی از جانب خداوند آگاه ساخت .

فانتظروا إنی معکم من المنتظرین

متعلق «انتظروا» به دلیل آیه بعد، عذاب الهی است.

ص: 478

19- هوشیاری

1- آثار هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 75 - 4,5

4- شناخت صحیح آیات الهی ، در گرو هوشیاری ، فراست و ژرف نگری است .

إن فی ذلک لآیَاتٍ للمتوسّمین

5- شناخت صحیح حوادث عبرت انگیز تاریخ و پندپذیری و درس آموزی از آنها ، در گرو ژرف نگری و برخورد هوشمندانه است .

و تَبْتَهُم عن ضیف إبرهیم . . . و أمطرنا علیهم حجاره من سجّیل . إن فی ذلک لآیَاتٍ للمت

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 17 - 5

5- متذکر بودن و هوشمندی ، عامل گرایش به توحید و ناسازگار با شرک است .

أفمن یخلق کمن لا یخلق أفلا تذکرون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 17 - 8

8 - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو هوشیاری و به دور بودن از غفلت

و لقد یسرنا القرآن . . . فهل من مدّکر

این که خداوند اهل ذکر و هشیاران را به تأمل در قرآن فرامی خواند، روشن می شود که اهل غفلت، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 22 - 8

8 - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو هوشیاری و به دور بودن از غفلت

و لقد یسرنا القرآن للذّکر فهل من مدّکر

از این که خداوند متذکران و هشیاران را به تأمل در قرآن فراخوانده است؛ روشن می شود که اهل غفلت، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

ص: 479

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 32 - 8

8 - بهره گیری از معارف و رهنمود های قرآن ، در گرو بیداری و به دور بودن از غفلت

و لقد یسرنا القرآن . . . فهل من مدکر

این که خداوند انسان های متذکر و بیدار را به تأمل در قرآن فراخوانده است؛ معلوم می شود که غافلان، شایستگی درک معارف و حقایق آن را ندارند.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 40 - 8

8 - بهره گیری از رهنمود های قرآن ، در گرو بیداری و غافل نبودن

و لقد یسرنا القرآن . . . فهل من مدکر

از این که خداوند متذکران و هشیاران را به تأمل در قرآن فراخوانده است؛ دانسته می شود کسانی که در دام غفلت گرفتاراند، شایستگی درک معارف آن را ندارند.

2- آثار هوشیاری ملکه سبا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 41 - 3

3 - نقش تیزهوشی ملکه سبا ، در نحوه موضع گیری و تصمیم سلیمان (ع) در قبال وی

ننظر أتهتدی أم تکون من الذین لایهتدون

اهمیت پی بردن به میزان هوش بلقیس، می تواند از آن جهت باشد که نحوه موضع گیری سلیمان(ع) را در قبال وی مشخص سازد.

3- اهمیت هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2 - بقره - 2 - 217 - 21

21_ لزوم هوشیاری مسلمانان در برابر کفار

و لا يزالون يقاتلونكم حتى يردّوكم عن دينكم ان استطاعوا

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

7 - توبه - 9 - 8 - 2

2_ لزوم هشيارى و بيدارى مسلمانان نسبت به ترفند ها و ظاهر سازى هاى دشمنان اسلام

كيف و ان يظهروا عليكم لا يرقبوا فيكم إلا و لاذمه

جلد - نام سوره - سوره - آيه - فیش

ص: 480

10_ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - محمد - 47 - 30 - 11

11- لزوم هشیاری جامعه اسلامی ، نسبت به خطر ها و توطئه های بیمار دلان و منافقان علیه دین

و لتعرفنهم فی لحن القول

با توجه به این که خداوند، در آیات گذشته به روحيات، خصلت ها، موضع گیری ها و توطئه گری های منافقان بیمار دل پرداخته و در این آیه نیز مؤمنان را نسبت به شناخت آنان رهنمون ساخته است (و لتعرفنهم فی لحن القول)، مطلب بالا قابل برداشت است.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 6

6- ضرورت هشیاری در برابر دشمنان دیانت و لزوم دوری از آنان

عدوًا لكم فاحذروهم

هر چند آیه شریفه، درباره همسران و فرزندان است که با دینداری پدر، مادر و همسرانشان به مخالفت بر می خیزند؛ ولی به مقتضای تعبیر «عدوًا لكم» شامل تمامی دشمنان دیانت نیز می شود.

4- اهمیت هوشیاری جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 101 - 9

9_ لزوم هشیاری همیشگی جوامع اسلامی ، نسبت به وجود و عملکرد منافقان مرموز

و ممن حولکم من الأعراب

5- اهمیت هوشیاری در برابر هوی و هوس

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 96 - 12

12 - لزوم هشیاری انسان در برابر تسویلات نفس خویش

و کذلک سؤلت لی نفسی

ص: 481

6- اهمیت هوشیاری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 48 - 3

3_ ضرورت هشیاری رهبران جامعه اسلامی ، در برابر ترفند ها و فتنه انگیزی های منافقان (وارونه جلوه دادن امور و . . .)

و قلبوا لک الأمور

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 11 - 3

3 - لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

7- اهمیت هوشیاری مردم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 90 - 21

21- موعظه ، از روش های تربیتی و هدایتی قرآن برای بیداری و هوشیاری مردمان است .

يعظکم لعلکم تذکرون

8- اهمیت هوشیاری مسلمانان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 11 - 3

3 - لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سیقول لک المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

9- اهمیت هوشیاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - حجرات - 49 - 6 - 4

4 - جامعه مؤمنان ، موظف به هوشیاری و احتیاط در قبال اخبار مهم اجتماعی

یَأَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِن جَاءَكُم فَاسِقٌ بِنِيبٍ فَتَبَيَّنُوا

خطاب «یا ایها الذین آمنوا» عام و متوجه جامعه ایمانی است و تعلیل «أن تصیبوا قوماً» می نمایاند که موضوع، بیش از آن که درباره مسائل فردی و جزئی باشد، در زمینه امور اجتماعی است.

ص: 482

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - ممتحنه - 60 - 10 - 5

5- لزوم هشیاری مؤمنان نسبت به مدعیان ایمان، برای جلوگیری از سوءاستفاده

یَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا جَاءَكُمُ الْمُؤْمِنَاتُ مَهْجُورَاتٍ فَامْتَحِنُوهُنَّ

آیه شریفه به مؤمنان هشدار می دهد که ممکن است، زنانی با انگیزه های غیر دینی ادعای ایمان کنند. بنابراین در چنین مواردی که ادعای ایمان مجال سوء استفاده دارد، شما به صرف ادعا اکتفا نکنید؛ بلکه ایمان آنان را بیازمایید.

10- دعوت به هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - ابراهیم - 14 - 24 - 1

1- خداوند، فراخوان مردم به مطالعه و تیزبینی در چگونگی مثالهایش برای دریافت حقایق

أَلَمْ تَرَ كَيْفَ ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 75 - 6

6- قرآن، فراخوان مردم به هوشمندی و ژرف نگری در آیات الهی و حوادث و تحولات تاریخی

وَتَبْتَهُمْ عَنِ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ . . . وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ سِجِّيلٍ . إِنْ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِلْمُتَذَكِّرِينَ

11- زمینه هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 17 - 7

7- سؤال از وجدان و برانگیختن حس حق جویی، وسیله ای برای هوشیاری و روشی در اثبات حقایق

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- توجه انسان به وابستگی اش در رشد، تربیت و نعمت ها به خداوند، مانع کفر او و زمینه ساز فریفته نشدن به آنچه مایه بی پروایی، در برابر گناه می گردد.

ما غرک بریک الکریم

ص: 483

12- عوامل هوشیاری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 43 - 13

13- علم ، عامل هوشیاری انسان و آگاه شدن وی به حقایق

فَسَلُّوا أَهْلَ الذِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لِتَعْلَمُونَ

«ذکر» در لغت بودن چیزی (صورت علمی) در قلب است و طبق این معنا «ذکر» ضد غفلت و نسیان خواهد بود. مراد از «أهل الذکر» «به قرینه «لاتعلمون» اهل علم است. با توجه به اینکه از علم به «ذکر» تعبیر شده است، می توان نکته یاد شده را به دست آورد.

13- ناهماهنگی هوشیاری با شرک

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - نحل - 16 - 17 - 5

5- متذکر بودن و هوشمندی ، عامل گرایش به توحید و ناسازگار با شرک است .

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ

14- هوشیاری بر دشمنی فرزندان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 5

5 - مؤمنان ، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند .

عَدُوًّا لَكُمْ فَاحْذَرُوهُمْ

فرمان برحذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم هشیاری و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

15- هوشیاری بر دشمنی همسران

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 5

5 - مؤمنان ، باید در برابر دشمنی و مخالفت همسران و فرزندان خویش ، هشیار بوده و آنان را زیر نظر داشته باشند .

عدوًّا لكم فاحذروهم

فرمان برحذر بودن (فاحذروهم) ممکن است به معنای لزوم هشیاری و زیر نظر گرفتن آنان باشد که با غفلت از این امر، مبادا دچار خسارت و ضربه شوند.

ص: 484

16- هوشیاری بر مکر زنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 28 - 12

12_ ضرورت هوشیاری در برابر مکر ها و حيله های زنان

إنه من كيدكنّ إن كيدكنّ عظیم

17- هوشیاری جامعه اسلامی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3 - آل عمران - 3 - 118 - 12

12_ لزوم هوشیاری مستمر جامعه ایمانی ، در برابر توطئه ها و نفوذ های دشمنان دین

یا ایها الذین امنوا .. لا یألونکم خبالا ... و دّوا ما عنتمّ ... قد بدت البغضاء

بیان دشمنی و کینه بیگانگان، دلالت بر لزوم هوشیاری جامعه ایمانی در قبال آنان دارد.

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

7 - توبه - 9 - 123 - 5

5_ فرمان الهی به غفلت نورزیدن جامعه اسلامی از خطر نفوذ و کارشکنی دشمنان همجوار

قتلوا الذین یلونکم من الکفار و لیجدوا فیکم غلظه

18- هوشیاری خواهر موسی(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 40 - 9

9 - خواهر موسی ، دختری زیرک و راز نگه دار بود .

هل أدلکم علی من یکفله

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - قصص - 28 - 12 - 10

10 - خواهر موسی ، شجاع ، زیرک و کاردان بود .

بصرت به عن جُنُب . . . قالت هل أدلکم علی أهل بیت یکفلونه لکم و هم له نـصحون

19- هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 53 - 10

ص: 485

10_ ضرورت هوشیاری در برابر تمایلات نفسانی و لزوم فراهم آوردن زمینه های جلب رحمت الهی برای مصون ماندن از خطرات آن

إن النفس لأماره بالسوء إلا ما رحم ربي

20- هوشیاری در برابر دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 2

2- مؤمنان، باید به شگرد های تبلیغی دشمنان، توجه لازم را داشته باشند.

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

21- هوشیاری در برابر دشمنان محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 1

1- مأموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله «ضربوا لك الأمثال» در زبان عرب به معنای «شبهوك بالأشیاء» استعمال می شود؛ یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از آن _ به قرینه آیه قبل _ نسبت دادن صفات ناپسند چون: مجنون، مسحور و ... به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

22- هوشیاری در برابر مشرکان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 1

1- مأموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله «ضربوا لك الأمثال» در زبان عرب به معنای «شبهوك بالأشیاء» استعمال می شود؛ یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از

آن_ به قرینه آیه قبل_ نسبت دادن صفات ناپسند چون: مجنون، مسحور و ... به پیامبر(صلی الله علیه و آله) است.

23- هوشیاری در برابر منافقان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

ص: 486

1 - بقره - 2 - 12 - 7

7- لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إناهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

17 - فتح - 48 - 11 - 3

3- لزوم هشیاری رهبری و جامعه اسلامی ، در برابر عناصر ظاهر فریب و دوچهره

سيقول لك المخلفون من الأعراب

پیشگویی خداوند و افشای چهره متخلفان، در حقیقت بیانگر ضرورت بر این هشیاری است.

24- هوشیاری در برابر مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - تغابن - 64 - 14 - 6

6- ضرورت هشیاری در برابر دشمنان دیانت و لزوم دوری از آنان

عدوًا لكم فاحذروهم

هر چند آیه شریفه، درباره همسران و فرزندان است که با دینداری پدر، مادر و همسرانشان به مخالفت بر می خیزند؛ ولی به مقتضای تعبیر «عدوًا لكم» شامل تمامی دشمنان دیانت نیز می شود.

25- هوشیاری در توطئه دشمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 5

5- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجادستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

وإن كادوا ليفتنونك عن الذي أوحينا إليك

26- هوشیاری در مقابل شیطان

14_ ضرورت هشیاری کامل در برابر اغواگریهای شیطان به دلیل توان وی بر نفوذ مخفیانه بر آدمیان و سیطره و حاکمیت او بر اغواشدگان

لا یفتنکم الشیطن . . . إنا جعلنا الشیطن أولیاء للذین لا یؤمنون

دو جمله «إنه یراکم . . .» و «إنا جعلنا . . .» به منزله تعلیلی است برای تأکید خداوند به پرهیز از اغواگریهای شیطان. یعنی توصیه و تأکید ما بدان جهت است که وی راه نفوذ مخفیانه را دارد و پس از گمراه کردنتان بر شما ولایت پیدا خواهد کرد.

27- هوشیاری دنیوی معرضان از خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - طه - 20 - 125 - 9

9- غافلان از یاد خدا به هنگام حضور در قیامت ، با هوشمندانه خواندن زندگانی خود در دنیا ، از بسته بودن راه درک و فهم خود شگفت زده خواهند شد . *

قال ربّ لم حشرتنی أعمی و قد كنت بصیراً

برداشت یاد شده براساس این احتمال است که «أعمی» به معنای کور باطن باشد.

28- هوشیاری رهبران دینی

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 73 - 5

5- رهبران الهی باید در برابر نقشه ها و ترفند های دشمنان دین جهت ایجاد سستی در مواضع دینی آنان ، هوشیار باشند .

وإن كادوا ليفتنونك عن الذي أوحينا إليك

29- هوشیاری رهبری

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - قمر - 54 - 27 - 9

9- هشیاری ، نظارت دقیق و صبر و بردباری ، لازمه رهبری

فارتقبهم و اصطبر

30- هوشیاری زلیخا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 31 - 18

18_ زلیخا ، زنی زیرک ، طراح و هوشیار بود .

فلما سمعت بمكرهن أرسلت إليهنّ . . . وءاتت كل وحده منهنّ سكّيناً . . . فلما رأينه

ص: 488

31- هوشیاری صالح (ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - هود - 11 - 62 - 15

15_ دعوت به توحید و بیان ضرورت یکتاپرستی از سوی حضرت صالح (ع) ، مایه تردید قوم ثمود در خردمندی و هوشیاری او

وإِثْنَا لَفِي شَكٍّ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ مَرِيبٌ

«مریب» (تردیدافکن) صفت برای «شک» است و متعلق آن _ به قرینه جمله «قد كنت فينا مرجوًّا» _ خردمندی و هوشیاری صالح (ع) می باشد. بنابراین جمله «إِثْنَا لَفِي ...»؛ یعنی، ما در درستی تعالیم تو شک داریم، آن چنان شکی که باعث شده درباره خردمندی و هوشیاری ات نیز تردیدکنیم.

32- هوشیاری محمد (صلی الله علیه و آله)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

10 - اسراء - 17 - 48 - 1

1- مأموریت پیامبر (صلی الله علیه و آله) از جانب خداوند برای نگرشی کنجکاوانه و دقیق به اتهامات و شگرد های تبلیغی مشرکان و دشمنان خویش

انظر كيف ضربوا لك الأمثال

جمله «ضربوا لك الأمثال» در زبان عرب به معنای «شبهوک بالأشیاء» استعمال می شود؛ یعنی، تو را به چیزهایی تشبیه می کنند و مراد از آن _ به قرینه آیه قبل _ نسبت دادن صفات ناپسند چون: مجنون، مسحور و ... به پیامبر (صلی الله علیه و آله) است.

33- هوشیاری ملکه سبأ

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

13 - نمل - 27 - 34 - 1

1 - کیاست ملکه سبا و عدم تمایل وی به تسریع و پیشقدمی در جنگ

قالت إِنَّ الْمُلُوكَ إِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً أَفْسَدُوهَا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- اهمیت پی بردن به میزان هوش و فراست ملکه سبا برای سلیمان (ع)

قال نكروا لها عرشها ننظر أتهتدى

ظاهراً اقدام سلیمان(ع) به آزمودن بلقیس، دانستن هوش وی بوده است. بنابراین تقدیر «ننظر أتهتدی...» چنین است: «ننظر أتهتدی إلی معرفه عرشها...؛ بنگریم آیا می تواند به شناختن تختش پی ببرد یا از کسانی است که نمی توانند راه یابند».

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

3- فراست بلقیس در بازشناسی تخت تغییر یافته خویش

قالت کائهُ هو

نحوه پاسخ بلقیس، نشان دهنده فراست او است؛ زیرا نه تصریح کرد که آن اریکه، تخت او است و نه شباهت زیاد آن را با تخت خویش مخفی داشت.

4- درک سریع بلقیس نسبت به هدف سلیمان (ع) در احضار اعجازگونه تخت وی

قالت کائهُ هو و اوتینا العلم من قبلها

بلقیس پس از شناخت اریکه خویش، بدون تأمل گفت: آنچه را که سلیمان(ع) با این کار می خواهد به ما بفهماند، ما خود از قبل فهمیده ایم.

34- هوشیاری مؤمنان

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

1 - بقره - 2 - 12 - 7

7- لزوم هوشیاری مؤمنان در برابر فسادگری ها و تبهکاری های منافقان

ألا إنهم هم المفسدون

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9- حجر - 15 - 77 - 3

3- هوشیاری، فراست و ژرف اندیشی، از اوصاف مؤمنان راستین

إن فی ذلک لآیَاتٍ للمتوسّمین .. . إن فی ذلک لآیه للمؤمنین

از اینکه خداوند در آیه قبل داستان قوم لوط را آیه برای ژرف اندیشان هوشیار قرار داد و در این آیه همین داستان را آیه برای مؤمنان دانسته است، می توان استفاده کرد که ژرف اندیشان همان مؤمنان راستینند.

35- هوشیاری یعقوب(ع)

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

8 - یوسف - 12 - 83 - 4

4_ یعقوب (ع) برخوردار از نگرشی عمیق و بهره مند از فراستی خاص در تحلیل حوادث و به دور از زودباوری

قال بل سؤلت لکم أنفسکم أمرًا

هوشیاران

36- هوشیاران و تاریخ قوم لوط

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

9 - حجر - 15 - 75 - 1

ص: 490

1- در سرگذشت قوم لوط برای هوشمندان ژرف نگر و پژوهندگان روشن بین ، نشانه های بسیاری از خدا و عظمت او وجود دارد .

و أمطرنا عليهم حجارة من سجيل. إن في ذلك لآيات للمتوسمين

«متوسم» در لغت به کسی گفته می شود که در علامتها و نشانه ها به دقت بنگرد و مقصود از آن کسی است که در جست و جوی علل و عوامل بروز حوادث و نیز عواقب و پیامدهای امور بوده و هوشمندانه در آنها نظر افکند.

ص: 491

1- تبدیل به هیزم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - اعلی - 87 - 5 - 2

2 - پژمرده ساختن گیاهان و تبدیل آن به هیزم و خرده کاه ، جلوه های حاکمیت تدبیر خداوند بر جهان هستی است .

رَبِّكَ .. الذی أخرج المرعى . فجعله غثاء أحوی

در این آیات، همان گونه که رویاندن گیاهان از جلوه های ربوبیت خداوند معرفی شده؛ پژمرده ساختن آنها نیز براساس تدبیر و ربوبیت او دانسته شده است. این تدبیر، ممکن است ناظر به منافی نظیر تهیه هیزم و کود، غذای زمستانی حیوانات و غیر آن باشد که از گیاهان خشک شده حاصل می شود.

2- هیزم جهنم

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - جن - 72 - 15 - 1

1 - ظالمان و منحرفان از حق ، هیزم جهنم اند .

وَأَمَّا الْقِطْرُ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا

3- هیزم کشی همسر ابو لهب

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - مسد - 111 - 4 - 5

5 - همسر ابولهب ، هنگام هیزم کشی به آزار پیامبر (صلی الله علیه و آله) می پرداخت .

حَمَّالَةَ الْحَطَبِ

نصب «حَمَّالَةَ الْحَطَبِ» یا به دلیل حال بودن است و یا وصفی است که از وصف بودن قطع شده و با فعل «أَذَمَّ» _ که

محدوف است _ منصوب شده است. در صورت اول، مربوط به آخرت و هنگام ورود همسر ابولهب به آتش جهنم خواهد بود که تجسمی از کار او در دنیا است. برداشت یاد شده در هر دو مبنا، قابل استفاده و ناظر به شأن نزول آیه است که می گوید: «همسر ابولهب با ریختن هیزم و خار در راه پیامبر (صلی الله علیه و آله)، آن حضرت را آزار می داد».

4- هیزم کوره آدم سوزی اصحاب اخدود

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

20 - بروج - 85 - 5 - 1

1 - حفره اصحاب اخدود ، یکپارچه آتش برافروخته و دارای سوخت فراوان و کافی بود .

النار ذات الوقود

«النار»، بدل از «الأخدود» است. بدل قرار گرفتن آتش برای مکان آن، مبالغه است و از شدت آتش حکایت دارد؛ گویی که آن حفره چیزی جز آتش نبود. «وقود» به معنای مواد سوختنی (هیزم و غیر آن) است و به شعله نیز اطلاق می شود (مفردات راغب). توصیف آتش به «ذات الوقود»، گویای فراهم بودن سوخت کافی و سلطه آتش بر تمام آن است؛ به گونه ای که گویا آتش مالک آن می باشد.

ص: 493

21- یاران خدا

1- یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

19 - صف - 61 - 14 - 2,4

2 - مجاهدان راه خدا ، یاران خدا هستند .

تؤمنون بالله ورسوله وتجوهدون في سبيل الله.. يأتها الذين آمنوا كونوا نص

ارتباط آیه شریفه با آیات پیشین، بیانگر مطلب بالا است.

4 - خداوند ، از مؤمنان می خواهد در یاری او مانند حواریون عیسی (ع) باشند .

یأتها الذين آمنوا كونوا نصار الله كما قال عيسى ابن مريم .. قال الحواریون

2- امر به معروف یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 41 - 2

2 - اقامه نماز ، پرداخت زکات ، امر به معروف و نهی از منکر ، از بارزترین ویژگی های یاران خدا و پیکارکنندگان راه دین او

الذين إن مکّنهم... ونهوا عن المنکر

3- برپایی نماز یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 41 - 2

2 - اقامه نماز ، پرداخت زکات ، امر به معروف و نهی از منکر ، از بارزترین ویژگی های یاران خدا و پیکارکنندگان راه دین او

الذين إن مکّنهم... ونهوا عن المنکر

4- زکات یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 41 - 2

2- اقامه نماز، پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر، از بارزترین ویژگی های یاران خدا و پیکارکنندگان راه دین او

الذین إن مکنّهم... و نهوا عن المنکر

5- زمینه تشخیص یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 25 - 20

20 - شناخته شدن یاران خدا و پیامبران و جدا گشتن صفوف آنان از دیگران، حکمت تشریح جهاد از سوی خداوند

و أنزلنا الحدید... و لیعلم الله من ینصره و رسله

6- نهی از منکر یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

11 - حج - 22 - 41 - 2

2- اقامه نماز، پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر، از بارزترین ویژگی های یاران خدا و پیکارکنندگان راه دین او

الذین إن مکنّهم... و نهوا عن المنکر

7- یاران خدا

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

18 - حدید - 57 - 25 - 21

21 - دین داران راستین، کسانی اند که به یاری خدا برمی خیزند و با دشمنان دین او به جهاد و پیکار می پردازند، در حالی که او را نمی بینند.

من ینصره و رسله بالغیب

8- یاران خدا ویژگیهای

جلد - نام سوره - سوره - آیه - فیش

2- اقامه نماز، پرداخت زکات، امر به معروف و نهی از منکر، از بارزترین ویژگی های یاران خدا و پیکارکنندگان راه دین او

الذین إن مکّنهم... ونهوا عن المنکر

ص: 495

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

